

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»

Π.2: Αξιολογήσεις ανά Πράξη

ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

A. «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 την περίοδο 2010-2014
και

B. «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167 την περίοδο 2010-2014

ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»

Ημερομηνία υποβολής Παραδοτέου 16/2/2015

Ανάδοχος Αξιολόγησης

Σπύρου Μερκούρη 38, 11634, Αθήνα
Τηλ.: 210-7298192, Fax: 210-7298197
Email: proopt@otenet.gr

Φεβρουάριος 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	Εισαγωγή.....	7
2	Γενικές Πληροφορίες Πράξεων.....	9
2.1	Συνοπτική περιγραφή φυσικού αντικείμενου.....	9
2.1.1	Γενικές πληροφορίες της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169.....	9
2.1.2	Γενικές πληροφορίες της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167.....	10
2.1.3	Στόχοι των Πράξεων.....	11
2.1.4	Φυσικό Αντικείμενο των Πράξεων.....	12
2.1.4.1	Φυσικό Αντικείμενο της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169.....	12
2.1.4.2	Φυσικό Αντικείμενο της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167.....	16
2.2	Παραδοτέα των Πράξεων.....	21
2.2.1	Παραδοτέα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169.....	21
2.2.2	Παραδοτέα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167.....	24
2.3	Χρονοδιάγραμμα των Πράξεων.....	26
2.3.1	Χρονοδιάγραμμα Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169.....	26
2.3.2	Χρονοδιάγραμμα Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167.....	27
2.4	Οικονομικά στοιχεία των Πράξεων.....	28
2.4.1	Οικονομικά στοιχεία της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169.....	28
2.4.2	Οικονομικά στοιχεία της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167.....	28
2.5	Δείκτες απασχόλησης.....	29
2.5.1	Δείκτες Απασχόλησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169.....	29
2.5.2	Δείκτες Απασχόλησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167.....	29
3	Σκοπός και μεθοδολογία αξιολόγησης.....	30
3.1	Σκοπός και στόχοι της αξιολόγησης.....	30
3.2	Μεθοδολογία αξιολόγησης.....	30
4	Αξιολόγηση των Πράξεων.....	35
4.1	Δείκτες εκροών & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης.....	35
4.1.1	Στοχοθεσία δεικτών εκροών.....	35

4.1.1.1	Στοχοθεσία δεικτών εκροών της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169	35
4.1.1.2	Στοχοθεσία δεικτών εκροών της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	36
4.1.2	Εκροές των Πράξεων συνολικά και ανά Δράση & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης	39
4.1.2.1	Συνολικές εκροές & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 ...	39
4.1.2.2	Συνολικές εκροές & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονίας και Θράκης», με MIS 303167	43
4.1.2.3	Γενικά συμπεράσματα επί των συνολικών εκροών των Πράξεων	47
4.1.3	Εκροές & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης των επιμέρους Δράσεων.....	49
4.1.3.1	Δήμοι Παρέμβασης του Προγράμματος	50
4.1.3.2	Δράση 1: Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή.....	50
4.1.3.2.1	Εκροές της Δράσης 1: Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169	62
4.1.3.2.2	Εκροές της Δράσης 1: Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	65
4.1.3.2.3	Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 1, όλων των Πράξεων.....	67
4.1.3.3	Δράση 2: Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης.....	70
4.1.3.3.1	Εκροές της Δράσης 2: Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169	92
4.1.3.3.2	Εκροές της Δράσης 2: Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	97
4.1.3.3.3	Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 2, όλων των Πράξεων.....	101
4.1.3.4	Δράση 3: Ενίσχυση της πρόσβασης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας.....	105
4.1.3.4.1	Εκροές της Δράσης 3: Ενίσχυση της πρόσβασης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169.....	110
4.1.3.4.2	Εκροές της Δράσης 3: Ενίσχυση της πρόσβασης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	113
4.1.3.4.3	Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 3, όλων των Πράξεων.....	116
4.1.3.5	Δράση 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών	118
4.1.3.5.1	Εκροές της Δράσης 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169.....	127

4.1.3.5.2	Εκροές της Δράσης 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	134
4.1.3.5.3	Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 4, όλων των Πράξεων.....	141
4.1.3.6	Δράση 5: Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης.....	143
4.1.3.6.1	Εκροές της Δράση 5: Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169.....	148
4.1.3.6.2	Εκροές της Δράση 5: Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	150
4.1.3.6.3	Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 5, όλων των Πράξεων.....	152
4.1.3.7	Δράση 6: Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας.....	154
4.1.3.7.1	Εκροές της Δράσης 6: Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169	162
4.1.3.7.2	Εκροές της Δράσης 6: Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	163
4.1.3.7.3	Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 6, όλων των Πράξεων.....	164
4.1.3.8	Δράση 7: Δικτύωση των σχολείων	165
4.1.3.8.1	Εκροές της Δράσης 7: Δικτύωση των σχολείων της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 και της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167.....	174
4.1.3.8.2	Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 7, όλων των Πράξεων.....	178
4.1.3.9	Δράση 8: Δημοσιότητα.....	179
4.1.3.9.1	Εκροές της Δράσης 8: Δημοσιότητα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 και της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	187
4.1.3.9.2	Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 8, όλων των Πράξεων.....	189
4.1.3.10	Δράση 9: Αξιολόγηση	190
4.1.3.10.1	Εκροές της Δράσης 9: Αξιολόγηση της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 και της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	192
4.1.3.10.2	Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 9, όλων των Πράξεων...	193
4.2	Αξιολόγηση Κριτηρίων Επίδοσης.....	194
4.2.1	Δείκτες Αποτελεσμάτων.....	194
4.2.1.1	Στοχοθεσία δεικτών αποτελεσμάτων	194
4.2.1.2	Αποτελέσματα των Πράξεων	195

4.2.1.2.1	Αποτελέσματα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169	195
4.2.1.2.2	Αποτελέσματα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	196
4.2.1.3	Γενικά συμπεράσματα επί των αποτελεσμάτων, όλων των Πράξεων	204
4.2.2	Δείκτες απορροφητικότητας	205
4.2.2.1	Δείκτες απορροφητικότητας της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169	205
4.2.2.2	Δείκτες απορροφητικότητας της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	208
4.2.3	Θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν	210
4.2.3.1	Θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169.....	210
4.2.3.2	Θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	211
4.2.4	Συνολική αποτελεσματικότητα – Αποδοτικότητα των Πράξεων	212
4.2.4.1	Συνολική αποτελεσματικότητα-αποδοτικότητα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169	213
4.2.4.2	Συνολική αποτελεσματικότητα-αποδοτικότητα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167	214
4.2.4.3	Γενικά συμπεράσματα επί των δεικτών Συνολικής Αποτελεσματικότητας – Αποδοτικότητας, όλων των Πράξεων	215
4.3	Ποιοτική αξιολόγηση Πράξης.....	216
4.3.1	Έρευνες Πεδίου	216
4.3.1.1	Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας Μαθητών Ρομά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης των δύο Πράξεων του Προγράμματος «Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και 303167, την περίοδο 2010-2014.....	217
4.3.1.2	Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας Μαθητών Ρομά δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης των δύο Πράξεων του Προγράμματος «Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και 303167, την περίοδο 2010-2014.....	228
4.3.1.3	Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας Εκπαιδευτικών που συμμετείχαν σε επιμορφώσεις των δύο Πράξεων του Προγράμματος «Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και 303167, την περίοδο 2010-2014	240
4.3.1.4	Αποτελέσματα ημιποιοτικής έρευνας Διευθυντών των σχολείων παρέμβασης του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και 303167, την περίοδο 2010-2014	253
4.3.1.5	Αποτελέσματα ποιοτικής έρευνας Ειδικού κοινού που συμμετείχε σε Δράσεις των δύο Πράξεων του Προγράμματος «Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες	

Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και 303167, την περίοδο 2010-2014.....	269
4.3.2 Αδυναμίες – Προβλήματα που αντιμετώπισε ο δικαιούχος στην εκτέλεση της Πράξης	297
4.3.3 Ποιοτικοί δείκτες και επιπτώσεις των Πράξεων	299
5 Συμπεράσματα και Προτάσεις αναφορικά με την υλοποίηση των Πράξεων «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» με MIS 303169 και 303167 την περίοδο 2010-2014.....	311

1 Εισαγωγή

Το παρόν Παραδοτέο Π.2, αφορά στην Έκθεση Εξωτερικής Αξιολόγησης των Πράξεων **«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας»**, με MIS 303169 και **«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη»** με MIS 303167, που υλοποιήθηκαν περίοδο 2010-2014. Η εξωτερική αξιολόγηση, διενεργήθηκε στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου «Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης», από την εταιρεία CMT ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ Ε.Π.Ε., για λογαριασμό της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», κατόπιν της υπ' αριθμ. πρωτ. 15158/25-07-2014 (ΑΔΑ: 6ΒΚΚ9-ΣΙΓ) απόφασης ανάθεσής του.

Η έκθεση διαρθρώνεται σε πέντε μέρη.

- Το πρώτο μέρος, περιλαμβάνει μία σύντομη περιγραφή των υπό αξιολόγηση Πράξεων, όπου δίνονται βασικές πληροφορίες για το φυσικό και οικονομικό τους αντικείμενο, καθώς και τη στοχοθεσία τους
- Το δεύτερο μέρος, περιλαμβάνει τους στόχους και τη μεθοδολογία αξιολόγησης των Πράξεων, η οποία βασίστηκε στον καθορισμό κριτηρίων και δεικτών της αξιολόγησης, καθώς και στη συλλογή, ανάλυση και επεξεργασία πρωτογενών και δευτερογενών δεδομένων που απορρέουν από στοιχεία πεπραγμένων, όπως αυτά αποτυπώνονται στα απολογιστικά στοιχεία του Δικαιούχου των Πράξεων, ανά κατηγορία δράσεων, όπως επίσης και από τις έρευνες πεδίου που διενεργήθηκαν από τον Σύμβουλο Αξιολόγησης σε εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στις δράσεις επιμόρφωσης των Πράξεων, σε διευθυντές των σχολείων που συμμετείχαν σε παρεμβάσεις των δύο προγραμμάτων, σε μαθητές Ρομά πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε δράσεις των δύο Πράξεων, καθώς και σε ειδικό κοινό που εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα με την υλοποίηση των Πράξεων.
- Το τρίτο μέρος, περιλαμβάνει την αξιολόγηση της υλοποίησης των δράσεων κάθε Πράξης, όσον αφορά, στις εκροές συνολικά και ανά δράση, στα αποτελέσματα και στις επιδόσεις, στην απορροφητικότητα και τις θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν, όπου εκτιμάται ο βαθμός επίτευξης της αρχικής στοχοθεσίας, όπως αυτή είχε προσδιοριστεί στα αρχικά και στο εν ισχύ αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία. Παράλληλα, στο μέρος αυτό, γίνεται εκτίμηση της συνολικής αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας κάθε Πράξης.

- Το τέταρτο μέρος, περιλαμβάνει την ποιοτική αξιολόγηση των Πράξεων, μέσω μια σειράς ποιοτικών δεικτών και δεικτών επιπτώσεων, καθώς και των πορισμάτων που εξάγονται από τα αποτελέσματα των πρωτογενών ερευνών που διεξήχθησαν στο πλαίσιο της παρούσας αξιολόγησης.
- Τέλος, το πέμπτο μέρος, περιλαμβάνει συμπεράσματα και προτάσεις αναφορικά με την υλοποίηση των Πράξεων «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 και «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη» με MIS 303167 την περίοδο 2010-2014.

2 Γενικές Πληροφορίες Πράξεων

2.1 Συνοπτική περιγραφή φυσικού αντικειμένου

2.1.1 Γενικές πληροφορίες της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Η Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 εντάσσεται στον Άξονα Προτεραιότητας «02 – Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης στις 3 Περιφέρειες Σταδιακής Εξόδου» του Ε.Π. «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και στην Θεματική Προτεραιότητα «73 - Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στη διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, μεταξύ άλλων με τη λήψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο σε μικρή ηλικία και του διαχωρισμού βάσει του φύλου, και αύξηση της πρόσβασης στη βασική, επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και της ποιότητάς τους / Διαπολιτισμική εκπαίδευση».

Η υλοποίησή της γίνεται στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου ΕΣΠΑ 2007 – 2013 στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ». Η χρηματοδότηση του έργου γίνεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από Εθνικούς Πόρους.

Δικαιούχος της Πράξης είναι το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Φορέας Λειτουργίας είναι η Ειδική Γραμματεία Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Γεωγραφική περιοχή υλοποίησης της Πράξης είναι οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας (Αλεξάνδρεια, Βέροια, Δέλτα, Θερμαϊκού, Θεσσαλονίκης, Κορδελιού – Ευόσμου, Κατερίνης, Ηρακλείας) και Δυτικής Μακεδονίας (Εορδαίας) .

Η Πράξη εντάχθηκε με την υπ' αριθμ. πρωτ 22477/12.11.2011 απόφαση της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π. «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» και τροποποιήθηκε με την με αρ. πρωτ. 11548/30.06.2011 απόφαση 1^{ης} τροποποίησης. Η 2^η τροποποίηση της Πράξης έγινε με την με αρ. πρωτ. 4996/01.03.2013 απόφαση της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π. «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» και η 3^η με την με αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφαση.

Η ημερομηνία έναρξης της Πράξης είναι η 01/09/2010 και ημερομηνία λήξης της Πράξης η 31/12/2014 σύμφωνα με το 3^ο και εν ισχύ εγκεκριμένο Τεχνικό Δελτίο της Πράξης. Η χρονική

διάρκεια υλοποίησης της πράξης είναι 52.00 (πενήντα δύο) μήνες. Ημερομηνία λήξης προθεσμίας επιλεξιμότητας δαπανών ορίζεται η 31/12/2015.

Επιστημονικά υπεύθυνη της πράξης είναι η Καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κα Ευαγγελία Τρέσσου. Υπεύθυνοι για την παρακολούθηση υλοποίησης της Πράξης είναι τρία μέλη ΔΕΠ (Ε. Τρέσσου, Σ. Μητακίδου -, Π. Καραγιάννη) που αποτελούν την επιστημονική και συντονιστική Ομάδα των υποέργων της Πράξης (ΕΟΣΠΕ).

2.1.2 Γενικές πληροφορίες της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Η Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167 εντάσσεται στον Άξονα Προτεραιότητας «01 – Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης στις 8 Περιφέρειες Σύγκλισης» του Ε.Π. «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και στην Θεματική Προτεραιότητα «73 - Μέτρα για την αύξηση της συμμετοχής στη διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, μεταξύ άλλων με τη λήψη μέτρων για τη μείωση του αριθμού των μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο σε μικρή ηλικία και του διαχωρισμού βάσει του φύλου, και αύξηση της πρόσβασης στη βασική, επαγγελματική και τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και της ποιότητάς τους / Διαπολιτισμική εκπαίδευση».

Η υλοποίησή της γίνεται στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου ΕΣΠΑ 2007 – 2013 στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ». Η χρηματοδότηση του έργου γίνεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από Εθνικούς Πόρους.

Δικαιούχος της Πράξης είναι το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Φορέας Λειτουργίας είναι η Ειδική Γραμματεία Ενιαίου Διοικητικού Τομέα Θεμάτων Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και Αποκέντρωσης του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Γεωγραφική περιοχή υλοποίησης της Πράξης είναι η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στις Περιφερειακές Ενότητες Δράμας, Καβάλας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου.

Η Πράξη εντάχθηκε με την υπ' αριθμ. πρωτ 22476/12.11.2010 απόφαση της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π. «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ» και τροποποιήθηκε με την με αρ. πρωτ. 11547/30.06.2011 απόφαση 1^{ης} τροποποίησης. Η 2^η τροποποίηση της Πράξης έγινε με την με αρ. πρωτ. 4997/01.03.2013 απόφαση της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π. «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ

ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ», η 3^η τροποποίηση με την με αρ. πρωτ. 27386/27.12.2013 απόφαση και τέλος η 4^η τροποποίηση της Πράξης με την υπ' αριθμ. πρωτ 3201/14.02.2014 απόφαση της ίδιας υπηρεσίας.

Η ημερομηνία έναρξης της Πράξης είναι η 01/09/2010 και ημερομηνία λήξης της Πράξης η 31/12/2014. Η χρονική διάρκεια υλοποίησης της πράξης είναι 52 (πενήντα δύο) μήνες. Ημερομηνία λήξης προθεσμίας επιλεξιμότητας δαπανών ορίζεται η 31/12/2015.

Επιστημονικά υπεύθυνη της πράξης είναι η Καθηγήτρια του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κα Ευαγγελία Τρέσσου. Υπεύθυνοι για την παρακολούθηση υλοποίησης της Πράξης είναι τρία μέλη ΔΕΠ (Ε. Τρέσσου, Σ. Μητακίδου -, Π. Καραγιάννη) που αποτελούν την επιστημονική και συντονιστική Ομάδα των υποέργων της Πράξης (ΕΟΣΠΕ).

2.1.3 Στόχοι των Πράξεων

Οι στόχοι των δύο Πράξεων είναι κοινοί και αφορούν στην ενίσχυση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στην προσχολική αγωγή και στη συνέχεια την έγκαιρη εγγραφή τους στην Α' δημοτικού, την εξοικείωσή τους με το σχολείο και την παραμονή τους σε αυτό, σε όλη τη διάρκεια τουλάχιστον της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Ο κοινός αυτός στόχος των δύο Πράξεων, εξειδικεύεται στα ακόλουθα:

1. Προσέλκυση και παραμονή των παιδιών Ρομά προσχολικής και σχολικής ηλικίας στο σχολείο, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών Ρομά με αναπηρίες.
2. Ενίσχυση της φοίτησης των παιδιών Ρομά στο σχολείο.
3. Ενίσχυση των νέων και ενήλικων Ρομά, προκειμένου να αποκτήσουν τις τυπικές προϋποθέσεις για την επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητά τους.
4. Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης αποσκοπώντας στην ευαισθητοποίηση και την ενημέρωσή τους σχετικά με παιδαγωγικές καλές πρακτικές για τη συγκεκριμένη ομάδα, αλλά και με στήριξη του διδακτικού τους έργου σε ιδιαίτερα απαιτητικές και προκλητικές συνθήκες όπως αυτές της εκπαίδευσης παιδιών Ρομά.
5. Εμπλοκή των ίδιων των Ρομά στο σχεδιασμό και την υλοποίηση του Προγράμματος.
6. Ευαισθητοποίηση της ευρύτερης κοινότητας για την άρση των προκαταλήψεων και τον περιορισμό του κοινωνικού στίγματος που συνοδεύει τον πληθυσμό-στόχο.

2.1.4 Φυσικό Αντικείμενο των Πράξεων

2.1.4.1 Φυσικό Αντικείμενο της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Το φυσικό αντικείμενο της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169, διακρίνεται σε δύο Υποέργα τα οποία περιλαμβάνουν συνολικά δέκα (10) Δράσεις, αναλυτική περιγραφή των οποίων παρατίθεται στη συνέχεια.

❖ Υποέργο 1: Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Κεντρική, Δυτική και Ανατολική Μακεδονία Θράκη

Το Υποέργο 1, περιλαμβάνει 7 Δράσεις και πιο συγκεκριμένα:

– ΔΡΑΣΗ 1: Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή

Στόχος της δράσης αυτής είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης παιδιών Ρομά, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με αναπηρία, σε παιδικούς σταθμούς και νηπιαγωγεία, η παραμονή και συστηματική τους φοίτηση με απώτερο στόχο την ομαλή τους μετάβαση στο δημοτικό σχολείο. Θα πραγματοποιηθούν οι εξής ενέργειες:

- Επιλογή κοινωνικών λειτουργών και διαμεσολαβητριών
- Οργάνωση Παρεμβάσεων
- Δημιουργία εργαλείων έρευνας
- Εφαρμογή της έρευνας
- Δουλειά στην κοινότητα
- Παρεμβάσεις στα Νηπιαγωγεία
- Επανάληψη της διαδικασίας έρευνας-καταγραφής
- Ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών

Για την υλοποίηση, θα απασχοληθούν ερευνητές/τριες, διαμεσολαβήτριες Ρομά, κοινωνικοί λειτουργοί, και ειδικοί επιστήμονες.

– ΔΡΑΣΗ 2: Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης

Στόχος της δράσης αυτής είναι η ένταξη των παιδιών Ρομά στο σχολείο και η τακτική φοίτησή τους σε αυτό.

Υποδράση 2.1: Ένταξη στο σχολείο. Στόχος αυτής της υποδράσης είναι η σύνδεση της κοινότητας Ρομά με το σχολείο και η διευκόλυνση της πρόσβασης και ένταξης των παιδιών στο σχολείο.

Υποδράση 2.2: Υποστήριξη των παιδιών μέσω ενισχυτικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων. Στόχος αυτής της υποδράσης είναι η στήριξη της φοίτησης των παιδιών Ρομά που φοιτούν στην υποχρεωτική εκπαίδευση καθώς και στη λυκειακή και μεταλυκειακή εκπαίδευση. Απώτερος στόχος είναι η δημιουργία υποδομών και πρακτικών που θα στηρίξει μια γενιά παιδιών Ρομά στη φοίτησή τους στο σχολείο. Η υποδράση αυτή θα αναπτυχθεί σε 7 άξονες υλοποίησης:

- Παράλληλη στήριξη για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας
- Στήριξη της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, μέσω ενημερωτικών επισκέψεων των παιδιών της Ε' και ΣΤ' τάξης στα γυμνάσια της περιοχής.
- Στήριξη της ενισχυτικής διδασκαλίας στα σχολεία που οφείλουν να έχουν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Θα γίνουν σχετικές ενέργειες/διαπραγματεύσεις με το Υπουργείο Παιδείας προκειμένου να λειτουργήσουν οι τάξεις αυτές συνεχώς και αδιαλείπτως.
- Οργάνωση και παροχή φροντιστηριακών μαθημάτων εκτός κανονικού ωραρίου σε παιδιά της ΣΤ' τάξης για την κάλυψη γνωστικών κενών.
- Λειτουργία θερινών τμημάτων ενίσχυσης για τη μετάβαση από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο.
- Λειτουργία φροντιστηριακών μαθημάτων στο γυμνάσιο.
- Ενίσχυση της λυκειακής και μεταλυκειακής φοίτησης ή/και ένταξής τους στην αγορά εργασίας.

Υποδράση 2.3: Διεύρυνση των σχολικών δραστηριοτήτων εντός και εκτός σχολικής μονάδας. Στόχος είναι η ενίσχυση του ενδιαφέροντος για τη μάθηση, μέσα από την ενεργή εμπλοκή των παιδιών σε δραστηριότητες σχετικές με τα ενδιαφέροντα και τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους.

Υποδράση 2.4: Οργάνωση και εμπλουτισμός σχολικής βιβλιοθήκης.

- **ΔΡΑΣΗ 3: (Γραμματισμός ενηλίκων και εκμάθηση τεχνικών επαγγελματικών δεξιοτήτων)**

Θα επιδιωχθεί η αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού των νέων και ενηλίκων Ρομά (ιδιαίτερα γυναικών). Πιο συγκεκριμένα, θα εφαρμοσθούν από τον δικαιούχο δράσεις

γραμματισμού με στόχο τη λήψη απολυτηρίου Δημοτικού ή/και Γυμνασίου, καθώς και την ανάπτυξη δεξιοτήτων.

– **ΔΡΑΣΗ 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών.**

Στόχος είναι η επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε θέματα διδακτικής, διαφοροποιημένης παιδαγωγικής, διαχείρισης τάξης, παραγωγής διδακτικού υλικού, οργάνωσης και διεξαγωγής σχεδίων εργασίας. Ο στόχος θα πραγματοποιηθεί μέσω επιμορφώσεων σε εκπαιδευτικούς α΄ βαθμιας και β΄ βαθμιας εκπαίδευσης (σε επιμορφωτικά κέντρα της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης αλλά και μέσω εξ αποστάσεως εκπαίδευσης) που έχουν στις τάξεις τους μαθητές Ρομά, στους εξής οκτώ θεματικούς άξονες, θεωρητικού και πρακτικού περιεχομένου: αντιρατσιστική, διαπολιτισμική και ενταξιακή εκπαίδευση· η σημασία της μητρικής για την κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας· κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της ομάδας στόχου· στερεότυπα, διακρίσεις και κοινωνικός αποκλεισμός· βιωματική μάθηση· διαφοροποίηση του αναλυτικού προγράμματος· διαθεματική προσέγγιση της γνώσης· η διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Η δράση 4, αναλύεται σε τρεις υποδράσεις:

Υποδράση 4.1: Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών

Υποδράση 4.2: Γενικές επιμορφώσεις

Υποδράση 4.3: Εξ αποστάσεως επιμόρφωση

– **ΔΡΑΣΗ 5: Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης.**

Στόχος είναι η ψυχοκοινωνική στήριξη των παιδιών Ρομά αλλά και των υπόλοιπων παιδιών της μαθητικής κοινότητας από ψυχολόγους που σε συνεργασία με τις οικογένειες και το σχολείο θα επιδιώξουν τη βελτίωση της δυναμικής του σχολείου. Ο στόχος αυτός θα πραγματοποιηθεί μέσω:

- της ενδυνάμωσης των προστατευτικών παραγόντων της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών·
- της ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προκειμένου να εντοπίζουν θέματα ψυχοκοινωνικής υγείας των παιδιών·
- της παροχής βοήθειας σε γονείς για τη διαχείριση ενδοοικογενειακών κρίσεων·
- της δημιουργίας δικτύου για την επικοινωνία και συνεργασία γονέων, σχολείου και ειδικών ψυχολόγων (και με τις αντίστοιχες υπηρεσίες αργότερα).

– **ΔΡΑΣΗ 6: Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας.**

Στόχος της δράσης αυτής είναι η δημιουργία λειτουργικής, αμφίδρομης σχέσης ανάμεσα στο σχολείο, τις οικογένειες και την κοινότητα Ρομά. Θα ενδυναμωθεί η ομάδα Ρομά ώστε να εμπλέκεται στη λήψη και την υλοποίηση αποφάσεων που τους αφορούν, μέσα από ρόλους που δεν είναι βοηθητικοί αλλά ισότιμοι. Ο στόχος αναμένεται να πραγματοποιηθεί μέσω:

- της ενδυνάμωσης των οικογενειών και της γνωριμίας τους με το σχολικό περιβάλλον·
- τη διοργάνωση εκδηλώσεων στους χώρους σχολείων για την αποδόμηση της αρνητικής σηματοδότησης του χώρου του σχολείου από τις οικογένειες Ρομά.

– **ΔΡΑΣΗ 7: Δικτύωση σχολείων.**

Στόχος είναι η αξιοποίηση των ΤΠΕ για την εξασφάλιση πρόσβασης στο υλικό και στα αποτελέσματα των παρεμβάσεων και η υποστήριξη όλων των εμπλεκόμενων στο πρόγραμμα από τους επιστημονικούς συνεργάτες του προγράμματος. Ο στόχος θα πραγματοποιηθεί μέσω:

- της προμήθειας των συνεργαζόμενων σχολείων με Η/Υ και λογισμικό·
- το σχεδιασμό μιας διαδικτυακής ηλεκτρονικής πύλης που θα παρέχει το εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος.

❖ **Υποέργο 2: Αξιολόγηση, δημοσιότητα και επιστημονική υποστήριξη του έργου**

Το Υποέργο 2, περιλαμβάνει 3 Δράσεις και πιο συγκεκριμένα:

– **ΔΡΑΣΗ 8: Δημοσιότητα.**

Στόχος είναι η διάχυση των δράσεων και αποτελεσμάτων του Προγράμματος στην κοινότητα Ρομά και την ευρύτερη κοινότητα σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, έτσι ώστε να επιτευχθεί τόσο η στήριξη της παρέμβασης, όσο και η άρση των προκαταλήψεων για τον πληθυσμό Ρομά. Ο στόχος θα επιτευχθεί μέσω της διεξαγωγής διεθνούς συνεδρίου σε πόλη της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης.

– **ΔΡΑΣΗ 9: Αξιολόγηση.**

Στόχος της δράσης είναι η κριτική αποτύπωση α) της πλήρους εικόνας των αναγκών των παιδιών Ρομά (ως προς τη φοίτηση, τη διαρροή, την αναπηρία, κλπ.), β) της κοινωνικής κατάστασης των οικογενειών τους, γ) των αναγκών της εκπαιδευτικής κοινότητας που εμπλέκεται άμεσα δ) των μορφών εναλλακτικής παρέμβασης και των αποτελεσμάτων

τους. Η αξιολόγηση θα αφορά όλες τις λοιπές δράσεις της πράξης και θα γίνει σταδιακά (ενδιάμεση και τελική αξιολόγηση).

– **Δράση 10: Διοικητική, οικονομική και συντονιστική παρακολούθηση της πράξης**

Η δράση αυτή αφορά στη Συντονιστική, Διοικητική και Οικονομική υποστήριξη του έργου. Περιλαμβάνει την τεχνο-οικονομική και διοικητική υποστήριξη του έργου. Παράλληλα περιλαμβάνει την έκδοση παραδοτέων όλης της Πράξης. Η έκδοση των παραδοτέων θα γίνει μετά από διαγωνισμό.

2.1.4.2 Φυσικό Αντικείμενο της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Το φυσικό αντικείμενο της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167, περιλαμβάνει ένα Υποέργο, το οποίο αναλύεται σε 10 επιμέρους Δράσεις, αναλυτική περιγραφή των οποίων δίνεται στη συνέχεια.

❖ **Υποέργο 1: Ένταξη και Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία – Θράκη**

– **ΔΡΑΣΗ 1: Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή**

Στόχος της δράσης αυτής είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης παιδιών Ρομά, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με αναπηρία, σε παιδικούς σταθμούς και νηπιαγωγεία, η παραμονή και συστηματική τους φοίτηση με απώτερο στόχο την ομαλή τους μετάβαση στο δημοτικό σχολείο. Θα πραγματοποιηθούν οι εξής ενέργειες:

- Επιλογή κοινωνικών λειτουργών και διαμεσολαβητριών
- Οργάνωση Παρεμβάσεων
- Δημιουργία εργαλείων έρευνας
- Εφαρμογή της έρευνας
- Δουλειά στην κοινότητα
- Παρεμβάσεις στα Νηπιαγωγεία
- Επανάληψη της διαδικασίας έρευνας-καταγραφής
- Ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών

Για την υλοποίηση, θα απασχοληθούν ερευνητές/τριες, διαμεσολαβήτριες Ρομά, κοινωνικοί λειτουργοί, και ειδικοί επιστήμονες.

– **ΔΡΑΣΗ 2: Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης**

Στόχος της δράσης αυτής είναι η ένταξη των παιδιών Ρομά στο σχολείο και η τακτική φοίτησή τους σε αυτό.

Υποδράση 2.1: Ένταξη στο σχολείο. Στόχος αυτής της υποδράσης είναι η σύνδεση της κοινότητας Ρομά με το σχολείο και η διευκόλυνση της πρόσβασης και ένταξης των παιδιών στο σχολείο.

Υποδράση 2.2: Υποστήριξη των παιδιών μέσω ενισχυτικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων. Στόχος αυτής της υποδράσης είναι η στήριξη της φοίτησης των παιδιών Ρομά που φοιτούν στην υποχρεωτική εκπαίδευση καθώς και στη λυκειακή και μεταλυκειακή εκπαίδευση. Απώτερος στόχος είναι η δημιουργία υποδομών και πρακτικών που θα στηρίξει μια γενιά παιδιών Ρομά στη φοίτησή τους στο σχολείο. Η υποδράση αυτή θα αναπτυχθεί σε 6 άξονες υλοποίησης:

- Στήριξη της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, μέσω ενημερωτικών επισκέψεων των παιδιών της Ε' και Στ' τάξης στα γυμνάσια της περιοχής.
- Στήριξη της ενισχυτικής διδασκαλίας στα σχολεία που οφείλουν να έχουν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Θα γίνουν σχετικές ενέργειες / διαπραγματεύσεις με το Υπουργείο Παιδείας προκειμένου να λειτουργήσουν οι τάξεις αυτές συνεχώς και αδιαλείπτως.
- Οργάνωση και παροχή φροντιστηριακών μαθημάτων εκτός κανονικού ωραρίου σε παιδιά της ΣΤ' τάξης για την κάλυψη γνωστικών κενών.
- Λειτουργία θερινών τμημάτων ενίσχυσης για τη μετάβαση από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο.
- Λειτουργία φροντιστηριακών μαθημάτων στο γυμνάσιο.
- Ενίσχυση της λυκειακής και μεταλυκειακής φοίτησης ή/και ένταξής τους στην αγορά εργασίας.

Υποδράση 2.3: Διεύρυνση των σχολικών δραστηριοτήτων εντός και εκτός σχολικής μονάδας. Στόχος είναι η ενίσχυση του ενδιαφέροντος για τη μάθηση, μέσα από την ενεργή εμπλοκή των παιδιών σε δραστηριότητες σχετικές με τα ενδιαφέροντα και τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους.

Υποδράση 2.4: Οργάνωση και εμπλουτισμός σχολικής βιβλιοθήκης.

– **ΔΡΑΣΗ 3: (Γραμματισμός ενηλίκων και εκμάθηση τεχνικών επαγγελματικών δεξιοτήτων)**

Θα επιδιωχθεί η αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού των γυναικών και νέων. Πιο συγκεκριμένα, θα εφαρμοσθούν δράσεις γραμματισμού με στόχο τη λήψη απολυτηρίου Δημοτικού ή/και Γυμνασίου, καθώς και την ανάπτυξη δεξιοτήτων.

– **ΔΡΑΣΗ 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών.**

Στόχος είναι η επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε θέματα διδακτικής, διαφοροποιημένης παιδαγωγικής, διαχείρισης τάξης, παραγωγής διδακτικού υλικού, οργάνωσης και διεξαγωγής σχεδίων εργασίας. Ο στόχος θα πραγματοποιηθεί μέσω επιμορφώσεων σε εκπαιδευτικούς α΄ βαθμιας και β΄ βαθμιας εκπαίδευσης (σε επιμορφωτικά κέντρα της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης αλλά και μέσω εξ αποστάσεως εκπαίδευσης) που έχουν στις τάξεις τους μαθητές Ρομά, στους εξής οκτώ θεματικούς άξονες, θεωρητικού και πρακτικού περιεχομένου: αντιρατσιστική, διαπολιτισμική και ενταξιακή εκπαίδευση· η σημασία της μητρικής για την κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας· κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της ομάδας στόχου· στερεότυπα, διακρίσεις και κοινωνικός αποκλεισμός· βιωματική μάθηση· διαφοροποίηση του αναλυτικού προγράμματος· διαθεματική προσέγγιση της γνώσης· η διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Η δράση 4, αναλύεται σε τρεις υποδράσεις:

Υποδράση 4.1: Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών

Υποδράση 4.2: Γενικές επιμορφώσεις

Υποδράση 4.3: Εξ αποστάσεως επιμόρφωση

– **ΔΡΑΣΗ 5: Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης.**

Στόχος είναι η ψυχοκοινωνική στήριξη των παιδιών Ρομά αλλά και των υπόλοιπων παιδιών της μαθητικής κοινότητας από ψυχολόγους που σε συνεργασία με τις οικογένειες και το σχολείο θα επιδιώξουν τη βελτίωση της δυναμικής του σχολείου. Ο στόχος αυτός θα πραγματοποιηθεί μέσω:

- της ενδυνάμωσης των προστατευτικών παραγόντων της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών·
- της ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προκειμένου να εντοπίζουν θέματα ψυχοκοινωνικής υγείας των παιδιών·

- της παροχής βοήθειας σε γονείς για τη διαχείριση ενδοοικογενειακών κρίσεων·
- της δημιουργίας δικτύου για την επικοινωνία και συνεργασία γονέων, σχολείου και ειδικών ψυχολόγων (και με τις αντίστοιχες υπηρεσίες αργότερα).

– **ΔΡΑΣΗ 6: Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας.**

Στόχος της δράσης αυτής είναι η δημιουργία λειτουργικής, αμφίδρομης σχέσης ανάμεσα στο σχολείο, τις οικογένειες και την κοινότητα Ρομά. Θα ενδυναμωθεί η ομάδα Ρομά ώστε να εμπλέκεται στη λήψη και την υλοποίηση αποφάσεων που τους αφορούν, μέσα από ρόλους που δεν είναι βοηθητικοί αλλά ισότιμοι. Ο στόχος αναμένεται να πραγματοποιηθεί μέσω της δημιουργίας δύο Περιφερειακών Κέντρων του προγράμματος στους Νομούς Καβάλας και Έβρου, που θα αποτελέσουν το συνδετικό κρίκο μεταξύ κοινότητας, σχολείου και οικογενειών.

– **ΔΡΑΣΗ 7: Δικτύωση σχολείων.**

Στόχος είναι η αξιοποίηση των ΤΠΕ για την εξασφάλιση πρόσβασης στο υλικό και στα αποτελέσματα των παρεμβάσεων και η υποστήριξη όλων των εμπλεκόμενων στο πρόγραμμα από τους επιστημονικούς συνεργάτες του προγράμματος. Ο στόχος θα πραγματοποιηθεί μέσω:

- της προμήθειας των συνεργαζόμενων σχολείων με Η/Υ και λογισμικό·
- το σχεδιασμό μιας διαδικτυακής ηλεκτρονικής πύλης που θα παρέχει το εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος.

– **ΔΡΑΣΗ 8: Δημοσιότητα.**

Στόχος είναι η διάχυση των δράσεων και αποτελεσμάτων του Προγράμματος στην κοινότητα Ρομά και την ευρύτερη κοινότητα σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, έτσι ώστε να επιτευχθεί τόσο η στήριξη της παρέμβασης, όσο και η άρση των προκαταλήψεων για τον πληθυσμό Ρομά. Ο στόχος θα επιτευχθεί μέσω της διεξαγωγής διεθνούς συνεδρίου σε πόλη της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης.

– **ΔΡΑΣΗ 9: Αξιολόγηση.**

Στόχος της δράσης είναι η κριτική αποτύπωση α) της πλήρους εικόνας των αναγκών των παιδιών Ρομά (ως προς τη φοίτηση, τη διαρροή, την αναπηρία, κλπ.), β) της κοινωνικής κατάστασης των οικογενειών τους, γ) των αναγκών της εκπαιδευτικής κοινότητας που εμπλέκεται άμεσα δ) των μορφών εναλλακτικής παρέμβασης και των αποτελεσμάτων τους. Η αξιολόγηση θα αφορά όλες τις λοιπές δράσεις της πράξης.

– **Δράση 10: Διοικητική, οικονομική και συντονιστική παρακολούθηση της πράξης**

Η δράση αυτή αφορά στη Συντονιστική, Διοικητική και Οικονομική υποστήριξη του έργου. Περιλαμβάνει την τεχνο-οικονομική και διοικητική υποστήριξη του έργου. Παράλληλα περιλαμβάνει την έκδοση παραδοτέων όλης της Πράξης. Η έκδοση των παραδοτέων θα γίνει μετά από διαγωνισμό.

2.2 Παραδοτέα των Πράξεων

2.2.1 Παραδοτέα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Το υλικό τεκμηρίωσης - παραδοτέα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169, ανά Δράση και Υποδράση, παρουσιάζεται αναλυτικά στον ακόλουθο πίνακα.

Δράση / Υποδράση		A/A	Τίτλος Παραδοτέου	Διάρκεια
Δράση 1: Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή		Παραδοτέο 1.1	Χαρτογράφηση βρεφών, νηπίων και ΑμεΑ Ρομά σε οικισμούς και καταυλισμούς	46 μήνες
		Παραδοτέο 1.2	Χαρτογράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όλων των παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων	46 μήνες
		Παραδοτέο 1.3	Εξωσχολικές και ενδοσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στην προσχολική εκπαίδευση	46 μήνες
		Παραδοτέο 1.4	Καλές πρακτικές παρέμβασης για την ένταξη παιδιών Ρομά στην προσχολική εκπαίδευση	46 μήνες
Δράση 2: Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης	Υποδράση 2.1: Ένταξη στο σχολείο	Παραδοτέο 2.1.1	Χαρτογράφηση των Οικογενειών: Παιδιά σε κίνδυνο, Παιδιά υπό την Επιμέλεια δικαστηρίων Ανηλίκων, Παιδιά σε ιδρύματα	46 μήνες
		Παραδοτέο 2.1.2	Χαρτογράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όλων των σχολείων υποχρεωτικής εκπαίδευσης	46 μήνες
		Παραδοτέο 2.1.3	Καλές πρακτικές στήριξης της πρόσβασης στο σχολείο	46 μήνες
	Υποδράση 2.2: Υποστήριξη των παιδιών μέσω ενισχυτικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων	Παραδοτέο 2.2.1	Σχολικές δραστηριότητες (I): Παράλληλη στήριξη. Αποτελέσματα συγκριτικής μελέτης	46 μήνες
		Παραδοτέο 2.2.2	Σχολικές δραστηριότητες (II): Πρακτικές στήριξης για τη μετάβαση από βαθμίδα σε βαθμίδα της εκπαίδευσης.	46 μήνες
		Παραδοτέο 2.3.1	Ενδοσχολικές και εξωσχολικές στρατηγικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της συμμετοχής παιδιών Ρομά στο σχολείο	46 μήνες
	Υποδράση 2.3: Διεύρυνση των σχολικών δραστηριοτήτων εντός και εκτός σχολικής μονάδας	Παραδοτέο 2.3.2	Υποδειγματικές σχολικές δραστηριότητες συνοδευόμενες από Οπτικοακουστικό Υλικό (5 DVD)	46 μήνες
		Παραδοτέο 2.3.3	Digit-tale: Λογισμικό δημιουργικής γραφής. Τα παιδιά γράφουν	46 μήνες

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»

ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Σελ. 21 από 335

Δράση / Υποδράση		A/A	Τίτλος Παραδοτέου	Διάρκεια
			ιστορίες	
	Υποδράση 2.4: Οργάνωση και εμπλουτισμός σχολικής βιβλιοθήκης	Παραδοτέο 2.4.1	Οδηγός αξιοποίησης βιβλιοθηκών: Δημιουργικές δραστηριότητες στις βιβλιοθήκες για διαφορετικές ηλικίες παιδιών	46 μήνες
		Παραδοτέο 2.4.2	Έκδοση συλλογής τσιγγάνικων παραμυθιών	46 μήνες
Δράση 3: (Γραμματισμός ενηλίκων και εκμάθηση τεχνικών επαγγελματικών δεξιοτήτων)		Παραδοτέο 3.1	Καλές πρακτικές για την ενίσχυση της πρόσβασης νέων, ενηλίκων (κυρίως γυναικών) Ρομά σε προγράμματα αλφαριθμητισμού	20 μήνες
Δράση 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών	Υποδράση 4.1: Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών	Παραδοτέο 4.1.1	Μεθοδολογία, υλικό και αποτελέσματα επιμορφώσεων	51 μήνες
	Υποδράση 4.2: Γενικές επιμορφώσεις	Παραδοτέο 4.2.1	Καλές πρακτικές εφαρμογής της επιμόρφωσης	51 μήνες
	Υποδράση 4.3: Εξ' αποστάσεως επιμόρφωση	Παραδοτέο 4.3.1	Σχέδιο εφαρμογής και παρακολούθησης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης – Διόρθωση εργασιών (Μη εκδοτέο)	51 μήνες
Δράση 5: Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης		Παραδοτέο 5.1	Στοιχεία, αποτελέσματα και καλές πρακτικές εφαρμογής προγραμμάτων ψυχοκοινωνικής υποστήριξης	46 μήνες
Δράση 6: Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας		Παραδοτέο 6.1	Πεπραγμένα σύνδεσης της κοινότητας με την κοινωνία	48 μήνες
Δράση 7: Δικτύωση των σχολείων		Παραδοτέο 7.1	Ηλεκτρονικό υλικό και διαδικτυακή εθνογραφική καταγραφή	52 μήνες
		Παραδοτέο 7.2	e-magazine	52 μήνες
Δράση 8: Δημοσιότητα		Παραδοτέο 8.1	Ένταξη Ρομά & η διεθνής και ελληνική εμπειρία: Πρακτικά Συνεδρίου 1	51 μήνες
		Παραδοτέο 8.2	Διοικητικές ενέργειες για τη διοργάνωση συνεδρίου (Μη εκδοτέο)	51 μήνες
Δράση 9: Αξιολόγηση της Πράξης		Παραδοτέο 9.1	Απολογισμός δράσεων και πεπραγμένων	44 μήνες
		Παραδοτέο 9.2	Έκθεση Αξιολόγησης της Πράξης	44 μήνες
Δράση 10: Διοικητική,	Επιστημονική υποστήριξη του έργου		Σχέδια Εφαρμογής και Παρακολούθησης των Δράσεων του Έργου (Μη εκδοτέο)	52 μήνες

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 22 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»

ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Δράση / Υποδράση		A/A	Τίτλος Παραδοτέου	Διάρκεια
οικονομική και συντονιστική παρακολούθηση της πράξης			Οδηγίες κατάρτισης για το Σχεδιασμό των Παρεμβάσεων (Μη εκδοτέο)	52 μήνες
			Οδηγίες κατάρτισης για τη Δημιουργία των Υλικών Επιμόρφωσης (Μη εκδοτέο)	52 μήνες
			Προδιαγραφές και Κριτήρια για τη Δημιουργία των Παραδοτέων (Μη εκδοτέο)	52 μήνες
Τεχνο-οικονομική και διοικητική υποστήριξη του έργου			Εκθέσεις Εσωτερικής Παρακολούθησης και Αξιολόγησης της πορείας του Έργου (Μη εκδοτέο)	52 μήνες
			Τεχνο-οικονομική υποστήριξη του έργου (Μη εκδοτέο)	52 μήνες
			Διοικητική υποστήριξη του έργου (Μη εκδοτέο)	52 μήνες

2.2.2 Παραδοτέα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Το υλικό τεκμηρίωσης - παραδοτέα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167, ανά Δράση και Υποδράση, παρουσιάζεται αναλυτικά στον ακόλουθο πίνακα.

Δράση / Υποδράση		A/A	Τίτλος Παραδοτέου	Διάρκεια
Δράση 1: Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή		Παραδοτέο 1.1	Εξωσχολικές και ενδοσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στην προσχολική εκπαίδευση	50 μήνες
		Παραδοτέο 1.2	Καλές πρακτικές παρέμβασης για την ένταξη παιδιών Ρομά στην προσχολική εκπαίδευση	50 μήνες
Δράση 2: Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης	Υποδράση 2.1: Ένταξη στο σχολείο	Παραδοτέο 2.1.1	Χαρτογράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όλων των σχολείων υποχρεωτικής εκπαίδευσης	46 μήνες
	Υποδράση 2.2: Υποστήριξη των παιδιών μέσω ενισχυτικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων	Παραδοτέο 2.2.1	Επιλογή υπάρχοντος υλικού από προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης	46 μήνες
	Υποδράση 2.3: Διεύρυνση των σχολικών δραστηριοτήτων εντός και εκτός σχολικής μονάδας	Παραδοτέο 2.3.1	Καλές πρακτικές στήριξης της πρόσβασης στο σχολείο	52 μήνες
	Υποδράση 2.4: Οργάνωση και εμπλουτισμός σχολικής βιβλιοθήκης	Παραδοτέο 2.4.1	Κριτήρια επιλογής βιβλίων για τη δημιουργία σχολικών βιβλιοθηκών (Μη εκδοτέο)	46 μήνες
Δράση 3: (Γραμματισμός ενηλίκων και εκμάθηση τεχνικών επαγγελματικών δεξιοτήτων)		Παραδοτέο 3.1	Καλές πρακτικές για την ενίσχυση της πρόσβασης νέων, ενηλίκων (κυρίως γυναικών) Ρομά σε προγράμματα αλφαριθμητισμού	23 μήνες
Δράση 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών	Υποδράση 4.1: Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών	Παραδοτέο 4.1.1	Μεθοδολογία, υλικό και αποτελέσματα επιμορφώσεων	45 μήνες
	Υποδράση 4.2: Γενικές	Παραδοτέο 4.2.1	Καλές πρακτικές εφαρμογής της επιμόρφωσης	45 μήνες

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»

ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Σελ. 24 από 335

Δράση / Υποδράση		A/A	Τίτλος Παραδοτέου	Διάρκεια
	επιμορφώσεις			
	Υποδράση 4.3: Εξ' αποστάσεως επιμόρφωση	Παραδοτέο 4.3.1	Σχέδιο εφαρμογής και παρακολούθησης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης – Διόρθωση εργασιών (Μη εκδοτέο)	45 μήνες
Δράση 5: Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης		Παραδοτέο 5.1	Στοιχεία, αποτελέσματα και καλές πρακτικές εφαρμογής προγραμμάτων ψυχοκοινωνικής υποστήριξης	46 μήνες
Δράση 6: Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας		Παραδοτέο 6.1	Προδιαγραφές και κριτήρια για την ενίσχυση της πρόσβασης των ενηλίκων (Μη εκδοτέο)	48 μήνες
Δράση 7: Δικτύωση των σχολείων		Παραδοτέο 7.1	Ηλεκτρονικό υλικό και διαδικτυακή εθνογραφική καταγραφή	47 μήνες
Δράση 8: Δημοσιότητα		Παραδοτέο 8.1	Απολογισμός δράσεων και πεπραγμένων	47 μήνες
Δράση 9: Αξιολόγηση της Πράξης		Παραδοτέο 9.1	Έκθεση Αξιολόγησης της Πράξης	52 μήνες
Δράση 10: Διοικητική, οικονομική και συντονιστική παρακολούθηση της πράξης	Επιστημονική υποστήριξη του έργου		Σχέδια Εφαρμογής και Παρακολούθησης των Δράσεων του Έργου (Μη εκδοτέο)	52 μήνες
			Οδηγίες κατάρτισης για το Σχεδιασμό των Παρεμβάσεων (Μη εκδοτέο)	52 μήνες
			Οδηγίες κατάρτισης για τη Δημιουργία των Υλικών Επιμόρφωσης (Μη εκδοτέο)	52 μήνες
			Προδιαγραφές και Κριτήρια για τη Δημιουργία των Παραδοτέων (Μη εκδοτέο)	52 μήνες
	Τεχνο-οικονομική και διοικητική υποστήριξη του έργου		Εκθέσεις Εσωτερικής Παρακολούθησης και Αξιολόγησης της πορείας του Έργου (Μη εκδοτέο)	52 μήνες
			Τεχνο-οικονομική υποστήριξη του έργου (Μη εκδοτέο)	52 μήνες
		Διοικητική υποστήριξη του έργου (Μη εκδοτέο)	52 μήνες	

2.3 Χρονοδιάγραμμα των Πράξεων

2.3.1 Χρονοδιάγραμμα Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του φυσικού αντικειμένου της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 σε τετράμηνα. Η συνολική διάρκεια υλοποίησής της ανέρχεται σε 52 μήνες.

2010	2011			2012			2013			2014		
Γ	A	B	Γ	A	B	Γ	A	B	Γ	A	B	Γ
	Δράση 1											
	Υποδράση 2.1											
	Υποδράση 2.2											
	Υποδράση 2.3											
	Υποδράση 2.4											
										Δράση 3		
	Υποδράση 4.1											
	Υποδράση 4.2											
	Υποδράση 4.3											
	Δράση 5											
	Δράση 6											
	Δράση 7											
	Δράση 8											
	Δράση 9											
Συντονιστική, διοικητική και οικονομική υποστήριξη του έργου												

2.3.2 Χρονοδιάγραμμα Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του φυσικού αντικειμένου της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167 σε τετράμηνα. Η συνολική διάρκεια υλοποίησής της ανέρχεται σε 52 μήνες.

2010	2011			2012			2013			2014		
Γ	A	B	Γ	A	B	Γ	A	B	Γ	A	B	Γ
	Δράση 1											
	Υποδράση 2.1											
	Υποδράση 2.2											
	Υποδράση 2.3											
	Υποδράση 2.4											
										Δράση 3		
	Υποδράση 4.1											
	Υποδράση 4.2											
	Υποδράση 4.3											
	Δράση 5											
	Δράση 6											
	Δράση 7											
	Δράση 8											
	Δράση 9											
Συντονιστική, διοικητική και οικονομική υποστήριξη του έργου												

2.4 Οικονομικά στοιχεία των Πράξεων

2.4.1 Οικονομικά στοιχεία της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Ο προϋπολογισμός της Πράξης, βάσει της 3^{ης} εγκεκριμένης απόφασης Τροποποίησης του Τεχνικού Δελτίου, ανέρχεται σε δύο εκατομμύρια επτακόσιες πενήντα χιλιάδες εξακόσια ενενήντα ευρώ (**2.750.690,00 €**), ανάλυση του οποίου ανά Υποέργο παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί. Τα δύο υποέργα θα εκτελεστούν με ίδια μέσα.

Τίτλος Υποέργου	Προϋπολογισμός Πράξης (€)
Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Κεντρική, Δυτική και Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	2.194.774,13 €
Αξιολόγηση, Δημοσιότητα και Επιστημονική Υποστήριξη του έργου	555.915,87 €
ΣΥΝΟΛΟ	2.750.690,00 €

2.4.2 Οικονομικά στοιχεία της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Ο προϋπολογισμός της Πράξης, βάσει της 4^{ης} εγκεκριμένης απόφασης Τροποποίησης του Τεχνικού Δελτίου, ανέρχεται σε ένα εκατομμύριο ενενήντα έξι χιλιάδες τριακόσια τριάντα ευρώ (**1.096.330,00 €**), όπως παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί. Το σύνολο του Έργου της Πράξης, θα εκτελεστεί με ίδια μέσα.

Τίτλος Υποέργου	Προϋπολογισμός Πράξης (€)
Ένταξη και Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη	1.096.330,00 €
ΣΥΝΟΛΟ	1.096.330,00 €

2.5 Δείκτες απασχόλησης

2.5.1 Δείκτες Απασχόλησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Η υλοποίηση της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 αναμένονταν, σύμφωνα με την 3^η εγκεκριμένη απόφαση Τροποποίησης του Τεχνικού Δελτίου, να δημιουργήσει θέσεις απασχόλησης όπως εκτιμώνται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ της Πράξης με MIS 303169			
82: ΚΩΔΙΚΟΣ	83: ΟΝΟΜΑΣΙΑΔΕΙΚΤΗ	84: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	85: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ
501	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης (ισοδύναμα ανθρωποέτη)	Αριθμός	144,75

2.5.2 Δείκτες Απασχόλησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Η υλοποίηση της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167 αναμένονταν, σύμφωνα με την 4^η εγκεκριμένη απόφαση Τροποποίησης του Τεχνικού Δελτίου, να δημιουργήσει θέσεις απασχόλησης όπως εκτιμώνται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ της Πράξης με MIS 303167			
82: ΚΩΔΙΚΟΣ	83: ΟΝΟΜΑΣΙΑΔΕΙΚΤΗ	84: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	85: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ
501	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης (ισοδύναμα ανθρωποέτη)	Αριθμός	53,64

3 Σκοπός και μεθοδολογία αξιολόγησης

3.1 Σκοπός και στόχοι της αξιολόγησης

Σκοπός της παρούσας εξωτερικής αξιολόγησης ήταν η συλλογή πληροφοριών, στοιχείων και εκτιμήσεων σχετικά με μια σειρά θεμάτων που σχετίζονται με την υλοποίηση των Πράξεων «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 και «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167 την περίοδο 2010-2014, όπως η ορθότητα της στρατηγικής, η επιτευξιμότητα των στόχων, η αποτελεσματικότητα, καθώς και η αποδοτικότητα των υλοποιούμενων παρεμβάσεων.

Στους στόχους της αξιολόγησης περιλαμβάνονται:

1. Η παρουσίαση μιας κατά το δυνατόν αντικειμενικής εικόνας της πορείας υλοποίησης των Πράξεων από την έναρξή τους μέχρι και τις 31/12/2014.
2. Η διαμόρφωση μιας αντικειμενικής εικόνας για το βαθμό επίτευξης των κύριων και επιμέρους στόχων τους
3. Η καταγραφή τυχόν προβλημάτων που εμφανίστηκαν και η μέτρηση της επίδρασής τους στην επιτευξιμότητα των στόχων και αποτελεσμάτων της κάθε Πράξης
4. Η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας, της αποδοτικότητας και των επιπτώσεων των Πράξεων στον πληθυσμό στόχο, όσον αφορά μια σειρά παραμέτρων
5. Η αξιολόγηση του κόστους των παρεμβάσεων σε σχέση με τα αποτελέσματά τους
6. Η εκτίμηση της βιωσιμότητας των Πράξεων
7. Η διαμόρφωση προτάσεων προς το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και την Ειδική Υπηρεσία ΕΠΕΔΒΜ για την επικαιροποίηση της στρατηγικής και των πολιτικών, με σκοπό την βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων για την περαιτέρω ανάπτυξη, ολοκλήρωση και εδραίωση της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά, όπως επίσης και για την υλοποίηση αντίστοιχων δράσεων κατά τη διάρκεια της επόμενης προγραμματικής περιόδου 2014-2020.

3.2 Μεθοδολογία αξιολόγησης

Η αξιολόγηση των Πράξεων, βασίστηκε στα παρακάτω στάδια:

1. Αποτίμηση του περιβάλλοντος και της στρατηγικής των παρεμβάσεων που περιλάμβαναν
2. Καθορισμός των αξιολογικών ερωτημάτων
3. Καθορισμός των κριτηρίων και των δεικτών της αξιολόγησης

4. Μεθοδολογικός σχεδιασμός
5. Συλλογή, ανάλυση και επεξεργασία δεδομένων
6. Εκπόνηση συμπερασμάτων και προτάσεων
7. Οργάνωση και υποστήριξη της αξιολόγησης

Ο μεθοδολογικός σχεδιασμός της αξιολόγησης περιλάμβανε τη συλλογή και ανάλυση δεδομένων τόσο από δευτερογενείς, όσο και από πρωτογενείς πηγές, με σκοπό αφενός τη σκιαγράφηση του περιβάλλοντος υλοποίησης των Πράξεων, και αφετέρου τη διαμόρφωση μίας τεκμηριωμένης εικόνας για την επίτευξη των επιχειρησιακών και ειδικών στόχων τους, των αποτελεσμάτων της κάθε παρέμβασης και των ωφελειών που προέκυψαν από την υλοποίησή τους.

Για την εξυπηρέτηση αυτού του σκοπού, αξιοποιήθηκαν βασικά έντυπα Διαχείρισης και Ελέγχου των Πράξεων, όπως επίσης και πρόσθετα στοιχεία που αφορούν σε δεδομένα που προκύπτουν από την υλοποίησή τους. Ενδεικτικά, τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν περιλάμβαναν:

- Τα Τεχνικά Δελτία και τις τροποποιήσεις τους
- Τις αποφάσεις ένταξης και τις αποφάσεις τροποποίησης
- Τις μηνιαίες και τριμηνιαίες αναφορές
- Τα Δελτία Παρακολούθησης της κάθε Πράξης
- Τις απολογιστικές εκθέσεις πεπραγμένων (εξαμηνιαίες, ετήσιες, τριετίας, κλπ.)
- Τις εκθέσεις των επιστημονικών υπευθύνων των δράσεων
- Τα σχέδια αυτεπιστασίας
- Αναλυτικές και συγκεντρωτικές λίστες επιμορφούμενων
- Αναλυτικές καταστάσεις σχολείων παρέμβασης
- Αναλυτική περιγραφή των επιμέρους δράσεων παρέμβασης με ποσοτική ανάλυση των πεπραγμένων
- Παραδοτέα, μελέτες και εκροές των επιμέρους δράσεων των υποέργων κάθε Πράξης
- Αρχεία πεπραγμένων και παρακολούθησης Πράξεων
- Ενταλματοποιημένες δαπάνες, καθώς και
- Τιμολογηθείσες δαπάνες

Παράλληλα, και για την καλύτερη κατανόηση του τρόπου σχεδιασμού και υλοποίησης των Πράξεων, έγιναν μία σειρά από συναντήσεις με τους Επιστημονικά υπεύθυνους του έργου και των επιμέρους δράσεων, προκειμένου να διευκρινιστούν θέματα που αφορούσαν στο περιεχόμενο και στο εύρος των επιμέρους παρεμβάσεων κάθε δράσης που περιλαμβάνονταν στα Τεχνικά Δελτία,

θέματα αλληλοεπικαλύψεων που καταγράφηκαν μεταξύ δράσεων και παρεμβάσεων, καθώς και θέματα ποιοτικής υφής, αναφορικά με τον τρόπο υλοποίησης κάθε παρέμβασης και μέτρησης των αποτελεσμάτων αυτής.

Επιπρόσθετα με τα παραπάνω στοιχεία αναζητήθηκαν στοιχεία και από άλλες πηγές όπως:

- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων
- Ερευνητικές μελέτες
- Κείμενο ΕΣΠΑ 2007-2013 και αξιολογήσεις.
- Εγκύκλιος 32356/ΕΕΣΣΑΑΠ 1657, για την εκτίμηση απασχόλησης που δημιουργείται κατά την υλοποίηση πράξεων ΕΠ
- Εκθέσεις αξιολόγησης του επιχειρησιακού προγράμματος ΕΠΔΒΜ
- Κείμενα ελέγχων και καταγγελιών, κλπ.

Τα στοιχεία από τις προαναφερόμενες πηγές συνέβαλαν επικουρικά στην εξαγωγή συμπερασμάτων για τους δείκτες αξιολόγησης, είτε αυτοί αφορούσαν σε ποσοτικά, είτε σε ποιοτικά δεδομένα.

Τέλος, για την εκτίμηση των ποιοτικών δεικτών και την εκτίμηση των επιπτώσεων των επιμέρους παρεμβάσεων των Πράξεων, σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν οι ακόλουθες πρωτογενείς έρευνες πεδίου:

- Ποσοτική Έρευνα σε Εκπαιδευτικούς συνεργάτες των Πράξεων, καθώς και σε εκπαιδευτικούς των σχολείων παρέμβασης που επιμορφώθηκαν μέσω των δύο Πράξεων, με τη χρήση ημι-δομημένου ερωτηματολογίου, η οποία διενεργήθηκε διαδικτυακά, σε δείγμα 60 ατόμων
- Ποσοτική Έρευνα σε Μαθητές Ρομά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν στα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας που διενεργήθηκαν στο πλαίσιο υλοποίησης των 2 Πράξεων, με τη χρήση ημι-δομημένου ερωτηματολογίου, η οποία διενεργήθηκε με προσωπικές συνεντεύξεις (face to face), σε δείγμα 69 ατόμων
- Ποσοτική Έρευνα σε Μαθητές Ρομά δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν στα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας που διενεργήθηκαν στο πλαίσιο υλοποίησης των 2 Πράξεων, με τη χρήση ημι-δομημένου ερωτηματολογίου, η οποία διενεργήθηκε με προσωπικές συνεντεύξεις (face to face), σε δείγμα 60 ατόμων

- Ημιοιοτική έρευνα σε Διευθυντές των σχολικών μονάδων παρέμβασης στις περιφέρειες εφαρμογής των υπό αξιολόγηση Πράξεων, με τη χρήση ημι-δομημένου ερωτηματολογίου, η οποία διενεργήθηκε διαδικτυακά, σε δείγμα 49 ατόμων
- Ποιοτική έρευνα, σε ειδικό κοινό που εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα με την υλοποίηση των Πράξεων, με τη χρήση οδηγού συζήτησης, η οποία διενεργήθηκε με την τεχνική των εις βάθος συνεντεύξεων (in depth interviews), σε δείγμα 19 ατόμων

Για την αξιολόγηση των Πράξεων δημιουργήθηκαν 5 βασικοί πυλώνες δεικτών και πιο συγκεκριμένα:

- Οι **Δείκτες απορροφητικότητας**: Οι δείκτες αυτοί αναφέρονται στις οικονομικές εκροές της κάθε Πράξης (π.χ. δεσμεύσεις και καταβολές των διαθέσιμων για τα έργα πόρων) για να αποτιμηθεί το αποτέλεσμα του οικονομικού αντικείμενου.
- Οι **Δείκτες εκροών (output indicators)**: Οι δείκτες αυτοί μετρούν τις δραστηριότητες που εκτελούνται άμεσα στο πλαίσιο της κάθε Πράξης. Οι δράσεις είναι το πρώτο βήμα προς την επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων της εκάστοτε παρέμβασης και μετρίονται σε φυσικές ή νομισματικές μονάδες. Παράδειγμα: αριθμός επιμορφούμενων εκπαιδευτικών.
- Οι **Δείκτες αποτελεσμάτων (result indicators)**: Οι δείκτες αυτοί μετρούν τα άμεσα και τα έμμεσα αποτελέσματα της κάθε παρέμβασης. Παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις αλλαγές, για παράδειγμα, της συμπεριφοράς, της ικανότητας ή των επιδόσεων των άμεσων δικαιούχων και μετρώνται σε φυσικές ή νομισματικές μονάδες. Παράδειγμα: Ποσοστό (%) μαθητών Ρομά που συμμετείχαν σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού στόχου.
- Οι **Δείκτες επιπτώσεων (impact indicators)**: Οι δείκτες αυτοί αναφέρονται στα οφέλη των Πράξεων, τόσο σε επίπεδο παρέμβασης όσο και γενικότερα στους θεματικούς τομείς του.
- Και τέλος οι **Ποιοτικοί δείκτες** : Με τους δείκτες αυτού επιχειρείτε να απαντηθούν ερωτήματα όπως:
 - Βαθμός ενσωμάτωσης των βασικών αρχών του Προγράμματος στην εφαρμογή των δράσεων παρέμβασης
 - Βαθμός ανταπόκρισης των δράσεων στις ανάγκες και στόχους του Προγράμματος
 - Βαθμός συμμετοχής μαθητικού πληθυσμού
 - Βαθμός ανταπόκρισης των παρεμβάσεων στις ανάγκες των ομάδων στόχου
 - Βαθμός ικανοποίησης των επιμορφωμένων και ενδυνάμωσής τους με επιμορφωτικά προγράμματα
 - Βαθμός βελτίωσης των δεξιοτήτων του ωφελούμενου πληθυσμού

- Βαθμός συμβολής των Πράξεων στη διαδικασία εκπαιδευτικής ένταξης μαθητών Ρομά και της καταπολέμησης του φαινομένου της σχολικής διαρροής.
- Επάρκεια και αποτελεσματικότητα ψυχοκοινωνικής στήριξης των ωφελούμενων και των οικογενειών τους
- Καινοτομίες και διάχυση καλών πρακτικών που παρήχθησαν, μεταξύ των εμπλεκόμενων συμμετεχόντων

Η αξιολογική διαδικασία βασίστηκε στην κωδικοποίηση και συνθετική ανάλυση όλων των διαθέσιμων στοιχείων, προκειμένου να αποδοθούν οι τιμές στους επιμέρους ποσοτικούς δείκτες, ενώ, για όσους δείκτες δεν ήταν δυνατό να εκτιμηθούν οι τιμές τους ποσοτικά, επιχειρήθηκε μία περιγραφική ανάλυση των αποτελεσμάτων και επιπτώσεων που δημιουργήθηκαν από την υλοποίηση της κάθε Πράξης.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της αξιολόγησης βάσει των αξιολογικών δεικτών που τέθηκαν παραπάνω.

4 Αξιολόγηση των Πράξεων

4.1 Δείκτες εκροών & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης

4.1.1 Στοχοθεσία δεικτών εκροών

4.1.1.1 Στοχοθεσία δεικτών εκροών της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Το σύστημα δεικτών της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169, κατά την αρχική της ένταξη περιλάμβανε 4 διακριτούς δείκτες παρακολούθησης των εκροών, οι τιμές των οποίων επικαιροποιήθηκαν, με τις τροποποιήσεις της.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δείκτες εκροών που χρησιμοποιήθηκαν για την παρακολούθηση της Πράξης, ενώ οι τιμές που παρατίθενται, αφορούν στην αρχική της ένταξη, αλλά και στην εν ισχύ τροποποίησή της βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3^{ης} τροποποίησης της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π. «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ».

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας» MIS 303169				
74: ΚΩΔΙΚΟΣ	75: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	76: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	77: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	
			Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2011 απόφαση ένταξης	Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3 ^{ης} τροποποίησης
6141	Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	Αριθμός	2.500	2.500
6144	Δομές εκπαίδευσης που επωφελούνται	Αριθμός	120	120
6158	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	Αριθμός	1.150	1.270
6160	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	Αριθμός	450	480

Όπως φαίνεται και από τα στοιχεία του πίνακα που προηγήθηκε:

- Η τιμή του πρώτου δείκτη που αφορά στο μέσο ετήσιο αριθμό μαθητών που συμμετείχαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης παρέμεινε σταθερή, από τον αρχικό σχεδιασμό της Πράξης μέχρι και την 3^η τροποποίηση αυτής.
- Η τιμή του δεύτερου δείκτη που αφορά στις Δομές εκπαίδευσης που επωφελούνται παρέμεινε σταθερή, από τον αρχικό σχεδιασμό της Πράξης μέχρι και την 3^η τροποποίηση αυτής.
- Η τιμή του τρίτου δείκτη που αφορά στους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξήθηκε κατά 10,43% από τον αρχικό σχεδιασμό της Πράξης μέχρι και την 3^η τροποποίηση αυτής και τέλος.
- Η τιμή του τέταρτου δείκτη που αφορά στους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αυξήθηκε κατά 6,67% από τον αρχικό σχεδιασμό της Πράξης μέχρι και την 3^η τροποποίηση αυτής.

Οι μεταβολές αυτές στις τιμές των δεικτών από τον αρχικό σχεδιασμό καταδεικνύουν ότι, **η αρχική στοχοθέτηση της Πράξης ήταν ρεαλιστική**, δεδομένου ότι σε κανένα δείκτη η τιμή δεν μεταβλήθηκε σε μεγάλο βαθμό, ενώ σε δύο από αυτούς παρέμεινε σταθερή.

4.1.1.2 Στοχοθεσία δεικτών εκροών της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Το σύστημα δεικτών της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167, κατά την αρχική της ένταξη περιλάμβανε 4 διακριτούς δείκτες παρακολούθησης των εκροών, οι τιμές των οποίων επικαιροποιήθηκαν, με τις τροποποιήσεις της.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δείκτες εκροών που χρησιμοποιήθηκαν για την παρακολούθηση της Πράξης, ενώ οι τιμές που παρουσιάζονται, αφορούν στην αρχική ένταξη της Πράξης, αλλά και στην εν ισχύ τροποποίησή της βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 3201/14.02.2014 απόφασης 4^{ης} τροποποίησης της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π. «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ».

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ				
«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη»				
MIS 303167				
74: ΚΩΔΙΚΟΣ	75: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	76: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	77: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	
			Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22476/12.11.2010 απόφαση ένταξης	Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 3201/14.02.2014 απόφασης 4 ^{ης} τροποποίησης
6141	Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	Αριθμός	1.550	1.250
6144	Δομές εκπαίδευσης που επωφελοούνται	Αριθμός	18	55
6158	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	Αριθμός	370	430
6160	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	Αριθμός	200	230

Όπως φαίνεται και από τα στοιχεία του πίνακα που προηγήθηκε:

- Η τιμή του πρώτου δείκτη που αφορά στο μέσο ετήσιο αριθμό μαθητών που συμμετείχαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης μειώθηκε σε ποσοστό 19,35%, από τον αρχικό σχεδιασμό της Πράξης μέχρι και την 4^η τροποποίηση αυτής
- Η τιμή του δεύτερου δείκτη που αφορά στις Δομές εκπαίδευσης που επωφελοούνται σημείωσε αύξηση της τάξης του 205,56%, από τον αρχικό σχεδιασμό της Πράξης μέχρι και την 4^η τροποποίηση αυτής
- Η τιμή του τρίτου δείκτη που αφορά στους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξήθηκε κατά 16,22% από τον αρχικό σχεδιασμό της Πράξης μέχρι και την 4^η τροποποίηση αυτής και τέλος
- Η τιμή του τέταρτου δείκτη που αφορά στους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αυξήθηκε κατά 15,00% από τον αρχικό σχεδιασμό της Πράξης μέχρι και την 4^η τροποποίηση αυτής

Οι μεταβολές αυτές στις τιμές των δεικτών από τον αρχικό σχεδιασμό καταδεικνύουν ότι, **η αρχική στοχοθέτηση της Πράξης ήταν σχετικά ρεαλιστική**, δεδομένου ότι σε κανέναν από τους δείκτες η τιμή δεν παρέμεινε σταθερή, και πιο συγκεκριμένα σε έναν από τους δείκτες η τιμή μεταβλήθηκε αρνητικά, ενώ στους υπόλοιπους τρεις σημειώθηκε αύξηση της τιμής στόχου.

Ωστόσο, στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι, το σύστημα δεικτών εκροών που τέθηκε κατά τον αρχικό σχεδιασμό για την στοχοθέτηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση και των δύο Πράξεων της Πράξης είναι ελλιπές και ανεπαρκώς εξειδικευμένο ανά είδος δράσης που περιλαμβάνεται σε κάθε Πράξη. Οι δείκτες εκροών δεν επιτρέπουν σαφή διάκριση μεταξύ των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων κάθε δράσης ή και παρέμβασης με αποτέλεσμα η παρακολούθηση της υλοποίησης των Πράξεων να παρουσιάζει δυσκολίες στην απεικόνιση και μέτρηση της ποσοτικής εξέλιξης κάθε επιμέρους παρέμβασης.

4.1.2 Εκροές των Πράξεων συνολικά και ανά Δράση & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης

Οι συνολικές εκροές του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» και πιο συγκεκριμένα των Πράξεων «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 και «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167, που πραγματοποιήθηκαν από την έναρξη υλοποίησής τους, δηλαδή την 1.9.2010 έως και τις 31.12.2014, παρουσιάζονται στις δύο ενότητες που ακολουθούν. Τα στοιχεία των συνολικών εκροών των δύο Πράξεων, βασίστηκαν στην απολογιστική έκθεση της 3ετίας 1.9.2010 - 30.9.2014, στα Δελτία Παρακολούθησης Πράξης, τις εξαμηνιαίες εκθέσεις πεπραγμένων έως και τις 31.12.2014 (8 συνολικά), τις εκθέσεις των επιστημονικών υπευθύνων των δράσεων που αποστέλλονται από το Γραφείο Διοίκησης του Προγράμματος, καθώς και στις εκροές των επιμέρους δράσεων των Πράξεων, όπως αυτές αναλύονται στις επόμενες ενότητες. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι, οι εκροές των υπό αξιολόγηση Πράξεων, περιλαμβάνουν, απολογιστικά στοιχεία για τα σχολικά έτη 2010-11, 2011-12, 2012-13, 2013-14 και 2014-2015.

4.1.2.1 Συνολικές εκροές & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας» MIS 303169					
74: ΚΩΔΙΚΟΣ	75: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	76: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	77: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης	Υλοποιηθείσα Τιμή Βάσει απολογισμού	Βαθμός επίτευξης (τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)
6141	Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	Αριθμός	2.500	3.011,1	120,4%
6144	Δομές εκπαίδευσης που επωφελούνται	Αριθμός	120	151	125,8%
6158	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	Αριθμός	1.270	1.511	119,0%
6160	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	Αριθμός	480	419	87,3%

- **Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως 31.12.2014, σε σχέση με την τιμή στόχου του αναθεωρημένου Τεχνικού Δελτίου, ανέρχεται στο 120,4%. Σύμφωνα με το αναθεωρημένο και εν ισχύ Τεχνικό Δελτίο, η τιμή στόχος ήταν 2.500, και βάσει των απολογιστικών στοιχείων η τιμή υλοποίησης του δείκτη ως τις 31.12.2014 είναι 3.011,1. Από την ανάλυση των εκρών των επιμέρους δράσεων ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης προκύπτει ότι, σε ετήσια βάση ο μέσος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε:

- προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας ανέρχεται σε 817,41, αριθμός που περιλαμβάνει όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες της προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και σε,
- ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Θέατρο Μουσική Χορός Περιβάλλον, Φιλαναγνωσία), ανέρχεται σε 2.193,656 μαθητές.

Ανάλυση του αριθμού των μαθητών που συμμετείχαν, ανά σχολικό έτος σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Κατηγορία προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15
Μαθητές προσχολικής ηλικίας που παρακολούθησαν παράλληλη στήριξη		144	91	146	147
Μαθητές πρωτοβάθμιας που παρακολούθησαν παράλληλη στήριξη		110	176	38	58
Μαθητές Ρομά πρωτοβάθμιας που παρακολούθησαν Ενισχυτική διδασκαλία	0	0	304	566	549
Μαθητές Ρομά πρωτοβάθμιας που παρακολούθησαν Μαθήματα Θερινά - Μετάβασης				201	101
Μαθητές Ρομά δευτεροβάθμιας που παρακολούθησαν Ενισχυτική διδασκαλία	116	396	120	0	0
Μαθητές Ρομά δευτεροβάθμιας που παρακολούθησαν Μαθήματα Θερινά-Μετάβασης		61	150	0	0
Μαθητές που συμμετείχαν σε Ενδοσχολικές και Εξωσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική		372	628	131	0

εκπαίδευση					
Μαθητές που συμμετείχαν σε Εξωσχολικές και Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στην Α'θμια εκπαίδευση		2.231	1.978	3.582	401
Σύνολο	116	3.314	3.447	4.664	1.256
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	12.797				
Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Γενικό Σύνολο/4,25 σχολικά έτη¹)	3.011,1				

Οι προαναφερόμενοι αριθμοί μαθητών, υπολογίστηκαν με βάση τους συστηματικά φοιτώντες μαθητές στα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας ή άλλων δράσεων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, δηλαδή εκείνους τους μαθητές, οι οποίοι συμμετείχαν στο 60% τουλάχιστον των μαθημάτων αυτών.

– **Δομές εκπαίδευσης που επωφελούνται**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως 31.12.2014, σε σχέση με την τιμή στόχου του αναθεωρημένου Τεχνικού Δελτίου, ανέρχεται στο 125,8%. Σύμφωνα με το αναθεωρημένο και εν ισχύ Τεχνικό Δελτίο, η τιμή στόχος ήταν 120, ενώ βάσει των απολογιστικών στοιχείων η τιμή υλοποίησης του δείκτη ως τις 31.12.2014 είναι 151 κι αφορά σχολικές μονάδες προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις οποίες υλοποιήθηκαν παρεμβάσεις του προγράμματος. Ο αριθμός αυτός, προκύπτει, σύμφωνα με τον Δικαιούχο της Πράξης, από το άθροισμα των σχολείων, όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, στα οποία υλοποιήθηκαν παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, καθώς επίσης και από τον αριθμό των σχολικών μονάδων στις οποίες έγιναν επιμορφώσεις σε εκπαιδευτικούς τα έτη υλοποίησης του Προγράμματος (2010-2014). Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται, ο αριθμός των δομών εκπαίδευσης που επωφελήθηκαν, ανά εκπαιδευτική βαθμίδα και είδος παρέμβασης.

Σχολεία παρέμβασης του Προγράμματος, ανά εκπαιδευτική βαθμίδα			
	Σχολεία στα οποία αναπτύχθηκαν παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	Σχολεία στα οποία έγιναν επιμορφώσεις	Σύνολο σχολείων
Νηπιαγωγεία	28	2	30

¹ Χρονικό διάστημα αξιολόγησης του φυσικού αντικείμενου των Πράξεων είναι οι 51 μήνες ή 4,25 έτη

Σχολεία παρέμβασης του Προγράμματος, ανά εκπαιδευτική βαθμίδα			
	Σχολεία στα οποία αναπτύχθηκαν παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	Σχολεία στα οποία έγιναν επιμορφώσεις	Σύνολο σχολείων
Δημοτικά	49	59	108
Γυμνάσια	13	0	13
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	90	61	151

Να σημειωθεί ότι, ο αριθμός αυτός, είναι μοναδιαίος και προσμετρά τις σχολικές μονάδες μία φορά, ανεξάρτητα από τα έτη παρέμβασης σε κάθε μία από αυτές τις δομές

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως 31.12.2014, σε σχέση με την τιμή στόχου του αναθεωρημένου Τεχνικού Δελτίου, ανέρχεται στο 119,0%. Σύμφωνα με το αναθεωρημένο και εν ισχύ Τεχνικό Δελτίο, η τιμή στόχος ήταν 1.270, ενώ βάσει των απολογιστικών στοιχείων η τιμή υλοποίησης του δείκτη ως τις 31

.12.2014 είναι 1.511. **Ο αριθμός αυτός αφορά σε μοναδιαίους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης**, η συμμετοχή των οποίων, σε κάθε είδος επιμόρφωσης, φαίνεται αναλυτικά στον πίνακα που ακολουθεί:

Είδος επιμόρφωσης	Αριθμός επιμορφούμενων εκπαιδευτικών Α΄θμιας
Τακτικές	527
Εισαγωγικές	757
Γενικές	101
Εξ αποστάσεως	21
Ημερίδας Καλών Πρακτικών	105
Σύνολο Επιμορφούμενων εκπαιδευτικών Α΄θμιας	1.511

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως 31.12.2014, σε σχέση με την τιμή στόχου του αναθεωρημένου Τεχνικού Δελτίου, ανέρχεται στο 87,3%. Σύμφωνα με το αναθεωρημένο και εν ισχύ Τεχνικό Δελτίο, η τιμή στόχος ήταν 480, ενώ βάσει των απολογιστικών στοιχείων η τιμή υλοποίησης του δείκτη ως τις 31.12.2014 είναι 419. **Ο αριθμός αυτός αφορά σε μοναδιαίους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης**, η συμμετοχή των οποίων, σε κάθε είδος επιμόρφωσης, παρουσιάζεται αναλυτικά στον πίνακα που ακολουθεί:

Είδος επιμόρφωσης	Αριθμός επιμορφούμενων εκπαιδευτικών β' θμιας
Τακτικές	0
Εισαγωγικές	322
Γενικές	39
Εξ αποστάσεως	28
Ημερίδας Καλών Πρακτικών	30
Σύνολο Επιμορφούμενων εκπαιδευτικών Β'θμιας	419

4.1.2.2 Συνολικές εκροές & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονίας και Θράκης», με MIS 303167

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονίας και Θράκης» MIS 303167					
74: ΚΩΔΙΚΟΣ	75: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	76: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	77: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 3201/14.02.2014 απόφασης 4ης τροποποίησης	Υλοποιηθείσα Τιμή Βάσει απολογισμού	Βαθμός επίτευξης (τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)
6141	Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	Αριθμός	1.250	1.097,18	87,8%
6144	Δομές εκπαίδευσης που επωφελούνται	Αριθμός	55	136	247,3%
6158	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	Αριθμός	430	627	145,8%
6160	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	Αριθμός	230	321	139,6%

- **Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως 31.12.2014, σε σχέση με την τιμή στόχου του αναθεωρημένου Τεχνικού Δελτίου, ανέρχεται στο 87,8%. Σύμφωνα με το αναθεωρημένο και εν ισχύ Τεχνικό Δελτίο, η τιμή στόχος ήταν 1.250, και βάσει των απολογιστικών στοιχείων η τιμή υλοποίησης του δείκτη ως τις 31.12.2014 είναι 1.097,18. Από την ανάλυση των εκροών των επιμέρους δράσεων ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης προκύπτει ότι, σε ετήσια βάση ο μέσος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε:

- προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας ανέρχεται σε 145,2, αριθμός που περιλαμβάνει όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες της προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και σε,
- ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Θέατρο Μουσική Χορός Περιβάλλον, Φιλαναγνωσία), ανέρχεται σε 952 μαθητές.

Ανάλυση του αριθμού των μαθητών που συμμετείχαν, ανά σχολικό έτος σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Κατηγορία προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15
Μαθητές Ρομά πρωτοβάθμιας που παρακολούθησαν Ενισχυτική διδασκαλία		69	65	134	197
Μαθητές Ρομά δευτεροβάθμιας που παρακολούθησαν Ενισχυτική διδασκαλία	30	46	76	0	0
Μαθητές που συμμετείχαν σε Ενδοσχολικές και Εξωσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση				560	
Μαθητές που συμμετείχαν σε Εξωσχολικές και Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στην Α΄θμια εκπαίδευση		1.200	996	539	751
Σύνολο	30	1315	1137	1233	948
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	4.663				
Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Γενικό Σύνολο/4,25 σχολικά έτη²)	1.097,18				

Οι προαναφερόμενοι αριθμοί μαθητών, υπολογίστηκαν με βάση τους συστηματικά φοιτώντες μαθητές στα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας ή άλλων δράσεων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, δηλαδή εκείνους τους μαθητές, οι οποίοι συμμετείχαν στο 60% τουλάχιστον των μαθημάτων αυτών.

– **Δομές εκπαίδευσης που επωφελούνται**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως 31.12.2014, σε σχέση με την τιμή στόχου του αναθεωρημένου Τεχνικού Δελτίου, ανέρχεται στο 247,3%. Σύμφωνα με το αναθεωρημένο και εν ισχύ Τεχνικό Δελτίο, η τιμή στόχος ήταν 55, ενώ βάσει των απολογιστικών στοιχείων η

² Χρονικό διάστημα αξιολόγησης του φυσικού αντικείμενου των Πράξεων είναι οι 51 μήνες ή 4,25 έτη

τιμή υλοποίησης του δείκτη ως τις 31.12.2014 είναι 136 κι αφορά σχολικές μονάδες προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις οποίες υλοποιήθηκαν παρεμβάσεις του προγράμματος. Ο αριθμός αυτός, προκύπτει, σύμφωνα με τον Δικαιούχο της Πράξης, από το άθροισμα των σχολείων, όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, στα οποία υλοποιήθηκαν παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, καθώς επίσης και από τον αριθμό των σχολικών μονάδων στις οποίες έγιναν επιμορφώσεις σε εκπαιδευτικούς τα έτη υλοποίησης του Προγράμματος (2010-2014). Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται, ο αριθμός των δομών εκπαίδευσης που επωφελήθηκαν, ανά εκπαιδευτική βαθμίδα και είδος παρέμβασης.

Σχολεία παρέμβασης του Προγράμματος, ανά εκπαιδευτική βαθμίδα			
	Σχολεία στα οποία αναπτύχθηκαν παρεμβάσεις	Επιπλέον σχολεία στα οποία έγιναν επιμορφώσεις	Σύνολο σχολείων
Νηπιαγωγεία	28	58	86
Δημοτικά	21	21	42
Γυμνάσια	8	0	8
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	57	79	136

Να σημειωθεί ότι, ο αριθμός αυτός, είναι μοναδιαίος και προσμετρά τις σχολικές μονάδες μία φορά, ανεξάρτητα από τα έτη παρέμβασης σε κάθε μία από αυτές τις δομές

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως 31.12.2014, σε σχέση με την τιμή στόχου του αναθεωρημένου Τεχνικού Δελτίου, ανέρχεται στο 145,8%. Σύμφωνα με το αναθεωρημένο και εν ισχύ Τεχνικό Δελτίο, η τιμή στόχος ήταν 430, ενώ βάσει των απολογιστικών στοιχείων η τιμή υλοποίησης του δείκτη ως τις 31.12.2014 είναι 627. **Ο αριθμός αυτός αφορά σε μοναδιαίους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης**, η συμμετοχή των οποίων σε κάθε είδος επιμόρφωσης, παρουσιάζεται αναλυτικά στον πίνακα που ακολουθεί:

Είδος επιμόρφωσης	Αριθμός επιμορφούμενων εκπαιδευτικών Α΄θμιας
Τακτικές	227
Εισαγωγικές	257
Γενικές	36
Εξ αποστάσεως	18
Ημερίδας Καλών Πρακτικών	89
Σύνολο Επιμορφούμενων εκπαιδευτικών Α΄θμιας	627

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως 31.12.2014, σε σχέση με την τιμή στόχου του αναθεωρημένου Τεχνικού Δελτίου, ανέρχεται στο 139,6%. Σύμφωνα με το αναθεωρημένο και εν ισχύ Τεχνικό Δελτίο, η τιμή στόχος ήταν 230, ενώ βάσει των απολογιστικών στοιχείων η τιμή υλοποίησης του δείκτη ως τις 31.12.2014 είναι 321. **Ο αριθμός αυτός αφορά σε μοναδιαίους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης**, η συμμετοχή των οποίων σε κάθε είδος επιμόρφωσης, παρουσιάζεται αναλυτικά στον πίνακα που ακολουθεί:

Είδος επιμόρφωσης	Αριθμός επιμορφούμενων εκπαιδευτικών β'θμιας
Τακτικές	0
Εισαγωγικές	299
Γενικές	0
Εξ αποστάσεως	11
Ημερίδας Καλών Πρακτικών	11
Σύνολο Επιμορφούμενων εκπαιδευτικών Β'θμιας	321

4.1.2.3 Γενικά συμπεράσματα επί των συνολικών εκροών των Πράξεων

Βάσει των απολογιστικών στοιχείων υλοποίησης των δύο Πράξεων προκύπτει ότι:

- ☞ Οι τιμές στόχοι στους επιμέρους δείκτες εκροών των υπό αξιολόγηση Πράξεων υπερκαλύφθηκαν σε 3 από τους 4 εξεταζόμενους δείκτες. Για την Πράξη με MIS 303169, δεν επιτεύχθηκε η τιμή στόχος του δείκτη με κωδικό 6160 «Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Β΄θμιας Εκπαίδευσης», ενώ για την Πράξη με MIS 303167 δεν επιτεύχθηκε η τιμή στόχος του δείκτη με κωδικό 6141 «Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης», όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί:

75: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ		MIS 303169	MIS 303167
6141	Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	120,4%	87,8%
6144	Δομές εκπαίδευσης που επωφελούνται	125,8%	247,3%
6158	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Α΄θμιας Εκπαίδευσης	119,1%	145,8%
6160	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Β΄θμιας Εκπαίδευσης	87,3%	139,6%

- ☞ Η τιμή του δείκτη «Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης», βασίστηκε στους συστηματικά φοιτώντες μαθητές στα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Σύμφωνα με το δικαιούχο των Πράξεων, ως συστηματικά φοιτώντες ορίστηκαν εκείνοι οι μαθητές που παρακολούθησαν το 60% τουλάχιστον των μαθημάτων ενισχυτικής ή άλλων δράσεων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Κατά συνέπεια **ο βαθμός επίτευξης του συγκεκριμένου δείκτη είναι άμεσα συναρτώμενος με τον ορισμό της συστηματικής φοίτησης.**
 - Η μη επίτευξη της τιμής στόχου του δείκτη για την Πράξη με MIS 303167, οφείλεται αφενός στο γεγονός ότι, από το σχολικό έτος 2013-14 και μετά, την ευθύνη υλοποίησης των μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε μαθητές του Γυμνασίου την ανέλαβε το Υπουργείο Παιδείας και αφετέρου στο ότι ο Δικαιούχος της Πράξης, ανέπτυξε μόνο μία χρονιά (2013-14) ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις για παιδιά της προσχολικής εκπαίδευσης.
- ☞ Σε ότι αφορά στις δομές εκπαίδευσης που επωφελούνται, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο αριθμός τους δεν ήταν σταθερός σε ετήσια βάση, ενώ διαφοροποιούνταν τα σημεία παρέμβασης την εξεταζόμενη περίοδο 2010-2014.
- ☞ Από τα στοιχεία του Προγράμματος προκύπτει ότι υπάρχει διαφορετικής βαρύτητας συμμετοχή των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών (πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) στις επιμορφώσεις. Ειδικότερα, δεν είναι σταθερός ο αριθμός των ωρών επιμόρφωσης κάθε συμμετέχοντα ή το εύρος των θεματικών στις οποίες επιμορφώθηκε.

Συνεπώς, ο βαθμός επίτευξης του δείκτη είναι άμεσα συναρτώμενος με τη φυσική παρουσία στις επιμορφώσεις και όχι με το εύρος των θεματικών ενοτήτων που παρακολούθησε κάθε επιμορφούμενος.

- ☞ *Οι τρόποι υπολογισμού των τιμών υλοποίησης των επιμέρους δεικτών που ακολουθεί ο Δικαιούχος των Πράξεων, αναλυτική περιγραφή των οποίων έγινε στην παρουσίαση καθ' ενός εκ των εξεταζόμενων δεικτών, θα πρέπει να αποτελέσει καλή πρακτική και τη βάση, για την ανάπτυξη ενός μεθοδολογικού πλαισίου καταγραφής των τιμών αυτών, στη μελλοντική εφαρμογή των Προγραμμάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης τη νέα Προγραμματική περίοδο 2014-2020.*

4.1.3 Εκροές & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης των επιμέρους Δράσεων

Στην συνέχεια παρατίθεται η αποτύπωση των εκροών των δύο υπό αξιολόγηση Πράξεων ανά κατηγορία Δράσης που περιλαμβάνουν. Για την εξαγωγή των δεικτών λήφθηκαν υπόψη, οι περιγραφόμενες στα Τεχνικά Δελτία και στις αποφάσεις ένταξης, παρεμβάσεις, ανά κατηγορία δράσης, ενώ σε ότι αφορά τις τιμές στόχους της κάθε παρέμβασης, αυτές, όπου αποδόθηκαν, βασίστηκαν στις ποσοτικές ή ποιοτικές περιγραφές που υπήρχαν στα σχετικά έγγραφα.

Οι υλοποιηθείσες τιμές των επιμέρους δεικτών προέκυψαν από την ανάλυση των στοιχείων που περιλαμβάνονται στην απολογιστική έκθεση Ζετίας του Προγράμματος, που αφορά στον απολογισμό των πεπραγμένων από 1.9.2010 έως και 30.6.2014, στα Δελτία Παρακολούθησης της Πράξης, στις εξαμηνιαίες εκθέσεις πεπραγμένων που καλύπτουν τη χρονική περίοδο από 1.9.2010 έως και 31.12.2014 και στις εκθέσεις των επιστημονικών υπευθύνων των δράσεων που τηρούνται στο Γραφείο Διοίκησης του Προγράμματος. Οι υλοποιηθείσες τιμές των επιμέρους δεικτών αφορούν στην περίοδο από την έναρξη υλοποίησης του Προγράμματος, δηλαδή την 1^η Σεπτεμβρίου 2010 έως και την 31^η Δεκεμβρίου 2014.

4.1.3.1 Δήμοι Παρέμβασης του Προγράμματος

4.1.3.2 Δράση 1: Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή

<p>Περιγραφή Δράσης, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169</p> <p>&</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167</p>	<p>Στόχος της δράσης αυτής είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης παιδιών Ρομά προσχολικής ηλικίας, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με αναπηρία, σε παιδικούς σταθμούς και νηπιαγωγεία, η παραμονή και συστηματική τους φοίτηση με απώτερο στόχο την ομαλή τους μετάβαση στο δημοτικό σχολείο. Ο στόχος αυτός θα πραγματοποιηθεί μέσω:</p> <ul style="list-style-type: none"> • της ερευνητικής καταγραφής των παιδιών προσχολικής ή σχολικής ηλικίας, με επιτόπια έρευνα σε οικισμούς και καταυλισμούς, των παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων, των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης, στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν για την οργάνωση των παρεμβάσεων· • των παρεμβάσεων των κοινωνικών λειτουργών στα νηπιαγωγεία και σχολεία προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι εγγραφές· • των παρεμβάσεων των διαμεσολαβητών/-τριών στα σπίτια των παιδιών ώστε να ενημερώσουν τις οικογένειες για τα δικαιώματα των παιδιών τους στην εκπαίδευση και τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για την εγγραφή τους στο σχολείο • τη συμβολή των κοινωνικών λειτουργών στην επίλυση των ζητημάτων που σχετίζονται με τη φοίτηση των παιδιών (εμβολιασμοί, τακτοποίηση αστικοδημοτικής κατάστασης, έκδοση εγγράφων κλπ.)· • παρεμβάσεων στα νηπιαγωγεία από ειδικούς επιστήμονες. <p>Συμφώνα με τα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων προβλέπεται να πραγματοποιηθούν οι εξής ενέργειες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Επιλογή κοινωνικών λειτουργών και διαμεσολαβητών, - Οργάνωση Παρεμβάσεων,
---	---

- Δημιουργία εργαλείων έρευνας,
- Εφαρμογή της έρευνας,
- Δουλειά στην κοινότητα,
- Παρεμβάσεις στα Νηπιαγωγεία,
- Επανάληψη της διαδικασίας έρευνας-καταγραφής,
- Ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών.

Για την υλοποίηση, θα απασχοληθούν ερευνητές/τριες, διαμεσολαβητές Ρομά, κοινωνικοί λειτουργοί, και ειδικοί επιστήμονες.

Ευρύτερος στόχος της δράσης είναι ο εντοπισμός (χαρτογράφηση) των παιδιών Ρομά προσχολικής ηλικίας, η ευαισθητοποίηση των οικογενειών για τη σημασία της φοίτησης στο Νηπιαγωγείο και η συστηματική παρουσία των παιδιών στο σχολείο.

Παράλληλα, στο πλαίσιο υλοποίησης της Δράσης 1 της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169, περιλαμβάνονταν και η παράλληλη στήριξη στα νηπιαγωγεία προνηπιών και νηπίων παιδιών Ρομά.

Απολογισμός Δράσης:

Η υλοποίηση της Δράσης 1 στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή των κοινωνικών λειτουργών, των ψυχολόγων και των διαμεσολαβητών Ρομά που συνεργάστηκαν με το Πρόγραμμα, λειτουργώντας καθημερινά στο πεδίο, χτίζοντας σχέσεις εμπιστοσύνης, γνωριμίας και συνεργασίας ανάμεσα στις οικογένειες και στα νηπιαγωγεία. Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο υλοποίησης της Δράσης 1 έγιναν οι εξής παρεμβάσεις:

- Πραγματοποιήθηκε χαρτογράφηση των οικισμών παρέμβασης, με στόχο τον εντοπισμό των παιδιών Ρομά που θα έπρεπε να είναι στα

νηπιαγωγεία. Η χαρτογράφηση, έγινε με επιτόπια έρευνα σε οικισμούς και καταυλισμούς, παιδικούς σταθμούς και νηπιαγωγεία. Παράλληλα εντοπίστηκαν εκείνοι οι μαθητές που θε έπρεπε να φοιτούν σε σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η χαρτογράφηση του πληθυσμού κρίθηκε αναγκαία προκειμένου οι δράσεις του Προγράμματος να είναι στοχευμένες. Στο πλαίσιο της έγιναν 1.666 καταγραφές οικογενειών με συνεντεύξεις-ερωτηματολόγια. Συνολικά καταγράφηκαν στοιχεία με δείγμα πληθυσμού 8.243 μέλη. Οι 1.666 οικογένειες ήταν εγκατεστημένες σε 36 διαφορετικές τοποθεσίες, διασπαρμένες σε 10 νομούς. Τα αποτελέσματα της χαρτογράφησης, παρατίθενται στη συνέχεια και χρησιμοποιήθηκαν για την οργάνωση των παρεμβάσεων του Προγράμματος συνολικά και στις τρεις γεωγραφικές Περιφέρειες παρέμβασης.

Αποτελέσματα Χαρτογράφησης Οικισμών και καταυλισμών Έτος αναφοράς 2012	
Δήμοι	18
Οικισμοί	13
Καταυλισμοί	7
Παιδιά Ρομά προσχολικής ηλικίας που εντοπίστηκαν	214
Παιδιά Ρομά σχολικής ηλικίας που εντοπίστηκαν	1.423

Παράλληλα, εντοπίστηκαν από τη διαδικασία της χαρτογράφησης που πραγματοποιήθηκε στην αρχή του Προγράμματος, τα παιδιά με αναπηρία. Συνολικά, εντοπίστηκαν 91 παιδιά με αναπηρία, αριθμός που αντιστοιχεί στο 5,6% του συνόλου των παιδιών (σχολικής και προσχολικής ηλικίας) που καταγράφηκαν, μέσω της χαρτογράφησης. Το είδος της αναπηρίας με μεγαλύτερη εμφάνιση αφορούσε νοητική καθυστέρηση, ενώ ακολουθεί η κώφωση, η κινητική αναπηρία και τέλος η τύφλωση. Τα περισσότερα παιδιά διέθεταν σχετικές γνωματεύσεις. Από τους ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς του Προγράμματος, ελέγχθηκε η φοίτηση των παιδιών αυτών στα σχολεία. Τα αποτελέσματα αυτής της χαρτογράφησης παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Χαρτογράφηση Αριθμού παιδιών Ρομά ΑμεΑ		
	ΣΥΝΟΛΟ	ΦΟΙΤΗΣΗ
MIS 303169	79	25

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Σελ. 52 από 335

MIS 303167	12	5
ΣΥΝΟΛΟ	91	30

Για τα ανάπηρα παιδιά Ρομά που εντοπίστηκαν σε καταυλισμούς, αλλά και στα σχολεία παρέμβασης συγκροτήθηκαν ομάδες για την πραγματοποίηση των ενισχυτικών μαθημάτων, με στόχο τη φοίτηση των αναπήρων παιδιών Ρομά στα γενικά ή ειδικά σχολεία εφαρμογής του Προγράμματος από την επόμενη σχολική χρονιά. Ο χωρισμός των παιδιών σε ομάδες έγινε με συγκεκριμένα κριτήρια: χωρικά (να μένουν στον ίδιο καταυλισμό), κοινωνικά (σε κάποιες περιπτώσεις οι γονείς επενέβησαν στη συγκρότηση των ομάδων), μαθησιακά/ηλικιακά και με βάση την αναπηρία (τα βαρήκοα και κωφά παιδιά προτιμήθηκε να συγκροτηθούν ξεχωριστή ομάδα, τα τυφλά παιδιά επίσης.) Από το σύνολο των 32 παιδιών τα 8 δεν είχαν καμία εκπαιδευτική εμπειρία, ενώ τα άλλα 24 είχαν ελλιπή φοίτηση σε ειδικά σχολεία, τμήματα ένταξης και γενικές τάξεις. Το ηλικιακό φάσμα των παιδιών κυμαίνονταν από 4 έως 16 χρονών. Σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν σχέδια δράσης, τα οποία ελέγχθηκαν από την ΕΟΣΠΕ και υλοποιήθηκαν κατά την διάρκεια 279 ωρών σε δέκα ομάδες. Τα μαθήματα έλαβαν χώρα σε 4 περιοχές υλοποίησης του Προγράμματος και είχαν στόχο την ένταξη των αναπήρων στο σχολικό περιβάλλον. Επίσης έγιναν ενέργειες εγγραφής στο σχολείο των παιδιών που δεν είχαν φοιτήσει ποτέ. Η βελτίωση της γνωστικής και κοινωνικής τους ανάπτυξης αποτυπώθηκε και καταγράφηκε σε παραδοτέο ώστε να αποτελέσει τη βάση για μελλοντικές αντίστοιχες δράσεις. Το πρώτο εξάμηνο του 2014 πραγματοποιήθηκαν μαθήματα για ανάπηρα παιδιά Ρομά σε καταυλισμούς αλλά και στα σχολεία παρέμβασης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169. Ο παρακάτω Πίνακας καταγράφει τον αριθμό των αναπήρων μαθητών Ρομά που επωφελήθηκαν από την παρέμβαση.

Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας - MIS 303169	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑμεΑ ΡΟΜΑ ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ
Σύνολο παιδιών	32
Ώρες Φροντιστηριακών Μαθημάτων	279
Αριθμός Εκπαιδευτικών	4

- Στο πλαίσιο υλοποίησης της παρούσας Δράσης, πραγματοποιήθηκε επίσης χαρτογράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όλων των παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων για την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169. Στόχος της χαρτογράφησης ήταν η καταγραφή των παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων που βρίσκονται σε όμορες περιοχές με τους οικισμούς και καταυλισμούς παρέμβασης, καθώς και των παιδιών Ρομά προσχολικής ηλικίας που φοιτούν σε αυτά. Παράλληλα, καταγράφηκαν οι ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παιδικών σταθμών και των νηπιαγωγείων, ενώ με τη βοήθεια των διαμεσολαβητών Ρομά που χρησιμοποιήθηκαν για κάθε περιοχή, οι συνεργάτες του Προγράμματος ανέπτυξαν το σχέδιο δράσης, σχετικά με τις παρεμβάσεις που θα έπρεπε να αναπτυχθούν σε κάθε μία από τις δομές που χαρτογραφήθηκαν. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφερθεί ότι, δεν εντοπίστηκαν παιδιά Ρομά προσχολικής ηλικίας να φοιτούν σε παιδικούς σταθμούς που γειτνιάζουν με τους οικισμούς και καταυλισμούς παρέμβασης. Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται ο αριθμός των δομών προσχολικής ηλικίας που χαρτογραφήθηκαν, καθώς και των παιδιών Ρομά που εντοπίστηκαν να φοιτούν σε αυτές.

Αποτελέσματα Χαρτογράφησης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όλων των παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων Έτος αναφοράς 2012

Παιδικοί σταθμοί που χαρτογραφήθηκαν οι ανάγκες τους	46
Νηπιαγωγεία που χαρτογραφήθηκαν οι ανάγκες τους	18
Αριθμός μαθητών Ρομά σε Παιδικούς σταθμούς	0
Αριθμός μαθητών Ρομά σε Νηπιαγωγεία	214

Στην αρχική φάση υλοποίησης της Δράσης, οι κοινωνικοί λειτουργοί του Προγράμματος, πραγματοποίησαν επισκέψεις στα σπίτια των παιδιών που έπρεπε να φοιτούν στην προσχολική εκπαίδευση και ενημέρωσαν τους γονείς Ρομά για τα δικαιώματα των παιδιών τους, καθώς και για τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για την εγγραφή τους στο σχολείο, π.χ., ληξιαρχική πράξη γέννησης, αίτηση ενδιαφερομένων, αποδεικτικό τόπου κατοικίας, βιβλιάρια υγείας. Στην πορεία, επιμελήθηκαν την έκδοση αυτών των δικαιολογητικών, σε συνεργασία με τις οικογένειες. Πραγματοποίησαν επίσης, επισκέψεις με τις μητέρες των νηπίων στα νηπιαγωγεία των περιοχών για τη γνωριμία και την εξοικείωση τους με το διδακτικό προσωπικό των νηπιαγωγείων. Οι ενέργειες αυτές, επαναλαμβάνονταν κάθε χρόνο υλοποίησης του Προγράμματος. Οι κοινωνικοί λειτουργοί, σε συνεργασία με τις διαμεσολαβήτριες και

τους διαμεσολαβητές του Προγράμματος φρόντισαν επίσης για:

- τη συστηματική προετοιμασία των μητέρων νηπίων για τη σημασία της προσχολικής αγωγής
- την κάλυψη των τυπικών προϋποθέσεων για την εγγραφή των νηπίων στο νηπιαγωγείο. Για παράδειγμα, έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες για εμβολιασμούς των νηπίων, κάτι που απαιτούσε ιδιαίτερη προσπάθεια καθώς υπήρχαν σοβαρές ελλείψεις εμβολίων σε δημόσιες υπηρεσίες υγείας όπως π.χ. νοσοκομεία, κέντρα υγείας, ΠΙΚΠΑ, Πρόνοια κλπ. Η ΕΟΣΠΕ και οι συνεργάτες/τριες του Προγράμματος βρήκαν πηγές και φορείς κάλυψης των εμβολίων και το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό για τη χορήγησή τους, καθώς και για την καταγραφή τους σε βιβλιάρια υγείας που παρείχε το Πρόγραμμα, ώστε να αποφευχθούν υπερεμβολιασμοί των νηπίων. Το Πρόγραμμα διαθέτει αντίγραφα των βιβλιαρίων σε κάθε ζήτηση. Οι εμβολιασμοί, διεξήχθησαν τα σχολικά έτη 2011/12, 2012/13 και 2013/14, κατά τα οποία εμβολιάστηκαν συνολικά 2.025 παιδιά. Επίσης, οι συνεργάτες του Προγράμματος συνέβαλλαν στην έκδοση 380 ατομικών βιβλιαρίων υγείας.

Παράλληλα, στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης με MIS 303167, που αφορά την περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, πραγματοποιήθηκαν επιτόπιες διερευνητικές επισκέψεις της ΕΟΣΠΕ στα σχολεία της προσχολικής εκπαίδευσης των περιοχών καθώς και στα ΙΑΚ κάθε περιοχής. Με αυτές τις επισκέψεις διερευνήθηκαν οι προοπτικές συνεργασίας με τα νηπιαγωγεία και τα ΙΑΚ. Από τις πρώτες διερευνητικές επαφές (με νηπιαγωγούς και σχολικούς συμβούλους προσχολικής εκπαίδευσης), έγινε κατανοητό ότι υπήρχε ελάχιστη φοίτηση των παιδιών Ρομά στην προσχολική εκπαίδευση και ότι σε αρκετές περιπτώσεις τα νήπια δε διέθεταν τα σχετικά έγγραφα (δεν ήταν καταχωρημένα στα δημοτολόγια και δεν είχαν πιστοποιητικά γέννησης) για την εγγραφή τους στην υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση. Στις διερευνητικές επαφές με τα ΙΑΚ, τα ΙΑΚ Χρυσούπολης και Ορεστιάδας ήταν ανοιχτά για συνεργασία. Ωστόσο, η Ορεστιάδα, στην πρόσκληση για το συγκεκριμένο έργο, δεν συμπεριλαμβανόταν ανάμεσα στους προτεινόμενους δήμους υλοποίησης του Προγράμματος παρόλο που υπήρχε πληθυσμός Ρομά σε 6 οικισμούς/καταυλισμούς με αρκετά νήπια. Η ΕΟΣΠΕ κινήθηκε προς δύο κατευθύνσεις: αύξησε τον αρχικό αριθμό διαμεσολαβητών/τριων, καθώς και κοινωνικών λειτουργών ώστε να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες για την εγγραφή των νηπίων και ζήτησε την ένταξη της Ορεστιάδας στο ΤΔΠ. Επίσης, αποφάσισε την έναρξη των δράσεων στα νηπιαγωγεία την περίοδο που θα φοιτούσαν

παιδιά Ρομά και ύστερα από την επιμόρφωση των νηπιαγωγών. Οι κοινωνικοί λειτουργοί και διαμεσολαβητές/τριες του προγράμματος στην πορεία του Έργου ήρθαν σε επαφή με τις διευθύντριες των νηπιαγωγείων, με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίησή τους προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι απαιτούμενες εγγραφές των παιδιών. Με τη συνδρομή των διαμεσολαβητριών, πραγματοποίησαν επισκέψεις στα σπίτια των παιδιών που δικαιούνταν να φοιτήσουν στην προσχολική εκπαίδευση, ώστε να ενημερώσουν τις οικογένειες για τα δικαιώματα των παιδιών τους στην εκπαίδευση και τακτοποίησαν τα δικαιολογητικά που απαιτούνταν για την εγγραφή τους (π.χ. αίτηση ενδιαφερομένου, ληξιαρχική πράξη γέννησης, αποδεικτικό τόπου κατοικίας, βιβλιάριο υγείας του παιδιού). Για την εγγραφή των νηπίων Ρομά, οι κοινωνικοί λειτουργοί και οι διαμεσολαβητές/τριες ήρθαν σε επαφή με φορείς για την χορήγηση εμβολίων και κανόνισαν εμβολιασμούς των νηπίων και των παιδιών πρωτοσχολικής ηλικίας. Επίσης, πραγματοποίησαν επιτόπιες καταγραφές για τις οικογένειες Ρομά στους αντίστοιχους οικισμούς και κατέγραψαν και τις περιπτώσεις ανάπηρων παιδιών Ρομά.

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζονται οι εμβολιασμοί ανά σχολικό έτος και Πράξη του Προγράμματος.

Εμβολιασμοί Παιδιών				
	2011-2012	2012-2013	2013-2014	Σύνολο
MIS 303169	524	921	354	1.799
MIS 303167	123	32	71	226

- Εγγραφές νηπίων και προνηπίων στα νηπιαγωγεία των περιοχών παρέμβασης του Προγράμματος. Συνολικά τα σχολικά έτη 2011/12, 2012/13, 2013/14 και 2014/15 εγγράφηκαν μέσω του Προγράμματος συνολικά 531 παιδιά Ρομά προσχολικής ηλικίας. Να σημειωθεί ότι, τα παιδιά αυτά εγγράφηκαν εξαιτίας των παρεμβάσεων ευαισθητοποίησης του Προγράμματος και δεν ήταν ήδη εγγεγραμμένοι μαθητές σε αυτή την εκπαιδευτική βαθμίδα.

Έγγραφες Νηπίων Ρομά ανά σχολικό έτος					
	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	Σύνολο
Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας - MIS 303169	58	91	62	131	342

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης - MIS 303167	73	64	40	12	189
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΓΓΡΑΦΕΣ	131	155	102	152	531

Συνολικά, μέσω των δύο Πράξεων του Προγράμματος, το Πρόγραμμα παρενέβη σε 56 νηπιαγωγεία, εγγράφοντας 531 μαθητές Ρομά τα τέσσερα σχολικά έτη 2011/12, 2012/13, 2013/14 και 2014/15.

	MIS 303169	MIS 303167	ΣΥΝΟΛΟ
Νηπιαγωγεία	28	28	56
Εγγραφές	342	189	531

- Για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση, καθώς και για τη βελτίωση του μαθησιακού περιβάλλοντος υλοποιήθηκαν, εξωσχολικές και ενδοσχολικές παρεμβάσεις στα νηπιαγωγεία, μέσα από διαφοροποιημένες παιδαγωγικές προσεγγίσεις με διάυλο το θέατρο, τη μουσική, την περιβαλλοντική και ψυχοκινητική εκπαίδευση και τη φιλαναγνωσία. Οι δράσεις της φιλαναγνωσίας αξιοποιούσαν τρόπους ανάγνωσης και διαχείρισης (επαγωγικό, διακειμενικό και διαδραστικό) των βιβλίων παιδικής λογοτεχνίας στο νηπιαγωγείο με στόχο τη γνωστική, γλωσσική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των νηπίων. Επιτυγχάνεται έτσι ένας διττός στόχος: τόσο η δημιουργία ενός ελκυστικού και συνεργατικού μαθησιακού περιβάλλοντος όπου ευνοούνται οι διομαδικές αλληλεπιδράσεις και η ένταξη των παιδιών Ρομά στην κοινότητα της τάξης, όσο και ένας άμεσος επιμορφωτικός στόχος μέσα από τη συμμετοχή του εκπαιδευτικού της τάξης στις δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες αυτές υλοποιήθηκαν 3 σχολικά έτη, με τη συνεργασία των ειδικών επιστημόνων του Προγράμματος, με τον/την εκπαιδευτικό της τάξης και απευθύνονταν σε όλη την τάξη, σε παιδιά Ρομά και μη Ρομά. Έγιναν στο πλαίσιο του κανονικού σχολικού προγράμματος και για τη διεξαγωγή τους χρησιμοποιήθηκαν αυτοσχέδια όργανα και όργανα του εμπορίου που είχε προμηθευτεί το Πρόγραμμα. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα απολογιστικά στοιχεία της παρέμβασης.

Εξωσχολικές και Ενδοσχολικές Παρεμβάσεις την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση ανά έτος				
Θέατρο, Μουσική, Χορός Περιβάλλον, Φιλαναγνωσία				
MIS 303169	2011-2012	2012-2013	2013-2014	ΣΥΝΟΛΟ

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 57 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
 ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Μαθητές που συμμετείχαν	372	628	131	1.131
Τμήματα σχολείων που πραγματοποιήθηκαν παρεμβάσεις	6	28	5	39
Αριθμός παρεμβάσεων	36	116	20	172
Εξωσχολικές και Ενδοσχολικές Παρεμβάσεις την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση ανά έτος				
Θέατρο, Μουσική, Χορός Περιβάλλον, Φιλαναγνωσία				
MIS 303167	2011-2012	2012-2013	2013-2014	ΣΥΝΟΛΟ
Μαθητές που συμμετείχαν	-	-	560	560
Τμήματα σχολείων που πραγματοποιήθηκαν παρεμβάσεις	-	-	28	28

- Παράλληλα, στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169, εφαρμόστηκε παράλληλη στήριξη σε 6 επιλεγμένα νηπιαγωγεία κεντρικής παρέμβασης. Τα νηπιαγωγεία στα οποία εφαρμόστηκε η συγκεκριμένη παρέμβαση, προσδιορίστηκαν με κριτήρια που αφορούν στο υψηλό ποσοστό φοίτησης σε αυτά (άνω του 20%) μαθητών Ρομά και στη χαμηλή επίδοση αυτών των μαθητών. Τα νηπιαγωγεία κεντρικής παρέμβασης-παράλληλης στήριξης που επιλέχθηκαν το έτος 2011/12 ήταν το 2ο Νηπ/γείο Μενεμένης (Δενδροπόταμος), το 2ο Νηπ/γείο Οικισμού Αγ. Γεωργίου Αλεξάνδρειας, το 95ο Νηπιαγωγείο Θεσσαλονίκης (Περιοχή Ξυλάδικα), το Νηπιαγωγείο Παλαιόχωρας, το 4ο Νηπ/γείο Σερρών και τέλος το Νηπ/γείο Οικισμού «Αγ. Σοφία».

Με την παράλληλη στήριξη, εκπαιδευτικοί του Προγράμματος συνεργάζονταν σε καθημερινή βάση με την εκπαιδευτικό της τάξης, όλες τις ώρες του σχολικού προγράμματος, στηρίζοντας την ισότιμη συμμετοχή των παιδιών Ρομά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η φιλοσοφία για την παράλληλη στήριξη είναι ότι αν παιδιά από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως οι Ρομά φοιτήσουν συστηματικά στις πρωτοσχολικές τάξεις (νηπιαγωγείο, Α' & Β' τάξη), η μετάβαση από το σπίτι στο σχολείο γίνεται ομαλά και έχουν μεγαλύτερες προοπτικές απρόσκοπτης φοίτησης στις υπόλοιπες τάξεις. Στο πλαίσιο της παράλληλης στήριξης, οι νηπιαγωγοί του Προγράμματος φρόντιζαν για:

- τη δημιουργία επικοινωνιακού πλαισίου για την κατάκτηση της γλώσσας του σχολείου που για τα παιδιά Ρομά είναι δεύτερη γλώσσα, δεδομένου ότι η γλώσσα του σπιτιού είναι η ρομανί. Στο πλαίσιο αυτό αξιοποιούνταν η μητρική γλώσσα και πολιτισμός των παιδιών ως σημείο εισόδου των παιδιών στη δεύτερη γλώσσα
- την εξοικείωση των νηπίων με δεξιότητες απαραίτητες για την συμμετοχή τους στις δραστηριότητες του νηπιαγωγείου (π.χ. απόκτηση της

λεπτής κινητικότητας των νηπίων)

- ο τη διαφοροποίηση του αναλυτικού προγράμματος προκειμένου να διευκολυνθούν τα πρώτα στάδια εξοικείωσης των νηπίων με τη γραφή και ανάγνωση, καθώς και με τους κανόνες του σχολείου.
- ο τη δημιουργία, μέσα από μια διαρκή διαδικασία συνεχούς επιστημονικού διαλόγου με τις υπεύθυνες του Προγράμματος, μιας τράπεζας υλικού, το οποίο χρησιμοποιείται στην τάξη για την ανάπτυξη των γνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των νηπίων και την καλλιέργεια του αρχικού γραμματισμού (Οδηγοί και Υλικά για το Νηπιαγωγείο: <http://peroma.web.auth.gr/peroma/el/node/4>). Το συγκεκριμένο υλικό κρίθηκε χρήσιμο και αξιοποιείται από νηπιαγωγούς σε αρκετά νηπιαγωγεία.

Η παράλληλη στήριξη είχε προγραμματιστεί να υλοποιηθεί για δύο σχολικές χρονιές (2011-2012/ 2012-2013), ώστε να διασφαλιστεί η σταθεροποίηση δύο σχολικών γενεών που θα φοιτούσαν στην υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση. Τον πρώτο χρόνο τα νηπιαγωγεία ήταν 6 όπως αρχικά είχε προϋπολογιστεί, τον δεύτερο χρόνο ξεκίνησαν 6 και κατέληξαν 4 λόγω διορισμού των νηπιαγωγών του Προγράμματος και δυσκολίας πρόσληψης νέων εργαζομένων. Οι δυσκολίες αυτές οφείλονται στα προβλήματα των αρχικών προκηρύξεων και στο γεγονός ότι, αυτό συνέβη ελάχιστους μήνες πριν τη λήξη της σχολικής χρονιάς. Τη σχολική χρονιά 2013-2014 κρίθηκε απαραίτητη η συνέχιση της συγκεκριμένης δράσης μιας και η αξιολόγηση της από τους νηπιαγωγούς των νηπιαγωγείων ήταν πολύ θετική. Με αυτόν τον τρόπο θα διασφαλιζόνταν η φοίτηση των νηπίων Ρομά και η σταθεροποίηση της φοίτησης στην προσχολική εκπαίδευση. Με την τροποποίηση της Πράξης μεταφέρθηκε στη συγκεκριμένη δράση σχετικό κονδύλιο για την εφαρμογή της παράλληλης στήριξης σε 3 νηπιαγωγεία. Από το σχολικό έτος 2013/14 έως και σήμερα, τα νηπιαγωγεία στα οποία αναπτύσσεται η παρέμβαση της παράλληλης στήριξης είναι το 2ο Νηπιαγωγείο Μενεμένης, το Νηπιαγωγείο Αγ. Σοφίας και το Νηπιαγωγείο Παλαιόχωρας. Στον πίνακα που ακολουθεί, παρατίθενται τα απολογιστικά στοιχεία της παρέμβασης, ανά σχολικό έτος.

Παράλληλη Στήριξη Στο Νηπιαγωγείο 2010-15					
MIS 303169	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	ΣΥΝΟΛΟ
Σύνολο μαθητών (Ρομά και μη) που παρακολούθησαν τα τμήματα παράλληλης στήριξης	144	91	146	147	528

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Σελ. 59 από 335

Μαθητές Ρομά προσχολικής που παρακολούθησαν τα τμήματα παράλληλης στήριξης	125	91	142	147	505
Νηπιαγωγεία παράλληλης στήριξης	6	4	3	3	

– Τέλος, όσον αφορά τα παραδοτέα των δύο Πράξεων:

- Το παραδοτέο «Π.1.1. Χαρτογράφηση βρεφών, νηπίων και ΑμεΑ Ρομά σε οικισμούς και καταυλισμούς», που αφορά την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169, έχει ολοκληρωθεί και αναμένεται η περάτωση της έκδοσης του παραδοτέου στις 28.2.2015, το οποίο σύμφωνα με στοιχεία του Δικαιούχου περιλαμβάνει Χαρτογράφηση οικισμών - καταυλισμών – σχολείων, Ερευνητικά δεδομένα για τις οικογένειες Ρομά της Βορείου Ελλάδας, Ερευνητικά δεδομένα για τη φοίτηση των παιδιών Ρομά σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, Έρευνα χαρτογράφησης αναπήρων, Υλικό δράσης για ανάπηρους, «Σύγχρονη ιστορική περιήγηση : οι δικές τους φωνές» και «Παιδιά σε κίνδυνο Παιδιά υπό επιμέλεια Παιδιά σε ιδρύματα: Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για την προστασία τους και η εφαρμογή του στην πράξη»
- Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Π.1.2. Χαρτογράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όλων των παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων» που αφορά την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169, όπου με την βοήθεια των διαμεσολαβητών Ρομά, οι συνεργάτες του Προγράμματος ανέπτυξαν το σχέδιο δράσης σχετικά με τα σχολεία παρέμβασης, τις ανάγκες των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των παιδικών σταθμών και των νηπιαγωγείων, καθώς επίσης διερευνήθηκαν οι αιτίες της σχολικής διαρροής.
- Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Π.1.3. Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στην προσχολική εκπαίδευση», που αποτελεί κοινή εκροή των δύο Πράξεων και περιλαμβάνει καλές πρακτικές παρέμβασης για την ένταξη παιδιών Ρομά στην προσχολική εκπαίδευση μέσω του θεάτρου και των εξωσχολικών και ενδοσχολικών παρεμβάσεων στη μουσική, στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, στο χορό και την κίνηση και την λογοτεχνία.
- Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Π.1.4. Καλές πρακτικές παρέμβασης για την ένταξη παιδιών Ρομά στην προσχολική εκπαίδευση» που αποτελεί κοινή εκροή των δύο Πράξεων και βασίζεται στην δημιουργία μιας «βαλίτσας ιδεών». Συγκεκριμένα, όσον αφορά το νηπιαγωγείο

περιλαμβάνει δώδεκα οδηγούς για τον/ την εκπαιδευτικό (κάθε οδηγός συνοδεύεται κι από το αντίστοιχο παιδαγωγικό υλικό - καρτέλες, χάρτες, πίνακες ζωγραφικής, επιτραπέζια παιχνίδια κτλ.) που αφορούν συγκεκριμένες θεματικές (διατροφή, νερό, σχήματα-χρώματα, κλπ.), που αναπτύχθηκαν με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου. Οι συγκεκριμένοι οδηγοί (που τυπικά απευθύνονται στο νηπιαγωγείο), είναι κατάλληλοι τόσο για τις πρώτες τάξεις του δημοτικού στα πλαίσια της Μελέτης Περιβάλλοντος, της Ευέλικτης ζώνης ή στην εκπόνηση μικρών πρότζεκτς, όσο και για τις τάξεις υποδοχής.

4.1.3.2.1 Εκροές της Δράσης 1: Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Δείκτες Εκροών Δράσης 1: Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης MIS 303169					
Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2011 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.20 απόφασης 3ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Εμβολιασμοί παιδιών	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	1.799	-
Σύνολο Νηπιαγωγείων παρέμβασης	αριθμός	34	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	28	-
Εγγραφές προνηπίων και νηπίων μαθητών Ρομά μέσω του Προγράμματος (Α)	αριθμός	350	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	342	-
Μαθητές προσχολικής ηλικίας που παρακολούθησαν παράλληλη στήριξη (Ρομά και μη Ρομά) (Β)	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	528	-
Μαθητές (Ρομά και μη Ρομά) που συμμετείχαν σε Ενδοσχολικές και Εξωσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση (Θέατρο Μουσική Χορός Περιβάλλον, Φιλαναγνωσία) (Γ)	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	1.131	-
Παιδιά Ρομά Αμεα που εντοπίστηκαν	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	61	-
Συνολικός Αριθμός Ωφελούμενων Νηπίων 2010-15 (Δ)=(Α)+(Β)+(Γ)	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	2.001	-
Χαρτογράφηση βρεφών, νηπίων και ΑμεΑ Ρομά σε οικισμούς και καταυλισμούς	ΝΑΙ/ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	100,0%
Χαρτογράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όλων των παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων	ΝΑΙ/ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	100,0%

– **Εμβολιασμοί παιδιών**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 1.799, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό παιδιών Ρομά που εμβολιάστηκαν, προκειμένου να διευκολυνθεί η διαδικασία εγγραφής τους στο σχολείο.

– **Σύνολο Νηπιαγωγείων παρέμβασης**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 34 νηπιαγωγεία, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 28, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε νηπιαγωγεία στα οποία υλοποιήθηκαν παρεμβάσεις του προγράμματος.

– **Εγγραφές προνηπίων και νηπίων μαθητών Ρομά μέσω του Προγράμματος (Α)**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 350 παιδιά προσχολικής ηλικίας που θα εγγράφονταν στα νηπιαγωγεία παρέμβασης μέσω του Προγράμματος. Ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 342, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στον αριθμό παιδιών Ρομά προσχολικής ηλικίας που εγγράφησαν σε νηπιαγωγεία μέσω του Προγράμματος.

– **Μαθητές που συμμετείχαν σε παράλληλη στήριξη στο νηπιαγωγείο (Ρομά και μη Ρομά) (Β)**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 528, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε 342 μαθητές Ρομά και 186 μαθητές μη Ρομά προσχολικής ηλικίας που συμμετείχαν σε παρεμβάσεις παράλληλης στήριξης σε νηπιαγωγεία.

– **Μαθητές Ρομά και μη που συμμετείχαν σε Ενδοσχολικές και Εξωσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση (Θέατρο Μουσική Χορός Περιβάλλον, Φιλαναγνωσία) (Γ)**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 1.131, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε μαθητές Ρομά και μη, προσχολικής ηλικίας που συμμετείχαν σε ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις. Από τα 1.131 παιδιά, τα 681 συμμετείχαν σε παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην

προσχολική εκπαίδευση μέσω του θεάτρου, της μουσικής, του χορού και του περιβάλλοντος, ενώ τα 450 συμμετείχαν σε αντίστοιχες παρεμβάσεις με θέμα την φιλαναγνωσία

– **Παιδιά Ρομά Αμεα που εντοπίστηκαν**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 79, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε ανάπηρα παιδιά Ρομά που εντοπίστηκαν κατά τη διαδικασία της χαρτογράφησης των οικισμών παρέμβασης.

– **Συνολικός Αριθμός Ωφελούμενων Νηπίων 2010-14 (Δ)=(Α)+(Β)+(Γ)**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 2.001, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στον αριθμό παιδιών Ρομά προσχολικής ηλικίας που εγράφησαν σε νηπιαγωγεία μέσω του Προγράμματος, σε μαθητές Ρομά και μη Ρομά προσχολικής ηλικίας που συμμετείχαν σε παρεμβάσεις παράλληλης στήριξης σε νηπιαγωγεία του Προγράμματος και τέλος σε μαθητές Ρομά και μη Ρομά προσχολικής ηλικίας που συμμετείχαν σε ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις.

– **Χαρτογράφηση βρεφών, νηπίων και ΑμεΑ Ρομά σε οικισμούς και καταυλισμούς**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως 31.12.2014, σε σχέση με την τιμή στόχου του αναθεωρημένου ΤΔ, ανέρχεται στο 100,0%. Η χαρτογράφηση, περιλάμβανε τον εντοπισμό βρεφών, νηπίων και ΑμεΑ Ρομά σε οικισμούς και καταυλισμούς όπως αυτή περιγράφεται αναλυτικά στον απολογισμό της Δράσης 1.

– **Χαρτογράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όλων των παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως 31.12.2014, σε σχέση με την τιμή στόχου του αναθεωρημένου ΤΔ, ανέρχεται στο 100,0%. Η χαρτογράφηση, των νηπιαγωγείων περιλάμβανε την αποτύπωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους όπως, την απόστασής τους από τους οικισμούς, το δυναμικό τους, τον αριθμό των παιδιών που φοιτούν σε αυτά, τα μέσα μετακίνησης που χρησιμοποιούνται για τη μετάβαση των παιδιών από και προς αυτά, καθώς και θέματα επιμέλειας των παιδιών των οποίων οι γονείς τους βρίσκονται στη φυλακή. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφερθεί ότι δεν χαρτογραφήθηκαν παιδικοί σταθμοί αφού αυτοί αφενός απείχαν πάνω από 10 χιλιόμετρα από τους οικισμούς Ρομά και αφετέρου σε κανέναν από αυτούς δεν φοιτούσαν μαθητές Ρομά.

4.1.3.2.2 Εκροές της Δράσης 1: Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Δείκτες Εκροών Δράσης 1: Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης MIS 303167					
Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2011 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.20 απόφασης 3ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Εμβολιασμοί παιδιών	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	226	-
Σύνολο Νηπιαγωγείων παρέμβασης	αριθμός	15	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	28	-
Εγγραφές προνηπίων και νηπίων μαθητών Ρομά μέσω του Προγράμματος (Α)	αριθμός	400	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	189	-
Μαθητές Ρομά και μη που συμμετείχαν σε Ενδοσχολικές και Εξωσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση (Θέατρο Μουσική Χορός Περιβάλλον, Φιλαναγνωσία) (Β)	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	560	-
Παιδιά Ρομά Αμεα που εντοπίστηκαν	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	12	-
Συνολικός Αριθμός Ωφελούμενων Νηπίων 2010-15 (Γ)=(Α)+(Β)	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	749	-

– **Εμβολιασμοί παιδιών**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 226, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό παιδιών Ρομά που εμβολιάστηκαν, προκειμένου να διευκολυνθεί η διαδικασία εγγραφής τους στο σχολείο.

– **Σύνολο Νηπιαγωγείων παρέμβασης**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 15 νηπιαγωγεία, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 28, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά νηπιαγωγεία στα οποία υλοποιήθηκαν παρεμβάσεις του προγράμματος.

– **Εγγραφές προνηπίων και νηπίων μαθητών Ρομά μέσω του Προγράμματος (Α)**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 400 παιδιά προσχολικής ηλικίας που θα εγγράφονταν στα νηπιαγωγεία παρέμβασης μέσω του Προγράμματος. Ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 189, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στον αριθμό παιδιών Ρομά προσχολικής ηλικίας που εγράφησαν σε νηπιαγωγεία μέσω του Προγράμματος.

– **Μαθητές Ρομά και μη που συμμετείχαν σε Ενδοσχολικές και Εξωσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση (Θέατρο Μουσική Χορός Περιβάλλον, Φιλαναγνωσία) (Β)**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 560, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε μαθητές Ρομά και μη, προσχολικής ηλικίας που συμμετείχαν σε ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις.

– **Παιδιά Ρομά ΑμεΑ που εντοπίστηκαν**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 12, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε ανάπηρα παιδιά Ρομά που εντοπίστηκαν κατά τη διαδικασία της χαρτογράφησης των οικισμών παρέμβασης.

– **Συνολικός Αριθμός Ωφελούμενων Νηπίων 2010-14 ((Γ)=(Α)+(Β))**

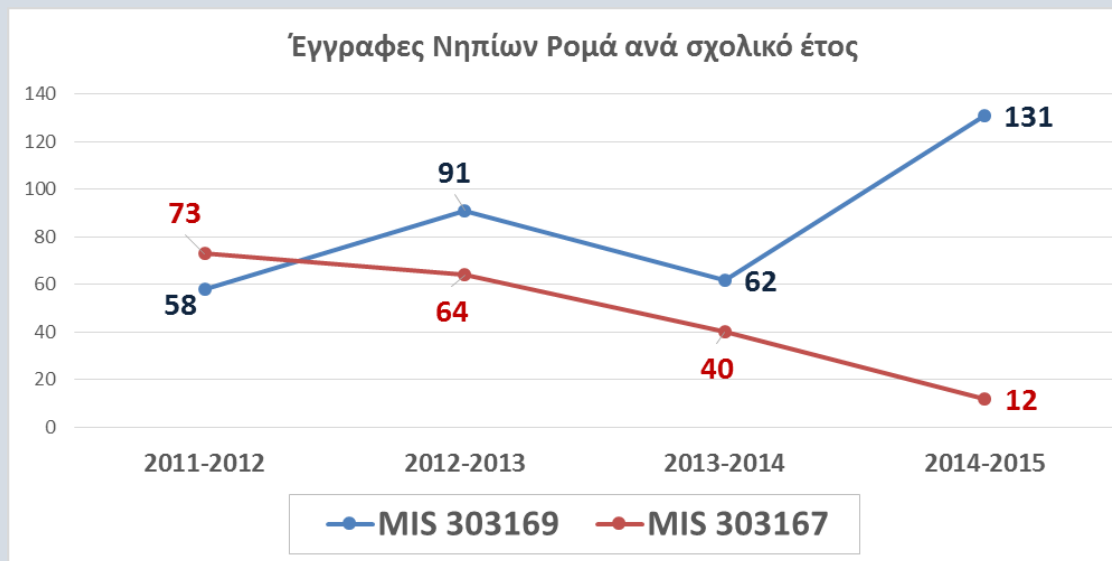
Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 749, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στον αριθμό παιδιών Ρομά προσχολικής ηλικίας που εγράφησαν σε νηπιαγωγεία μέσω του Προγράμματος και σε μαθητές Ρομά και μη Ρομά προσχολικής ηλικίας που συμμετείχαν σε ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις.

4.1.3.2.3 Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 1, όλων των Πράξεων

Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης

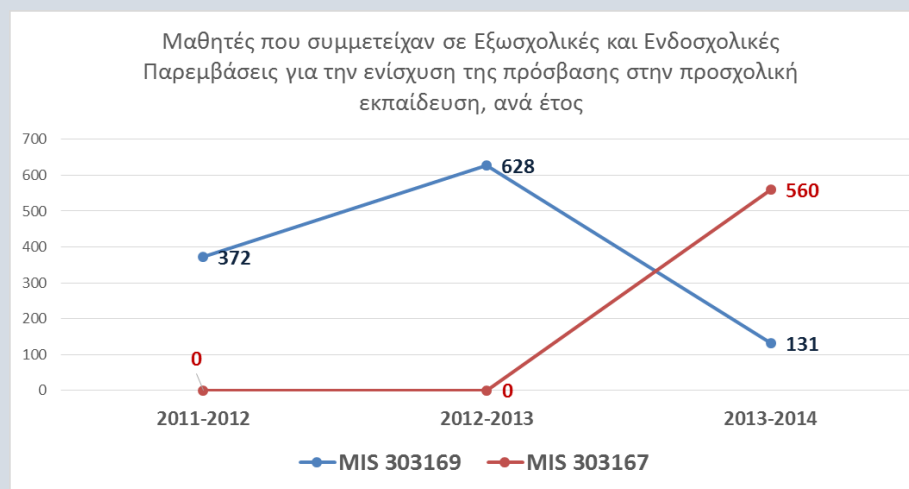
Βάσει των απολογιστικών στοιχείων υλοποίησης της δράσης, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

☞ Συνολικά στο πλαίσιο υλοποίησης της Δράσης 1 μέσω των δύο Πράξεων εγγράφηκαν στο νηπιαγωγείο 531 παιδιά Ρομά προσχολικής ηλικίας. Ο αριθμός των εγγραφών αυτών, αναφέρεται στις εγγραφές που έγιναν μέσω της παρέμβασης του Προγράμματος και όχι στις συνολικές εγγραφές Ρομά νηπίων στα νηπιαγωγεία. Για την Πράξη με MIS 303167 που αφορά την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, παρατηρείται σημαντική μείωση του αριθμού των εγγεγραμμένων μαθητών ανά σχολικό έτος, και πιο συγκεκριμένα **μεταξύ του πρώτου έτους παρέμβασης (2011) και του τετάρτου έτους παρέμβασης (2014)**, οι εγγεγραμμένοι μαθητές Ρομά νηπιαγωγείου σημείωσαν πτώση της τάξης του **83,6%**. Η πτώση αυτή, οφείλεται, σύμφωνα με τον Δικαιούχο των Πράξεων, στο γεγονός ότι οι γονείς Ρομά είχαν κινητοποιηθεί από μόνοι τους προς την κατεύθυνση του να εγγράφουν τα παιδιά τους στο σχολείο και συνεπώς δεν χρειαζόταν η παρέμβαση του Προγράμματος.

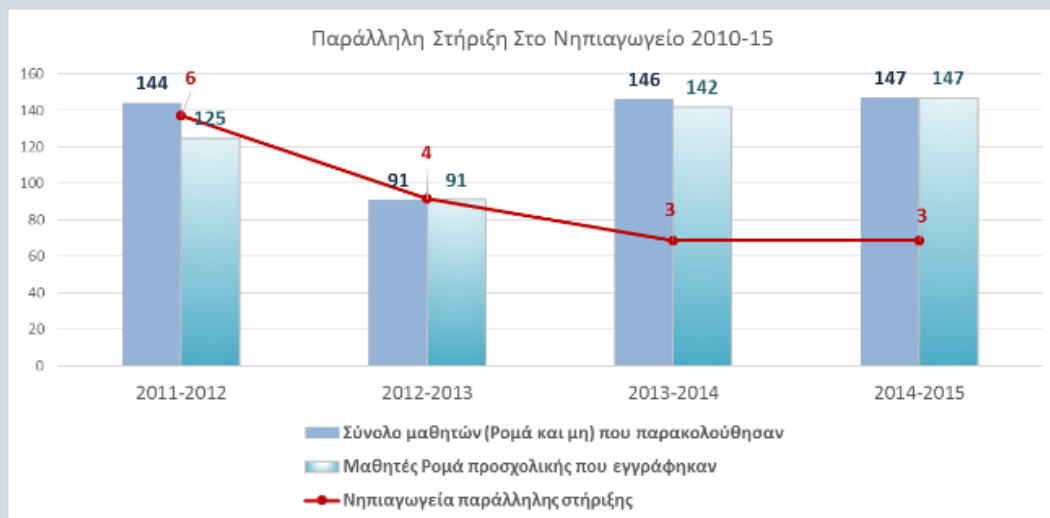

☞ Από τις εξωσχολικές και ενδοσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση, ωφελήθηκαν συνολικά 1.691 μαθητές προσχολικής ηλικίας. Όπως φαίνεται και από το γράφημα που ακολουθεί, στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, (Πράξη με MIS 303167), αναπτύχθηκαν αντίστοιχες παρεμβάσεις μόνο μία σχολική χρονιά και πιο συγκεκριμένα το 2013-14, ενώ στις Περιφέρειες Κεντρικής

και Δυτικής Μακεδονίας (Πράξη με MIS 303169), ο κύριος όγκος των μαθητών συμμετείχε τη σχολική χρονιά 2012-13. Από τα απολογιστικά στοιχεία της Πράξης με MIS 303169, προκύπτει ότι, ο αριθμός των τμημάτων των σχολείων που πραγματοποιήθηκαν αντίστοιχες παρεμβάσεις, δεν ήταν σταθερός σε ετήσια βάση και μάλιστα η διακύμανση που καταγράφεται από έτος σε έτος είναι πολύ μεγάλη (από 6 τμήματα το σχολικό έτος 2011-12 σε 28 τμήματα το σχολικό έτος 2012-13 και σε 5 τμήματα το σχολικό έτος 2013-14).

☞ Σε ότι αφορά στην παρέμβαση της παράλληλης στήριξης, στο νηπιαγωγείο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή υλοποιήθηκε μόνο, μέσω της Πράξης με MIS 303169. Συνολικά, από αυτή την παρέμβαση επωφελήθηκαν 528 μαθητές (Ρομά και μη Ρομά), εκ των οποίων οι 505 ήταν Ρομά. Όπως φαίνεται και από το διπλανό γράφημα την περίοδο 2011-2014, παρατηρήθηκε **συρρίκνωση του αριθμού των νηπιαγωγείων στα οποία το Πρόγραμμα ανέπτυξε παρεμβάσεις παράλληλης στήριξης**. Από 6

νηπιαγωγεία το σχολικό έτος 2011-12, τα επόμενα χρόνια περιορίστηκαν στα 4 για το σχολικό έτος 2012-13 και στα 3 για τα σχολικά έτη 2013-14 και 2014-15. Η συρρίκνωση αυτή οφείλεται, σύμφωνα με το Δικαιούχο των Πράξεων, στο γεγονός ότι οι 3 από τους 6 συνεργάτες νηπιαγωγούς προσλήφθηκαν ως αναπληρωτές εκπαιδευτικοί από το Δημόσιο, με αποτέλεσμα το Πρόγραμμα να στερηθεί τους απαραίτητους συνεργάτες για την υλοποίηση της παρέμβασης, ενώ η αναπλήρωσή τους με νέους ήταν αδύνατη εξαιτίας των χρονοβόρων γραφειοκρατικών διαδικασιών που απαιτούνται.

☞ Από τη Δράση 1 επωφελήθηκαν συνολικά, μέσω των δύο Πράξεων 2.750 μαθητές Ρομά και μη Ρομά προσχολικής αγωγής. Από το σύνολο των μαθητών αυτών, η μεγάλη πλειοψηφία (2.001 μαθητές), επωφελήθηκε από την Πράξη με MIS 303169, που αφορά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, ενώ οι υπόλοιποι (749) μαθητές από την Πράξη με MIS 303167, που αφορά στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης.

Η μεγάλη διαφορά που παρατηρείται στον αριθμό των ωφελούμενων, από την εφαρμογή της Δράσης 1, μαθητών προσχολικής ηλικίας, μεταξύ των δύο Πράξεων, οφείλεται:

- αφενός στο γεγονός ότι στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης δεν προβλεπόταν η υλοποίηση παρεμβάσεων παράλληλης στήριξης στο νηπιαγωγείο, και
- αφετέρου, στην ίδια Περιφέρεια, οι ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση, υλοποιήθηκαν μόνο το σχολικό έτος 2013-14.

☞ Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η έλλειψη ποσοτικοποιημένων στόχων της Δράσης 1, δεν επιτρέπει την ορθή παρακολούθησή της και συνεπώς δυσκολεύει την αξιολογική διαδικασία.

4.1.3.3 Δράση 2: Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης

<p>Περιγραφή Δράσης, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 & «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167</p>	<p>Στόχος της δράσης αυτής είναι η ένταξη των παιδιών Ρομά στο σχολείο και η τακτική φοίτησή τους σε αυτό. Η δράση 2 διακρίνεται σε 4 υποδράσεις ως εξής:</p> <p>Υποδράση 2.1: Ένταξη στο σχολείο. Στόχος αυτής της υποδράσης είναι η σύνδεση της κοινότητας Ρομά με το σχολείο και η διευκόλυνση της πρόσβασης και ένταξης των παιδιών στο σχολείο.</p> <p>Υποδράση 2.2: Υποστήριξη των παιδιών μέσω ενισχυτικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων. Στόχος αυτής της υποδράσης είναι η στήριξη της φοίτησης των παιδιών Ρομά που φοιτούν στην υποχρεωτική εκπαίδευση καθώς και στη λυκειακή και μεταλυκειακή εκπαίδευση. Απώτερος στόχος είναι η δημιουργία υποδομών και πρακτικών που θα στηρίξει μια γενιά παιδιών Ρομά στη φοίτησή τους στο σχολείο. Η υποδράση αυτή θα αναπτυχθεί σε 7 άξονες υλοποίησης για την Πράξη με MIS 303169 και σε 6 άξονες υλοποίησης για την Πράξη με MIS 303167, ως ακολούθως:</p> <p><u>Πράξη με MIS 303169</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Παράλληλη στήριξη για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας - Στήριξη της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, μέσω ενημερωτικών επισκέψεων των παιδιών της Ε' και Στ' τάξης στα γυμνάσια της περιοχής. - Στήριξη της ενισχυτικής διδασκαλίας στα σχολεία που οφείλουν να έχουν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Θα γίνουν σχετικές ενέργειες/διαπραγματεύσεις με το Υπουργείο Παιδείας προκειμένου να λειτουργήσουν οι τάξεις αυτές συνεχώς και αδιαλείπτως. - Οργάνωση και παροχή φροντιστηριακών μαθημάτων εκτός κανονικού ωραρίου σε παιδιά δημοτικού για την κάλυψη γνωστικών κενών. - Λειτουργία θερινών τμημάτων ενίσχυσης για τη μετάβαση από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. - Λειτουργία φροντιστηριακών μαθημάτων στο γυμνάσιο.
---	---

- Ενίσχυση της λυκειακής και μεταλυκειακής φοίτησης ή/και ένταξής τους στην αγορά εργασίας.

Πράξη με MIS 303167

- Στήριξη της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο, μέσω ενημερωτικών επισκέψεων των παιδιών της Ε' και Στ' τάξης στα γυμνάσια της περιοχής.
- Στήριξη της ενισχυτικής διδασκαλίας στα σχολεία που οφείλουν να έχουν τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Θα γίνουν σχετικές ενέργειες/διαπραγματεύσεις με το Υπουργείο Παιδείας προκειμένου να λειτουργήσουν οι τάξεις αυτές συνεχώς και αδιαλείπτως.
- Οργάνωση και παροχή φροντιστηριακών μαθημάτων εκτός κανονικού ωραρίου σε παιδιά δημοτικού για την κάλυψη γνωστικών κενών.
- Λειτουργία θερινών τμημάτων ενίσχυσης για τη μετάβαση από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο.
- Λειτουργία φροντιστηριακών μαθημάτων στο γυμνάσιο.
- Ενίσχυση της λυκειακής και μεταλυκειακής φοίτησης ή/και ένταξής τους στην αγορά εργασίας.

Υποδράση 2.3: Διεύρυνση των σχολικών δραστηριοτήτων εντός και εκτός σχολικής μονάδας. Στόχος είναι η ενίσχυση του ενδιαφέροντος για τη μάθηση, μέσα από την ενεργή εμπλοκή των παιδιών σε δραστηριότητες σχετικές με τα ενδιαφέροντα και τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους.

Υποδράση 2.4: Οργάνωση και εμπλουτισμός σχολικής βιβλιοθήκης.

Απολογισμός Δράσης:

Στη Δράση αυτή συμπυκνώνεται ο πυρήνας των επιδιώξεων του Προγράμματος: όλες οι υποδράσεις της Δ2 αποβλέπουν στην απρόσκοπτη πρόσβαση, την παραμονή και τη συστηματική και ουσιαστική φοίτηση των παιδιών με σκοπό την πρόοδό τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτής της δράσης γίνονται οι εξής παρεμβάσεις:

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Σελ. 71 από 335

- Χαρτογράφηση του πληθυσμού που είναι σε σχολική ηλικία. Στην αρχική έρευνα του Προγράμματος, που αναφέρεται στη Δράση 1, πραγματοποιήθηκε και η καταγραφή των σχολείων υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπου φοιτούν ή θα έπρεπε να φοιτούν παιδιά Ρομά. Χωροθετήθηκαν τα σχολεία σε σχέση με τις κοινότητες και διαπιστώθηκαν οι ανάγκες μετακίνησης των παιδιών με λεωφορεία από τους οικισμούς στα σχολεία.
- Ενδυνάμωση των οικογενειών και ευαισθητοποίησή τους για την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης και το ρόλο που παίζει για την κοινωνική κινητικότητα της ομάδας.
- Τακτοποίηση των αναγκαίων προϋποθέσεων (εμβολιασμοί, αστικοδημοτική τακτοποίηση, μετακίνηση των παιδιών στα σχολεία με λεωφορεία, κλπ.) για την εγγραφή και φοίτηση των παιδιών στο σχολείο. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν εγκατασταθεί σταθερές σχέσεις συνεργασίας των συνεργατών/τριών του Προγράμματος με υπηρεσίες υγείας, όπως ΙΑΚ, κέντρα υγείας, με Δήμους και Περιφέρειες, κλπ.
- Επιτόπιες επισκέψεις της ΕΟΣΠΕ στα σχολεία υποχρεωτικής εκπαίδευσης προκειμένου να καταγραφούν οι ανάγκες των σχολείων, τα προβλήματα των εκπαιδευτικών και οι προσδοκίες τους από το Πρόγραμμα. Κοινό πρόβλημα σε όλα τα σχολεία ήταν η μη συνεχής φοίτηση των μαθητών, οι αβλεψίες των Δήμων όσον αφορά τις μετακινήσεις των μαθητών στο και από το σχολείο, η ελλιπής γνώση των εκπαιδευτικών σε θέματα διαφοροποίησης του αναλυτικού προγράμματος, η απουσία ψυχολογικής στήριξης των εκπαιδευτικών σε θέματα που αφορούσαν τη διαχείριση των οικογενειών Ρομά, η ελλιπής γνώση των γονιών Ρομά σε σχέση με τη φοίτηση των παιδιών στο σχολείο και την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης άρα και η μη συμμόρφωσή τους στους κανόνες των σχολείων, ένα σύνολο δηλαδή παραγόντων που είχαν ως αποτέλεσμα τη χαμηλή συμμετοχή στη φοίτηση και χαμηλές επιδόσεις των μαθητών Ρομά.

Μετά τις συγκεκριμένες διαπιστώσεις, και με βάση τις καταγραφείσες ανάγκες αποφασίστηκαν οι δράσεις του Προγράμματος που εξυπηρετούν τις ανάγκες κάθε σχολείου και του αντίστοιχου πληθυσμού Ρομά έτσι ώστε οι δράσεις να είναι στοχευμένες. Οι εκφρασμένες ανάγκες των εκπαιδευτικών αποτέλεσαν και τη βάση για τη διαμόρφωση των θεμάτων της επιμόρφωσης.

Στη Δράση αυτή συνεργάζονται οι κοινωνικοί λειτουργοί και οι διαμεσολαβητές της Δ1, οι ψυχολόγοι της Δ5 για την έγκαιρη αφύπνιση των παιδιών, την κατάλληλη προετοιμασία τους, και τη μετακίνηση των παιδιών προς τα σχολεία. Οι ίδιοι επισκέπτονται τα σχολεία αρμοδιότητάς τους τακτικά,

οπωσδήποτε μια φορά την εβδομάδα (ή και παραπάνω σε έκτακτη ανάγκη) και διατηρούν τακτική τηλεφωνική επικοινωνία με τους διευθυντές για θέματα διαρροής και προόδου των παιδιών Ρομά στα σχολεία τους.

Εκτός από τις κλασσικές και γνωστές δράσεις που έχουν σχεδιαστεί και υλοποιηθεί στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες, όπως τα φροντιστηριακά και θερινά μαθήματα, το Πρόγραμμα επέκτεινε και εισήγαγε το θεσμό της παράλληλης στήριξης για την αποτελεσματικότερη ένταξη των παιδιών Ρομά στις τάξεις του γενικού σχολείου. Η παράλληλη στήριξη στο δημοτικό (Α και Β τάξη) αποτελεί συνέχεια της παράλληλης στήριξης στο νηπιαγωγείο (βλ. Δ1), με την καθημερινή παρουσία και τη συνεχή συνεργασία με τον/την κύριο εκπαιδευτικό της τάξης ενός εκπαιδευτικού του Προγράμματος με πλήρες ωράριο. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού αυτού ήταν η διευκόλυνση της ένταξης των παιδιών Ρομά στην κοινότητα της τάξης μέσα από στοχευμένες δραστηριότητες, διαφοροποιημένο διδακτικό υλικό, και συνεχή αποτίμηση της σχολικής τους επίδοσης.

Συγκεκριμένα, οι δράσεις του Προγράμματος που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν για την ενίσχυση της φοίτησης είναι:

- **Υποδράση 2.1. Ένταξη στο σχολείο.** Παράλληλη στήριξη, στα έξι σχολεία κεντρικής παρέμβασης. Ο στόχος της παράλληλης στήριξης είναι ενταξιακός. Επιδιώκεται η γνωστική και κοινωνική στήριξη των παιδιών Ρομά σε κρίσιμες φάσεις της σχολικής τους ζωής και η ισότιμη συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα, επιδιώκεται η ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών των τάξεων μέσω της συνεργασίας και της ανταλλαγής επαγγελματικών εμπειριών καθώς και της αξιοποίησης καλών πρακτικών. Τα έξι σχολεία κεντρικής παρέμβασης για τη σχολική χρονιά 2011-12 επιλέχτηκαν με κριτήρια το μεγάλο αριθμό παιδιών Ρομά που εξυπηρετούσαν (μεγαλύτερο του 40%) και έτσι ώστε να βρίσκονται σε διαφορετικούς Δήμους. Στα έξι αυτά σχολεία τοποθετήθηκαν 6 εκπαιδευτικοί του Προγράμματος με πλήρη απασχόληση. Τα παιδιά που φοιτούσαν στα σχολεία αυτά είχαν δεχτεί παράλληλη στήριξη στο νηπιαγωγείο την προηγούμενη χρονιά.

Οι εκπαιδευτικοί της παράλληλης στήριξης ακολουθούσαν στη διδασκαλία τους ολιστικές πρακτικές στη μάθηση ώστε τα παιδιά Ρομά να μαθαίνουν και να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν ενεργά για να γίνουν ανεξάρτητα στη μάθησή τους. Ο γραμματισμός αναπτύσσονταν σφαιρικά και όχι γραμμικά μέσα από ένα εμπλουτισμένο αυθεντικό μαθησιακό περιβάλλον. Η μετατόπιση από την παραδοσιακή δασκαλοκεντρική

διδασκτική ρουτίνα σε μια μαθητοκεντρική, αυτορυθμιζόμενη πορεία οδηγούσε τους μαθητές Ρομά σε γρήγορη γνωστική ανάπτυξη. Η κατάκτηση της γλώσσας γινόταν μέσα από μια δημιουργική διαδικασία όπου τα παιδιά ενθαρρύνονταν να χρησιμοποιούν τις εμπειρίες τους, να κάνουν συσχετίσεις, υποθέσεις, να θέτουν ερωτήματα ώστε η μάθηση να αποκτά νόημα. Τα γνωστικά αντικείμενα όπως η γλώσσα και τα μαθηματικά, αναπτύχθηκαν και μέσα από λογοτεχνικά κείμενα που έχουν αυξημένη πιθανότητα να δημιουργούν μια κοινή αφετηρία, ένα κοινό πλαίσιο μάθησης για όλα τα παιδιά. Οι εκπαιδευτικοί της παράλληλης στήριξης λειτουργούσαν με γνώμονα τις προαναφερθείσες προσεγγίσεις ώστε:

- να έχουν υψηλές προσδοκίες για όλα τα παιδιά της τάξης,
- να δημιουργούν καθημερινές ευκαιρίες για εμπλοκή των παιδιών και στις τέσσερις γλωσσικές δεξιότητες (ακουστική κατανόηση, προφορικός λόγος, ανάγνωση και γραφή),
- να λειτουργούν ως συντονιστές/στριες της μαθησιακής διαδικασίας,
- να καλλιεργούν συνεργασίες με παιδιά και συναδέλφους,
- να οργανώνουν σχήματα αξιολόγησης που δεν δημιουργούν διαχωρισμούς σε παιδιά πετυχημένα και αποτυχημένα,
- να δημιουργήσουν μέσα από μια διαδικασία συνεχούς επιστημονικού διαλόγου με τις υπεύθυνες του Προγράμματος (μηνιαίες ενδοϋπηρεσιακές συναντήσεις) και με τη στήριξη ειδικών συνεργατών μια τράπεζα υλικού το οποίο χρησιμοποιείται στην τάξη για την ανάπτυξη των γνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών και την καλλιέργεια του αρχικού γραμματισμού. (Οδηγοί και Υλικά για το Δημοτικό σχολείο <http://peroma.web.auth.gr/peroma/el/node/4>).

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρατίθενται τα απολογιστικά στοιχεία της παράλληλης στήριξης στο δημοτικό για την Πράξη με MIS 303169, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν προβλεπόταν αντίστοιχη παρέμβαση στην Πράξη με MIS 303167.

Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας-MIS 303169	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	ΣΥΝΟΛΟ
Δημοτικά σχολεία που υλοποίησαν παράλληλη στήριξη	6	6	2	2	6
Μαθητές δημοτικού που παρακολούθησαν παράλληλη στήριξη	110	176	38	58	382
Τμήματα Παράλληλης στήριξης	7	13	2	2	24

Η αξιολόγηση αυτής της υποδράσης έγινε με ποικίλους τρόπους. Ο άμεσος και τακτικός τρόπος ήταν η καθημερινή έκθεση που συνέτασσαν οι

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 74 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
 ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

εκπαιδευτικοί του Προγράμματος. Συγχρόνως σχεδιάστηκαν από την ΕΟΣΠΕ πολιτισμικά ευαίσθητα εργαλεία αξιολόγησης προκειμένου να διερευνηθούν τα κάτωθι: παρακολούθηση της φοίτησης, γλωσσική ανάπτυξη, μαθηματική ανάπτυξη και ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων. Τα αποτελέσματα αυτών των αξιολογήσεων είναι θετικά και ενθαρρυντικά για την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της παράλληλης στήριξης. Αποτελέσματα από την παράλληλη στήριξη έχουν δημοσιευθεί στο συλλογικό τόμο, S. Hood, R. Hobson and G. Mason Continuing the Journey to Reposition Culture and Cultural Context in Evaluation Theory and Practice (<http://www.infoagepub.com/products/Continuing-the-Journey-to-Reposition-Culture-and-Cultural-Context-in-Evaluation-Theory-and-Practice>).

Στο ΤΔΠ ήταν προγραμματισμένη η δραστηριοποίηση των φοιτητών/τριών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΑΠΘ για την εξοικείωση τους με θέματα που αφορούν στη διαβίωση και διαμονή των Ρομά καθώς και στους τρόπους που οι συνθήκες αυτές επηρεάζουν την εκπαίδευση των παιδιών. Οι φοιτητές/τριες που συμμετείχαν (συνολικά 49) είχαν επιλέξει μαθήματα του Τμήματος που αφορούσαν στη «Διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας», «Αντιρατσιστική, Αντισεξιστική και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση», «Παιδαγωγικές Πρακτικές στο Σχολείο» και «Προσεγγίσεις της Νοητικής Πολιτισμικής Καθυστέρησης στο Γενικό Σχολείο». Οι φοιτητές/τριες φοιτούσαν σε διαφορετικά έτη, 2ο, 3ο, 4ο. Στην τελική φάση των πρακτικών τους παρέδωσαν εκθέσεις στις οποίες αποδεικνύεται η πετυχημένη ευαισθητοποίησή τους στα παραπάνω θέματα και ειδικότερα στα ζητήματα που αφορούν στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά. Επιπλέον, 41 φοιτητές/τριες του ΠΤΔΕ, ΑΠΘ παρακολούθησαν μαθήματα και δίδαξαν σε σχολεία που φοιτούσαν παιδιά Ρομά (5ο ΔΣ Μενεμένης & 64ο ΔΣ Ξυλάδικα).

Στους πίνακες που ακολουθούν, παρουσιάζονται τα απολογιστικά στοιχεία της Υποδράσης 2.1, ανά Πράξη.

Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας - MIS 303169						
	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014 -15	ΣΥΝΟΛΟ
Εγγραφές μαθητών Ρομά σε Ειδικό Σχολείο	-	10	-	-	-	10
Εγγραφές μαθητών Ρομά στο Δημοτικό	-	210	162	64	195	631
Εγγραφές μαθητών Ρομά στο Γυμνάσιο	-	-	59	21	139	219
Εγγραφές μαθητών Ρομά στο Λύκειο	-	-	-	7	-	7
Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης - MIS 303167						
	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014 -15	ΣΥΝΟΛΟ

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 75 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
 ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Εγγραφές μαθητών Ρομά στο Δημοτικό	-	-	79	44	20	143
Εγγραφές μαθητών Ρομά στο Γυμνάσιο	-	-	48	16	4	68
Εγγραφές μαθητών Ρομά στο Λύκειο	-	-	-	2	4	6

Υποδράση 2.2: Υποστήριξη των παιδιών μέσω ενισχυτικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων - φροντιστηριακά ενισχυτικά τμήματα και θερινά τμήματα

Τα ενισχυτικά μαθήματα που σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό του ΤΔΠ του Προγράμματος θα απευθυνόταν κυρίως σε παιδιά σε μεταβατικές τάξεις φοίτησης (πχ. Στ' Δ.Σ.) απευθύνθηκαν τελικά σε παιδιά όλων των τάξεων καθώς διαπιστώθηκε, μετά από τις επαφές με τα σχολεία, πιεστική ανάγκη για την κάλυψη γνωστικών/γλωσσικών κενών και την ενίσχυση της φοίτησης και της πρόοδου των παιδιών Ρομά σε κάθε τάξη. Ενισχυτικά μαθήματα έγιναν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση τα μαθήματα συνεχίζονται ακόμη ενώ στην δευτεροβάθμια έληξαν με εντολή του Υπουργείου Παιδείας την άνοιξη του 2013. Τα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σχεδιάστηκαν σύμφωνα με τις ανάγκες των σχολείων και τα μαθήματα είχαν διττό χαρακτήρα: ενίσχυση της καθημερινής φοίτησης των παιδιών μέσα από προετοιμασία σε γνωστικά αντικείμενα του σχολικού προγράμματος και κάλυψη γλωσσικών και γνωστικών κενών που είχαν συσσωρευτεί από προηγούμενες χρονιές. Έτσι ενισχυόταν η αυτοπεποίθηση και το ενδιαφέρον των παιδιών για μάθηση, καθώς ενδυναμωνόταν για να συμμετέχουν στην καθημερινή δραστηριότητα της τάξης. Επιπλέον, η αναπλήρωση της ελλιπούς γνώσης στόχευε στην αποτελεσματικότερη κατανόηση και πρόοδο της τρέχουσας ύλης της τάξης.

Η συγκεκριμένη υποδράση είναι η μόνη παρέμβαση του Προγράμματος που αφορά αποκλειστικά σε παιδιά Ρομά. Τα μαθήματα διεξάγονται για την ενίσχυση της φοίτησης και της μετάβασης από βαθμίδα σε βαθμίδα της εκπαίδευσης ως εξής:

- **εντός σχολείου και εντός σχολικού προγράμματος** (π.χ. στις ώρες του ολοήμερου).

Τα μαθήματα αυτά αρχικά γινόταν μετά το πέρας του κανονικού ωραρίου του σχολείου, π.χ. στις ώρες του ολοήμερου. Το σχολικό έτος 2013-14 επετράπη από το Υπουργείο Παιδείας η παρέμβαση του Προγράμματος με ενισχυτικά μαθήματα σε όλο το εύρος του σχολικού προγράμματος. Έτσι η εξυπηρέτηση των αναγκών των παιδιών σχεδιάστηκε ανά σχολείο και σε συνεργασία με το κάθε σχολείο έτσι ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες του

χωρίς να διαταράσσεται η ροή και η λειτουργία του καθημερινού τους προγράμματος: σε μερικά σχολεία οι εκπαιδευτικοί του Προγράμματος λειτουργούν μέσα στην τάξη ενισχύοντας τη συμμετοχή των παιδιών στο κανονικό πρόγραμμα, σε άλλα σχολεία λειτουργούν συγχρόνως με την κύρια τάξη σε ξεχωριστά τμήματα, σε άλλα λειτουργούν στο πρόγραμμα του ολοήμερου.

- **εντός σχολείου και εκτός σχολικού προγράμματος** (μετά τη λήξη των μαθημάτων). Όπου υπάρχει ένας ικανός αριθμός μαθητών/τριών και η δυνατότητα παραμονής των παιδιών στο σχολείο μετά τη λήξη του σχολικού προγράμματος (δεν χρειάζεται να μετακινηθούν με λεωφορείο), οι εκπαιδευτικοί του Προγράμματος λειτουργούν μέσα στο σχολείο, μετά τη λήξη του σχολικού προγράμματος.
- **εκτός σχολείου και εκτός σχολικού προγράμματος** (στους οικισμούς και καταυλισμούς). Τα μαθήματα σε οικισμούς και καταυλισμούς αποφασίστηκαν εξαιτίας της δυσκολίας των παιδιών που μετακινούνταν με λεωφορεία να παραμείνουν στο σχολείο και να κάνουν εκεί τα μαθήματα, ή εξαιτίας οικονομίας πόρων και δυνάμεων του Προγράμματος σε περίπτωση που σε γειτονικά σχολεία δεν υπήρχε ικανός αριθμός μαθητών και μαθητριών που θα παρακολουθούν κοινά τμήματα. Τα μαθήματα αυτά γίνονται, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά κάθε οικισμού/καταυλισμού, σε πρόχειρα, προκατασκευασμένα «κτίρια» που κάθε άλλο σε αίθουσες διδασκαλίας παραπέμπουν, σε «ανοικτού» τύπου αίθουσες αν το επιτρέπει ο καιρός και το υπαγορεύουν οι οικιστικές συνθήκες των κατοίκων στους συγκεκριμένους τόπους, σε «σπίτια» κάποιων οικογενειών (π.χ. τα μαθήματα στα παιδιά με αναπηρία).

Ο αριθμός των μαθητών/τριών Ρομά πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολουθούν τα ενισχυτικά μαθήματα δεν ξεπερνάει τα 15 άτομα ανά τμήμα. Η μεθοδολογία υλοποίησης των μαθημάτων αυτών είναι μικτή ανάλογα με τη στόχευσή τους. Οι εκπαιδευτικοί των ενισχυτικών μαθημάτων βοηθούν τα παιδιά στο διάβασμα των σχολικών μαθημάτων τους προκειμένου να μπορούν να συμμετέχουν στο καθημερινό μάθημα της κύριας τάξης, αλλά παράλληλα φροντίζουν να βοηθούν τα παιδιά να καλύπτουν γνωστικά και γλωσσικά κενά με στόχο την μακροπρόθεσμη βελτίωση των επιδόσεών τους.

Οι εκπαιδευτικοί που ανέλαβαν τη διδασκαλία των ενισχυτικών μαθημάτων συμμετείχαν σε τακτικές μηνιαίες ενδοϋπηρεσιακές επιμορφώσεις με την ΕΟΣΠΕ καθώς και με συνεργάτες/τριες του Προγράμματος σχετικά με διαφοροποιημένες μεθόδους διδασκαλίας προκειμένου να ανταποκρίνονται πιο

αποτελεσματικά στις ανάγκες του έργου τους. Επίσης οι εκπαιδευτικοί των ενισχυτικών μαθημάτων επωφελούνται της δυνατότητας που προσφέρει το Πρόγραμμα για ψυχοδυναμική υποστήριξη μέσω μηνιαίων εποπτειών με ειδική συνεργάτρια του Προγράμματος καθώς συχνά αντιμετωπίζουν δύσκολες προκλήσεις στο έργο τους.

Ενισχυτικά μαθήματα πρωτοβάθμιας (Υποδράση 2.2.4)

Τα φροντιστηριακά μαθήματα στο δημοτικό σχολείο στον αρχικό σχεδιασμό του ΤΔΠ αφορούσαν στους μαθητές και τις μαθήτριες της ΣΤ' τάξης για την υποστήριξη της μετάβασης από τη βαθμίδα της πρωτοβάθμιας στη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τη διεξαγωγή των μαθημάτων το τελευταίο διδακτικό τρίμηνο. Στο σχεδιασμό αυτόν είχε προβεί η ΕΟΣΠΕ, λαμβάνοντας υπόψη της τα προηγούμενα προγράμματα του ΕΠΕΑΕΚ που παρουσίαζαν στοιχεία που έδειχναν μεγάλη διαρροή και αποτυχημένη φοίτηση στο Γυμνάσιο. Επίσης, η ΕΟΣΠΕ είχε λάβει υπόψη της το γεγονός ότι λειτουργούσαν υποστηρικτικά τμήματα στα σχολεία των περιοχών σύμφωνα με αποφάσεις του Υπουργείου Παιδείας. Οι διερευνητικές συναντήσεις με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (διευθυντές δημοτικών σχολείων και γυμνασίων) ωστόσο μας αποκάλυψαν μια εικόνα μεγάλης διαρροής και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση καθώς επίσης και μαθητές που δεν είχαν φοιτήσει καθόλου στα δημοτικά σχολεία αν και ήταν εγγεγραμμένοι ή μαθητές/τριες που αν και βρισκόταν στην ΣΤ' τάξη το γνωστικό τους επίπεδο δεν αντιστοιχούσε στο επίπεδο που ορίζεται για τη συγκεκριμένη τάξη. Τα ενισχυτικά λοιπόν μαθήματα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση έλαβαν χώρα στις περισσότερες περιοχές δράσης του Προγράμματος για τους μαθητές και τις μαθήτριες όλων των τάξεων. Τα μαθήματα, όπως έχει περιγραφεί παραπάνω, γινόταν σε ολιγομελή τμήματα και αφορούσαν σε όλα τα μαθήματα του δημοτικού σχολείου. Με τα ενισχυτικά αυτά μαθήματα διαπιστώσαμε αλλαγές στη γνωστική πρόοδο των μαθητών καθώς και σταθεροποίηση της φοίτησής τους. Πολλοί μαθητές που ήταν μετεξεταστέοι προχώρησαν στην επόμενη τάξη.

Θερινά μαθήματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας (Υποδράση 2.2.5)

Τα θερινά μαθήματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης λάμβαναν χώρα τον Αύγουστο. Κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι και διαμεσολαβητές/τριες ειδοποιούσαν τα παιδιά που ήταν γνωστό από τις καταγραφές της προηγούμενης σχολικής χρονιάς ότι χρειαζόντουσαν

ενίσχυση, για τη διεξαγωγή των μαθημάτων. Τα θερινά μαθήματα είχαν ως στόχο να βοηθήσουν τους μαθητές και τις μαθήτριες Ρομά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης να επανασυνδεθούν με το κλίμα και τη λογική του σχολικού προγράμματος καθώς επίσης και να βοηθήσουν τους μετεξεταστέους του Γυμνασίου να επιτύχουν στις επαναληπτικές εξετάσεις και να περάσουν τις τάξεις. Τα θερινά μαθήματα ακολουθούσαν τη λογική των φροντιστηριακών ενισχυτικών μαθημάτων όσον αφορά το χώρο και τον τρόπο διεξαγωγής των μαθημάτων καθώς και τον αριθμό των τμημάτων.

Ενισχυτικά μαθήματα δευτεροβάθμιας (Υποδράση 2.2.6)

Παρόλο που στον αρχικό σχεδιασμό του ΤΔΠ περιγράφονται τα φροντιστηριακά μαθήματα σε έξι περιοχές με μεγάλη διαρροή στη Β'βαθμια εκπαίδευση, οι ανάγκες των παιδιών Ρομά όπως αυτές προέκυψαν κατά τη διεξαγωγή των θερινών μαθημάτων, καθώς και η περικοπή της Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης στα σχολεία, οδήγησαν σε επανασχεδιασμό της δράσης (Πρακτικό 04/30.09.2011 της ΕΟΣΠΕ) και αύξηση των ωρών διδασκαλίας καθώς και των σχολείων. Επίσης, κατά την εφαρμογή της υποδράσης των φροντιστηριακών μαθημάτων στη δευτεροβάθμια βρέθηκε στους οικισμούς και καταυλισμούς πληθυσμός σε γυμνασιακή ηλικία χωρίς επαρκή ή και ελάχιστη φοίτηση στο δημοτικό σχολείο. Σε αυτήν την περίπτωση πραγματοποιούνταν μαθήματα για τον γραμματισμό των εφήβων ώστε να βρεθεί τρόπος την επόμενη σχολική χρονιά να εγγραφούν στο Γυμνάσιο ή να πάρουν απολυτήριο Δημοτικού.

Τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας αφορούσαν σε γνωστικά αντικείμενα θεωρητικής και θετικής κατεύθυνσης. Οι φιλόλογοι και οι μαθηματικοί που απασχολούνταν στο πρόγραμμα δίδασκαν τα εξής μαθήματα: (1) Νεοελληνική Γλώσσα, (2) Έκθεση, (3) Αρχαία Ελληνικά, (4) Ιστορία, (5) Άλγεβρα, (6) Γεωμετρία, (7) Φυσική, (8) Χημεία σε όλες τις τάξεις του Γυμνασίου και την Α' Λυκείου. Ο χαρακτήρας και η φύση των μαθημάτων ήταν διττή, όπως και στην περίπτωση των μαθημάτων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: από τη μια αφορούσε στην στήριξη των μαθητών για τα μαθήματα του σχολείου και από την άλλη στην κάλυψη των γνωστικών κενών, ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες Ρομά να συμβαδίζουν με τους υπόλοιπους μαθητές της τάξης.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τα ενισχυτικά μαθήματα έληξαν με εντολή του Υπουργείου Παιδείας την άνοιξη του 2013.

Ενίσχυση της λυκειακής και μεταλυκειακής φοίτησης (Υποδράση 2.2.7)

Τα παιδιά που εντοπίστηκαν στο λύκειο ήταν ελάχιστα και οι ανάγκες καλύφθηκαν στο πρώτο διάστημα λειτουργίας του Προγράμματος μέσα από τα ενισχυτικά μαθήματα. Μετά την παρέμβαση του Υπουργείου και τη διακοπή των μαθημάτων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση συνεχίζονται τα ενισχυτικά μαθήματα μόνο στο Λύκειο του Δενδροποτάμου όπου καθηγήτρια φιλόλογος Ρομά ενισχύει τις δεξιότητες μελέτης των παιδιών του Γυμνασίου και Λυκείου, οργανώνει εκδηλώσεις με τα παιδιά (πρόσφατη εκδήλωση για τις μητρικές γλώσσες Γυμνάσιο-Λύκειο Μενεμένης, 27 Φεβρουαρίου 2015) και κυρίως αποτελεί πρότυπο προς μίμηση για τα παιδιά, καθώς τα μοντέλα ρόλων είναι ένα βασικό έλλειμμα της κοινότητας. Στο ίδιο Λύκειο όταν τη σχολική χρονιά 2013-14 προέκυψε πρόβλημα με τη συνέχιση λειτουργίας του Λυκείου λόγω μικρού αριθμού παιδιών, το Πρόγραμμα διαμεσολάβησε και πέτυχε μαζί με άλλους συμμάχους τη συνέχιση λειτουργίας του.

Στο πλαίσιο αυτής της υποδράσης, οργανώθηκε επίσκεψη των παιδιών του Λυκείου Δενδροποτάμου στο Πανεπιστήμιο μαζί με συνεργάτες του Προγράμματος και καθηγήτριές τους προκειμένου να συμμετάσχουν σε εκδήλωση του ΑΠΘ με θέμα την «Ενδοοικογενειακή Βία» (25 Νοεμβρίου 2011). Επίσης οι έφηβοι επισκέφτηκαν γραφεία καθηγητών/τριών στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΑΠΘ όπου ενημερώθηκαν για τις σπουδές εκεί. Στο πλαίσιο αυτό, οι μαθητές και μαθήτριες συναντήθηκαν με την τότε αντιπρύτανη του ΑΠΘ καθηγήτρια Δ. Λιάλιου και την ηθοποιό κ. Α. Βαγενά που προσκάλεσε τους/τις εφήβους με την καθηγήτριά τους στην παράσταση με το ίδιο θέμα «Σχέσεις Στοργής».

Επίσης, στο 5ο Διαπολιτισμικό Σχολείο Μενεμένης λειτουργεί Τμήμα Εφήβων με μαθητές και μαθήτριες 13-17 χρονών που δεν είχαν ολοκληρώσει τη βασική υποχρεωτική φοίτηση για πολλούς και διαφορετικούς λόγους. Επιπλέον στο τμήμα αυτό φοίτησαν για μεγάλο χρονικό διάστημα ως το Νοέμβρη 2013 και παιδιά 10-12 χρονών, που τυπικά ανήκαν στη δύναμη του δημοτικού σχολείου, αλλά πήγαιναν για πρώτη φορά στο σχολείο και έτσι χρειάστηκαν περίοδο προσαρμογής που εξασφαλίστηκε στην τάξη αυτή. Ο εκπαιδευτικός της τάξης ανήκει στο δυναμικό του σχολείου αλλά είναι και συνεργάτης του Προγράμματος. Η τάξη αυτή δημιούργησε τα digit tales.

Οι παρακάτω πίνακες συνοψίζουν τα απολογιστικά στοιχεία των δύο Πράξεων της παρέμβασης των ενισχυτικών μαθημάτων ανά βαθμίδα εκπαίδευσης.

Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας - MIS 303169						
Ενισχυτικά Μαθήματα Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	ΣΥΝΟΛΟ
Δημοτικά σχολεία που εφαρμόστηκε ενισχυτική διδασκαλία	-	-	16	32	24	32
Φροντιστηριακά τμήματα παιδιών ΣΤ' τάξης	-	-	26	66	55	147
Μαθητές Ρομά που παρακολούθησαν ενισχυτική διδασκαλία	-	-	304	566	549	1.419
Δημοτικά σχολεία που εφάρμοσαν Θερινά τμήματα ενίσχυσης της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο	-	-	-	10	18	18
Θερινά τμήματα	-	-	-	13	11	24
Μαθητές που παρακολούθησαν θερινά μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	-	-	-	201	101	302
Ενισχυτικά Μαθήματα Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	ΣΥΝΟΛΟ
Γυμνάσια που εφάρμοσαν την ενισχυτική διδασκαλία	-	-	-	-	-	8
Τμήματα ενισχυτικής Δευτεροβάθμιας	17	16	9	0	0	42
Μαθητές Ρομά που παρακολούθησαν ενισχυτική διδασκαλία	116	396	120	0	0	632
Γυμνάσια που εφαρμόστηκαν Θερινά τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	-	8	8	-	-	8
Θερινά τμήματα Δευτεροβάθμιας	-	11	8	-	-	19
Μαθητές που παρακολούθησαν θερινά μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	-	61	150	0	0	211

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης - MIS 303167						
Ενισχυτικά Μαθήματα Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	ΣΥΝΟΛΟ
Δημοτικά σχολεία που εφαρμόστηκε ενισχυτική διδασκαλία	-	10	11	12	13	13
Φροντιστηριακά τμήματα παιδιών ΣΤ' τάξης	-	69	65	24	23	181
Μαθητές Ρομά που παρακολούθησαν ενισχυτική διδασκαλία	-	69	65	134	197	465
Δημοτικά σχολεία που εφάρμοσαν Θερινά τμήματα ενίσχυσης της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο	-	-	-	-	-	-
Θερινά τμήματα	-	-	-	-	-	-
Μαθητές που παρακολούθησαν θερινά μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	-	-	-	-	-	-
Ενισχυτικά Μαθήματα Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	ΣΥΝΟΛΟ
Γυμνάσια που εφάρμοσαν την ενισχυτική διδασκαλία	1	8	8	-	-	8

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
 ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Σελ. 81 από 335

Τμήματα ενισχυτικής Δευτεροβάθμιας	1	16	16	0	0	33
Μαθητές Ρομά που παρακολούθησαν ενισχυτική διδασκαλία	30	46	76	0	0	152
Γυμνάσια που εφαρμόστηκαν Θερινά τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	-	-	-	-	-	-
Θερινά τμήματα Δευτεροβάθμιας	-	-	-	-	-	-
Μαθητές που παρακολούθησαν θερινά μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	-	-	-	-	-	-

Υποδράση 2.3: Διεύρυνση των σχολικών δραστηριοτήτων εντός και εκτός σχολικής μονάδας

Διαφοροποιημένες, διαθεματικές **παιδαγωγικές προσεγγίσεις με διάυλο το θέατρο, τη μουσική, την περιβαλλοντική και ψυχοκινητική εκπαίδευση**, όπως περιγράφεται παραπάνω και στη Δ1 στην περίπτωση του Νηπιαγωγείου.

Η διαφοροποίηση και η διαθεματικότητα είναι όροι που αξιοποιούνται στο ΑΠΣ-ΔΕΠΠΣ της προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι όροι αυτοί εισάγονται επίσημα στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα δέκα χρόνια πριν και αφορούν στην ολιστική αντιμετώπιση της ύλης, στους τρόπους διδασκαλίας και αξιολόγησης των μαθητών από τους εκπαιδευτικούς.

Η διαφοροποίηση αφορά σε διατήρηση των κοινών στόχων για τους μαθητές και αλλαγή της παρουσίασης της ύλης και των μεθόδων διδασκαλίας ώστε να δίνεται η δυνατότητα σε όλους τους μαθητές να έχουν πρόσβαση στη γνώση.

Η **διαθεματικότητα** αφορά στην ολιστική παρουσίαση της ύλης και της γνώσης. Με τη διαθεματικότητα όλα τα γνωστικά αντικείμενα αντιμετωπίζονται ως κύκλοι γνώσης και όχι ως τεμαχισμένα αντικείμενα που δε σχετίζονται μεταξύ τους. Οι ειδικοί επιστήμονες που λειτούργησαν στα δημοτικά σχολεία αξιοποιούν τις τέχνες και το διάυλο που αυτές προσφέρουν ώστε να εξασφαλίσουν τα χαρακτηριστικά μιας διαφοροποιημένης διαθεματικής διδασκαλίας.

Τα παιδιά μέσω των τεχνών μαθαίνουν να κρίνουν σωστά τις ποιοτικές σχέσεις, μαθαίνουν πως ένα πρόβλημα μπορεί να έχει περισσότερες από μια λύση και ότι μπορούμε να ερμηνεύσουμε τον κόσμο με πολλούς τρόπους. Γνωρίζουν τη σημασία του απροσδόκητου, ειδικά σε περίπλοκες προβληματικές καταστάσεις όπου οι σκοποί δεν είναι σταθεροί αλλά αλλάζουν ανάλογα με την περίπτωση. Οι τέχνες προβάλλουν στην παιδική αντίληψη αυτό που ούτε

οι λέξεις ούτε οι αριθμοί μπορούν να εκφράσουν. Πολλές φορές τα παιδιά οδηγούνται στη σκέψη διαμέσου και με τη χρήση ενός υλικού. Καλλιεργούν με τις τέχνες την ικανότητα να αποκτήσουν την κάθε εμπειρία που δύσκολα άλλες πηγές δίνουν. Έχει μεγάλη σημασία η δράση να αποστασιοποιηθεί από τις λέξεις που αντιδρούν και εμποδίζουν κάθε φυσική εξέλιξη.

Οι κεντρικοί στόχοι της Υποδράσης ήταν: α) η ένταξη των παιδιών Ρομά στο σχολικό περιβάλλον της τάξης και β) η παρουσίαση των θεμάτων/περιεχομένων της ιστορίας, της γλώσσας, της μελέτης περιβάλλοντος, της φυσικής και των μαθηματικών μέσα από ολοκληρωμένα διαφοροποιημένα, διαθεματικά project με δίαυλο τις τέχνες. Οι ειδικοί επιστήμονες μελέτησαν το αναλυτικό πρόγραμμα καθώς και τα σχολικά εγχειρίδια της κάθε τάξης και συνέταξαν, μαζί με τους επιστημονικά υπευθύνους, σχέδια δράσης που θα ωφελούσαν τον μαθητικό πληθυσμό. Για παράδειγμα, η ιστορία του Γαλιλαίου αποδρά από το εγχειρίδιο της ιστορίας και γίνεται το σενάριο για δραματοποίηση όπου τα παιδιά φτιάχνουν σκηνικά και αξιοποιούν το χώρο της τάξης με δημιουργικό τρόπο για να αποτυπώσουν το ηλιακό σύστημα του Γαλιλαίου. Τα μαθηματικά διδάσκονται μέσα από τη μουσική και την κίνηση, στο project με τους πύργους και τους δράκους, συνδυάζοντας γλώσσα και μαθηματικά.

Η λογική που κυριαρχεί στις παρεμβάσεις αυτού του είδους έχει δύο κεντρικούς στόχους.

- Να απεγκλωβίσει τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες από την τυπική τους αντιμετώπιση ως καθαρά ψυχαγωγική για τους μαθητές διαδικασία ώστε να λειτουργήσουν ως εν δυνάμει εκπαιδευτικά εργαλεία. Ο συνδυασμός της εκπαιδευτικής διαδικασίας με την καλλιτεχνική, μπορεί να μετατρέψει το μάθημα σε μια βιωματική εμπειρία που έχει τη δυναμική να αφήσει ένα πιο σταθερό γνωστικό αποτύπωμα στους μαθητές. Επιπλέον μέσα από αυτόν τον επαναπροσδιορισμό της εκπαιδευτικής αξίας των τεχνών, επιδιώκεται να προωθηθεί η διάδραση των δασκάλων των τάξεων με τους δασκάλους των καλλιτεχνικών ειδικοτήτων που υπηρετούν στα σχολεία.
- Να γίνει σαφής η αξία της συνεργασίας και της λειτουργίας της ομάδας. Τα παιδιά ενθαρρύνονται να εργαστούν ομαδικά. Ακόμη και οι ατομικές εργασίες, που αφορούσαν την κατάθεση ενός γραπτού κειμένου, ενός εικαστικού αντικειμένου, ενός αυτοσχεδιασμού, είναι πάντα στοιχεία τα οποία στη συνέχεια όλη η τάξη ανασυνθέτει σε ένα ενιαίο σύνολο και αξιολογεί. Η αξία αυτής της διαδικασίας είναι εξαιρετικά σημαντική γιατί επιτρέπει στα μέλη της σχολικής τάξης να γνωριστούν, να ανακαλύψουν τις ιδιαίτερες δεξιότητες και τα ταλέντα τους, να επανεκτιμήσουν την όποια αποστασιοποιημένη εικόνα μπορεί να έχουν σχηματίσει για τους υπόλοιπους. Η από κοινού εργασία για έναν κοινό στόχο μπορεί να είναι

ένα πολύ καλό εργαλείο για όλα τα σχολεία, όποια και αν είναι η σύνθεση του μαθητικού τους δυναμικού, ωστόσο στα συνεργαζόμενα με το πρόγραμμα σχολεία που στην πλειονότητά τους είναι πολυπολιτισμικά (ακόμη και αν δεν έχουν χαρακτηριστεί επίσημα έτσι), είναι μια πρακτική που η σημασία και τα αποτελέσματά της την καθιστούν απαραίτητη. Πέρα από τη δημιουργία ενός οικείου περιβάλλοντος για το σύνολο της τάξης, η συστηματική εργασία σε ομάδες είναι ένα πλαίσιο όπου και τα πιο ζωηρά παιδιά, μπορούν σταδιακά να μάθουν να διαχειρίζονται την έντασή τους, γιατί η ένταση είναι παράγοντας που αναστέλλει την αναγνώριση της αξίας τους και επιπλέον είναι περιττή σε ένα πλαίσιο που η ανταγωνιστικότητα περιορίζεται από την ύπαρξη κοινού στόχου και την ανάληψη διαφορετικών ρόλων.

Ο τρόπος δουλειάς είναι βιωματικός, προσομοιώνοντας καταστάσεις και επιτρέποντας στους μαθητές και τις μαθήτριες να αναδείξουν οι ίδιοι τα προβλήματα και τις λύσεις τους επιδιώκοντας με το τέλος της εκπαιδευτικής διαδικασίας να έχουν συγκεντρώσει υλικό και πληροφορίες για περαιτέρω ατομική αξιολόγηση και σκέψη.

Στους πίνακες που ακολουθούν, παρουσιάζονται τα απολογιστικά στοιχεία της υποδράσης, ανά Πράξη.

Εξωσχολικές και Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας - MIS 303169					
	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-15	ΣΥΝΟΛΟ
Μαθητές Ρομά και μη Ρομά που συμμετείχαν στις παρεμβάσεις	2.231	1.978	3.582	401	8.192
Τμήματα σχολείων που έγιναν παρεμβάσεις	151	61	89	22	323
Εξωσχολικές και Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης - MIS 303167					
	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-15	ΣΥΝΟΛΟ
Μαθητές Ρομά και μη Ρομά που συμμετείχαν στις παρεμβάσεις	1.200	996	539	337	3.072
Τμήματα σχολείων που έγιναν παρεμβάσεις	-	-	-	-	-

Στην ίδια υποδράση οργανώθηκαν και εφαρμόστηκαν δραστηριότητες στο πλαίσιο του **mobile schooling**, σύμφωνα με το ΤΔΠ. Το Mobile School είναι ένα

κινητό σχολείο που δημιουργήθηκε από τη βελγική Μη Κερδοσκοπική Οργάνωση ΑΡΣΙΣ, με στόχο την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών και των ψυχοκοινωνικών αναγκών παιδιών που ζουν και εργάζονται στο δρόμο και δεν έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση. Αποτελεί ένα εργαλείο μη τυπικής εκπαίδευσης για παρεμβάσεις στο πεδίο και στοχεύει στην καλλιέργεια και την ενδυνάμωση της αυτοεκτίμησης των παιδιών. Πρόκειται για μια τροχήλατη ορθογώνια κατασκευή, στην επιφάνεια και των δύο πλευρών της οποίας και σε συνολική έκταση 12μ. τοποθετούνται πίνακες (panels) εκπαιδευτικού περιεχομένου, οι οποίοι επιλέγονται με βάση τη στόχευση της κάθε παρέμβασης από τα συνολικά 350 panels που διαθέτει το κινητό σχολείο και καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεματικών, όπως: Αλφαριθμητισμός, γλωσσικές ασκήσεις και μαθηματικά, δημιουργική θεραπεία, εκπαίδευση σε θέματα υγείας (προσωπική υγιεινή, ναρκωτικά, κακοποίηση κ.α.), εκπαίδευση μέσω παιχνιδιού (creative therapy), δικαιώματα του παιδιού, επιχειρηματικότητα.

Το κινητό σχολείο απευθύνεται σε παιδιά που, λόγω των συνθηκών στις οποίες διαβιών, έχουν μηδενική ή ελλιπή πρόσβαση στην εκπαίδευση και κινδυνεύουν από περιθωριοποίηση και κοινωνικό αποκλεισμό. Σκοπός του κινητού σχολείου δεν είναι να υποκαταστήσει τη σχολική εκπαίδευση, αλλά να συμβάλλει στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των παιδιών και στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους προλειαίνοντας έτσι την ομαλή ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον.

Ο κύκλος παρεμβάσεων του κινητού σχολείου στην κοινότητα Ρομά της Περαιάς ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2011 και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2012.

Στο πλαίσιο της δραστηριότητας της δημιουργικής γραφής (**digit tale**) και μέσα από την προσέγγιση της κριτικής παιδαγωγικής δημιουργήθηκαν 3 μεγάλα βιβλία τις σχολικές χρονιές 2011-12 και 2012-13 από μαθητές και μαθήτριες. Τα τρία βιβλία που δημιούργησαν τα παιδιά ήταν: «Με αφορμή» Το δικό μας μεγάλο βιβλίο, «Κάθε μέρα μια ξεχωριστή μέρα» 1ο βιβλίο και «Κάθε μέρα μια ξεχωριστή μέρα» 2ο βιβλίο. Τα βιβλία τα έγραψαν παιδιά (αγόρια και κορίτσια) του 5^{ου} Δημοτικού Σχολείου Μενεμένης –Σχολείο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης-(Δήμος Μενεμένης-Αμπελοκήπων) διερευνώντας τις εμπειρίες τους και προσπαθώντας να τις μετατρέψουν σε κείμενα και γνώσεις χρησιμοποιώντας τη γραφή, το λόγο, τις ζωγραφιές, τα κολλάζ και πολλά άλλα μέσα και πάντα με την διαμεσολάβηση και τη στήριξη του εκπαιδευτικού τους. Κάθε μέρα στην τάξη ήταν διαφορετική και πιο προκλητική από τις άλλες καθώς τα παιδιά με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού αναζητούσαν διαφορετικά ερεθίσματα ή ανέτρεχαν σε βιώματα και έψαχναν απαντήσεις σε βασανιστικά ερωτήματα της καθημερινής τους ζωής. Από ένα χρονικό σημείο και μετά, αυτή η αναζήτηση διαφορετικών πραγμάτων τους ήταν αυτονόητα χρήσιμη και

αναγκαία για τη δουλειά και την έκαναν άλλοτε με κέφι, άλλοτε με αγωνία, αν θα καταφέρουν τον τελικό στόχο, που ήταν το βιβλίο. Κάποιες φορές η αυτονόητη αυτή διαδικασία μετατράπηκε σε σχολική μονοτονία και ρουτίνα, αλλά εύρισκαν πάντοτε τρόπους να την ξεπερνούν. Η αφορμή για την τάξη ήταν πάντα μια παραγωγική διαδικασία η οποία μπορούσε να περιλαμβάνει μια λέξη ή μια κατάσταση (*παραγωγική λέξη ή κατάσταση*), (Φρέιρε, 1977): ένα γεγονός, μια απορία παιδιού, μια παγκόσμια μέρα, όπως αυτές ορίστηκαν από διεθνείς οργανισμούς. Το παραγωγικό θέμα έρχεται στην τάξη σαν ένα γεγονός που επηρεάζει τη ζωή μας. Τα παιδιά καταθέτουν τις εμπειρίες τους προφορικά, π.χ. πως βιώνουν τα ίδια την εργασία και αυτό γίνεται αφορμή για συζήτηση η οποία είναι πλαισιωμένη. Παράλληλα καταγράφονται στον πίνακα, το τετράδιο ή το κοινό μεγάλο χαρτί, οι εμπειρίες και οι γνώσεις που έχουν αποκτηθεί. Συγκεντρώνεται φωτογραφικό υλικό ή δημιουργούνται σχέδια, ζωγραφιές ή/και κολλάζ από τα παιδιά. Κάθε παιδί γράφει το δικό του κείμενο για το θέμα και στη συνέχεια αυτά τα διαφορετικά ατομικά κείμενα αποτελούν τη βάση για τη διαμόρφωση του τελικού δομημένου λόγου (ορθογραφία, σύνταξη, σημεία στίξης, ..). Κείμενα, ζωγραφιές και φωτογραφίες είτε γράφονται απευθείας είτε τοποθετούνται με τη μορφή κολλάζ σε μεγάλες σελίδες (70x90) και έτσι δημιουργείται το *μεγάλο βιβλίο* της τάξης. Η προσέγγιση αυτού του είδους δημιουργεί την ανάγκη να αποτυπωθεί γραπτά και να αναδειχθεί το παραγωγικό θέμα και μέσω της παραγωγής κειμένων να ενημερωθεί η σχολική κοινότητα.

Σύμφωνα με το ΤΔΠ δημιουργήθηκαν **5 DVD** προκειμένου να απεικονιστούν οι δράσεις του Προγράμματος: Το οπτικοακουστικό υλικό των πέντε (5) εθνογραφικών ταινιών που δημιουργήθηκαν αφορούσε σε τέσσερις δράσεις:

- Δ1: Ενίσχυση της πρόσβασης στη φοίτηση: ο ρόλος των διαμεσολαβητών/τριων
- Δ2: Ενισχυτικά μαθήματα Α/βάθμιας: Η Εκπαίδευση των Ρομά
- Δ2: Ενισχυτικά Μαθήματα Β/βαθμιας εκπαίδευσης: Η εκπαίδευση των Ρομά
- Δ5: Ψυχοκοινωνική δράση στο πεδίο: Ψυχολόγοι και Κοινωνικοί Λειτουργοί
- Δ6 :Σύνδεση Σχολείου–Οικογένειας–Κοινότητας: Φεστιβάλ Συμβιώσεις.

Η κινηματογράφηση είχε εθνογραφικό χαρακτήρα, ο λήπτης/κινηματογραφιστής δε διέθετε σενάριο και δεν παρενέβαινε στις εργασίες των συμμετεχόντων. Οι συμμετέχοντες συμμετείχαν στη λήψη ενεργά παρουσιάζοντας το έργο τους, όπως διεξάγονταν καθημερινά αναφερόμενοι στις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν καθώς επίσης και στους τρόπους επίλυσής τους. Διατύπωναν επίσης προτάσεις για μελλοντικούς

εργαζόμενους σε αντίστοιχες συνθήκες. Η κινηματογράφηση διεξήχθη σε τρεις χρονικές περιόδους, κατά την έναρξη το μέσο και το τέλος του Έργου.

Όταν ολοκληρώθηκαν οι λήψεις, η ΕΟΣΠΕ παρακολούθησε τις εκατοντάδες ώρες οπτικού και ακουστικού υλικού που είχαν τραβηχτεί και σε συνεργασία με το σκηνοθέτη κατέληξαν στο τελικό αποτέλεσμα. Οι κινηματογραφικές αυτές ταινίες μπορούν να αξιοποιηθούν τα επόμενα χρόνια σε εκδηλώσεις καθώς και κατά την διεξαγωγή μαθημάτων στα Παιδαγωγικά Τμήματα και τα Τμήματα Ψυχολογίας ώστε να διευρύνουν τις απόψεις της ευρύτερης κοινότητας για τα θέματα που αφορούν στη ζωή και την εκπαίδευση των Ρομά. Οι ταινίες αυτές παρουσιάστηκαν στο Συνέδριο: «Πολυπλοκότητες στην ένταξη» που διεξήγαγε το Πρόγραμμα. Με το πέρας του Έργου, έχει αποφασιστεί η παρουσίαση των DVDs σε ένα κινηματογραφικό διήμερο ανοιχτό στον κόσμο της Θεσσαλονίκης.

Παράλληλα με τις εξωσχολικές και ενδοσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης, στο πλαίσιο υλοποίησης της υποδράσης 2.3, δημιουργήθηκε μια τράπεζα υλικού για την ανάπτυξη των γνωστικών δεξιοτήτων των παιδιών της Α' και Β' τάξης στη γλώσσα και τα μαθηματικά, η οποία είναι αναρτημένη στο site του Προγράμματος (Οδηγός για τη Διδασκαλία του Αρχικού Γραμματισμού: <http://peroma.web.auth.gr/peroma/el/node/4>).

Υποδράση 2.4: Οργάνωση και εμπλουτισμός σχολικής βιβλιοθήκης.

Η αρχική ιδέα να δημιουργηθούν βιβλιοθήκες ή να εμπλουτιστούν οι υπάρχουσες σε δημοτικά και γυμνάσια εγκαταλείφτηκε λόγω έλλειψης υποδομών και προσωπικού για τη λειτουργία των βιβλιοθηκών στα συνεργαζόμενα σχολεία. Αντικαταστάθηκε όμως με την αποστολή βιβλίων παιδικής λογοτεχνίας σε κάθε συνεργαζόμενο σχολείο, δημιουργώντας έτσι μικρές κοιτίδες βιβλιοθηκών σε μεγαλύτερο αριθμό σχολείων. Παράλληλα, οι υποτυπώδεις αυτές βιβλιοθήκες υποστηρίχτηκαν με επιμορφωτικές δράσεις, είτε μέσω επιμορφωτικών σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς είτε μέσω των προγραμμάτων παρέμβασης μουσικής, χορού και κίνησης, θεάτρου και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης που διεξάγονταν σε σχολικές τάξεις από ειδικούς επιστήμονες με τη συνεργασία παιδιών και εκπαιδευτικών και χρησιμοποιούσαν συχνά τη λογοτεχνία ως δίαυλο για τον γραμματισμό και την εφαρμογή των τεχνών στην τάξη. Έτσι η χρήση των βιβλίων παιδικής λογοτεχνίας ή τα εκπαιδευτικά προγράμματα εντάχθηκαν με οργανικό τρόπο στην καθημερινή εκπαιδευτική

πράξη πλαισιώνοντας και ενισχύοντας με τρόπο δημιουργικό και ελκυστικό τη μάθηση όλων των παιδιών.

Η χρήση της λογοτεχνίας δημιουργεί ένα ελκυστικό περιβάλλον μάθησης, ικανό να εμπλουτίσει και να αναβαθμίσει τη μαθησιακή διαδικασία, δημιουργώντας κοινές αφετηρίες μάθησης για όλη την τάξη και διευκολύνοντας τη δημιουργία μαθησιακής κοινότητας. Η παιδική λογοτεχνία με την ποικιλία των βιβλίων που διαθέτει και την πολυμορφία των δράσεων που υποστηρίζει βοηθά τα παιδιά να αντιλαμβάνονται τη δομή του γραπτού και του προφορικού λόγου και να εμπλουτίζουν το λόγο και τις γνώσεις τους. Προσφέρει στα παιδιά το πλεονέκτημα να έχουν πρόσβαση σε ένα πλαίσιο γραμματισμού έξω από το υποχρεωτικό περιβάλλον του σχολείου και τα παρακινεί να δουλέψουν με αυθεντικά κείμενα, ελκυστικές πλοκές και «αληθινούς» χαρακτήρες. Η κατανόηση και ευχαρίστηση από το κείμενο που είναι πρωταρχικός σκοπός, αποτελούν το μαγνήτη που αιχμαλωτίζει την προσοχή και το ενδιαφέρον των παιδιών και κάνει τη γλωσσική επεξεργασία μια φυσική επέκταση της επεξεργασίας του κειμένου.

Για προτάσεις για τρόπους χρήσης της λογοτεχνίας, αναπτύχθηκε ο Οδηγός για τη Διδασκαλία του Αρχικού Γραμματισμού, βλ. <http://peroma.web.auth.gr/peroma/el/node/4>.

Συνολικά απεστάλησαν 992 τίτλοι βιβλίων σε 62 σχολικές μονάδες των Περιφερειών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης με MIS 303169 και 832 τίτλοι βιβλίων σε 52 σχολικές μονάδες, στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης με MIS 303167. Ο παρακάτω πίνακας περιλαμβάνει τον αριθμό των βιβλίων που αποστάληκαν, ανά βαθμίδα σχολείου και ανά Πράξη:

Εμπλουτισμός σχολικών βιβλιοθηκών		
	Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης - MIS 303167	Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας - MIS 303169
Νηπιαγωγεία	31	29
Δημοτικά	20	27
Γυμνάσια	1	4
Λύκεια	0	2
ΣΥΝΟΛΟ	52	62
ΣΥΝΟΛΟ ΒΙΒΛΙΩΝ (16 βιβλία σε κάθε σχολείο)		1.824

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
 ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Σελ. 88 από 335

- Τέλος όσον αφορά τα παραδοτέα που προβλεπόταν για την δράση 2 υλοποιήθηκαν τα εξής:
 - o Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Χαρτογράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όλων των σχολείων υποχρεωτικής εκπαίδευσης» το οποίο είναι κοινό για τις δύο Πράξεις και περιλαμβάνει την χαρτογράφηση των περιοχών Κεντρικής, Δυτικής και Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (οικισμοί - καταυλισμοί - σχολεία). Τα αποτελέσματα της καταγραφής είναι αναρτημένα στον ιστότοπο του Προγράμματος (<http://peroma.web.auth.gr/peroma/el/node/5>). Σύμφωνα με τα αναρτημένα επίσημα στοιχεία εντοπίστηκαν:
 - Για την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169: 12 Δήμοι, 16 οικισμοί και 7 καταυλισμοί με πληθυσμό Ρομά. Στις συγκεκριμένες περιφέρειες το Πρόγραμμα απευθύνεται σε περίπου 7.000 Ρομά (δεν μπορεί να υπολογιστεί ο ακριβής αριθμός του πληθυσμού) εκ των οποίων 1.782 είναι παιδιά σε σχολική ηλικία.
 - Για την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία Θράκη», με MIS 303167: 10 Δήμοι, 21 οικισμοί και 7 καταυλισμοί με πληθυσμό Ρομά. Στη συγκεκριμένη Περιφέρεια το Πρόγραμμα απευθύνεται σε περίπου 3.210 Ρομ, εκ των οποίων 827 είναι παιδιά σε σχολική ηλικία.
 - o Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Καλές πρακτικές στήριξης της πρόσβασης στο σχολείο» το οποίο είναι κοινό για τις δύο Πράξεις και βασίζεται στην δημιουργία μιας «βαλίτσας ιδεών». Το παραδοτέο περιλαμβάνει οδηγούς για τον/την εκπαιδευτικό που συνοδεύονται από το αντίστοιχο εκπαιδευτικό υλικό. Συγκεκριμένα όσον αφορά το Δημοτικό, το υλικό της βαλίτσας βασίζεται στην ύλη των βιβλίων της Α΄ και Β΄ τάξης (Γλώσσας, Μαθηματικών και Μελέτης Περιβάλλοντος) και είναι κατάλληλο για όλα τα παιδιά. Οι περισσότερες θεματικές ενότητες δίνουν την αφορμή και προσφέρονται για την καλλιέργεια επίγνωσης και ευαισθησίας σε θέματα ισότητας, δικαιοσύνης, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και ενδυνάμωσης της προσωπικότητας. Το ολοκληρωμένο πακέτο με τους οδηγούς και το εκπαιδευτικό υλικό είναι αναρτημένο στον ιστότοπο του Προγράμματος (<http://peroma.web.auth.gr/peroma/el/node/4>)
 - o Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Π.2.2.1. Επιλογή υπάρχοντος υλικού από προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης» της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167. Οι ενέργειες που ολοκληρώθηκαν αφορούν την επιλογή στατιστικού υλικού από παρελθόντα προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ για τη διερεύνηση της τακτικής φοίτησης

και σχολικής ένταξης των παιδιών Ρομά, την αναζήτηση πρακτικών κριτικής προσέγγισης κειμένων και την δημιουργία υλικού για την ενίσχυση της φοίτησης των παιδιών Ρομά.

- Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Π.2.4.1. Κριτήρια επιλογής βιβλίων για τη δημιουργία σχολικών βιβλιοθηκών» της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167 στο οποίο εντάσσονται οι ενέργειες για την υλοποίηση της υποδράσης 2.4 αναφορικά με την οργάνωση και τον εμπλουτισμό των σχολικών βιβλιοθηκών.
- Όσον αφορά το παραδοτέο «Π.2.1.1. Χαρτογράφηση των Οικογενειών: Παιδιά σε κίνδυνο, Παιδιά υπό την Επιμέλεια δικαστηρίων Ανηλίκων, Παιδιά σε Ιδρύματα» της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169, έχει ολοκληρωθεί.
- Όσον αφορά το παραδοτέο «Π.2.2.1. Σχολικές δραστηριότητες (I): Παράλληλη στήριξη» της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 η έκδοση του αναμένεται να περατωθεί στις 28.2.2015 σύμφωνα με τον Δικαιούχο. Το παραδοτέο θα περιλαμβάνει τις εξής θεματικές: τη δημιουργία εργαλείου για τη μελέτη που αφορά στην παράλληλη στήριξη και φοίτηση των παιδιών Ρομά 1, τη δημιουργία εργαλείου για τη μελέτη που αφορά στην παράλληλη στήριξη και φοίτηση των παιδιών Ρομά 2, σχολικές δραστηριότητες και μαθηματικά, σχολικές δραστηριότητες και γραμματισμός στην παράλληλη στήριξη, επιστημονική επιμέλεια δραστηριοτήτων μετάβασης από βαθμίδα σε βαθμίδα εκπαίδευσης και τέλος διαπολιτισμικότητα και επικοινωνία στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε αρχάριους μαθητές
- Το παραδοτέο «Π.2.2.2. Σχολικές δραστηριότητες (II): Πρακτικές στήριξης για τη μετάβαση από βαθμίδα σε βαθμίδα της εκπαίδευσης. Πρακτικές στήριξης στα Μαθηματικά» της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 ολοκληρώθηκε και περιλαμβάνει τις εξής θεματικές: Πρακτικές στήριξης στη Γλώσσα, Αξιολόγηση σχολικών δραστηριοτήτων- Συγκριτική μελέτη διαφορετικών σχολικών δραστηριοτήτων και μαθηματικά-Αξιολόγηση σχολικών δραστηριοτήτων, Καταγραφή μεθοδολογίας και πρακτικής για τη μετάβαση από βαθμίδα σε βαθμίδα Νηπιαγωγείο- Δημοτικό, Καταγραφή μεθοδολογίας και πρακτικής για τη μετάβαση από βαθμίδα σε βαθμίδα της εκπαίδευσης- Επαγγελματικός προσανατολισμός εφήβων σε μεικτές τάξεις δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή εκτός τάξης και γυναικών Ρομά και τέλος Η τεχνική της συλλογικής επαναδιατύπωσης γραπτού κειμένου- Η σημερινή και προτεινόμενη

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 90 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

αντιμετώπιση του σχολικού γραπτού κειμένου

- Το παραδοτέο «Π.2.3.1. Ενδοσχολικές και εξωσχολικές στρατηγικές παρέμβασης για την ενίσχυση της συμμετοχής παιδιών Ρομά στο σχολείο. Σχεδιασμός και επίβλεψη υλοποίησης στρατηγικών παρεμβάσεων στη θεατρική εκπαίδευση» της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 έχει ολοκληρωθεί και περιλαμβάνει τις εξής θεματικές: Σχεδιασμός και επίβλεψη υλοποίησης στρατηγικών παρεμβάσεων στη μουσική εκπαίδευση, Ενδοσχολικές και εξωσχολικές στρατηγικές παρέμβασης για την ενίσχυση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό, Σχεδιασμός και επίβλεψη υλοποίησης στρατηγικών παρεμβάσεων στην περιβαλλοντική εκπαίδευση και τέλος Σχεδιασμός και επίβλεψη υλοποίησης στρατηγικών παρεμβάσεων μέσω χορού και κίνησης.
- Το παραδοτέο «Π.2.3.2. Υποδειγματικές σχολικές δραστηριότητες συνοδευόμενες από Οπτικοακουστικό Υλικό (5 DVD)» της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 ολοκληρώθηκε και περιλαμβάνει 1)DVD για Εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας, 2)DVD για τους Εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας, 3)DVD για Διαμεσολαβητές, 4)DVD για την Ψυχοκοινωνική Στήριξη στο Πεδίο και 5) DVD με Φεστιβάλ +βιώσεις
- Το παραδοτέο «Π.2.3.3. Digit-tale: Λογισμικό δημιουργικής γραφής. Τα παιδιά γράφουν ιστορίες» της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 ολοκληρώθηκε και είναι αναρτημένο στον ιστότοπο του Προγράμματος (<http://peroma.web.auth.gr/peroma/sites/roma/books/OurBigBook/OurBigBook.html>)
- Το παραδοτέο «Π.2.4.1. Οδηγός αξιοποίησης βιβλιοθηκών: Δημιουργικές δραστηριότητες στις βιβλιοθήκες για διαφορετικές ηλικίες παιδιών» της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 ολοκληρώθηκε και αφορά τις ενέργειες της υποδράσης 2.4 αναφορικά με την επιλογή βιβλίων για σχολικές βιβλιοθήκες και την οργάνωση και υλοποίηση δράσης βιβλιοθηκών και αφήγησης
- Το παραδοτέο «Π.2.4.2. Έκδοση συλλογής τσιγγάνικων παραμυθιών» της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 ολοκληρώθηκε και περιλαμβάνει συλλογή 11 τσιγγάνικων παραμυθιών.

4.1.3.3.1 Εκροές της Δράσης 2: Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Δείκτες Εκροών Δράσης 2: Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης Δράσης & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303169						
Υποδράση	Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2010 απόφαση ένταξης	Τιμή στόχου Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης	Τιμή υλοποίησης Βάσει απολογισμού	Βαθμός επίτευξης (τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)
Υποδράση 2.1: Ένταξη στο σχολείο.	Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν σε ειδικό σχολείο	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	10	-
	Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Δημοτικό	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	631	-
	Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Γυμνάσιο	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	219	-
	Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Λύκειο	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	7	-
Υποδράση 2.2: Υποστήριξη των παιδιών μέσω ενισχυτικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων - φροντιστηριακά ενισχυτικά τμήματα και θερινά τμήματα	Δημοτικά που εφάρμοσαν παράλληλη στήριξη	αριθμός	6	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	6	-
	Μαθητές δημοτικού που παρακολούθησαν παράλληλη στήριξη	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	382	-
	Δημοτικά σχολεία που εφαρμόστηκε ενισχυτική διδασκαλία	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	32	-
	Μαθητές Ρομά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολούθησαν ενισχυτική διδασκαλία	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή	1.419	-

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 92 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

	Δημοτικά σχολεία που εφάρμοσαν Θερινά τμήματα ενίσχυσης της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο	αριθμός	στόχος δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	στόχος δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	18	-
	Μαθητές που παρακολούθησαν Θερινά τμήματα ενίσχυσης της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	302	-
	Γυμνάσια που εφάρμοσαν την ενισχυτική διδασκαλία	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	8	-
	Μαθητές Ρομά Γυμνασίου που παρακολούθησαν ενισχυτική διδασκαλία	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	632	-
	Γυμνάσια που εφαρμόστηκαν Θερινά τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	8	-
	Μαθητές Γυμνασίου που παρακολούθησαν θερινά μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	211	-
Υποδράση 2.3: Διεύρυνση των σχολικών δραστηριοτήτων εντός και εκτός σχολικής μονάδας	Μαθητές Ρομά και μη Ρομά πρωτοβάθμιας που συμμετείχαν σε ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις	αριθμός	5.400	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	8.192	-
Υποδράση 2.4: Οργάνωση και εμπλουτισμός σχολικής βιβλιοθήκης.	Σχολικές μονάδες που εμπλουτίστηκε η βιβλιοθήκη τους	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	62	-
	Τίτλοι βιβλίων που απεστάλησαν	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	992	-

– **Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν σε ειδικό σχολείο**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 10, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό παιδιών Ρομά πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που εγγράφηκαν σε ειδικό σχολείο

– **Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Δημοτικό**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 631, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Δημοτικό μέσω του προγράμματος.

– **Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Γυμνάσιο**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 219, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Γυμνάσιο μέσω του προγράμματος.

– **Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Λύκειο**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 7, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Λύκειο μέσω του προγράμματος.

– **Δημοτικά που εφάρμοσαν παράλληλη στήριξη**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 6 δημοτικά σχολεία, ωστόσο κατά την αναθεώρησή του ΤΔ, η τιμή του δείκτη δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 6, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε Δημοτικά σχολεία κεντρικής παρέμβασης, στα οποία αναπτύχθηκε μέσω του Προγράμματος παράλληλη στήριξη σε μαθητές πρώτης σχολικής ηλικίας.

– **Μαθητές δημοτικού που παρακολούθησαν παράλληλη στήριξη**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 382, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μαθητές Ρομά πρώτης σχολικής ηλικίας που παρακολούθησαν μαθήματα παράλληλης στήριξης που αναπτύχθηκαν μέσω του προγράμματος.

– **Δημοτικά σχολεία που εφαρμόστηκε ενισχυτική διδασκαλία**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 32, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε Δημοτικά σχολεία των περιοχών παρέμβασης του Προγράμματος στα οποία αναπτύχθηκαν φροντιστηριακά τμήματα για παιδιά δημοτικού για την κάλυψη γνωστικών κενών.

– **Μαθητές Ρομά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολούθησαν ενισχυτική διδασκαλία**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 1.419, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε μαθητές Ρομά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δημοτικού που παρακολούθησαν φροντιστηριακά τμήματα που αναπτύχθηκαν μέσω του Προγράμματος, για την κάλυψη των γνωστικών τους κενών.

– **Δημοτικά σχολεία που εφάρμοσαν Θερινά τμήματα ενίσχυσης της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 18, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε δημοτικά σχολεία στα οποία αναπτύχθηκαν θερινά τμήματα ενίσχυσης της μετάβασης των μαθητών Ρομά από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο.

– **Μαθητές που παρακολούθησαν Θερινά τμήματα ενίσχυσης της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 302, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε μαθητές Ρομά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολούθησαν θερινά τμήματα ενίσχυσης της μετάβασης των μαθητών από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο.

– **Γυμνάσια που εφάρμοσαν την ενισχυτική διδασκαλία**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 8, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε Γυμνάσια των περιοχών παρέμβασης του Προγράμματος στα οποία αναπτύχθηκαν φροντιστηριακά τμήματα για την κάλυψη των γνωστικών κενών των μαθητών.

– **Μαθητές Ρομά Γυμνασίου που παρακολούθησαν ενισχυτική διδασκαλία**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 632, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε μαθητές Ρομά Γυμνασίου που παρακολούθησαν φροντιστηριακά τμήματα που αναπτύχθηκαν μέσω του Προγράμματος, για την κάλυψη των γνωστικών τους κενών.

– **Γυμνάσια που εφαρμόστηκαν Θερινά τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 8, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε Γυμνάσια στα οποία αναπτύχθηκαν θερινά τμήματα για μετεξεταστέους.

– **Μαθητές Γυμνασίου που παρακολούθησαν θερινά μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 211, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε μαθητές Ρομά Γυμνασίου που παρακολούθησαν θερινά τμήματα για μετεξεταστέους.

– **Μαθητές Ρομά και μη Ρομά πρωτοβάθμιας που συμμετείχαν σε ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 5.400 μαθητές Ρομά και μη Ρομά, ωστόσο κατά την αναθεώρησή του ΤΔ, η τιμή του δείκτη δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 8.192, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε μαθητές Ρομά και μη Ρομά που συμμετείχαν σε ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις κριτικού γραμματισμού (Θέατρο, Χορός, Περιβάλλον και Φιλαναγνωσία) που αναπτύχθηκαν μέσω του Προγράμματος.

– **Σχολικές μονάδες που εμπλουτίστηκε η βιβλιοθήκη τους**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 62, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε αριθμό σχολικών μονάδων, στις οποίες αποστάλθηκαν βιβλία, μέσω του Προγράμματος, για τον εμπλουτισμό των βιβλιοθηκών τους.

– **Τίτλοι βιβλίων που απεστάλησαν**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 992, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στον αριθμό των τίτλων βιβλίων που αποστάλθηκαν σε 62 σχολικές μονάδες για τον εμπλουτισμό των σχολικών τους βιβλιοθηκών.

4.1.3.3.2 Εκροές της Δράσης 2: Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Δείκτες Εκροών Δράσης 2: Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης Δράσης & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303167						
Υποδράση	Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2010 απόφαση ένταξης	Τιμή στόχου Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης	Τιμή υλοποίησης Βάσει απολογισμού	Βαθμός επίτευξης (τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)
Υποδράση 2.1: Ένταξη στο σχολείο.	Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Δημοτικό	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	143	-
	Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Γυμνάσιο	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	68	-
	Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Λύκειο	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	6	-
Υποδράση 2.2: Υποστήριξη των παιδιών μέσω ενισχυτικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων - φροντιστηριακά ενισχυτικά τμήματα και θερινά τμήματα	Δημοτικά σχολεία που εφαρμόστηκε ενισχυτική διδασκαλία	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	13	-
	Μαθητές Ρομά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολούθησαν ενισχυτική διδασκαλία	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	465	-
	Δημοτικά σχολεία που εφάρμοσαν Θερινά τμήματα ενίσχυσης της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	0	-
	Μαθητές που παρακολούθησαν Θερινά τμήματα ενίσχυσης της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	0	-
	Γυμνάσια που εφάρμοσαν την ενισχυτική	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή	8	-

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 97 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

	διδασκαλία		στόχος	στόχος		
	Μαθητές Ρομά Γυμνασίου που παρακολούθησαν ενισχυτική διδασκαλία	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	152	-
	Γυμνάσια που εφαρμόστηκαν Θερινά τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	0	-
	Μαθητές Γυμνασίου που παρακολούθησαν θερινά μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	0	-
Υποδράση 2.3: Διεύρυνση των σχολικών δραστηριοτήτων εντός και εκτός σχολικής μονάδας	Μαθητές Ρομά και μη Ρομά πρωτοβάθμιας που συμμετείχαν σε ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	3.072	-
Υποδράση 2.4: Οργάνωση και εμπλουτισμός σχολικής βιβλιοθήκης.	Σχολικές μονάδες που εμπλουτίστηκε η βιβλιοθήκη τους	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	52	-
	Τίτλοι βιβλίων που απεστάλησαν	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	832	-

– **Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Δημοτικό**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 143, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Δημοτικό μέσω του προγράμματος.

– **Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Γυμνάσιο**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 68, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Γυμνάσιο μέσω του προγράμματος.

– **Μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Λύκειο**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 6, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μαθητές Ρομά που εγγράφηκαν στο Λύκειο μέσω του προγράμματος.

– **Δημοτικά σχολεία που εφαρμόστηκε ενισχυτική διδασκαλία**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 13, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε Δημοτικά σχολεία των περιοχών παρέμβασης του Προγράμματος στα οποία αναπτύχθηκαν φροντιστηριακά τμήματα για παιδιά δημοτικού για την κάλυψη γνωστικών κενών.

– **Μαθητές Ρομά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που παρακολούθησαν ενισχυτική διδασκαλία**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 465, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε μαθητές Ρομά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δημοτικού που παρακολούθησαν φροντιστηριακά τμήματα που αναπτύχθηκαν μέσω του Προγράμματος, για την κάλυψη των γνωστικών τους κενών.

– **Δημοτικά σχολεία που εφάρμοσαν Θερινά τμήματα ενίσχυσης της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 0.

– **Μαθητές που παρακολούθησαν Θερινά τμήματα ενίσχυσης της μετάβασης από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 0.

– **Γυμνάσια που εφάρμοσαν την ενισχυτική διδασκαλία**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 8, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε Γυμνάσια των περιοχών παρέμβασης του Προγράμματος στα οποία αναπτύχθηκαν φροντιστηριακά τμήματα για την κάλυψη των γνωστικών κενών των μαθητών.

– **Μαθητές Ρομά Γυμνασίου που παρακολούθησαν ενισχυτική διδασκαλία**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 152, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε μαθητές Ρομά Γυμνασίου που παρακολούθησαν φροντιστηριακά τμήματα που αναπτύχθηκαν μέσω του Προγράμματος, για την κάλυψη των γνωστικών τους κενών.

– **Γυμνάσια που εφαρμόστηκαν Θερινά τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 0.

– **Μαθητές Γυμνασίου που παρακολούθησαν θερινά μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 0.

– **Μαθητές Ρομά και μη Ρομά πρωτοβάθμιας που συμμετείχαν σε ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 3.072, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε μαθητές Ρομά και μη Ρομά που συμμετείχαν σε ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις κριτικού γραμματισμού (Θέατρο, Χορός, Περιβάλλον και Φιλαναγνωσία) που αναπτύχθηκαν μέσω του Προγράμματος.

– **Σχολικές μονάδες που εμπλουτίστηκε η βιβλιοθήκη τους**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 52, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε αριθμό σχολικών μονάδων, στις οποίες αποστάλθηκαν βιβλία, μέσω του Προγράμματος, για τον εμπλουτισμό των βιβλιοθηκών τους.

– **Τίτλοι βιβλίων που απεστάλησαν**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή του δείκτη κατά την αναθεώρηση του δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 832, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στον αριθμό των τίτλων βιβλίων που αποστάλθηκαν σε 62 σχολικές μονάδες για τον εμπλουτισμό των σχολικών τους βιβλιοθηκών.

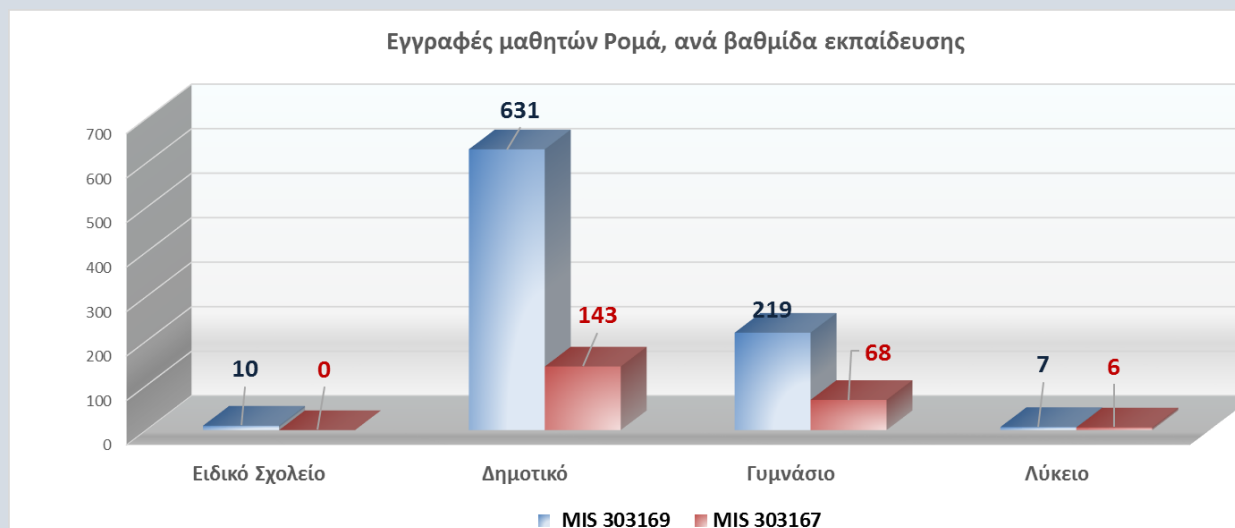
4.1.3.3.3 Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 2, όλων των Πράξεων

Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης

Βάσει των απολογιστικών στοιχείων υλοποίησης της δράσης 2, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

☞ Σε ότι αφορά στις εγγραφές μαθητών Ρομά που ήταν σε σχολική ηλικία, αλλά δεν ήταν ενταγμένοι στο εκπαιδευτικό σύστημα, συνολικά, το Πρόγραμμα ενέγραψε 1.084 μαθητές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, την περίοδο από το 2011 έως και τον Ιούνιο του 2014. Όπως φαίνεται και

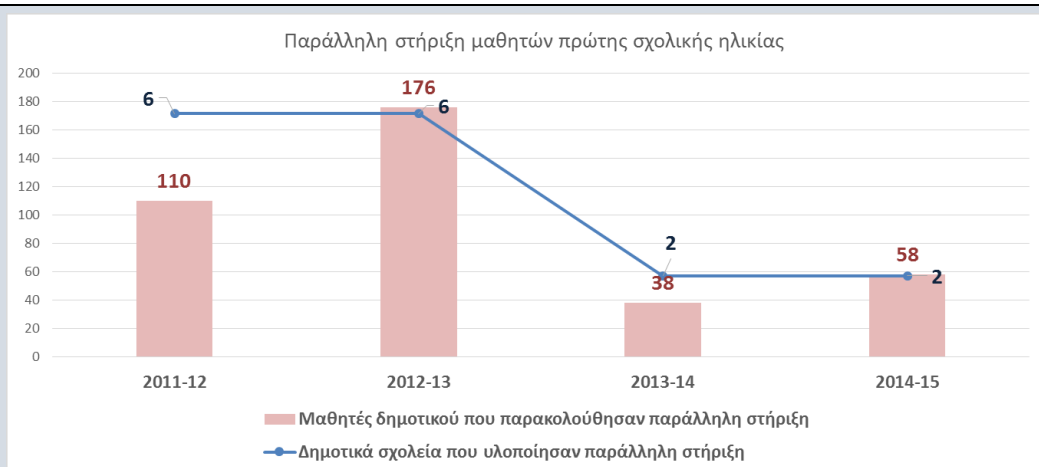
στο διπλανό σχήμα, ο αριθμός μαθητών Ρομά που εγγράφηκαν από το Πρόγραμμα σε δομές εκπαίδευσης είναι πολύ μεγαλύτερος για την Πράξη με MIS 303169 (867), ενώ για την Πράξη με MIS 303167 ο αριθμός κυμαίνεται σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα (217). Το Πρόγραμμα κατά κύριο λόγο έδωσε έμφαση στην εγγραφή μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με το

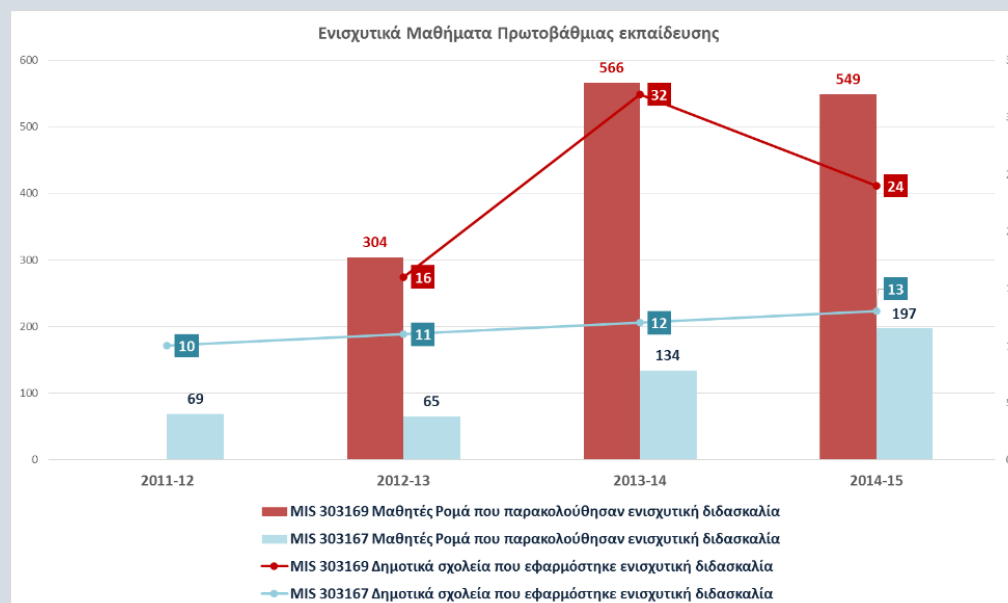
71,4% των συνολικών εγγραφών που έγιναν να αφορούν αυτή την εκπαιδευτική βαθμίδα, ενώ το 26,5% των συνολικών εγγραφών αφορούσε στο Γυμνάσιο.

☞ Σχετικά με την παράλληλη στήριξη μαθητών πρώτης σχολικής ηλικίας, αυτή υλοποιήθηκε μόνο μέσω της Πράξης με MIS 303169. Με εξαίρεση τα δύο πρώτα σχολικά έτη υλοποίησης του Προγράμματος, ο αριθμός των σχολικών μονάδων στις οποίες εφαρμόστηκε, περιορίστηκε σε 2, παρ' ότι

εξαρχής ο αριθμός των σχολείων παρέμβασης ήταν πολύ μικρός, (μόλις 6). Η μικρή κλίμακα εφαρμογής αυτής της παρέμβασης, παρά τη θετική αποδοχή που είχε τόσο από τους εκπαιδευτικούς του σχολείου, όσο και από τα παιδιά που συμμετείχαν σε αυτή, όπως προέκυψε από τις έρευνες πεδίου, δεν καθιστά δυνατή τη διατύπωση γενικών συμπερασμάτων για τις επιπτώσεις της παρέμβασης στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά.

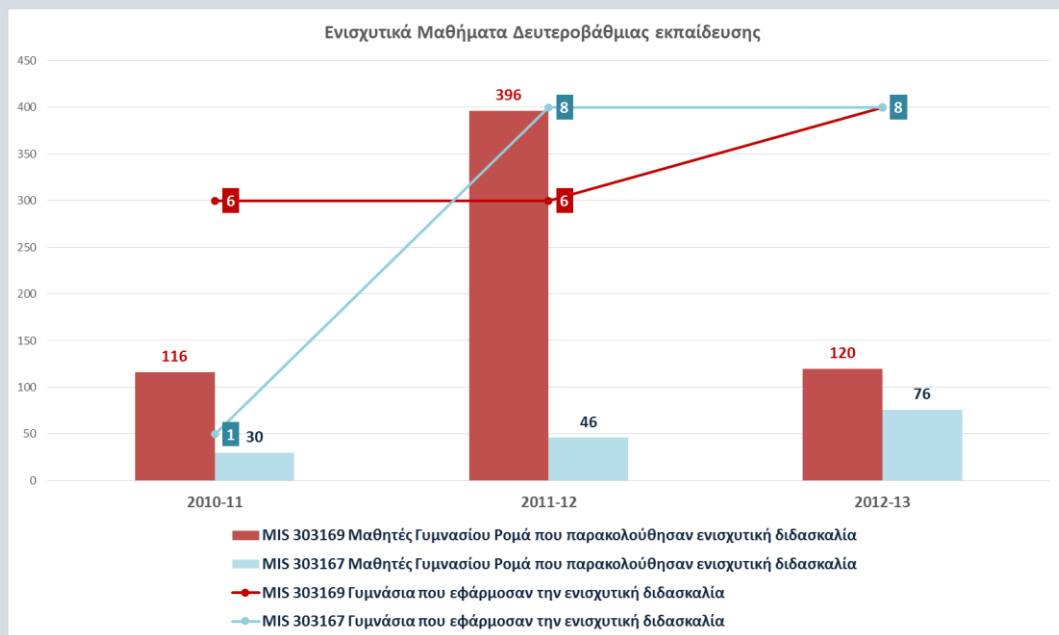
Όσον αφορά στα ενισχυτικά μαθήματα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, ο κύριος όγκος των μαθητών που τα παρακολούθησαν εντάσσονταν στην Πράξη με MIS 303169. Η διακύμανση των σχολικών μονάδων που παρατηρείται σε αυτή την Πράξη δεν φαίνεται να επηρέασε σημαντικά τον αριθμό των παιδιών που φοιτούσαν σε αυτά, δεδομένου ότι τα περισσότερα μαθήματα αυτής της κατηγορίας γίνονταν σε οικισμούς των Ρομά. Παράλληλα θα πρέπει να σημειωθεί ότι, σε ότι αφορά στα μαθήματα ενισχυτικής που γίνονταν στο πλαίσιο

της Πράξης με MIS 303167, αυτά, τα 2 πρώτα σχολικά έτη ξεκινούσαν το τελευταίο τρίμηνο του σχολικού έτους, σε αντίθεση με την Πράξη με MIS 303169, όπου όλα τα χρόνια τα μαθήματα λειτουργούσαν με την έναρξη του σχολικού έτους.

☞ Αναφορικά με τα θερινά τμήμα ενίσχυσης μαθητών Ρομά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτά αναπτύχθηκαν μόνο στο πλαίσιο της Πράξης με MIS 303169 σε 10 σχολικές μονάδες το έτος 2013/14 και σε 18 σχολικές μονάδες το έτος 2014/15 στα οποία συμμετείχαν συνολικά 302 μαθητές Ρομά.

☞ Όσον αφορά στα ενισχυτικά μαθήματα στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, ο κύριος όγκος των μαθητών που τα παρακολούθησαν εντάσσονταν στην Πράξη με MIS 303169, ενώ και σε αυτή την περίπτωση πολλά μαθήματα αυτής της κατηγορίας γίνονταν σε οικισμούς των Ρομά. Οι παρεμβάσεις ενισχυτικής σε παιδιά Ρομά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αφορούσαν κατά κύριο λόγο μαθητές Γυμνασίου και διενεργήθηκαν μέχρι και το σχολικό έτος 2012-13, δεδομένου ότι από εκεί και μετά την ευθύνη διενέργειας των μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας την ανέλαβε εξ ολοκλήρου το Υπουργείο Παιδείας.

☞ Αναφορικά με τα θερινά τμήμα ενίσχυσης μαθητών Ρομά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτά αναπτύχθηκαν μόνο στο πλαίσιο της Πράξης με MIS 303169 σε 8 Γυμνάσια, τα σχολικά έτη έτος 2011/12 και 2012/13, στα οποία συμμετείχαν συνολικά 61 και 150 μαθητές Ρομά, αντίστοιχα.

- ☞ Όσον αφορά στις ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης, αυτές και στις δύο εξεταζόμενες Πράξεις, κάλυψαν ένα μεγάλο κομμάτι του μαθητικού πληθυσμού (Ρομά και μη Ρομά), και ιδιαίτερα στην περίπτωση της Πράξης με MIS 303169, όπου ο πληθυσμός που ωφελήθηκε ανέρχεται σε 8.192 μαθητές, έναντι 3.072 μαθητών της Πράξης με MIS 303167.
- ☞ Σχετικά με τον εμπλουτισμό των σχολικών βιβλιοθηκών, ενισχύθηκαν 62 σχολικές μονάδες τω Περιφερειών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας και 52 σχολικές μονάδες της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, στα οποία αποστάλθηκαν από 16 βιβλία.
- ☞ Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ***η έλλειψη ποσοτικοποιημένων στόχων της Δράσης 2, δεν επιτρέπει την ορθή παρακολούθησή της και συνεπώς δυσκολεύει την αξιολογική διαδικασία.***

4.1.3.4 Δράση 3: Ενίσχυση της πρόσβασης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας

<p>Περιγραφή Δράσης, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων</p> <p><i>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169</i></p> <p>&</p> <p><i>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167</i></p>	<p>Θα επιδιωχθεί η αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού των νέων και ενηλίκων Ρομά (ιδιαίτερα γυναικών). Πιο συγκεκριμένα, θα εφαρμοσθούν από τον δικαιούχο δράσεις γραμματισμού με στόχο τη λήψη απολυτηρίου Δημοτικού ή/και Γυμνασίου, καθώς και την ανάπτυξη δεξιοτήτων.</p>
<p>Απολογισμός Δράσης:</p>	
<p>Στο ΤΔΠ του έργου αναφερόταν η συνεργασία του Προγράμματος με το ΙΔΕΚΕ για την υλοποίηση της συγκεκριμένης Δράσης. Κατά τα έτη 2010-13 όμως η Δράση 3 δεν ακολούθησε την πορεία που είχε προδιαγραφεί στο αρχικό ΤΔΠ λόγω των ανακατατάξεων του ΙΔΕΚΕ. Στο πλαίσιο αυτής της Δράσης, κατά τα έτη 2010-2013 οργανώθηκε ένα άτυπο πρόγραμμα για τις σχολές γονέων/γυναικών και εφήβων. Το πρόγραμμα αυτό έλαβε χώρα στο Δενδροπόταμο (Δήμος Μενεμένης-Αμπελοκήπων), στην Αγία Σοφία (Δήμος Δέλτα) και στη Βέροια και απευθύνονταν σε γυναίκες και εφήβους. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα που έλαβε χώρα στο Δενδροπόταμο, απέφερε θετικά αποτελέσματα. Κατά το σχολικό έτος 2012-13 πήραν απολυτήριο Δημοτικού τον Ιούνιο του 2013 οι 12 από τις 15 γυναίκες Ρομά που συμμετείχαν, στο πρόγραμμα. Κατά το έτος 2013-14 έγιναν ενέργειες για τροποποίηση της συγκεκριμένης</p>	

δράσης. Με την τροποποίηση του ΤΔΠ το Πρόγραμμα ανέλαβε την αποκλειστική ευθύνη αυτής της δράσης έχοντας αφαιρέσει σημαντικά ποσά, καθώς η δράση θα λάμβανε χώρα μόνο για μια χρονιά. Μετά την Τροποποίηση της Πράξης, έγιναν οι διοικητικές ενέργειες για την απασχόληση Εκπαιδευτών Ενηλίκων οι οποίοι επιμορφώθηκαν και δραστηριοποιήθηκαν στο πεδίο.

Η εκπαίδευση νέων και ενηλίκων είχε χαρακτήρα κοινωνικού και κριτικού γραμματισμού.

- Γυναίκες Ρομά συμμετέχουν σε ομάδες ενημέρωσης για οικογενειακή πρόληψη, οικογενειακό προγραμματισμό, οικονομικά και επαγγελματικά θέματα.
- Δημιουργήθηκαν, με αίτημα των ίδιων των Ρομά, ενότητες επαγγελματικού γραμματισμού σε τομείς όπως ραπτική, κομμωτική και απόκτηση διπλωμάτων οδήγησης.
- Δημιουργήθηκαν ομάδες αλφαριθμητισμού ενηλίκων.

Εκτός από τον τελευταίο τύπο, που επεδίωκε αποκλειστικά το γραμματισμό, και οι άλλες δύο μορφές εκπαίδευσης είχαν ως παράλληλο στόχο το γραμματισμό των ενηλίκων, απλά αυτό επιδιωκόταν μέσα στο πλαίσιο κοινωνικών και κριτικών συμφραζομένων.

Έχοντας υπόψη τα ειδικά προγράμματα της ΓΓΕΕ, ΙΔΕΚΕ για την εκπαίδευση ενηλίκων καθώς επίσης και τις συγκεκριμένες αρχές και μεθόδους που τα διέπουν, η ΕΟΣΠΕ αποφάσισε να ακολουθήσει τη λογική του κριτικού, κοινωνικού γραμματισμού, σύμφωνα με την οποία ο γραμματισμός των ενηλίκων δεν μπορεί να περιορίζεται στις μηχανιστικές προσεγγίσεις κατάκτησης της γραφής και ανάγνωσης, ούτε αποτελεί αποτέλεσμα μιας σειράς εκπαιδευτικής διαδικασίας. Πρόκειται για μια προσέγγιση που αξιοποιεί τις εμπειρίες, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων και η αποκωδικοποίηση του μηχανισμού ανάγνωσης και γραφής συνδέεται με καθημερινές επαγγελματικές ενασχολήσεις συχνά μάλιστα, οι εκπαιδευόμενοι αποκτούν ικανότητες κριτικής ανάγνωσης των συνθηκών της ζωής τους μέσα από συζητήσεις και προεκτάσεις που επιδιώκει ο εκπαιδευτής. Για παράδειγμα, οι μετρήσεις υφασμάτων και διαστάσεων σώματος στα εργαστηριακά μαθήματα ραπτικής είναι μια οικεία και καθημερινή ενασχόληση των γυναικών και οδηγεί ομαλά και βιωματικά σε δεξιότητες αριθμητισμού και γραμματισμού και οικονομικών συναλλαγών.

Διαμορφώθηκε λοιπόν, ένα σχέδιο δράσης τριών κύκλων μαθημάτων. (Α΄ κύκλος: κοινωνικός γραμματισμός, Β΄ & Γ΄ κύκλος: κριτικός γραμματισμός). Ο

πρώτος κύκλος, κύκλος κοινωνικού γραμματισμού, είχε ως στόχο την κάλυψη των αιτημάτων των ίδιων των Ρομά για γραμματισμό μέσα από συνθήκες κριτικής και κοινωνικής διάστασης. Αυτό σήμαινε ότι το Πρόγραμμα έπρεπε να κάνει φανερό ότι ο γραμματισμός σχετίζεται με όλες τις πτυχές της ζωής και δεν είναι μια λειτουργία αποκομμένη από τις καθημερινές δραστηριότητες συνδεδεμένη μόνο με την ύπαρξη του σχολείου.

Ο πρώτος αυτός κύκλος είχε έναρξη το τελευταίο εξάμηνο του 2013. Αποφασίστηκε να δοκιμαστεί η συγκεκριμένη προσέγγιση (ραπτικής, κομμωτικής και θεωρητικών μαθημάτων οδήγησης) σε περιορισμένο αριθμό ωρών (περίπου 15 για την κάθε κατεύθυνση σε 3 τμήματα), πιλοτικά, προκειμένου να εμπλουτιστούν τα μαθήματα γραμματισμού, σύμφωνα με τις αρχές του κριτικού κοινωνικού γραμματισμού. Η προσέλευση των Ρομά σ' αυτόν τον Α' κύκλο ήταν σημαντική όπως ήταν σημαντική και η σταθερότητα της φοίτησης/παρακολούθησης. Επίσης, σύμφωνα και με τα λεγόμενα των ίδιων των συμμετεχόντων, έγινε φανερή η ανάγκη σύνδεσης του γραμματισμού με προεπαγγελματικές δεξιότητες.

Οι Β' & Γ' κύκλοι μαθημάτων σχετίζονταν με τον γραμματισμό και είχαν δύο στόχους: την κατάκτηση της γραφής και ανάγνωσης και την απόκτηση των απολυτηρίων από τους εκπαιδευόμενους. Οι δύο κύκλοι μαθημάτων είχαν τρίμηνη διάρκεια. Τα τμήματα δημιουργήθηκαν ύστερα από μια διαδικασία αξιολόγησης του γνωστικού επιπέδου των συμμετεχόντων και χωρίστηκαν σε τμήματα αρχαρίων και τμήματα προχωρημένων. Τα τμήματα αρχαρίων ήταν περισσότερα σε αριθμό από τα τμήματα των προχωρημένων. Τα αποτελέσματα αυτής της δράσης κρίνονται ικανοποιητικά όχι μόνο από την απόκτηση των απολυτηρίων δημοτικού αλλά και από το επίπεδο κατάκτησης της γραφής και ανάγνωσης από τους άλλους εκπαιδευόμενους στο σύντομο αυτό χρονικό διάστημα διεξαγωγής τους.

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα απολογιστικά στοιχεία, αυτής της άτυπης φάσης γραμματισμού ενηλίκων της περιόδου 2010-2013.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ 3 (2010-1013) (ΑΤΥΠΗ ΦΑΣΗ)	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ & ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΑΠ.2)		
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΑΝΔΡΕΣ	ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΑ
ΔΕΝΔΡΟΠΟΤΑΜΟΣ	30		23
ΕΡΓΟΧΩΡΙ	21	3	
ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ	1	4	2
ΣΥΝΟΛΑ	52	7	25

Τα απολογιστικά στοιχεία ανά Πράξη, έχουν ως εξής:

- Για την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169
 - ο Λειτουργήσαν 2 Σχολές Γονέων
 - ο 314 ενήλικες Ρομά παρακολούθησαν μαθήματα γραμματισμού ενηλίκων (183 γυναίκες και 131 άνδρες) εκ των οποίων οι 45 ενήλικες Ρομά απόκτησαν απολυτήριο.
 - ο 47 ενήλικες Ρομά συνέχισαν την φοίτηση του σε 3 Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ Κατερίνης, ΣΔΕ Ευόσμου-Κορδελιού και ΣΔΕ Αλεξάνδρειας).
 - ο 79 ενήλικες Ρομά συμμετείχαν σε μαθήματα επαγγελματικού προσανατολισμού σε τομείς όπως ραπτική, κομμωτική, κλπ.
 - ο 5 ενήλικες Ρομά απόκτησαν δίπλωμα οδήγησης με την βοήθεια των συνεργατών του Προγράμματος.
 - ο Στα μαθήματα γραμματισμού, οδήγησης και επαγγελματικού προσανατολισμού εργάστηκαν συνολικά 11 εκπαιδευτές.

- Για την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167
 - ο Δημιουργήθηκαν, με αίτημα των ίδιων των Ρομά, ομάδες αλφαριθμητισμού ενηλίκων σε τρεις περιοχές με μεγάλο πληθυσμό Ρομά, στην Ορεστιάδα, στο Δέκαρχο Ξάνθης και στο Χρυσοχώρι. Ειδικά στο Χρυσοχώρι, τα συγκεκριμένα μαθήματα παρακολουθούσαν ενήλικες και από τις γύρω περιοχές. Επίσης, πραγματοποιήθηκαν όλες οι απαραίτητες ενέργειες για την φοίτηση ενηλίκων Ρομά στα ΣΔΕ στις περιοχές της Δράμας και της Κομοτηνής. Διαμορφώθηκε, ένα σχέδιο δράσης δύο κύκλων μαθημάτων. Οι δύο κύκλοι μαθημάτων είχαν τρίμηνη διάρκεια. Οι εκπαιδευτές Ενηλίκων έπρεπε να κάνουν φανερό στους συμμετέχοντες ότι ο γραμματισμός σχετίζεται με όλες τις πτυχές της ζωής και δεν είναι μια λειτουργία αποκομμένη από τις καθημερινές δραστηριότητες και συνδεδεμένη μόνο με την ύπαρξη του σχολείου. Και οι δύο κύκλοι μαθημάτων σχετίζονταν με τον γραμματισμό και είχαν δύο στόχους: α. την κατάκτηση της γραφής, της ανάγνωσης και

περιεχομένου διαφόρων γνωστικών περιοχών του δημοτικού σχολείου για την απόκτηση των απολυτηρίων από τους εκπαιδευόμενους και β. την απόκτηση ενός βασικού επιπέδου γραφής και ανάγνωσης από τους αρχάριους. Τα τμήματα δημιουργήθηκαν ύστερα από μια διαδικασία αξιολόγησης του γνωστικού επιπέδου των συμμετεχόντων και χωρίστηκαν σε τμήματα αρχαρίων και τμήματα προχωρημένων. Τα τμήματα αρχαρίων ήταν περισσότερα σε αριθμό από τα τμήματα των προχωρημένων. Τα αποτελέσματα αυτής της δράσης κρίνονται ικανοποιητικά όχι μόνο από την απόκτηση των απολυτηρίων δημοτικού αλλά και από το επίπεδο κατάκτησης της γραφής και ανάγνωσης από τους εκπαιδευόμενους που δεν επεδίωξαν απολυτήρια στο σύντομο αυτό χρονικό διάστημα διεξαγωγής τους. Επίσης, επιτεύχθηκε σημαντικός αριθμός εγγραφών κυρίως γυναικών στο ΣΔΕ Ορεστιάδας μετά την απόκτηση των απολυτηρίων από τα μαθήματα γραμματισμού. Συνολικά στη Δράση 3 της Πράξης συμμετείχαν:

- 143 ενήλικες Ρομά σε μαθήματα γραμματισμού ενηλίκων (64 γυναίκες και 79 άνδρες), εκ των οποίων οι 14 ενήλικες Ρομά απόκτησαν απολυτήριο.
- 87 ενήλικες Ρομά σε 3 Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ Δράμας, ΣΔΕ Ορεστιάδας και ΣΔΕ Κομοτηνής).

Στα μαθήματα γραμματισμού εργάστηκαν συνολικά 2 εκπαιδευτές.

Τέλος, όσον αφορά τα παραδοτέα της δράσης 3:

- Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Π.3.1. Καλές πρακτικές για την ενίσχυση της πρόσβασης νέων, ενηλίκων (κυρίως γυναικών) Ρομά σε προγράμματα αλφαριθμητισμού» το οποίο είναι κοινό για τις δύο Πράξεις και περιλαμβάνει καλές πρακτικές με θέμα την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των μονογονεϊκών οικογενειών στη Θεσσαλονίκη και την ενίσχυση της πρόσβασης των παιδιών και των μόνων μητέρων στην εκπαίδευση.

4.1.3.4.1 Εκροές της Δράσης 3: Ενίσχυση της πρόσβασης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Δείκτες Εκρών Δράση 3: Ενίσχυση της πρόσβασης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303169					
Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2010 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Σχολές Γονέων	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	2	-
Ενήλικες Ρομά που παρακολούθησαν μαθήματα γραμματισμού	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	314	-
Ενήλικες Ρομά που απέκτησαν απολυτήριο	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	45	-
Ενήλικες Ρομά που συνέχισαν την φοίτηση τους σε ΣΔΕ	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	47	-
Ενήλικες Ρομά που συμμετείχαν σε μαθήματα κοινωνικού γραμματισμού (κομμωτική, ραπτική)	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	79	-
Ενήλικες Ρομά που απέκτησαν δίπλωμα οδήγησης με την συμβολή του προγράμματος	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	5	-
Εκπαιδευτές ενηλίκων	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	11	-

– **Σχολές Γονέων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 2, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σχολές γονέων που δημιουργήθηκαν μέσω του προγράμματος

– **Ενήλικες Ρομά που παρακολούθησαν μαθήματα γραμματισμού**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 314, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά 183 γυναίκες και 131 άνδρες Ρομά που παρακολούθησαν μαθήματα γραμματισμού ενηλίκων μέσω του προγράμματος.

– **Ενήλικες Ρομά που απέκτησαν απολυτήριο**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 45, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά ενήλικες Ρομά που απέκτησαν απολυτήριο με την βοήθεια που τους παρείχαν τα μαθήματα γραμματισμού ενηλίκων μέσω του προγράμματος.

– **Ενήλικες Ρομά που συνέχισαν την φοίτηση τους σε ΣΔΕ**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 47, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά ενήλικες Ρομά που συνέχισαν την φοίτηση τους σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας μέσω της συμβολής του προγράμματος

– **Ενήλικες Ρομά που συμμετείχαν σε μαθήματα επαγγελματικού προσανατολισμού**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 79, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά ενήλικες Ρομά που συμμετείχαν σε μαθήματα επαγγελματικού προσανατολισμού του προγράμματος.

– **Ενήλικες Ρομά που απέκτησαν δίπλωμα οδήγησης με την συμβολή του προγράμματος**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 5, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά ενήλικες Ρομά που απέκτησαν δίπλωμα οδήγησης με την βοήθεια που τους παρείχαν τα μαθήματα του προγράμματος.

– **Εκπαιδευτές ενηλίκων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 11, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά εκπαιδευτές που συμμετείχαν στα μαθήματα προς τους ενήλικες.

4.1.3.4.2 Εκροές της Δράσης 3: Ενίσχυση της πρόσβασης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Δείκτες Εκρών Δράση 3: Ενίσχυση της πρόσβασης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303167					
Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22476/12.11.2010 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 3201/14.02.2014 απόφασης 4ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Σχολές Γονέων	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	0	-
Ενήλικες Ρομά που παρακολούθησαν μαθήματα γραμματισμού	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	143	-
Ενήλικες Ρομά που απέκτησαν απολυτήριο	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	14	-
Ενήλικες Ρομά που συνέχισαν την φοίτηση τους σε ΣΔΕ	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	87	-
Ενήλικες Ρομά που συμμετείχαν σε μαθήματα κοινωνικού γραμματισμού (κομμωτική, ραπτική)	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	0	-
Ενήλικες Ρομά που απέκτησαν δίπλωμα οδήγησης με την συμβολή του προγράμματος	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	0	-
Εκπαιδευτές ενηλίκων	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	2	-

– **Σχολές Γονέων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 0.

– **Ενήλικες Ρομά που παρακολούθησαν μαθήματα γραμματισμού**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 143, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά 64 γυναίκες και 79 άνδρες Ρομά που παρακολούθησαν μαθήματα γραμματισμού ενηλίκων μέσω του προγράμματος.

– **Ενήλικες Ρομά που απέκτησαν απολυτήριο**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 14, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά ενήλικες Ρομά που απέκτησαν απολυτήριο με την βοήθεια που τους παρείχαν τα μαθήματα γραμματισμού ενηλίκων μέσω του προγράμματος.

– **Ενήλικες Ρομά που συνέχισαν την φοίτηση τους σε ΣΔΕ**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 87, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά ενήλικες Ρομά που συνέχισαν την φοίτηση τους σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας μέσω της συμβολής του προγράμματος

– **Ενήλικες Ρομά που συμμετείχαν σε μαθήματα επαγγελματικού προσανατολισμού**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 0, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά ενήλικες Ρομά που συμμετείχαν σε μαθήματα επαγγελματικού προσανατολισμού του προγράμματος.

– **Ενήλικες Ρομά που απέκτησαν δίπλωμα οδήγησης με την συμβολή του προγράμματος**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 0, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά ενήλικες Ρομά που απέκτησαν δίπλωμα οδήγησης με την βοήθεια που τους παρείχαν τα μαθήματα του προγράμματος.

– **Εκπαιδευτές ενηλίκων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 2, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά εκπαιδευτές που συμμετείχαν στα μαθήματα προς τους ενήλικες

4.1.3.4.3 Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 3, όλων των Πράξεων

Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης

Βάσει των απολογιστικών στοιχείων υλοποίησης της δράσης 3, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

- ☞ Σημειώθηκε σημαντική καθυστέρηση στην έναρξη υλοποίησης της Δράσης, λόγω των ανακατατάξεων του ΙΔΕΚΕ, ενώ η οργανωμένη φάση της Δράσης ξεκίνησε από τον Αύγουστο του 2013, μετά από πρόσληψη εκπαιδευτών από το Πρόγραμμα. Από το 2010-2013, λειτούργησαν άτυπες Σχολές Γονέων μέσω του Προγράμματος, στις οποίες δίδασκαν εκπαιδευτικοί / συνεργάτες του Προγράμματος εθελοντικά.
- ☞ Ο συνολικός αριθμός των Σχολών Γονέων που λειτούργησαν μόνο στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης με MIS 303169, είναι 2. Σύμφωνα με τον Δικαιούχο των Πράξεων, ο κοινωνικός και κριτικός γραμματισμός των ενηλίκων Ρομά, γίνονταν σε δημοτικά σχολεία των περιοχών παρέμβασης ή στους καταυλισμούς και η διενέργειά του, δεν γίνονταν στο πλαίσιο της λειτουργίας των Σχολών Γονέων. Αυτή η διαφοροποίηση έγκειται στο γεγονός ότι, σύμφωνα με το Δικαιούχο των Πράξεων, οι Σχολές Γονέων πρέπει να περιλαμβάνουν ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σπουδών, μέρος του οποίου θα είναι η ευαισθητοποίηση για μία σειρά θεμάτων και να γίνονται σε συστηματική βάση. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να τονιστεί ότι, οι παρεμβάσεις ευαισθητοποίησης που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο των δύο Πράξεων, πραγματοποιούνταν από τους κοινωνικούς λειτουργούς του Προγράμματος και δεν έχουν προσμετρηθεί από το Δικαιούχο στις εκροές των Πράξεων αυτής της Δράσης, δεδομένου ότι δεν γίνονταν σε συστηματική βάση.
- ☞ Στο πλαίσιο υλοποίησης της Δράσης 3 κατά κύριο λόγο, διενεργήθηκαν μαθήματα γραμματισμού ενηλίκων Ρομά, τα οποία διεξάγονταν σε τρεις τρίμηνους κύκλους. Στα μαθήματα αυτά, έλαβαν μέρος συνολικά 457 ενήλικες Ρομά, κυρίως γυναίκες, ενώ 59 άτομα απέκτησαν απολυτήριο δημοτικού. 134 ακόμη άτομα συνέχισαν τη φοίτησή τους σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. Επίσης, στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης με MIS 303169 διενεργήθηκαν μαθήματα κοινωνικού γραμματισμού (κομμωτικής και ραπτικής), τα οποία παρακολούθησαν 79 γυναίκες, ενώ 5 άτομα απέκτησαν, με τη βοήθεια του Προγράμματος, δίπλωμα οδήγησης. Στο γράφημα που ακολουθεί, παρουσιάζονται, ανά Πράξη τα απολογιστικά στοιχεία της Δράσης 3.

☞ Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι **η έλλειψη ποσοτικοποιημένων στόχων της Δράσης 3, δεν επιτρέπει την ορθή παρακολούθησή της και συνεπώς δυσκολεύει την αξιολογική διαδικασία.**

4.1.3.5 Δράση 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών

<p>Περιγραφή Δράσης, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169</p> <p>&</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167</p>	<p>Στόχος της δράσης αυτής είναι η ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών, διευθυντών, σχολικών συμβούλων και στελεχών της εκπαίδευσης μέσα από διάφορες μορφές επιμορφωτικών παρεμβάσεων. Μακροπρόθεσμος στόχος είναι η δημιουργία μιας ομάδας στελεχών που θα λειτουργήσουν ως πολλαπλασιαστές στην εκπαιδευτική κοινότητα και την τοπική κοινωνία, έτσι ώστε να αρθούν οι προκαταλήψεις και οι αρνητικές διακρίσεις για την ομάδα-στόχο. Η δράση 4 περιλαμβάνει της εξής υποδράσεις:</p> <p>Υποδράση 4.1: Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών: Στόχος είναι η επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε θέματα διδακτικής, διαφοροποιημένης παιδαγωγικής, διαχείρισης τάξης, παραγωγής διδακτικού υλικού, κ.ά.</p> <p>4.1.1. Η εισαγωγική επιμόρφωση (Σεπτέμβρη του 2011) σχετίζεται με τη χρήση και αξιοποίηση του υλικού της ΕΟΣΠΕ. Στις επιμορφώσεις έρχονται σε επαφή εκπαιδευτικοί των δύο βαθμίδων προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και εκπαιδευτικοί που υπηρετούν σε διαφορετικά σχολεία της ίδιας περιοχής. Με τον τρόπο αυτό, η κάθε σχολική μονάδα αναγνωρίζεται ως ξεχωριστή, αλλά και ενδυναμώνεται μέσα από την αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών δύο, τριών σχολείων της μικρο-κοινότητας που ανήκουν τα σχολεία. 4.1.2. Οι τακτικές επιμορφώσεις (Οκτώβριο του 2011 μέχρι τον Απρίλιο του 2012) πραγματοποιούνται χωριστά σε κάθε σχολική μονάδα δραστηριοποίησης του Έργου. Οι ενδοσχολικές επιμορφώσεις θα οργανωθούν σε θεματικούς άξονες που θα διαμορφωθούν με βάση και τα στοιχεία από την έρευνα της Δράσης 1. Ενδεικτικά οι θεματικοί άξονες είναι οι εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αντιρατσιστική, διαπολιτισμική και ενταξιακή εκπαίδευση • Η σημασία της μητρικής για την κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας • Κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της ομάδας στόχου
---	--

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 118 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

- Στερεότυπα, διακρίσεις και κοινωνικός αποκλεισμός
- Βιωματική μάθηση
- Διαφοροποίηση του αναλυτικού προγράμματος
- Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης, σχέδια εργασίας, έρευνα-δράση
- Η διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

Υποδράση 4.2: Γενικές επιμορφώσεις: Στόχος: Η επιμόρφωση αυτή απευθύνεται σε στελέχη της Εκπαίδευσης, σε κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, καθώς και εκπαιδευτές των ΚΕΕ και εκπαιδευτικούς των ΣΔΕ όπου φοιτούν ενήλικες Ρομά και σε φοιτητές/τριες με στόχο την αλληλεπίδραση και ανταλλαγή απόψεων σχετικά με αποτελεσματικές παρεμβάσεις και μεθόδους προσέγγισης για την ομάδα-στόχο. Προβλέπεται η διεξαγωγή δύο γενικών επιμορφώσεων με τη μορφή ημερίδων των 10 ωρών σε χώρους του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Υποδράση 4.3: Εξ αποστάσεως επιμόρφωση: Στόχος είναι η ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων σε θέματα ειδικής διδακτικής και η εξοικείωσή τους σε τεχνικές διδακτικής αξιοποίησης του πολιτισμικού κεφαλαίου των παιδιών Ρομά.. Η επιμόρφωση αυτή θα καλύψει γενική θεματολογία (μεθοδολογία διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, εφαρμογή εκπαιδευτικού υλικού που έχει παραχθεί από τα προηγούμενα προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ I και II, στοιχεία της ρομανί, καλλιέργεια διαπολιτισμικού κλίματος στα σχολεία και θα παραχθεί και από συνεργάτες του παρόντος Προγράμματος) και θα απευθύνεται σε όλους/ες τους εκπαιδευτικούς κάθε βαθμίδας και ειδικότητας. Η μεθοδολογία υλοποίησης της υποδράσης είναι η εξής:

- Η δράση θα πραγματοποιηθεί από απόσταση με τη βοήθεια της κοινής πλατφόρμας τηλεκπαίδευσης που θα δημιουργηθεί από το Υπουργείο Παιδείας.
- Η πρώτη της φάση θα περιλαμβάνει τη δημιουργία επιμορφωτικού υλικού από επιστημονικούς συνεργάτες και την

ανάρτηση αυτού του υλικού στην πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης.

- Η δεύτερη φάση αναφέρεται στην εγκατάσταση επικοινωνίας μεταξύ των επιστημόνων - δημιουργών του επιμορφωτικού υλικού και των εκπαιδευτικών, προκειμένου οι τελευταίοι αφού μελετήσουν το αναρτημένο εκπαιδευτικό υλικό, να διεξάγουν παρέμβαση στη τάξη τους και να καταθέσουν μία εργασία με κεντρικό θέμα την έρευνα δράσης στις τάξεις τους. Οι εργασίες θα διορθωθούν από τους επιστήμονες που θα είναι υπεύθυνοι για τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού.
- Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί θα λάβουν μετά το πέρας του προγράμματος βεβαιώσεις παρακολούθησης.

Απολογισμός Δράσης:

Για την ενδυνάμωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα καίρια για την εκπαίδευση παιδιών Ρομά εφαρμόστηκαν διαφορετικού τύπου επιμορφώσεις. Στο ΤΔΠ οι επιμορφώσεις διακρίνονταν σε **ενδοσχολικές** (εισαγωγική, τακτικές, γενικές) και **εξ' αποστάσεως** με διαφορετικό χαρακτήρα και μεθοδολογία υλοποίησης η κάθε μία. Οι επιμορφώσεις ήταν προκαθορισμένο να ολοκληρωθούν σε συγκεκριμένα, αρκετά αυστηρά, χρονικά πλαίσια. Το όριο ολοκλήρωσης κάθε μορφής επιμόρφωσης ήταν ο Απρίλιος του 2013. Εκτός από τις συμβατικές υποχρεώσεις του Προγράμματος, οι επιμορφώσεις επεκτάθηκαν για να ανταποκριθούν στις εκφρασμένες ανάγκες των επιμορφούμενων (π.χ. δεύτερη εξ αποστάσεως επιμόρφωση). Επίσης η ΕΟΣΠΕ δημοσιοποίησε την προθυμία της να παράσχει επιμορφωτικά σεμινάρια σε όποια σχολεία ή συλλογικότητες εξέφραζαν την ανάγκη. Έτσι συχνές είναι οι προσκλήσεις για επιμορφωτικές ομιλίες της ΕΟΣΠΕ ή συνεργατών του Προγράμματος σε ομάδες εκπαιδευτικών ή στελεχών της εκπαίδευσης (π.χ. ημερίδες σχολικών συμβούλων).

Ενδοσχολικές επιμορφώσεις

1. Η **εισαγωγική επιμόρφωση** (οκτώωρη) έγινε στην αρχή της υλοποίησης του Προγράμματος και απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων

της εκπαίδευσης. Κατόπιν συνεννόησης με σχολικούς συμβούλους και διευθυντές/τριες σχολείων κάποια σχολεία σε στρατηγικές θέσεις επιλέχθηκαν ως επιμορφωτικά κέντρα. Η ρύθμιση αυτή είχε ως στόχο τη δημιουργική αλληλεπίδραση εκπαιδευτικών διαφορετικών βαθμίδων εκπαίδευσης (προσχολική και δημοτική) αλλά και εκπαιδευτικών διαφορετικών σχολείων της ίδιας βαθμίδας διευρύνοντας τη μικρο-κοινότητα του κάθε σχολείου. Εκτός των ωρών, στο πλαίσιο της συμβατικής υποχρέωσης του Προγράμματος, έγιναν ξεχωριστές επιμορφώσεις σε εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως ανταπόκριση σε δικό τους αίτημα για πιο στοχευμένη θεματολογία.

2. Οι **τακτικές επιμορφώσεις** έγιναν στα ίδια επιμορφωτικά κέντρα καθώς υπήρχε κίνδυνος η εθελοντική συμμετοχή των εκπαιδευτικών να δημιουργήσει τμήματα με πολύ μικρό αριθμό συμμετοχών αν γινόταν οι επιμορφώσεις σε κάθε σχολείο ξεχωριστά από τα σχολεία της παρέμβασης. Επιπλέον, η πετυχημένη εφαρμογή των διασχολικών επιμορφώσεων της προηγούμενης κατηγορίας λειτούργησε θετικά για την απόφαση να χρησιμοποιηθούν τα ίδια σχολεία.

Οι τακτικές επιμορφώσεις ήταν 16ωρες και αναπτύχθηκαν οι εξής θεματικές ενότητες:

- Διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας
- Βιωματική μάθηση
- Μέθοδος project
- Νέες τεχνολογίες και η αξιοποίησή τους στη διδασκαλία
- Διαφοροποίηση του αναλυτικού προγράμματος
- Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης

- Λογοτεχνία και η αξιοποίησή της στη διδασκαλία
- Καλές πρακτικές

Εκτός από το θεωρητικό πλαίσιο που αναπτυσσόταν αρχικά στην κάθε ενότητα, οργανωνόταν στη συνέχεια βιωματικό εργαστήριο με την ίδια θεματική.

3. Οι **γενικές επιμορφώσεις** ήταν δεκάωρες και απευθυνόταν σε στελέχη της εκπαίδευσης, εκπαιδευτικούς, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, και εκπαιδευτικούς δομών δια βίου μάθησης (π.χ. ΣΔΕ). Οι γενικές επιμορφώσεις οργανώθηκαν σε συνεννόηση με τους σχολικούς συμβούλους και τις περιφερειακές διευθύνσεις εκπαίδευσης και έγιναν μία στην αρχή και μία στο τέλος της κανονικής διάρκειας του Προγράμματος (2013), η πρώτη με χαρακτήρα θεωρητικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης (πρώτο πεντάωρο) και η δεύτερη με χαρακτήρα βιωματικό που λειτούργησε ως μέσο για τη διάχυση των αποτελεσμάτων και των καλών πρακτικών του Προγράμματος που αφορούσαν την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών, τις διδακτικές παρεμβάσεις και τις πρακτικές ψυχοκοινωνικής στήριξης και ενδυνάμωσης του πληθυσμού και αναπτύχθηκαν στην πρώτη τριετία εφαρμογής (δεύτερο πεντάωρο).

Εκτός από τις πιο πάνω επιμορφώσεις, το Πρόγραμμα προσέφερε, κατόπιν αιτήματος της Περιφερειακής Διεύθυνσης Κεντρικής Μακεδονίας, επιμορφώσεις δώδεκα (12) ωρών (στην περιοχή δηλαδή των γενικών επιμορφώσεων) για τους νεοδιορισμένους εκπαιδευτικούς των τάξεων υποδοχής που προσλήφθηκαν από το Πρόγραμμα ΖΕΠ.

Εξ αποστάσεως επιμόρφωση

Πραγματοποιήθηκαν δύο εξ αποστάσεως επιμορφώσεις: η πρώτη σύμφωνα με το ΤΔΠ αφορούσε αποκλειστικά εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και η δεύτερη (εκτός συμβατικών υποχρεώσεων του Προγράμματος) απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως

ανταπόκριση του Προγράμματος σε επίμονα αιτήματα των ίδιων των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης να συμμετάσχουν σε εξ αποστάσεως επιμόρφωση. Αποφασίστηκε, από την αρχή, να γίνει η εξ αποστάσεως επιμόρφωση αποκλειστικά σε εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί, λόγω των βασικών τους σπουδών δεν έχουν τις θεωρητικές γνώσεις και λόγω του μικρού αριθμού παιδιών Ρομά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση τους δεν έχουν εμπειρίες από διδασκαλία σε παιδιά της ομάδας στόχου. Η φύση της εξ αποστάσεως υπαγορεύει μικρό αριθμό συμμετεχόντων, έτσι ο τελικός αριθμός των συμμετεχόντων ήταν 28 άτομα και από τους δύο Άξονες εφαρμογής του Προγράμματος. Προϋπόθεση για τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών ήταν να έχουν παιδιά Ρομά στις τάξεις τους και να δεχτούν να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν από κοινού με τα μέλη ΔΕΠ που συμμετείχαν ως «μέντορες»-επιμορφωτές, υπεύθυνοι του κάθε μαθήματος ένα σχέδιο δράσης στην τάξη τους. Τα γνωστικά αντικείμενα που προσφέρθηκαν ήταν η γλώσσα, τα μαθηματικά, οι φυσικές επιστήμες, η πληροφορική και η αγγλική γλώσσα. Τα αποτελέσματα της πρώτης φάσης εφαρμογής της εξ αποστάσεως παρουσιάστηκαν σε ειδική ημερίδα (12 Οκτωβρίου 2013) όπου εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν παρουσίασαν την εφαρμογή της έρευνας δράσης στις τάξεις τους.

Στη δεύτερη εξ αποστάσεως επιμόρφωση που απευθύνθηκε σε εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης προσφέρθηκαν τα μαθήματα: γλώσσα, μαθηματικά και γεωγραφία με την προϋπόθεση πάντα, για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα, οι εκπαιδευτικοί να έχουν παιδιά Ρομά στις τάξεις τους και να δεχτούν να εφαρμόσουν μια έρευνα δράσης σε ένα από τα προσφερόμενα γνωστικά αντικείμενα. Συμμετείχαν 39 εκπαιδευτικοί και από τους δύο Άξονες εφαρμογής του Προγράμματος. Τα αποτελέσματα της εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρουσιάστηκαν σε ημερίδα (Σεπτέμβριος 2014) από τους/τις ίδιους/ες εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν.

Στη συνέχεια, παρατίθενται τα απολογιστικά στοιχεία της Δράσης.

☞ **Για την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169**

Υποδράση 4.1: Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών:

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

Σελ. 123 από 335

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

- 4.1.1. Εισαγωγικές επιμορφώσεις: Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 18 εισαγωγικές επιμορφώσεις κατά τα έτη 2010-2013 ως εξής:
 - ο Για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση:
Τα σχολικά έτη 2010-11 και 2011-12 έλαβαν χώρα 9 εισαγωγικές επιμορφώσεις για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση συνολικής διάρκειας 72 ωρών στις οποίες συμμετείχαν 757 μοναδιαίοι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
 - ο Για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση:
Το σχολικό έτος 2012-13 υλοποιήθηκαν 9 εισαγωγικές επιμορφώσεις για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση συνολικής διάρκειας 36 ωρών στις οποίες συμμετείχαν 322 μοναδιαίοι εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- 4.1.2. Τακτικές επιμορφώσεις: Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 10 τακτικές επιμορφώσεις οι οποίες απευθυνόταν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η διάρκεια των τακτικών επιμορφώσεων ήταν 160 ώρες συνολικά και σε αυτές συμμετείχαν 527 εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Υποδράση 4.2: Γενικές επιμορφώσεις: Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 3 γενικές επιμορφώσεις διάρκειας 22 ωρών στις οποίες συμμετείχαν 101 εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και 39 εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Υποδράση 4.3: Εξ αποστάσεως επιμόρφωση: Στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης επιμορφωθήκαν 21 εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος 2013-14 και 28 εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας το σχολικό έτος 2012-13

Τέλος, στο πλαίσιο των επιμορφώσεων υλοποιήθηκαν 5 ημερίδες καλών πρακτικών το σχολικό έτος 2012-13 στις οποίες συμμετείχαν 105 εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας, 30 εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας, καθώς επίσης 20 συμμετέχοντες άλλων ειδικοτήτων και 11 συμμετέχοντες Ρομά.

☞ **Για την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167**

Υποδράση 4.1: Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών:

- 4.1.1. Εισαγωγικές επιμορφώσεις: Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 10 εισαγωγικές επιμορφώσεις κατά τα έτη 2011-2013 ως εξής:
 - ο Για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση:
Το σχολικό έτος 2011-12 υλοποιήθηκαν 6 εισαγωγικές επιμορφώσεις για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση συνολικής διάρκειας 48 ωρών στις οποίες συμμετείχαν 257 μοναδιαίοι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
 - ο Για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση:
Το σχολικό έτος 2012-13 υλοποιήθηκαν 4 εισαγωγικές επιμορφώσεις για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση συνολικής διάρκειας 16 ωρών στις οποίες συμμετείχαν 299 μοναδιαίοι εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- 4.1.2. Τακτικές επιμορφώσεις: Συνολικά πραγματοποιήθηκαν 5 τακτικές επιμορφώσεις τα έτη 2011-2013 οι οποίες απευθυνόταν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η διάρκεια των τακτικών επιμορφώσεων ήταν 80 ώρες συνολικά και σε αυτές συμμετείχαν 227 μοναδιαίοι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Υποδράση 4.2: Γενικές επιμορφώσεις: Πραγματοποιήθηκε 1 γενική επιμόρφωση διάρκειας 5 ωρών στις οποίες συμμετείχαν 36 εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Υποδράση 4.3: Εξ αποστάσεως επιμόρφωση: Στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης επιμορφωθήκαν 18 εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης το σχολικό έτος 2013-14 και 11 εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας το σχολικό έτος 2012-13

Τέλος, στο πλαίσιο των επιμορφώσεων υλοποιήθηκαν 5 ημερίδες καλών πρακτικών το σχολικό έτος 2012-13 στις οποίες συμμετείχαν 89 εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας, 11 εκπαιδευτικοί της δευτεροβάθμιας καθώς επίσης και 19 συμμετέχοντες άλλων ειδικοτήτων .

Τέλος, όσον αφορά τα παραδοτέα των δύο Πράξεων:

- ο Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Π.4.1.1. Μεθοδολογία, υλικό και αποτελέσματα επιμορφώσεων» το οποίο είναι κοινό για τις δύο Πράξεις και περιλαμβάνει τη δημιουργία υλικού επιμόρφωσης, μεθόδους διδασκαλίας της Γλώσσας σε μικτές τάξεις και μεθόδους διδασκαλίας των μαθηματικών στους Ρομά, τη στήριξη της διαδικασίας μάθησης των μαθηματικών μέσα από τις Τεχνολογίες των Πληροφοριών και της

Επικοινωνίας και τέλος την επεξεργασία στατιστικών δεδομένων των επιμορφώσεων.

- Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Π.4.2.1. Καλές πρακτικές εφαρμογής της επιμόρφωσης» το οποίο είναι κοινό για τις δύο Πράξεις και περιλαμβάνει την επεξεργασία στατιστικών δεδομένων των επιμορφώσεων και τις εξής θεματικές: Ο ιδιότυπος σχολικός αποκλεισμός των παιδιών Ρομά : "Εμπειρίες από τις δράσεις των προηγούμενων Προγραμμάτων για την ένταξή τους στο σχολείο, Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις στον Αρχικό Γραμματισμό και Ιστορική ανασκόπηση της Ελληνικής Εκπαιδευτικής Νομοθεσίας για Μετανάστες, Πρόσφυγες, Παλλινოსτούντες και Ρομά
- Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Π.4.3.1. Σχέδιο εφαρμογής και παρακολούθησης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης – Διόρθωση εργασιών (Μη εκδοτέο)» το οποίο είναι κοινό για τις δύο Πράξεις και περιλαμβάνει τις ενέργειες για τον συντονισμό της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης εκπαιδευτικών, τον σχεδιασμό και εποπτεία εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, τις εργασίες των επιμορφούμενων και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση εκπαιδευτικών.

4.1.3.5.1 Εκροές της Δράσης 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Δείκτες Εκροών Δράση 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303169						
Υποδράση	Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2010 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Υποδράση 4.1: Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών /4.1.1: Εισαγωγικές επιμορφώσεις	Εισαγωγικές επιμορφώσεις πρωτοβάθμιας	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	9	-
	Μέση Διάρκεια Εισαγωγικών Επιμορφώσεων πρωτοβάθμιας	ώρες	8 ώρες / επιμόρφωση	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	8 (= 72 ώρες συνολική διάρκεια / 9 εισαγωγικές επιμορφώσεις)	-
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εισαγωγικών επιμορφώσεων	αριθμός	400	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	757	-
	Εισαγωγικές επιμορφώσεις δευτεροβάθμιας	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	9	-
	Μέση Διάρκεια Εισαγωγικών Επιμορφώσεων δευτεροβάθμιας	ώρες	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	4 (= 36 ώρες συνολική διάρκεια / 9 εισαγωγικές επιμορφώσεις)	-
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εισαγωγικών επιμορφώσεων	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	322	-
Υποδράση 4.1: Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών /4.1.2: Τακτικές	Τακτικές επιμορφώσεις πρωτοβάθμιας	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	10	-
	Μέση Διάρκεια Τακτικών Επιμορφώσεων πρωτοβάθμιας	ώρες	16 ώρες / επιμόρφωση	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή	16 (= 160 ώρες συνολική διάρκεια / 10	-

Δείκτες Εκροών Δράση 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303169

Υποδράση	Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2010 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
επιμορφώσεις				στόχος	τακτικές επιμορφώσεις)	
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας τακτικών επιμορφώσεων	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	527	-
Υποδράση 4.2: Γενικές επιμορφώσεις:	Γενικές επιμορφώσεις	αριθμός	2	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	3	-
	Μέση Διάρκεια Γενικών Επιμορφώσεων	ώρες	10 ώρες / επιμόρφωση	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	7,33 (= 22 ώρες συνολική διάρκεια / 3 γενικές επιμορφώσεις)	-
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας γενικών επιμορφώσεων	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	101	-
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας γενικών επιμορφώσεων	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	39	-
Υποδράση 4.3: Εξ αποστάσεως επιμόρφωση	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	21	-
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	αριθμός	30	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	28	-
	Ημερίδες καλών πρακτικών	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	5	-
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας ημερίδων καλών πρακτικών	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	105	-

Δείκτες Εκροών Δράση 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303169

Υποδράση	Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2010 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας ημερίδων καλών πρακτικών	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	30	-
	Επιμορφούμενοι διαφόρων ειδικοτήτων ημερίδων καλών πρακτικών	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	20	-

– **Εισαγωγικές επιμορφώσεις πρωτοβάθμιας**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 9, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό των εισαγωγικών επιμορφώσεων που υλοποιήθηκαν.

– **Μέση Διάρκεια Εισαγωγικών Επιμορφώσεων πρωτοβάθμιας**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 8 ώρες ανά επιμόρφωση, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 8, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στη διάρκεια, σε ώρες, της κάθε εισαγωγικής επιμόρφωσης.

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εισαγωγικών επιμορφώσεων**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 400 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 757, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε εισαγωγικές επιμορφώσεις.

– **Εισαγωγικές επιμορφώσεις δευτεροβάθμιας**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 9, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό των εισαγωγικών επιμορφώσεων που υλοποιήθηκαν.

– **Μέση Διάρκεια Εισαγωγικών Επιμορφώσεων δευτεροβάθμιας**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί, δεδομένου ότι δεν προβλεπόταν εισαγωγικές επιμορφώσεις για εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 4, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στη διάρκεια, σε ώρες, της κάθε εισαγωγικής επιμόρφωσης που απευθύνονταν σε εκπαιδευτικούς αυτής της βαθμίδας.

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εισαγωγικών επιμορφώσεων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 322, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε εισαγωγικές επιμορφώσεις.

– **Τακτικές επιμορφώσεις πρωτοβάθμιας**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 10, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό των τακτικών επιμορφώσεων της πρωτοβάθμιας που υλοποιήθηκαν.

– **Μέση Διάρκεια Τακτικών Επιμορφώσεων πρωτοβάθμιας**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 16 ώρες ανά επιμόρφωση, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 16, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στη διάρκεια, σε ώρες, της κάθε τακτικής επιμόρφωσης.

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας τακτικών επιμορφώσεων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 527, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε τακτικές επιμορφώσεις.

– **Γενικές επιμορφώσεις**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 2 γενικές επιμορφώσεις, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 3, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά τον αριθμό των γενικών επιμορφώσεων που υλοποιήθηκαν.

– **Μέση Διάρκεια Γενικών Επιμορφώσεων**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 10 ώρες ανά επιμόρφωση, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 7,33, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στη διάρκεια, σε ώρες, της κάθε γενικής επιμόρφωσης.

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας γενικών επιμορφώσεων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 101, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε γενικές επιμορφώσεις

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας γενικών επιμορφώσεων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 39, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε γενικές επιμορφώσεις

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 21, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε εξ αποστάσεως επιμόρφωση

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 30 εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 28, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε εξ αποστάσεως επιμόρφωση

– **Ημερίδες καλών πρακτικών**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 5, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά ημερίδες καλών πρακτικών που υλοποιήθηκαν από το πρόγραμμα.

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας ημερίδων καλών πρακτικών**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 105, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε ημερίδες καλών πρακτικών.

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας ημερίδων καλών πρακτικών**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 30, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε ημερίδες καλών πρακτικών.

– **Επιμορφούμενοι διαφόρων ειδικοτήτων ημερίδων καλών πρακτικών**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 20, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά συμμετέχοντες διαφόρων ειδικοτήτων που συμμετείχαν σε ημερίδες καλών πρακτικών.

4.1.3.5.2 Εκροές της Δράσης 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Δείκτες Εκροών Δράση 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303167						
Υποδράση	Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2010 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Υποδράση 4.1: Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών /4.1.1: Εισαγωγικές επιμορφώσεις	Εισαγωγικές επιμορφώσεις πρωτοβάθμιας	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	6	-
	Μέση Διάρκεια Εισαγωγικών Επιμορφώσεων πρωτοβάθμιας	ώρες	8 ώρες / επιμόρφωση	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	8 (= 48 ώρες συνολική διάρκεια / 6 εισαγωγικές επιμορφώσεις)	-
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εισαγωγικών επιμορφώσεων	αριθμός	300	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	257	-
	Εισαγωγικές επιμορφώσεις δευτεροβάθμιας	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	4	-
	Μέση Διάρκεια Εισαγωγικών Επιμορφώσεων δευτεροβάθμιας	ώρες	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	4 (= 16 ώρες συνολική διάρκεια / 4 εισαγωγικές επιμορφώσεις)	-
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εισαγωγικών επιμορφώσεων	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	299	-
Υποδράση 4.1: Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών /4.1.2: Τακτικές	Τακτικές επιμορφώσεις πρωτοβάθμιας	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	5	-
	Μέση Διάρκεια Τακτικών Επιμορφώσεων πρωτοβάθμιας	ώρες	16 ώρες / επιμόρφωση	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή	16 (= 80 ώρες συνολική διάρκεια / 5	-

Δείκτες Εκροών Δράση 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303167

Υποδράση	Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2010 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
επιμορφώσεις				στόχος	τακτικές επιμορφώσεις)	
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας τακτικών επιμορφώσεων	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	227	-
Υποδράση 4.2: Γενικές επιμορφώσεις:	Γενικές επιμορφώσεις	αριθμός	2	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	1	-
	Μέση Διάρκεια Γενικών Επιμορφώσεων	ώρες	10 ώρες / επιμόρφωση	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	5	-
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας γενικών επιμορφώσεων	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	36	-
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας γενικών επιμορφώσεων	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	0	-
Υποδράση 4.3: Εξ αποστάσεως επιμόρφωση	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	18	-
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	αριθμός	10	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	11	-
	Ημερίδες καλών πρακτικών	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	5	-
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας ημερίδων καλών πρακτικών	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	89	-

Δείκτες Εκροών Δράση 4: Επιμορφωτική στήριξη εκπαιδευτικών & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303167

Υποδράση	Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ 22477/12.11.2010 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας ημερίδων καλών πρακτικών	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	11	-
	Επιμορφούμενοι διαφόρων ειδικοτήτων ημερίδων καλών πρακτικών	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	19	-

- Εισαγωγικές επιμορφώσεις πρωτοβάθμιας

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 6, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό των εισαγωγικών επιμορφώσεων που υλοποιήθηκαν.

- Μέση Διάρκεια Εισαγωγικών Επιμορφώσεων πρωτοβάθμιας

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 8 ώρες ανά επιμόρφωση, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 8, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στη διάρκεια, σε ώρες, της κάθε εισαγωγικής επιμόρφωσης.

- Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εισαγωγικών επιμορφώσεων

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 300 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 257, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε εισαγωγικές επιμορφώσεις.

– **Εισαγωγικές επιμορφώσεις δευτεροβάθμιας**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 4, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό των εισαγωγικών επιμορφώσεων που υλοποιήθηκαν.

– **Μέση Διάρκεια Εισαγωγικών Επιμορφώσεων δευτεροβάθμιας**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί, δεδομένου ότι δεν προβλεπόταν εισαγωγικές επιμορφώσεις για εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 4, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στη διάρκεια, σε ώρες, της κάθε εισαγωγικής επιμόρφωσης που απευθύνονταν σε εκπαιδευτικούς αυτής της βαθμίδας.

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εισαγωγικών επιμορφώσεων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 299, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε εισαγωγικές επιμορφώσεις.

– **Τακτικές επιμορφώσεις πρωτοβάθμιας**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 5, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό των τακτικών επιμορφώσεων της πρωτοβάθμιας που υλοποιήθηκαν.

– **Μέση Διάρκεια Τακτικών Επιμορφώσεων πρωτοβάθμιας**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 16 ώρες ανά επιμόρφωση, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 16, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στη διάρκεια, σε ώρες, της κάθε τακτικής επιμόρφωσης.

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας τακτικών επιμορφώσεων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 227, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε τακτικές επιμορφώσεις.

– **Γενικές επιμορφώσεις**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 2 γενικές επιμορφώσεις, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 1, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά τον αριθμό των γενικών επιμορφώσεων που υλοποιήθηκαν.

– **Μέση Διάρκεια Γενικών Επιμορφώσεων**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 10 ώρες ανά επιμόρφωση, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 5, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στη διάρκεια, σε ώρες, της κάθε γενικής επιμόρφωσης.

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας γενικών επιμορφώσεων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 36, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε γενικές επιμορφώσεις

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας γενικών επιμορφώσεων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 0.

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 18, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε εξ αποστάσεως επιμόρφωση

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 10 εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 11, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε εξ αποστάσεως επιμόρφωση

– **Ημερίδες καλών πρακτικών**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 5, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά ημερίδες καλών πρακτικών που υλοποιήθηκαν από το πρόγραμμα.

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας ημερίδων καλών πρακτικών**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 89, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε ημερίδες καλών πρακτικών.

– **Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας ημερίδων καλών πρακτικών**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 11, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά μοναδιαίους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε ημερίδες καλών πρακτικών.

– **Επιμορφούμενοι διαφόρων ειδικοτήτων ημερίδων καλών πρακτικών**

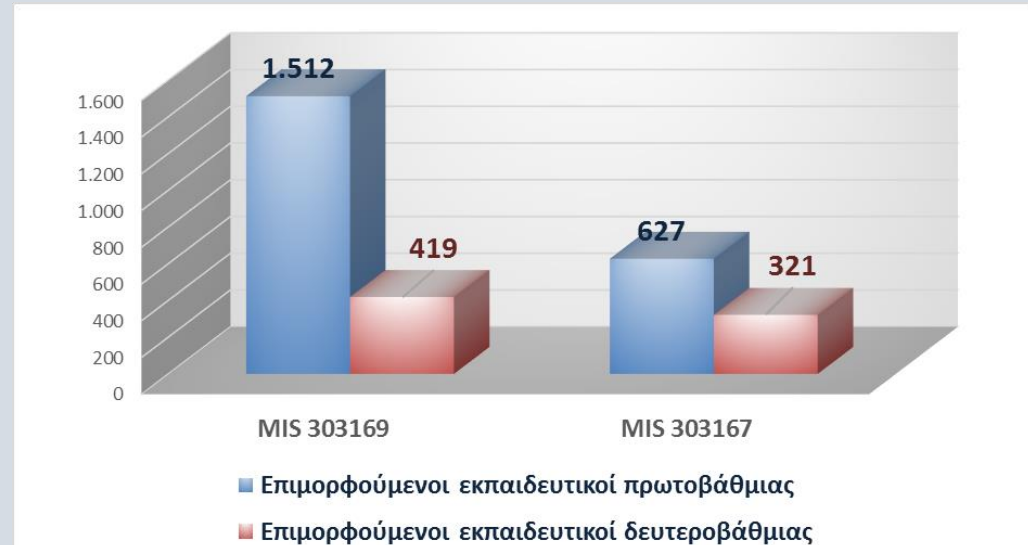
Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 19, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά συμμετέχοντες διαφόρων ειδικοτήτων που συμμετείχαν σε ημερίδες καλών πρακτικών.

4.1.3.5.3 Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 4, όλων των Πράξεων

Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης

Βάσει των απολογιστικών στοιχείων υλοποίησης της δράσης 4, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

- ☞ Οι υποδράσεις 4.1: Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών και 4.2: Γενικές επιμορφώσεις, υλοποιήθηκαν, όπως προβλεπόταν από τον αρχικό σχεδιασμό των δύο υπό αξιολόγηση Πράξεων, χωρίς αποκλίσεις.
- ☞ Σε ότι αφορά στην υποδράση 4.3: Εξ αποστάσεως επιμόρφωση, πρέπει να σημειωθεί ότι, το Πρόγραμμα ανέπτυξε δική του πλατφόρμα, για την υλοποίηση της υποδράσης, δεδομένου ότι η κοινή πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης που προβλεπόταν να δημιουργηθεί από το Υπουργείο Παιδείας, δεν έγινε. Ο τρόπος υλοποίησης της συγκεκριμένης υποδράσης, ο οποίος περιλάμβανε την συνεχή καθοδήγηση των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών από μέλη ΔΕΠ και την παροχή συμβουλών, οδηγιών και υλικού επί της ειδικής διδακτικής του κάθε γνωστικού αντικείμενου, θεωρήθηκε ιδιαίτερα επιτυχημένος από τους εκπαιδευτικούς, δεδομένου ότι, περιλάμβανε συγκεκριμένες κατευθυντήριες οδηγίες πάνω στην καθημερινή διδακτική πρακτική.
- ☞ Από τις δύο Πράξεις και από όλες τις κατηγορίες επιμορφώσεων, συνολικά επιμορφώθηκαν 2.879 εκπαιδευτικοί (2.139 της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και 740 της δευτεροβάθμιας), η πλειοψηφία των οποίων προέρχεται από τις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας (MIS 303169).
- ☞ Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Δικαιούχος των Πράξεων προσμετρούσε μοναδιαίους επιμορφούμενους, ανεξάρτητα με το πόσες επιμορφώσεις παρακολούθησε κάθε ένας εξ

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

Σελ. 141 από 335

αυτών, πρακτική η οποία θα πρέπει να αποτελέσει πρότυπο για τον υπολογισμό των τιμών υλοποίησης, αντίστοιχων δράσεων, σε οποιαδήποτε μελλοντική εφαρμογή του Προγράμματος τη νέα Προγραμματική περίοδο.

- ☞ Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι **η έλλειψη ποσοτικοποιημένων στόχων της Δράσης 4, δεν επιτρέπει την ορθή παρακολούθησή της και συνεπώς δυσκολεύει την αξιολογική διαδικασία.**

4.1.3.6 Δράση 5: Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης

<p>Περιγραφή Δράσης, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169</p> <p style="text-align: center;">&</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167</p>	<p>Στόχος της δράσης 5 είναι η ψυχοκοινωνική στήριξη των παιδιών Ρομά αλλά και των υπόλοιπων παιδιών της μαθητικής κοινότητας από ψυχολόγους που σε συνεργασία με τις οικογένειες και το σχολείο θα επιδιώξουν τη βελτίωση της δυναμικής του σχολείου. Η ομάδα ψυχοκοινωνικής στήριξης θα αναπτύξει δράσεις για την:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ενίσχυση των προστατευτικών παραγόντων της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών • ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών ώστε να διακρίνουν και να εντοπίζουν θέματα ψυχοκοινωνικής υγείας των παιδιών • παροχή βοήθειας στους γονείς για τη διαχείριση ενδοοικογενειακών κρίσεων • δημιουργία δικτύου για την επικοινωνία και συνεργασία γονέων, σχολείου, ειδικών ψυχολόγων
<p>Απολογισμός Δράσης:</p>	
<p>Στην δράση 5 ανήκει η διαμεσολαβητική δράση των ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών (Ψ-ΚΛ) του Προγράμματος. Αποδέκτες της ψυχοκοινωνικής στήριξης αποτελούν το σύνολο των μαθητών προσχολικής ηλικίας, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που ωφελήθηκαν από τις παρεμβάσεις του Προγράμματος, καθώς επίσης οι οικογένειες των μαθητών αυτών και τα σχολεία στα οποία υλοποιήθηκαν παρεμβάσεις.</p> <p>Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων ψυχοκοινωνικής υποστήριξης δημιουργήθηκε για κάθε οικισμό και καταυλισμό μία ομάδα που αποτελούταν από</p>	

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 143 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

έναν ψυχολόγο και έναν κοινωνικό λειτουργό. Η κάθε ομάδα Ψ-ΚΛ είχε 1 με 2 περιοχές ευθύνης και δρούσε συνεργατικά διενεργώντας καθημερινές επισκέψεις στις περιοχές αυτές.

Η δράση των Ψ-ΚΛ ήταν διπλή. **Ενδοσχολικά** ο ρόλος των ψυχολόγων αφορούσε την υποστήριξη και την ευαισθητοποίηση των ενηλίκων εκπαιδευτικών, ώστε να διακρίνουν και να εντοπίζουν θέματα ψυχοκοινωνικής υγείας των παιδιών και τη στήριξη τους σε συγκεκριμένα προβλήματα στη δουλειά τους με τα παιδιά Ρομά. Επίσης, ενδοσχολικά οι ψυχολόγοι συνεργάζονταν με εκπαιδευτικούς φορείς (διευθυντές, σχολικούς συμβούλους, προϊσταμένους, διευθυντές των γραφείων), για τη διαχείριση και διευθέτηση προβλημάτων και την κάλυψη αναγκών των Ρομά σε σχέση με τις επαφές τους με υπηρεσίες και φορείς, με χαρακτήρα χειραφετικό, ως μια μαθησιακή διαδικασία για τη βιώσιμη ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων. Η δεύτερη όψη των παρεμβάσεων των Ψ-ΚΛ αφορούσε τις **δράσεις τους μέσα στις κοινότητες**, όπου παρείχαν στις οικογένειες Ρομά βοήθεια για τη διαχείριση ενδοοικογενειακών κρίσεων και την υποστήριξη της φοίτησης των παιδιών τους, τη δημιουργία δικτύου επικοινωνίας και συνεργασίας γονέων, σχολείου, ειδικών υπηρεσιών, κλπ.

Η συνεργασία των ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών με την κοινότητα και το σχολείο κατέδειξε τα ζητήματα στα οποία υπάρχει ανάγκη παρέμβασης σε θέματα εμβολιασμών, υγιεινής, τακτικής φοίτησης, ενημέρωσης των οικογενειών για τα σχολεία, τη φοίτηση των παιδιών και την υποστήριξη του σχολείου με εποπτικά υλικά, την περάτωση των εγγραφών ως προς τα απαραίτητα έγγραφα, τη συμβουλευτική υποστήριξη των οικογενειών και άλλα ζητήματα που αφορούσαν κατά κύριο λόγο εκπαιδευτικά θέματα. Επίσης, οι παρεμβάσεις των Ψ-ΚΛ εκτείνονταν σε ζητήματα που αφορούσαν την αστικοδημοτική τακτοποίηση του πληθυσμού, ενώ διαμεσολάβησαν για θέματα τα οποία σχετιζόνταν με άλλες υπηρεσίες και φορείς (π.χ. η Πρόνοια, τα Τμήματα εμβολιασμών, τα Νοσοκομεία και οι Δήμοι).

Για όλες τις παραπάνω παρεμβάσεις που σχετίζονται με την ψυχοκοινωνική στήριξη των εκπαιδευτικών, των σχολείων και των οικογενειών Ρομά, οι Ψ-ΚΛ του Προγράμματος καταχωρούσαν ηλεκτρονικό αίτημα δηλώνοντας τον αποδέκτη και το είδος της παρέμβασης. Οι παρακάτω πίνακες παρουσιάζουν τις κατηγορίες αιτημάτων, όπως αυτές προέκυψαν από το ηλεκτρονικό σύστημα αιτημάτων, τα αιτήματα που καταχωρήθηκαν ανά έτος, καθώς και τον

αριθμό των ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών που συνεργάζονταν με το πρόγραμμα.

Κατηγορία συνεργασίας - παρεχόμενης ψυχοκοινωνικής στήριξης			
ΜΕ ΣΧΟΛΕΙΑ		ΜΕ ΦΟΡΕΙΣ	
Παρουσία στο χώρο του σχολείου	Μετακίνηση μαθητών	ΣΔΕ	Εγγραφή μαθητή - φοίτηση & Διαρροή
Ρουχισμός - Τρόφιμα	Συμπεριφορά μαθητών	Στρατολογία	Παραχώρηση υλικών - τρόφιμα –
Ειδικές ανάγκες - ΚΕΔΔΥ	Εγγραφές - Μετεγγραφές	Φορολογικά	σχολικά είδη – ρουχισμός
Παραπομπές σε Επιτροπές	Φοίτηση Μαθητών	Κοινωνική Ασφάλιση	Απεξάρτηση
Υγιεινή	Ενημέρωση - Επικοινωνία –	Σχολή Γονέων	Παραχώρηση χώρου
Προσωπικά ζητήματα	Συζήτηση	Ψυχοκοινωνική Υποστήριξη	ΑΔΥ
Γραφική ύλη - Είδη σχολείου	Διαρροή - Αναζήτηση μαθητή	Βοήθεια με γραφειοκρατία	ΟΑΕΔ - Κάρτα ανεργίας
Πιστοποιητικά		Οικονομική Ενίσχυση	Μετακίνηση μαθητή
Ενισχυτική Διδασκαλία		Βιβλιάρια Υγείας - Ατομικά Δελτία Υγείας	Επικοινωνία - Ενημέρωση
Συμβουλευτική υποστήριξη		Υποδομές (Νερό, ρεύμα κλπ.)	Υγεία
Ψυχολογική υποστήριξη		Νομικά - Δικαστικά	Εμβολιασμοί
Εμβολιασμοί - Δελτία Υγείας		Πρόνοια	

Ψυχοκοινωνική στήριξη						
Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας - MIS 303169						
	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	ΣΥΝΟΛΟ
Συνεργασίες με σχολεία	-	320	657	1.402	533	2.912
Συνεργασίες με οικογένειες	-	381	2380	6.217	2.510	11.488

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Σελ. 145 από 335

Συνεργασίες με φορείς	-	203	354	991	338	1.886
Κοινωνικοί λειτουργοί	8	9	9	8	0	9
Ψυχολόγοι	8	8	9	9	8	9

Ψυχοκοινωνική στήριξη						
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης - MIS 303167						
	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	ΣΥΝΟΛΟ
Συνεργασίες με σχολεία	-	116	71	247	272	706
Συνεργασίες με οικογένειες	-	220	171	530	801	1.722
Συνεργασίες με φορείς	-	66	22	86	151	325
Κοινωνικοί λειτουργοί	1	1	2	8	9	9
Ψυχολόγοι	3	2	3	10	9	10

Η συνεργασία των Ψ-ΚΛ με τις οικογένειες, τα σχολεία και τους φορείς οδήγησε στα εξής συμπεράσματα τα οποία και αξιοποιήθηκαν στην υλοποίηση των παρεμβάσεων:

1. Οι επαγγελματίες στο πεδίο, με την προσφορά τους σε ζητήματα που αφορούσαν στην κάλυψη των βασικών αναγκών του πληθυσμού (αστικοδημοτική τακτοποίηση και υπηρεσίες, φορείς), κέρδισαν σε μεγάλο βαθμό την εμπιστοσύνη του.
2. Η ενασχόληση με τα ζητήματα της εκπαίδευσης δεν είναι ένας ανεξάρτητος και ουδέτερος χώρος που μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο μέσα στο χώρο του σχολείου.
3. Η σύνδεση της κοινότητας με την κοινωνία είναι σημαντική παράμετρος για την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά.

Επίσης, στο πλαίσιο της Δράσης 5 πραγματοποιήθηκαν ομαδικές και ατομικές εποπτείες σε μηνιαία βάση, από την ΕΟΣΠΕ, με στόχο την υποστήριξη των Ψ-ΚΛ και την ανατροφοδότηση τους. Οι εποπτείες είχαν χαρακτήρα:

α) καθοδήγησης και ψυχολογικής στήριξης των επαγγελματιών: οι Ψ-ΚΛ του προγράμματος πραγματοποιούσαν μηνιαίες συνεδρίες με ψυχοθεραπευτές για να υποστηριχθούν στο έργο τους και να συμβουλευτούν σε θέματα που αντιμετωπίζουν με τις οικογένειες Ρομά και

β) επίλυσης πρακτικών ζητημάτων που προκύπτουν στο πεδίο: με βάση τις απολογιστικές εκθέσεις των Ψ-ΚΛ από την καθημερινή τους εργασία, η ΕΟΣΠΕ πραγματοποιούσε συνεδρίες ανατροφοδότησης και υποστήριξης των συνεργατών του προγράμματος σχετικά με ζητήματα που προέκυπταν.

Από τον Μάρτιο του 2014 το Πρόγραμμα ανέλαβε τη δράση της ψυχοκοινωνικής στήριξης ύστερα από την έγκριση της γεωγραφικής επέκτασης και την αύξηση του οικονομικού προϋπολογισμού σε 6 νέες περιοχές του Άξονα 1. Η έναρξη της Δράσης στο νέο πεδίο ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2014 και συνεχίστηκε έως τον Νοέμβριο του ίδιου χρόνου.

Τέλος, όσον αφορά το παραδοτέο «Π.5.1. Στοιχεία, αποτελέσματα και καλές πρακτικές εφαρμογής προγραμμάτων ψυχοκοινωνικής υποστήριξης», είναι κοινό και για τις δύο Πράξεις, αναμένεται να περατωθεί στις 28.2.2015 σύμφωνα με τον Δικαιούχο και περιλαμβάνει τις εξής θεματικές: SSBC - Προβλήματα συμπεριφοράς και Κοινωνικών Δεξιοτήτων μαθητών/τριων Ρομά Α'θμιας εκπαίδευσης, Ψυχοκοινωνική στήριξη στο πεδίο: Η περίπτωση των Ρομά και Στατιστική επεξεργασία υλικού έρευνας.

4.1.3.6.1 Εκροές της Δράση 5: Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Δείκτες Εκροών Δράσης 5: Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303169					
Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2010 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.20 απόφασης 3ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Ψυχολόγοι	αριθμός	6	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	9	-
Κοινωνικοί λειτουργοί	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	9	-
Οικισμοί παρέμβασης	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	13	-
Καταυλισμοί παρέμβασης	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	7	-

– **Ψυχολόγοι**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 6 ψυχολόγους, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 9, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό ψυχολόγων που απασχολήθηκαν από το Πρόγραμμα.

– **Κοινωνικοί λειτουργοί**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 9, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό κοινωνικών λειτουργών που απασχολήθηκαν από το Πρόγραμμα.

– **Οικισμοί παρέμβασης**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 13, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό των οικισμών που επισκέπτονταν οι ψυχολόγοι του Προγράμματος σε καθημερινή βάση, παρέχοντας ψυχοκοινωνική υποστήριξη.

– **Καταυλισμοί παρέμβασης**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 7, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό των καταυλισμών που επισκέπτονταν οι ψυχολόγοι του Προγράμματος σε καθημερινή βάση, παρέχοντας ψυχοκοινωνική υποστήριξη.

4.1.3.6.2 Εκροές της Δράσης 5: Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Δείκτες Εκροών Δράσης 5: Παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303167					
Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22476/12.11.2010 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 3201/14.02.2014 απόφασης 4ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Ψυχολόγοι	αριθμός	2	-	10	-
Κοινωνικοί λειτουργοί	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	9	-
Οικισμοί παρέμβασης	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	21	-
Καταυλισμοί παρέμβασης	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	7	-

– **Ψυχολόγοι**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 2 ψυχολόγους, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 10 βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό ψυχολόγων που απασχολήθηκαν από το Πρόγραμμα.

– **Κοινωνικοί λειτουργοί**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 9 βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό κοινωνικών λειτουργών που απασχολήθηκαν από το Πρόγραμμα.

– **Οικισμοί παρέμβασης**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 21, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό των οικισμών που επισκέπτονταν οι ψυχολόγοι του Προγράμματος σε καθημερινή βάση, παρέχοντας ψυχοκοινωνική υποστήριξη.

– **Καταυλισμοί παρέμβασης**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 7, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά στο αριθμό των καταυλισμών που επισκέπτονταν οι ψυχολόγοι του Προγράμματος σε καθημερινή βάση, παρέχοντας ψυχοκοινωνική υποστήριξη.

4.1.3.6.3 Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 5, όλων των Πράξεων

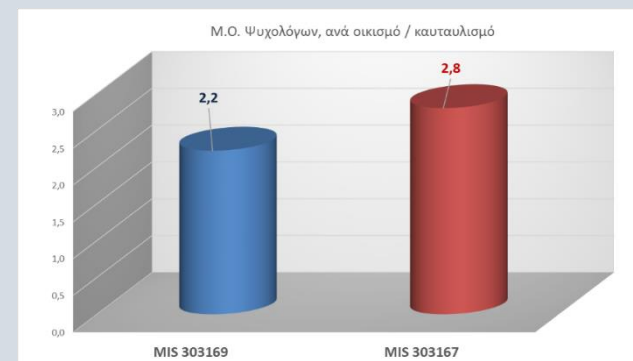
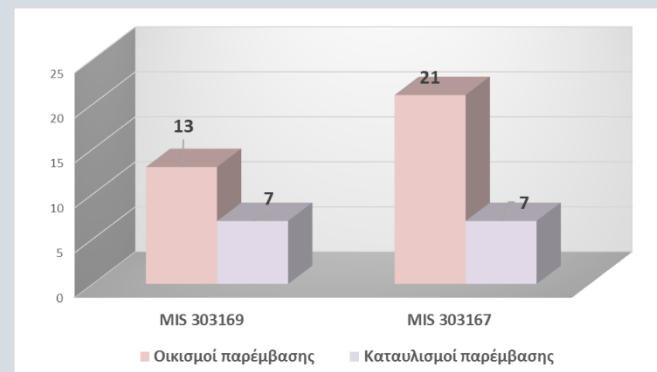
Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης

Βάσει των απολογιστικών στοιχείων υλοποίησης της δράσης 5, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

- ☞ Συνολικά, από τη Δράση 5 επωφελήθηκαν 48 οικισμοί και καταυλισμοί στις περιοχές παρέμβασης των δύο Πράξεων, με τους περισσότερους από αυτούς να βρίσκονται στην περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (MIS 303167), όπως φαίνεται και από το διπλανό σχήμα.
- ☞ Αναφορικά με τα σχολεία, με τα οποία συνεργάστηκαν οι κοινωνικοί λειτουργοί και ψυχολόγοι, στο πλαίσιο της Δράσης 5, η πλειοψηφία αφορούσε σε νηπιαγωγεία και δημοτικά των περιοχών παρέμβασης, όπως φαίνεται και από τον πίνακα που ακολουθεί.

Βαθμίδα εκπαίδευσης	MIS 303169	MIS 303167
Νηπιαγωγεία	22	13
Δημοτικό	42	21
Γυμνάσιο	10	9
Λύκειο	5	1
Σύνολο	79	44

- ☞ Οι ψυχολόγοι του Προγράμματος, εργάστηκαν σε «δίδυμα» μαζί με τους κοινωνικούς λειτουργούς και βρίσκονταν καθημερινά στο πεδίο (οικισμούς και καταυλισμούς), μεριμνώντας για την ψυχοκοινωνική στήριξη των παιδιών Ρομά και των οικογενειών τους. Παράλληλα, αποτέλεσαν ένα σύνδεσμο μεταξύ των γονέων Ρομά, των δημόσιων υπηρεσιών, αλλά και των διευθυντών / εκπαιδευτικών των

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Σελ. 152 από 335

σχολείων, παρακολουθώντας στενά τη φοίτηση των μαθητών Ρομά. Κατά Μέσο Όρο, στην Πράξη με MIS 303169 αντιστοιχούσαν 2,2 ψυχολόγοι ανά οικισμό / καταυλισμό, ενώ στην Πράξη με MIS 303167 2,8, αναλογία η οποία κρίνεται ιδιαίτερα ικανοποιητική για την κάλυψη των αναγκών των Ρομά.

☞ Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι **η έλλειψη ποσοτικοποιημένων στόχων της Δράσης 5, δεν επιτρέπει την ορθή παρακολούθησή της και συνεπώς δυσκολεύει την αξιολογική διαδικασία.**

4.1.3.7 Δράση 6: Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας

<p>Περιγραφή Δράσης, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169</p> <p>&</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167</p>	<p>Στόχος της δράσης 6 είναι η δημιουργία λειτουργικής, αμφίδρομης σχέσης ανάμεσα στο σχολείο, τις οικογένειες και την κοινότητα Ρομά. Απώτερος σκοπός είναι να ενδυναμωθεί η ομάδα Ρομά ώστε να εμπλέκεται στη λήψη και την υλοποίηση αποφάσεων που τους αφορούν, μέσα από ρόλους που δεν είναι βοηθητικοί αλλά ισότιμοι.</p> <p>Για την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 η συγκεκριμένη δράση χωρίζεται σε δύο σκέλη:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Για να επιτευχθεί η σύνδεση με την κοινότητα Ρομά και το σχολείο, οι κοινωνικοί λειτουργοί, οι ψυχολόγοι και οι διαμεσολαβήτριες θα επιδιώξουν όπως φαίνεται από τις Δράσεις 1, 2, και 5 την ενδυνάμωση των οικογενειών. Στο πλαίσιο αυτό θα υλοποιηθούν 4 εκδηλώσεις στον προαύλιο χώρο 4 σχολείων, με τις γυναίκες Ρομά να αποτελούν τα βασικά πρόσωπα της δράσης. Θα επιδιωχθεί η συνεργασία με μέσα μαζικής ενημέρωσης τα οποία θα καλύψουν τις συγκεκριμένες εκδηλώσεις. 2. Η ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ θα συνεργαστεί για την ενδυνάμωση της σχέσης κοινότητας σχολείου και τοπικής κοινωνίας αναλαμβάνοντας τη στήριξη των οικογενειών σε θέματα που αφορούν π.χ. την πρόληψη ναρκωτικών, καθώς και τα ζητήματα της παραβατικότητας των νέων. Έμπειρα μέλη της ομάδας της ΑΡΣΙΣ θα ενδυναμώσουν την κοινότητα με δράσεις (π.χ. στήριξης των ανηλίκων). <p>Για την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονίας και Θράκης», με MIS 303167 η δράση θα αναπτυχθεί σε 2 άξονες υλοποίησης:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 1ος άξονας είναι η στήριξη και η ενδυνάμωση των οικογενειών Ρομά (Δράσεις 1, 2 και 5), με στόχο την αντιμετώπιση της
--	---

παραβατικότητας των νέων και την εξοικείωση και ανάπτυξη εμπιστοσύνης της κοινότητας (και κυρίως των γυναικών)
Ρομά με το σχολείο

2. 2ος άξονας είναι η δημιουργία και λειτουργία (2) Κέντρων, που η ονομασία τους θα προκύψει σε συμφωνία με τους εμπλεκόμενους Ρομά και μη Ρομά. Τα Κέντρα αυτά που στοχεύουν κυρίως στην άρση της αρνητικής διάκρισης και του αποκλεισμού των Ρομά, θα αποτελέσουν τον κρίκο μεταξύ κοινότητας, σχολείου και οικογενειών και θα λειτουργούν με βάση την αρχή της ισοτιμίας, της ισότητας των φύλων και της διαπολιτισμικής αλληλεπίδρασης. Τα Κέντρα θα φιλοξενούν ή/και θα οργανώνουν εκπαιδευτικές και δημιουργικές δραστηριότητες για παιδιά και νέους και θα φροντίζουν για την ενημέρωση και διάχυση των δράσεών τους στην ευρύτερη τοπική κοινωνία και τα τοπικά ΜΜΕ. Στις δραστηριότητες των Κέντρων θα δίνεται έμφαση στις νέες τεχνολογίες, σε καινοτόμα εκπαιδευτικά υλικά και καινοτόμες παιδαγωγικές μεθόδους.

Απολογισμός Δράσης:

Η συγκεκριμένη δράση του Προγράμματος αφορά τη σύνδεση της κοινότητας Ρομά, με την ευρύτερη κοινότητα και με το σχολείο και αντανακλά τον κεντρικό σκοπό ολόκληρου του Προγράμματος. Η εκπαίδευση δεν πραγματοποιείται σε ουδέτερο κοινωνικό τόπο και χρόνο, ούτε είναι ανεξάρτητη από τις κοινότητες και την κοινωνία. Από τη σύνταξη του ΤΔΠ είναι φανερό (π.χ. υπήρχαν προτεινόμενες δράσεις των Φεστιβάλ, ανάλογων εκδηλώσεων και κέντρων διάχυσης της κουλτούρας και ενίσχυσης της πολιτισμικής ταυτότητας των Ρομά) ότι, αυτή η δράση επικεντρώνεται περισσότερο από τις προηγούμενες στην αναγνώριση του πολιτισμού και της ταυτότητας της κοινότητας των Ρομά. Η κοινωνική δικαιοσύνη ως επιστημονική έννοια όταν μεταφράζεται σε κοινωνική πολιτική διακρίνεται στην αναδιανεμητική πολιτική των πόρων (οικονομικών και συμβολικών) και στην πολιτική αναγνώρισης της ταυτότητας. Η πολιτική αναγνώρισης της ταυτότητας κατά κύριο λόγο εκφράζεται με τον πανηγυρισμό και τον «εορτασμό» ενός άλλου πολιτισμού. Ο «εορτασμός» αυτός έχει ως στόχο να αναγνωρίσουν οι λοιπές κοινωνικές ομάδες έναν πολιτισμό που είναι κρυμμένος, ή καλύτερα, περιθωριοποιημένος. Αντλώντας από τις μετανεωτερικές λογικές της κοινωνικής πολιτικής, μια τέτοια μορφή εκδήλωσης αποτελεί το πρώτο επίπεδο πληροφόρησης και

ευαισθητοποίησης για μια κοινωνική ομάδα. Οι εκδηλώσεις που γίνονται με επίκεντρο κοινωνικές ομάδες περιθωριοποιημένες κοινωνικά και εξαθλιωμένες οικονομικά, χρειάζεται να σχεδιάζονται και να οργανώνονται με ιδιαίτερη προσοχή, καθώς συχνά ενισχύουν αντί να αποδομήσουν στερεοτυπικές απεικονίσεις που πιθανόν έχει η ευρύτερη κοινότητα. Στη φάση της έναρξης του Προγράμματος παρουσιάστηκαν και εκδηλώθηκαν βίαιες και ρατσιστικές επιθέσεις προς τον πληθυσμό Ρομά. Οι εκδηλώσεις, κατά την ΕΟΣΠΕ, έπρεπε να διαφυλαχτούν, ώστε με συνεχείς διαμεσολαβήσεις να προετοιμαστεί το έδαφος για να αποφευχθούν αντίστοιχες συνθήκες στο μέλλον. Παράλληλα με τις διαμεσολαβήσεις της ΕΟΣΠΕ για την εύρεση κοινών τόπων, τόπων συνάντησης και διευθέτησης των αντιθέσεων επιδιώκονταν η ενδυνάμωση των ίδιων των Ρομά, κυρίως των γυναικών (πχ. των διαμεσολαβητριών στη Δράση 1 και των μητέρων στη Δράση 5), ώστε ένα μέρος της διαμεσολάβησης μεταξύ Ρομά και μη Ρομά να περάσει στις ίδιες και δια μέσου αυτών και με τη στήριξη των κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων στην κοινότητα. Με αυτόν τον τρόπο το άνοιγμα των κοινοτήτων Ρομά προς την ευρύτερη κοινότητα μέσω των Φεστιβάλ θα ήταν ευκολότερο.

ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ

Η ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ, έδρασε στην αρχική φάση αυτής της δράσης σε δύο περιοχές (Περαία και Πτολεμαΐδα) με προσωπικό που αφορούσε όλες τις ειδικότητες ώσπου να ενταχθούν οι συγκεκριμένοι Δήμοι στη Τροποποίηση του αρχικού Τεχνικού μας Δελτίου (υπάρχει σχετική έγκριση από την ΕΥΔ και το Υπουργείο Παιδείας). Η δράση τους ακολουθούσε τη λογική και τη φιλοσοφία του έργου δηλαδή την ενδυνάμωση των Ρομά την εξοικείωση με το γραμματισμό (βλ. mobile schooling, Δράση 2). Επίσης, η ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ ανέλαβε δράση και με τα Παιδιά Ρομά του Δρόμου στο Δήμο Θεσσαλονίκης. Η συγκεκριμένη δράση έλαβε χώρα για 2 μήνες. Σταμάτησε καθώς κρίθηκε επισφαλής τόσο για τους συνεργάτες της ΑΡΣΙΣ, όσο και για τα ίδια τα παιδιά που βρίσκονταν υπό την επιστασία ενηλίκων αγνώστων στοιχείων.

Εκδηλώσεις απονομής απολυτηρίων

Οι άτυπες σχολές κριτικού γραμματισμού γυναικών της Δράσης 3 έφεραν θετικά αποτελέσματα και για την αναγνώριση της προσπάθειάς τους

οργανώθηκε σχετική εκδήλωση στο Σχολείο Δενδροποτάμου και τις δύο χρονιές που υπήρχαν απόφοιτες από την περιοχή. Στην εκδήλωση συμμετείχαν φορείς και άτομα για τη διάχυση των θετικών αποτελεσμάτων και είχαν προσκληθεί εκπαιδευτικοί του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) της περιοχής καθώς και γυναίκες που φοιτούσαν ήδη στο ΣΔΕ προκειμένου να ενημερώσουν και να παρακινήσουν τις απόφοιτες για συνέχιση των σπουδών τους.

Οι διαμεσολαβήτριες μαζί με τις/τους συνεργάτριες/τες του Προγράμματος στο πεδίο δημιούργησαν στο χώρο του Προγράμματος μια ιματιοθήκη για να καλύπτουν τις ανάγκες των οικογενειών Ρομά που βρίσκονταν κάτω από το όριο της φτώχειας. Με αυτόν τον τρόπο οι διαμεσολαβήτριες λειτουργούσαν ενισχυτικά προς κάποιες οικογένειες έτσι ώστε να μπορούν να στείλουν με αξιοπρέπεια τα παιδιά τους στο σχολείο. Η διερεύνηση των πόρων από φορείς και συλλόγους της ευρύτερης κοινότητας μέσα από ένα πλαίσιο αιτημάτων και επιστολών ενδυνάμωνε τις διαμεσολαβήτριες στο ρόλο τους και τις ένωνε με την κοινότητα Ρομά καθώς η παρέμβασή τους δεν αφορούσε μόνο τη σχέση με το σχολείο αλλά και με τις οικογένειες. Επιπλέον, και οι οικογένειες έμπαιναν στη διαδικασία μάθησης σχετικά με τη διερεύνηση πόρων και διαπίστωναν ότι το Πρόγραμμα έδινε μεγάλη σημασία στην αναγνώρισή τους και στο σεβασμό της αξιοπρέπειας ως βασικό συστατικό στοιχείο της ταυτότητας του κάθε ανθρώπου.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο γυναίκες Ρομά εξέφρασαν την επιθυμία να γνωρίσουν την πόλη της Θεσσαλονίκης, να δουν αξιοθέατα και να επισκεφθούν μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, να βγουν από τον οικισμό και την πόλη και να γνωρίσουν και άλλους σημαντικούς τόπους, και να συμμετέχουν σε πολιτιστικές εκδηλώσεις αναδεικνύοντας τη γλώσσα και τον πολιτισμό τους. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο εξασφαλίστηκε η συμμετοχή τους σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και διοργανώθηκαν εκπαιδευτικές εκδρομές όπου συμμετείχαν κυρίως γυναίκες.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ-Α.Π. 2				
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΟΙ	ΤΟΠΟΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ	ΚΑΛΥΨΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ
7/6/2013	Σύλλογος Γυναικών Ρομ Δενδροποτάμου	Δημαρχείο Θεσσαλονίκη	Συμμετοχή στη "Γιορτή Πολυγλωσσίας" του Δήμου Θεσσαλονίκης. Αφήγηση/Δραματοποίηση Τσιγγάνικων Παραμυθιών	ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
14/6/2013	Γυναίκες και παιδιά οικισμού Αγίας Σοφίας	Ξενάγηση στην πόλη της Θεσσαλονίκης με το λεωφορείο ανοιχτού τύπου και περιήγηση στα	Εκπαιδευτική και ψυχαγωγική	ΑΤΟΜΙΚΑ

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 157 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
 ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

		αξιοθέατα της πόλης		
20/6/2014	Γυναίκες από τον οικισμό Δενδροποτάμου	Βόλτα στην πόλη της Θεσσαλονίκης	Ψυχαγωγική	ΑΤΟΜΙΚΑ

ΕΚΔΡΟΜΕΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΩΝ-Α.Π.2				
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΟΙ	ΤΟΠΟΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ	ΚΑΛΥΨΗ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗΣ
10/7/2013	Γυναίκες οικισμού Δενδροποτάμου	Αμφίπολη Σερρών και Μοναστήρι Παναγίας Εικοσιφοίνισσας	Εκπαιδευτική και ψυχαγωγική εκδρομή	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
17/7/2014	Παιδιά και γυναίκες από τον οικισμό Δενδροποτάμου	Αρχαιολογικός χώρος του Δίου και Όλυμπος	Εκπαιδευτική και ψυχαγωγική εκδρομή	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Φεστιβάλ

Για την σύνδεση των οικογενειών Ρομά με την τοπική κοινωνία πραγματοποιήθηκαν δύο Φεστιβάλ ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης στα θέματα του κοινωνικού αποκλεισμού, ένα στο Διδυμότειχο και δύο στη Θεσσαλονίκη με μεγάλη συμμετοχή τόσο Ρομά, όσο και μη Ρομά πληθυσμού. Για την υλοποίηση των φεστιβάλ, οι συνεργάτες του Προγράμματος εργάστηκαν για διαστήματα 4 μηνών μέσα σε οικισμούς και καταυλισμούς για να δημιουργήσουν ομάδες Ρομά που θα παρουσίαζαν στο φεστιβάλ τραγούδια και μουσική, θεατρικές παραστάσεις, καλλιτεχνικές κατασκευές, καθώς και χειροτεχνίες. Οι εκδηλώσεις αποτέλεσαν δημιουργικές γέφυρες μεταξύ τοπικής κοινωνίας, Ρομά και σχολείου, έγιναν σε χώρους δημόσιους σε μια προσπάθεια εξάλειψης της απομόνωσης και του αποκλεισμού των Ρομά σε διακριτούς δικούς τους χώρους. Με κεντρικό σύνθημα την έννοια της Συμβίωσης το Πρόγραμμα διοργάνωσε 3 Φεστιβάλ καλώντας τους πολίτες να υποστηρίξουν την προσπάθεια κατά του αναλφαριθμητισμού και της περιθωριοποίησης των πληθυσμών Ρομά. Η παρουσία Ρομά και μη Ρομά στον ίδιο χώρο, και μάλιστα σε χώρο τοπόσημο για την πόλη της Θεσσαλονίκης (Λευκός Πύργος), αποτελούσε μήνυμα συμπαρατάσης στον αγώνα χιλιάδων παιδιών και των οικογενειών τους για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής τους. Για να αποφευχθεί η λογική του ψευδούς «εορτασμού» και του φολκλόρ, όπως συνηθίζονταν στο παρελθόν, οι καλλιτέχνες του Προγράμματος

οργάνωσαν, συμμετείχαν σε μουσικά ή θεατρικά σύνολα και παρουσίασαν από κοινού με τους Ρομά μουσική σύγχρονη με ιδιότυπα σχεδιάσματα, καθώς και θεατρικές παραστάσεις με γυναίκες Ρομά στη σκηνή και εγκαταστάσεις (installations) σύγχρονης μορφής με αυτοσχεδιασμούς αντίστοιχους με τις κατασκευές των σπιτιών Ρομά. Όλα αυτά έλαβαν χώρα στο Κέντρο της Θεσσαλονίκης (Λευκό Πύργο), μετά την πρόθυμη παραχώρηση του χώρου από το Δήμο Θεσσαλονίκης και στον προαύλιο χώρο του ΕΠΑΛ Διδυμοτείχου το 2013. Στο Διδυμότειχο, το Φεστιβάλ έγινε σε χώρο δημόσιο σε μια προσπάθεια εξάλειψης της απομόνωσης και του αποκλεισμού των Ρομά σε διακριτούς δικούς τους χώρους. Η καλλιτεχνική-παιδαγωγική ομάδα «Ελάτε να παίξουμε» προετοίμασε τα παιδιά σε ένα θεατρομουσικοχορευτικό παιχνίδι, με κατασκευές και τραγούδια. Η προετοιμασία αυτή, οδήγησε σε παράσταση, βασισμένη στο παραμύθι «Ο ποντικός και η θυγατέρα του» και ήταν ανοιχτή για όλους τους επισκέπτες του Φεστιβάλ. Στο χώρο του Φεστιβάλ, για τους ενήλικες Ρομά και για εκπαιδευτικούς και μη, προβλήθηκε ταινία με δουλειές μαθητών/τριών στα πλαίσια του «Προγράμματος Εκπαίδευσης Παιδιών Ρομά». Οι επισκέπτες του Φεστιβάλ επίσης, είχαν τη δυνατότητα να ξεφυλλίσουν το εναλλακτικό εκπαιδευτικό υλικό που έχει δημιουργηθεί στα πλαίσια του Προγράμματος και να ενημερωθούν σχετικά με διαφοροποιημένες μορφές διδασκαλίας, αλλά και να περιηγηθούν στην έκθεση φωτογραφίας με χαρακτηριστικά στιγμιότυπα του Προγράμματος. Επίσης, ακολούθησε γλέντι με χάλκινα και ζουρνάδες από το μουσικό συγκρότημα Παζαρέντζη της Νάουσας το οποίο έπαιξε με μουσικούς της περιοχής.

Τα Φεστιβάλ ήταν μια ευκαιρία για δημιουργική συνεργασία μεταξύ των ομάδων Ρομά και μη Ρομά κυρίως στη φάση της προετοιμασίας τους που σκόπιμα είχε σχεδιαστεί έτσι ώστε να αποτελούν παραδείγματα συνύπαρξης και συνεργασίας των δύο ομάδων.

Τα αποτελέσματα σύνδεσης της κοινότητας με την ευρύτερη κοινότητα διαφαίνονται χαρακτηριστικά από τα δύο παραδείγματα που περιγράφονται παρακάτω.

Μετά την πρώτη πραγματοποίηση του Φεστιβάλ Συμβιώσεις το μουσικό σχήμα ενηλίκων και εφήβων Ρομά Αγίας Σοφίας με την ονομασία Kazzura προσκλήθηκε από το Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ της πόλης να συμμετέχει στις μουσικές δραστηριότητες. Αυτό αποκαλύπτει την αναγνώριση από μέρους των άλλων μουσικών σχημάτων της ύπαρξης του συγκροτήματος Ρομά της Αγίας Σοφίας.

Επίσης, στο Γαλλικό Ινστιτούτο Θεσσαλονίκης υλοποιήθηκε εικαστική δράση –εγκατάσταση με τις κατασκευές των Ρομά του 2^{ου} Φεστιβάλ. Η εγκατάσταση

και η δράση λειτούργησε ως πρωτοφανής σύνθεση βασισμένη σε πραγματικά γεγονότα της καθημερινής ζωής, ενσωματώνοντας στο καλλιτεχνικό έργο τη βιντεοσκοπημένη διαδικασία κατασκευής προσομοίωσης μιας κατοικίας που έγινε μέσα στον οικισμό Ρομά της Περαίας. Η εικαστική δράση είχε ως στόχο την παρουσίαση μιας ιδιότυπης οικολογικής κατοικίας (για αστέγους) από υλικά ανακύκλωσης. Το δρώμενο παρουσιάστηκε στο χώρο του Γαλλικού Ινστιτούτου Θεσσαλονίκης, και έγινε δεκτό με ενθουσιασμό από το κοινό μη Ρομά και Ρομά.

Επίσης στο πλαίσιο αυτής της δράσης δημιουργήθηκαν για την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167 δύο Κέντρα Αυτοοργάνωσης και Συντονισμού Προγράμματος Εκπαίδευσης Ρομά (ΚΑΣΠΕΡ). Τα Κέντρα αυτά, στόχευαν κυρίως στην άρση της αρνητικής διάκρισης και του αποκλεισμού των Ρομά, από την ευρύτερη κοινότητα. Για τη δημιουργία των Κέντρων, η ΕΟΣΠΕ επεδίωξε στην αρχική φάση συναντήσεις με άτομα των κοινοτήτων Ρομά στο Διδυμότειχο και την Ξάνθη. Σε αυτήν την φάση δε διαπιστώθηκε ενδιαφέρον των κοινοτήτων. Γι' αυτόν τον λόγο η ΕΟΣΠΕ αποφάσισε τη δημιουργία των Κέντρων σε δύο νέες περιοχές, στην Καβάλα (Νέα Καρυά) και την Ορεστιάδα, καθώς και στις δύο αυτές περιοχές υπήρξε μεγάλο ενδιαφέρον από τις κοινότητες Ρομά. Αναζητήθηκαν οι χώροι στέγασης στη βάση δύο κριτηρίων: να βρίσκονται σε μικρή απόσταση από τις περιοχές που κατοικούν Ρομά και να υπάρχει έως ένα βαθμό, εμπλοκή διαφόρων φορέων της ευρύτερης κοινότητας, έτσι ώστε να διαμορφωθεί το πλαίσιο για τη βιωσιμότητα της δράσης. Γι' αυτόν τον λόγο, τα Κέντρα στεγάστηκαν στην περιοχή της Νέας Καρυάς σε χώρο που παραχώρησε ο Δήμος μετά από συνεργασία με την ΕΟΣΠΕ και στην Ορεστιάδα σε χώρο των ΙΑΚ, μετά από συνεργασία της ΕΟΣΠΕ με το προσωπικό και τις Κεντρικές υπηρεσίες, στις οποίες εντάσσονται τα ιατροκοινωνικά κέντρα. Στα Κέντρα Αυτοοργάνωσης και Συντονισμού Προγράμματος Εκπαίδευσης Ρομά (Κ.Α.Σ.Π.Ε.Ρ), τοποθετήθηκαν από το Πρόγραμμα δύο γραμματείς (μερικής απασχόλησης), μία σε κάθε Κέντρο, για τη διοίκηση και τη διαχείριση των Κέντρων, ώστε να επιτυγχάνονται πιο εύκολα οι δράσεις του Προγράμματος.

Τα Κέντρα αποτέλεσαν τον κρίκο μεταξύ κοινότητας, σχολείου και οικογενειών φιλοξενώντας δράσεις ευαισθητοποίησης (Μαθήματα Μαγειρικής, Ενημέρωση για θέματα Υγιεινής, Διαχείριση Νοικοκυριού, Ρομά ερασιτέχνες Ηθοποιοί) για τους ενήλικες και δημιουργικές δραστηριότητες για τα παιδιά και τους έφηβους (Μαθήματα Ζωγραφικής, Απασχόληση των παιδιών για εργασία μητέρων). Τα Κέντρα ενημέρωναν την κοινότητα για τα δικαιώματα των Ρομά, καθώς και τους Δήμους για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων (απεντομώσεις κ.ά). Στα Κέντρα, κατά τη λειτουργία τους ήταν καταχωρημένα

όλα τα απαραίτητα στοιχεία και έντυπα για την απόκτηση πιστοποιητικών των παιδιών και των ενηλίκων (αστικό-δημοτική τακτοποίηση). Τακτοποιούνταν ζητήματα που αφορούσαν σε εμβολιασμούς των παιδιών από εξωτερικούς φορείς, παρέχονταν υλικά για τα παιδιά σχολικής ηλικίας (τσάντες, τετράδια, μολύβια) καθώς και ρουχισμός. Οι γραμματείς των Κέντρων μαζί με τους διαμεσολαβητές ενημέρωναν τους Ρομά για θέματα ενδιαφέροντος τους, όπως για προκηρύξεις θέσεων εργασίας των Δήμων, για τη συμπλήρωση αιτήσεων στα μητρώα Κοινωνικών Παντοπωλείων.

Στο Κ.Α.Σ.Π.Ε.Ρ. της Νέας Καρυάς, συναντιόντουσαν οι διαμεσολαβητές των γύρω περιοχών κάθε δεκαπενθήμερο για να συζητήσουν για τα ζητήματα που τους απασχολούσαν σε σχέση με τις Κοινότητές τους. Στο συγκεκριμένο ΚΑΣΠΕΡ απασχολήθηκε Ρομά της περιοχής, φοιτητής των Τ.Ε.Ι. Καβάλας με στόχο να αναλάβει τη διαχείριση του Κέντρου, μετά την αποχώρηση του Προγράμματος. Ο ίδιος, εκπαιδεύτηκε στη διαχείριση των αρχείων του Κέντρου, στην τηλεφωνική επικοινωνία με φορείς και γνώρισε τις κοινότητες Ρομά των γύρω περιοχών. Όταν αποχώρησε η εργαζόμενη ως γραμματέας του Προγράμματος, ο ίδιος επέλεξε το ρόλο του διαμεσολαβητή στην κοινότητά του ως πιο δημιουργικού από τον ρόλο του συντονιστή του Κέντρου.

Τα Κ.Α.Σ.Π.Ε.Ρ αποτέλεσαν τη γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ των κοινοτήτων Ρομά, του Προγράμματος και των σχολείων. Λειτουργήσαν πολλαπλασιαστικά για τη διάχυση των πληροφοριών του Προγράμματος, καθώς και την προσέλκυση παιδιών και ενηλίκων Ρομά στις εκδηλώσεις και το Συνέδριο του Προγράμματος.

Από ότι διαφάνηκε όμως, δεν ευοδώθηκαν ως σταθερές δομές στήριξης των Ρομά για δύο λόγους: α) χρειάζονται περισσότερα χρόνια ώστε οι Ρομά να κατανοήσουν τα δικαιώματά τους στην ευρύτερη κοινότητα, καθώς και ζητήματα γραφειοκρατίας των φορέων ώστε να αναλάβουν δράση στις κοινότητές τους χωρίς εξωτερική βοήθεια των μη Ρομά και β) η Δράση 3 του εγγραμματος των ενηλίκων, καλό θα ήταν, να είχε προηγηθεί της δράσης 6 ώστε να υπάρχει ένα μεγαλύτερο ποσοστό λειτουργικά εγγράμματων ενηλίκων, άρα και μια μεγαλύτερη δεξαμενή εύρεσης Ρομά για την ανάληψη τέτοιων καθηκόντων.

Τέλος όσον αφορά το παραδοτέο «Π.6.1. Πεπραγμένα σύνδεσης της κοινότητας με την κοινωνία» είναι κοινό για τις δύο Πράξεις, έχει ολοκληρωθεί και περιλαμβάνει την υλοποίηση των φεστιβάλ .

4.1.3.7.1 Εκροές της Δράσης 6: Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Δείκτες Εκροών Δράση 6: Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303169					
Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2010 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Συνεργασία με ΜΚΟ «ΑΡΣΙΣ»	ΝΑΙ/ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Εκδηλώσεις με τη συμμετοχή Γυναικών Ρομά	αριθμός	4	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	2	-

– **Συνεργασία με ΜΚΟ «ΑΡΣΙΣ»**

Το ΤΔΕΠ, καθώς και το αναθεωρημένο ΤΔ προέβλεπαν την συνεργασία του Προγράμματος με την ΜΚΟ «ΑΡΣΙΣ». Ο δείκτης έως τις 31.12.2014 υλοποιήθηκε πλήρως και διήρκησε 2 μήνες όπως περιγράφεται και στον απολογισμό της δράσης.

– **Εκδηλώσεις με τη συμμετοχή Γυναικών Ρομά**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 4 εκδηλώσεις που θα λάμβαναν χώρα στον προαύλιο χώρο 4 σχολείων, ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 2, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε δύο Φεστιβάλ που διοργανώθηκαν στις 28.9.2013 και στις 5.10.2014 αντίστοιχα στην πόλη της Θεσσαλονίκης.

4.1.3.7.2 Εκροές της Δράσης 6: Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Δείκτες Εκροών Δράση 6: Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης: MIS 303167					
Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22476/12.11.2010 απόφαση ένταξης</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 3201/14.02.2014 απόφασης 4ης τροποποίησης</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Κέντρα Αυτοοργάνωσης και Συντονισμού Προγράμματος Εκπαίδευσης Ρομά (ΚΑΣΠΕΡ)	αριθμός	2	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	2	-
Εκδηλώσεις με τη συμμετοχή Γυναικών Ρομά	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	2	-

– **Κέντρα Αυτοοργάνωσης και Συντονισμού Προγράμματος Εκπαίδευσης Ρομά (ΚΑΣΠΕΡ)**

Η τιμή στόχος του δείκτη στο ΤΔΕΠ, είχε προσδιοριστεί σε 2 Κέντρα Αυτοοργάνωσης και Συντονισμού Προγράμματος Εκπαίδευσης Ρομά (ΚΑΣΠΕΡ), ωστόσο, κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε επαναπροσδιοριστεί η τιμή στόχος. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 2 και αφορά τα Κέντρα Αυτοοργάνωσης και Συντονισμού Προγράμματος Εκπαίδευσης Ρομά (ΚΑΣΠΕΡ) που υλοποιήθηκαν μέσω του Προγράμματος.

– **Εκδηλώσεις με τη συμμετοχή Γυναικών Ρομά**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕΠ, καθώς και η τιμή στόχος του δείκτη κατά την αναθεώρηση του ΤΔ δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 1 βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε ένα Φεστιβάλ που διοργανώθηκε στις 21.9.2013 στον προαύλιο χώρο του ΕΠΑΛ Διδυμοτείχου.

4.1.3.7.3 Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 6, όλων των Πράξεων

Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης

Βάσει των απολογιστικών στοιχείων υλοποίησης της δράσης 6, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

- ☞ Οι παρεμβάσεις της δράσης 6, διαφοροποιήθηκαν από τον αρχικό σχεδιασμό, παρότι αυτός δεν ανταποκρίνονταν απόλυτα στους στόχους της Δράσης, οι οποίοι αφορούσαν στη σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας και στην ενδυνάμωση των Ρομά, ώστε να εμπλέκονται στη λήψη και υλοποίηση αποφάσεων που τους αφορούν. Η σύνδεση μεταξύ σχολείου και οικογένειας πραγματοποιούνταν μέσω των παρεμβάσεων των Δράσεων 1 και 2, ενώ η σύνδεση μεταξύ τοπικής κοινωνίας και οικογένειας υλοποιήθηκε στο πλαίσιο της Δράσης 1, 2 και 5. Σε αυτό το επίπεδο, οι παρεμβάσεις της Δράσης 6 δεν αποτελούσαν μία διακριτή παρέμβαση, ενώ το περιεχόμενό τους όπως είχε σχεδιαστεί δεν θα μπορούσε να αποφέρει κάποια ουσιαστικά αποτελέσματα σύνδεσης.
- ☞ Σε ότι αφορά τη συνεργασία με την ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ, (MIS 303169), αυτή διαφοροποιήθηκε από τον αρχικό σχεδιασμό και δεν κατάφερε να αναπτύξει δράσεις στήριξης των οικογενειών Ρομά σε θέματα που αφορούσαν την πρόληψη ναρκωτικών, καθώς και τα ζητήματα της παραβατικότητας των νέων. Όπως έχει ήδη αναφερθεί στον απολογισμό της Δράσης, οι συνθήκες που επικρατούσαν, καθιστούσαν επισφαλή τη συνέχιση των παρεμβάσεων.
- ☞ Σε ότι αφορά στις 4 προγραμματιζόμενες εκδηλώσεις τις Πράξης με MIS 303169, στους προαύλιους χώρους ισάριθμων σχολείων με τη συμμετοχή γυναικών Ρομά, αυτές δεν υλοποιήθηκαν. Αντ' αυτών υλοποιήθηκαν 2 Φεστιβάλ στην πόλη της Θεσσαλονίκης (το 2013 και 2014), ενώ ακόμη ένα υλοποιήθηκε στην περιοχή του Διδυμότειχου (Πράξη με MIS 303167), χωρίς να είναι προγραμματισμένο.
- ☞ Τέλος, τα ΚΑΣΠΕΡ, δεν κατάφεραν να συγκεντρώσουν το ενδιαφέρον του πληθυσμού Ρομά και ιδιαίτερα των γυναικών Ρομά, οι οποίες δεν αισθάνονταν βολικά να φύγουν από τον οικισμό τους για να επισκεφτούν τα Κέντρα που ήταν λίγο απομακρυσμένα. Παράλληλα, δεν επετεύχθη ο στόχος της αυτοοργάνωσης των κέντρων αυτών και η συνέχιση της λειτουργίας τους και μετά τη λήξη του Προγράμματος.

4.1.3.8 Δράση 7: Δικτύωση των σχολείων

<p>Περιγραφή Δράσης, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169</p> <p>&</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167</p>	<p>Στόχος της δράσης 7 είναι η αξιοποίηση των ΤΠΕ για την εξασφάλιση πρόσβασης στο υλικό και στα αποτελέσματα των παρεμβάσεων και η υποστήριξη όλων των εμπλεκόμενων στο πρόγραμμα από τους επιστημονικούς συνεργάτες του προγράμματος. Η επίτευξη του παραπάνω στόχου θα πραγματοποιηθεί με τον σχεδιασμό, υλοποίηση και λειτουργική υποστήριξη μιας διαδικτυακής ηλεκτρονικής πύλης (web portal) μέσω της οποίας θα παρέχονται οι επιθυμητές υπηρεσίες.</p> <p>Οι υπηρεσίες θα προσφέρονται στους χρήστες (εκπαιδευτικοί, μαθητές, διοικητικό προσωπικό) μετά τη εγγραφή τους στο δίκτυο και τη δημιουργία λογαριασμού (με πιθανή διαφοροποίηση στο επίπεδο των δικαιωμάτων) και μεταξύ άλλων μπορεί να περιλαμβάνουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Φιλοξενία στατικών ή δυναμικών ιστοσελίδων (Web Hosting) ή/και αυτόματη δημιουργία ιστοσελίδων με προκαθορισμένα πρότυπα (Automatic Web Page Generation) • Χώρος συζήτησης (Forum) και ηλεκτρονικά ενημερωτικά δελτία (Newsletters) • Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη • Επικοινωνία μεταξύ των χρηστών μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (E-mail), συνομιλίας σε πραγματικό χρόνο (chat), ή ηλεκτρονικών πινάκων ανακοινώσεων (BBS) • Πλατφόρμα Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης (e-learning), εικονικές τάξεις (Virtual Classrooms) κλπ. • Τηλεδιάσκεψη (Video conference) • Ιδεατό Ιδιωτικό Δίκτυο (Virtual Private Network) • Proxy Server για ταχύτερη και ασφαλέστερη πλοήγηση (Web Filtering) • Διαδικτυακή τηλεφωνία (Voice over IP) • Ζωντανή διαδικτυακή κάλυψη γεγονότων (streaming video), video κατ' απαίτηση (Video On Demand) • Υποστήριξη χρηστών (Help Desk)
---	---

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 165 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

- Ημερολόγιο (Calendar), Ατζέντα διευθύνσεων (Address Book), Λίστα Υποχρεώσεων (Task List) κλπ

Σε επίπεδο Διαχειριστή Συστήματος (Administrator) οι προσφερόμενες υπηρεσίες αφορούν:

- Απομακρυσμένη διαχείριση του server και των σταθμών εργασίας στις σχολικές μονάδες (Remote Administration/Login)
- Δημιουργία αντιγράφων ασφαλείας (Backup) των βάσεων δεδομένων στον server (και αυτόματα σε προκαθορισμένη χρονική στιγμή)
- Στατιστικά στοιχεία επισκεψιμότητας της πύλης (Web Usage Statistics)
- Παρακολούθηση κίνησης δικτύου (Network Traffic Monitor)

Για τη δημιουργία, συντήρηση και λειτουργία της δικτύωσης, την ευθύνη θα έχουν δύο επιστημονικοί συνεργάτες του προγράμματος με εμπειρία στις ΤΠΕ και την εκπαίδευση. Όλο το έργο θα είναι προσβάσιμο από τους τυφλούς αναγνώστες μέσω της χρήσης του προγράμματος WinBraille.

Απολογισμός Δράσης:

Αντικείμενο της δράσης 7 ήταν η δικτύωση των σχολικών μονάδων του προγράμματος μέσω ΤΠΕ με σκοπό την προσφορά υπηρεσιών σε εκπαιδευτικούς, μαθητές και διοικητικό προσωπικό. Η επίτευξη του παραπάνω στόχου πραγματοποιήθηκε με τον σχεδιασμό, υλοποίηση και λειτουργική υποστήριξη μιας διαδικτυακής ηλεκτρονικής πύλης (web portal) μέσω της οποίας παρέχονται οι επιθυμητές υπηρεσίες. Η δράση υλοποιήθηκε σε 4 φάσεις, όπως αυτές περιγράφονται παρακάτω:

Φάση Α: Σεπτέμβριος 2010 - Ιούνιος 2011

Η φάση Α ξεκίνησε το Φεβρουάριο του 2011 και περιλαμβάνει την διερεύνηση των δυνατών επιλογών για το σύστημα διαχείρισης περιεχομένου το οποίο θα αποτελούσε τη βάση για την ανάπτυξη του ιστοτόπου του Προγράμματος. Μετά από συγκριτική αξιολόγηση, επιλέχθηκε το ελεύθερο λογισμικό (open source) Drupal, το οποίο και εγκαταστάθηκε αρχικά σε υπολογιστή που παραχωρήθηκε από το ΠΤΔΕ- ΑΠΘ και στη συνέχεια μεταφέρθηκε στο διακομιστή. Η εγκατάσταση αφορά και το διακομιστή ιστοσελίδων (Apache web server) και το διακομιστή βάσης δεδομένων (MySQL database server). Η διεύθυνση

του ιστοτόπου του Προγράμματος είναι <http://roma.eled.auth.gr/>. Στη συνέχεια της φάσης Α σχεδιάστηκε η βασική δομή του ιστοτόπου και δημιουργήθηκαν το δύο βασικά μενού πλοήγησης, ένα οριζόντιο και ένα κάθετο. Το τελευταίο χρησιμοποιήθηκε για να φιλοξενεί τις δράσεις του προγράμματος (αρχικές περιγραφές, ενέργειες, αποτελέσματα κλπ.). Το οριζόντιο θεματικό μενού σχεδιάστηκε για πιο γρήγορη πρόσβαση σε ιστοσελίδες που θεωρήθηκε ότι θα έχουν και υψηλότερη επισκεψιμότητα (Υλικό Παρεμβάσεων, Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη, Επιμορφωτικό Υλικό κλπ.). Δημιουργήθηκε επίσης το υποσύστημα (module) δημιουργίας λογαριασμού χρηστών, όπου έπρεπε επίσης να εγκατασταθεί και να παραμετροποιηθεί και mail server (Mercury) για την αποστολή ειδοποιήσεων και αποδοχής από τους χρήστες. Επιπλέον, βάσει των δεδομένων από τις διερευνητικές επισκέψεις της ΕΟΣΠΕ και της ΟΨυΣ, χωροθετήθηκαν οι καταυλισμοί και οικισμοί των περιοχών παρέμβασης στο χάρτη (Ο χάρτης των οικισμών με χρήση Google Maps), καθώς και οι σχετικές αναφορές (point references) σχολείων δράσεων του προγράμματος, απασχολούμενων και γενικότερων στοιχείων. Ενδεικτική παρουσίαση έγινε στη Συμβουλευτική Επιτροπή (Αθήνα 4 Μαΐου). Τα στοιχεία για κάθε καταυλισμό και οικισμό συμπληρώνονταν με την ολοκλήρωση της έρευνας πεδίου, έτσι ώστε να είναι εφικτή η πρόσβαση στα στοιχεία τόσο του γενικού, όσο και του μαθητικού πληθυσμού των κοινοτήτων.

Για την καταγραφή των οικισμών με Google Maps, δημιουργήθηκε μία ιστοσελίδα η οποία ενσωματώνει ένα παράθυρο (μεταβλητών) διαστάσεων χρησιμοποιώντας ένα Google API Key το οποίο ζητήθηκε από τη Google και συσχετίστηκε με το URL του ιστοτόπου. Η ιστοσελίδα χρησιμοποιεί JavaScript για να αντλήσει δεδομένα από ένα απλό αρχείο κειμένου (.txt-flat database) όπου είναι αποθηκευμένα: οι γεωγραφικές συντεταγμένες των οικισμών (σε δεκαδική μορφή), για απεικόνιση των markers (επεξεργάσιμη σχεδίασης - custom designed) στο χάρτη, ονόματα οικισμών και δήμων, (παλιές) νομαρχιακές διαιρέσεις και πληθυσμοί (υπό επεξεργασία) για απεικόνιση στα σχετικά info-boxes που αναδύονται με το πάτημα πάνω στο κάθε marker και η διεύθυνση μιας μικρής (thumbnail) φωτογραφίας από τον οικισμό

Φάση Β: Ιούλιος 2011 - Δεκέμβριος 2012

Σε αυτή τη φάση πραγματοποιήθηκαν οι εξής ενέργειες:

1. Σχεδιάστηκε το λογότυπο του Προγράμματος και ενσωματώθηκε στον ιστοτόπο. Με βάση αυτό δημιουργήθηκαν και επικεφαλίδες για τα επιστολόχαρτα κλπ. Το λογότυπο επίσης χρησιμοποιήθηκε και στο γραφιστικό σχεδιασμό του ενημερωτικού δελτίου το οποίο είναι υπό ολοκλήρωση.

2. Ο ιστοτόπος επεκτάθηκε με εγκατάσταση και παραμετροποίηση των σχετικών αρθρωμάτων (modules). Πιο συγκεκριμένα:
 - *Newsletter* για υποστήριξη εγγραφής στη λίστα (ή τις λίστες αν κριθεί σκόπιμο να υπάρξει κάποιου είδους θεματική κατηγοριοποίηση), αυτόματης και μαζικής αποστολής των δελτίων και προβολής των παλαιότερων τευχών. Τα δελτία (τριμηνιαία) ήταν προσβάσιμα και από τους απλούς επισκέπτες του ιστοτόπου, καθώς επίσης και από τους εγγεγραμμένους χρήστες στους οποίους αποστέλλονταν αυτόματα.
 - *Webform* για τη δημιουργία online φορμών με πεδία καταχώρησης στοιχείων. Έχει χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία μητρώου επιμορφωτών και για την διευκόλυνση της σχετικής αξιολόγησης υποψήφιων επιμορφωτών που υπέβαλαν αίτημα, μετά από σχετική προκήρυξη.
 - *Biblio* για τη δημιουργία ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης με επιστημονικά άρθρα, δημοσιεύματα, εργασίες και βιβλία σχετικά με το αντικείμενο του προγράμματος. Οι χρήστες είχαν τη δυνατότητα να εξάγουν τη βιβλιογραφική αναφορά σε διάφορες μορφές (BibTeX, Endnote κλπ.), να αναζητούν απευθείας μέσω Google Scholar ή να κατεβάζουν το τεκμήριο σε ηλεκτρονική μορφή
 - *Lightbox* για εμφάνιση φωτογραφιών σε μορφή άλμπουμ (με πλήκτρα πλοήγησης κλπ.). Χρησιμοποιήθηκε για τις φωτογραφίες των οικισμών Ρομά
3. Ενεργοποιήθηκε επίσης το *Language Switch Block* για εναλλαγή μεταξύ των δύο γλωσσών, Ελληνικών και Αγγλικών. Η μετάφραση αφορούσε μόνο τη διεπαφή χρήστη (User Interface) και όχι το περιεχόμενο των ιστοσελίδων.
4. Συνεχίστηκε η χαρτογράφηση των οικισμών Ρομά στη Βόρειο Ελλάδα με τη χρήση Google Maps καθώς επίσης και με τη χρήση του Google Earth όπου εμφανίζονται περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους οικισμούς. Δημιουργήθηκε ένα πρότυπο (template) για τη καρτέλα πληροφοριών (τύπου .jpg) του κάθε οικισμού και σύνδεσμος στην καρτέλα προς ένα αρχείο (τύπου .pdf) με επιπρόσθετες πληροφορίες. Το αρχείο .kml του Google Earth ενσωματώθηκε επίσης και σε ιστοσελίδα, ώστε να είναι δυνατή η προβολή του από οποιονδήποτε browser χρησιμοποιώντας απλώς το Google Earth plugin. Διερευνήθηκε επίσης η δυνατότητα άντλησης δεδομένων από GIS servers και η προβολή τους ως ξεχωριστά στρώματα (layers) πάνω στο βασικό Google Map layer με τις τοποθεσίες των οικισμών για αντιπαραβολή πληροφοριών.
5. Τέλος, στο πλαίσιο και της Υποδράσης 4.3, **δημιουργήθηκε μια πλατφόρμα επιμόρφωσης βασισμένη στο Moodle τόσο για ασύγχρονη όσο και για σύγχρονη τηλεκαίδευση, η οποία περιγράφεται αναλυτικά παρακάτω.**

Φάση Γ: Ιανουάριος 2012 - Ιούνιος 2012

Σε αυτή τη φάση πραγματοποιήθηκαν οι εξής ενέργειες:

1. Συνεχίστηκε ο εμπλουτισμός της ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης. Ο αριθμός των διαθέσιμων τεκμηρίων ανέρχεται στα 74 άρθρα.
2. Ολοκληρώθηκε ο σχεδιασμός του προτύπου για το ενημερωτικό δελτίο. Αναρτήθηκαν και απεστάλησαν τα δύο πρώτα ενημερωτικά δελτία του προγράμματος στους εγγεγραμμένους χρήστες (88).
3. Ο ιστότοπος επεκτάθηκε με δύο νέα blocks: Ένα για την απεικόνιση του δημοφιλέστερου περιεχομένου (συνολικά και ημερήσια) καθώς επίσης και των πιο πρόσφατων προβολών και ένα για την απεικόνιση του πιο πρόσφατα δημιουργημένου περιεχομένου.
4. Εγκαταστάθηκε και παραμετροποιήθηκε ένα άρθρωμα *Captcha* για την προστασία όλων των ιστοσελίδων με φόρμες υποβολής στοιχείων, από κακόβουλες προσπάθειες (spam) εισαγωγής δεδομένων. Το σχετικό report δείχνει 38 προσπάθειες που απετράπησαν.
5. Συνεχίστηκε η ανάρτηση επιμορφωτικού υλικού (οδηγός αρχικού γραμματισμού, γλωσσική εκπαίδευση, γραμματισμός και πρακτικές γραμματισμού σε μικτές τάξεις, επιμορφωτικό υλικό του ΟΕΠΕΚ για τους εκπαιδευτικούς τάξεων υποδοχής κλπ.).
6. Κοινοποιήθηκε η διενέργεια διεθνούς συνεδρίου το Σεπτέμβριο του 2012 στην Καβάλα με θέμα «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΡΟΜΑ: ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΤΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ».
7. Συνεχίστηκε η εκδήλωση ενδιαφέροντος για εγγραφή στο μητρώο επιμορφωτών με 184 εγγεγραμμένους μέχρι σήμερα.
8. Αναρτήθηκε και κατηγοριοποιήθηκε σχετικό επιμορφωτικό υλικό (3.4GB) στην πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης (Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων, Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών, Παιδεία Ομογενών).
9. Βελτιώθηκε με χρήση CSS η συνολική εμφάνιση του ιστοτόπου.
10. Εγκαταστάθηκε το άρθρωμα Google Analytics για μέτρηση στατιστικών δεικτών επισκεψιμότητας του ιστοτόπου. Από στοιχεία της εφαρμογής προκύπτουν τα εξής:
 - Η επισκεψιμότητα του ιστοτόπου ανέρχεται σε 157.259 επισκέψεις, εκ των οποίων οι 9.579 αποτελούν μοναδικούς επισκέπτες

- Η συντριπτική πλειοψηφία των επισκεπτών προέρχονται από την Ελλάδα, υπάρχει όμως και επισκεψιμότητα από χώρες του εξωτερικού όπως : Κύπρος, Η.Π.Α., Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Πολωνία, Γαλλία, Σουηδία, Ολλανδία, Βουλγαρία, Ρωσία, Βραζιλία κ.α.

Φάση Δ: Ιούλιος 2012 - σήμερα

1. Απεστάλησαν τα ενημερωτικά δελτία
2. Συνεχίστηκε η εγγραφή χρηστών και η ανάρτηση υλικού στον ιστότοπο.

Πλατφόρμα Τηλεκπαίδευσης

Η διαδικασία διαμόρφωσης της ηλεκτρονικής πλατφόρμας Τηλεκπαίδευσης για την υποστήριξη της επιμορφωτικής δράσης 4.3:Εξ αποστάσεως επιμόρφωση, ξεκίνησε το φθινόπωρο του 2012 και ολοκληρώθηκε στις αρχές Ιανουαρίου 2013. Κατά την εν λόγω διαδικασία τρεις ήταν οι αποφασιστικοί παράγοντες που λήφθηκαν υπόψη και προσδιόρισαν τις τελικές αποφάσεις και επιλογές: (α) το επίπεδο υπολογιστικού γραμματισμού των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών και επιμορφωτών, (β) οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν από τις οργανωτικές συνθήκες, και (γ) οι απαιτήσεις του αναθεωρημένου σχεδιασμού που περιγράφηκαν στις προηγούμενες ενότητες.

Μετά από την συγκριτική επισκόπηση διαφόρων περιβαλλόντων ηλεκτρονικής μάθησης και λογισμικών τηλεδιάσκεψης που διατίθενται δωρεάν, αποφασίστηκε ότι η διαχείριση και η οργάνωση των επιμορφωτικών δραστηριοτήτων της δράσης θα πραγματοποιούνταν μέσω του συστήματος διαχείρισης μαθημάτων Moodle, το οποίο πληρούσε όλες τις αναγκαίες λειτουργικές και τεχνικές προδιαγραφές και είχε χρησιμοποιηθεί στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Με τη χρήση του λογισμικού ανοιχτού κώδικα Moodle, δημιουργήθηκε από τον υπεύθυνο τεχνικής διαχείρισης και υποστήριξης του προγράμματος, κλειστό περιβάλλον ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης προσαρμοσμένο στις ανάγκες της επιμορφωτικής δράσης 4.3 (<http://roma.eled.auth.gr/moodle/>). Το εν λόγω περιβάλλον επέτρεπε τη διαχείριση και αυθεντικοποίηση των χρηστών, την ανάρτηση και διαχείριση κάθε είδους αρχείων, την οργάνωση, υποστήριξη και διαχείριση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων των επιμέρους ομάδων και υπο-ομάδων εργασίας, την

υποστήριξη διαφόρων κοινωνικών και λοιπών οργανωτικών δραστηριοτήτων, όπως πίνακες ανακοινώσεων, σύγχρονες συζητήσεις, φόρουμ, κλπ. Στην πλατφόρμα ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης, και με στόχο την εξυπηρέτηση των σύγχρονων συνεδριάσεων των ομάδων εργασίας ενσωματώθηκε η εφαρμογή τηλεδιάσκεψης ανοιχτού κώδικα Big Blue Button, η οποία επέτρεπε τη συνδιάσκεψη ήχου και εικόνας (audio και video conference), την παρουσίαση αρχείων και εφαρμογών, τη χρήση ηλεκτρονικού πίνακα, τη γραπτή ιδιωτική και δημόσια συνομιλία, τον διαμοιρασμό της επιφάνειας εργασίας, αλλά και την καταγραφή των παρουσιάσεων, των προφορικών και γραπτών συνομιλιών των δωματίων συζήτησης.

Οι απαιτήσεις του συστήματος σύγχρονης και ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης που δημιουργήθηκε ήταν οι ελάχιστες δυνατές από την άποψη των χρηστών. Οι συμμετέχοντες έπρεπε να διαθέτουν έναν Η/Υ με σύνδεση ADSL (τουλάχιστον 2 Mbps) για πρόσβαση στο διαδίκτυο, να μπορούν να χρησιμοποιούν έναν πλοηγό ιστοσελίδων (Mozilla Firefox, Internet Explorer, Google Chrome), να έχουν εγκαταστήσει στον Η/Υ τους την νεότερη έκδοση του Adobe Flash Player και του Java Runtime Environment. Επιπλέον, για τη μετάδοση βίντεο απαιτούνταν βιντεοκάμερα (webcam) και για την μετάδοση του ήχου ακουστικά με ενσωματωμένο μικρόφωνο (headset), και η πρόβλεψη του προγράμματος ήταν να προσφερθούν κάμερες με ενσωματωμένο μικρόφωνο σε όλους τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς.

Εκπαιδευτικό Υλικό Πλατφόρμας Τηλεκπαίδευσης

Το εκπαιδευτικό υλικό που αξιοποιήθηκε για την εξ αποστάσεως επιμόρφωση διακρίνεται σε 4 επιμέρους κατηγορίες :

(α) *Υλικό εναρκτήριων συναντήσεων:* Το υλικό αυτό παρουσιάστηκε στους επιμορφούμενους κατά τις προπαρασκευαστικές συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν από τις 11 έως τις 17 Φεβρουαρίου 2013. Περιλάμβανε 2 αρχεία παρουσίασης, το ένα σχετικό με τον σκοπό, τους στόχους, τη μεθοδολογία και τις φάσεις του προγράμματος συνολικά και το δεύτερο αποτελούσε εισαγωγή στη μέθοδο της έρευνας-δράσης.

(β) *Γενικό εκπαιδευτικό υλικό:* Δημιουργήθηκε πριν την έναρξη της δράσης, αναφέρονταν σε στοιχεία γενικής διδακτικής και αναμένονταν να αξιοποιηθεί από τα μέλη όλων των ομάδων εργασίας. Περιλάμβανε άρθρα, αναφορές, σχέδια μαθήματος, παρουσιάσεις και ένα βιβλίο (συνολικά 21 αρχεία), όλα σχετικά με τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας και τις στρατηγικές διαφοροποίησης, τα διδακτικά μοντέλα και τεχνικές κινητοποίησης των μαθητών

βασισμένες στο μοντέλο ARCS.

(γ) *Ειδικό επιμορφωτικό υλικό:* Το υλικό ειδικού τύπου συγκροτήθηκε σταδιακά από τους επιμορφωτές κάθε ομάδας εργασίας και θα μπορούσε να κατηγοριοποιηθεί ως εξής: Υλικό ομάδων φιλολόγων, Υλικό ομάδας φυσικών επιστημών, Υλικό ομάδας μαθηματικών, Υλικό ομάδας πληροφορικής, Υλικό ομάδας αγγλικής γλώσσας, Υλικό έρευνας – δράσης και Ειδικό βοηθητικό υλικό.

Το ηλεκτρονικό επιμορφωτικό υλικό που συγκεντρώθηκε, δημιουργήθηκε και αξιοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της δράσης, είχε συνολικό μέγεθος 567 MB και περιείχε 144 αρχεία. Όλοι οι επιμορφούμενοι είχαν πρόσβαση στο Γενικό Εκπαιδευτικό και το βοηθητικό υλικό (33 αρχεία). Η ποσότητα και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ειδικού επιμορφωτικού υλικού (111 αρχεία) διέφερε από την μία ομάδα εργασίας στην άλλη. Οι διαφοροποιήσεις μεταξύ τμημάτων του ειδικού υλικού διαφοροποιούταν αναλόγως με τις ιδιαίτερες ανάγκες των σχεδιαζόμενων παρεμβάσεων των επιμορφούμενων.

- ☛ Επίσης στο πλαίσιο της δράσης 7 πραγματοποιήθηκε αποστολή ηλεκτρονικών υπολογιστών σε 68 σχολεία (42 σε σχολεία των περιφερειών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας και 26 σε σχολεία των περιφερειών Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης), με την ακόλουθη ανάλυση, ανά βαθμίδα σχολείου:

Δικτύωση Σχολείων (Παραχώρηση Η/Υ)		
	Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας (MIS 303169)	Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης (MIS 303167)
Νηπιαγωγεία	6	1
Δημοτικά	31	21
Γυμνάσια	4	4
Λύκεια	1	0
Σύνολα	42	26

- ☞ Για την δικτύωση των σχολείων πραγματοποιήθηκαν δια ζώσης συναντήσεις διευθυντών των σχολικών μονάδων παρέμβασης του Προγράμματος σε τακτική βάση με στόχο την ανταλλαγή απόψεων και ιδεών σε θέματα που αφορούν την εκπαίδευση και ψυχοκοινωνική στήριξη των παιδιών και οικογενειών Ρομά σε επίπεδο σχολείου.

Τέλος, όσον αφορά τα παραδοτέα της δράσης:

- Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Π.7.1. Ηλεκτρονικό υλικό και διαδικτυακή εθνογραφική καταγραφή» το οποίο είναι κοινό για τις δύο πράξεις και περιλαμβάνει την δικτύωση των σχολείων και την διαδικτυακή εθνογραφική καταγραφή.
- Ολοκληρώθηκε το παραδοτέο «Π.7.2. e-magazine» που αφορά την Πράξη «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 και περιλαμβάνει την ανάρτηση ενημερωτικών δελτίων – newsletters στον ιστότοπο του Προγράμματος.

Δεδομένου ότι, η Δράση 7, είναι κοινή για όλες τις υπό αξιολόγηση Πράξεις, οι εκροές της παρατίθενται σε ένα συγκεντρωτικό πίνακα για όλα τα MIS.

4.1.3.8.1 Εκροές της Δράσης 7: Δικτύωση των σχολείων της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 και της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Δείκτες Εκροών Δράσης 7: Δικτύωση των σχολείων & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης					
Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει των ΤΔΠ, όλων των Πράξεων</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει των τελευταίων τροποποιήσεων όλων των Πράξεων</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Διαδικτυακή Ηλεκτρονική Πύλη (web portal)	αριθμός	1	1	1	100,0%
Πλατφόρμα Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης (e-learning)	αριθμός	1	1	1	100,0%
Διαδικτυακή εφαρμογή παρακολούθησης της εφαρμογής του Προγράμματος	ΝΑΙ/ ΟΧΙ	1	1	1	100,0%
Αποστολή Newsletters	αριθμός	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	12	-
Ηλεκτρονική βιβλιοθήκη	ΝΑΙ/ ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	100,0%
Οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού του Προγράμματος ανά δράση στην πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης	ΝΑΙ/ ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	100,0%
Στατιστικά στοιχεία επισκεψιμότητας της πύλης (Web Usage Statistics)	ΝΑΙ/ ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	100,0%
Χαρτογράφηση των οικισμών Ρομά στη Βόρειο Ελλάδα	ΝΑΙ/ ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΜΕΡΙΚΩΣ	ΜΕΡΙΚΩΣ
Αποστολή Η/Υ σε σχολεία της πράξης με MIS 303169	αριθμός	50	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	42	-
Αποστολή Η/Υ σε σχολεία της πράξης με MIS 303167	αριθμός	16	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	26	-

– **Διαδικτυακή Ηλεκτρονική Πύλη (web portal)**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως τις 31.12.2014, σε σχέση με τις τιμές στόχου των ΤΔΕΠ των υπό αξιολόγηση Πράξεων, ανέρχεται στο 100,0%. Σύμφωνα με τις εν ισχύ τροποποιήσεις των υπό αξιολόγηση Πράξεων, προβλεπόταν ο σχεδιασμός, υλοποίηση και λειτουργική υποστήριξη μιας διαδικτυακής ηλεκτρονικής πύλης για την παροχή των υπηρεσιών των ΤΠΕ.

– **Πλατφόρμα Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης (e-learning)**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως τις 31.12.2014, σε σχέση με τις τιμές στόχου των ΤΔΕΠ των υπό αξιολόγηση Πράξεων, ανέρχεται στο 100,0%. Σύμφωνα με τις εν ισχύ τροποποιήσεις των υπό αξιολόγηση Πράξεων, προβλεπόταν ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μιας Ηλεκτρονικής Πλατφόρμας Τηλεκπαίδευσης για την υποστήριξη της υποδράσης 4.3: Εξ αποστάσεως επιμόρφωση. Η Ηλεκτρονική Πλατφόρμα σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε σύμφωνα με τις λειτουργικές προδιαγραφές που προβλεπόταν για τις ανάγκες των εκπαιδευτικών που θα επιμορφωνόντουσαν.

– **Διαδικτυακή εφαρμογή παρακολούθησης της εφαρμογής του Προγράμματος**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως τις 31.12.2014, σε σχέση με τις τιμές στόχου των ΤΔΕΠ των υπό αξιολόγηση Πράξεων, ανέρχεται στο 100,0%. Σύμφωνα με τις εν ισχύ τροποποιήσεις των υπό αξιολόγηση Πράξεων, προβλεπόταν ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μιας διαδικτυακής εφαρμογής παρακολούθησης της εφαρμογής του Προγράμματος. Για την υλοποίηση χρησιμοποιήθηκε η εφαρμογή Google docs η οποία περιλαμβάνει επεξεργαστή κειμένου (Word), λογιστικά φύλλα (Excel), παρουσιάσεις (Powerpoint), κλπ. και η οποία αξιοποιήθηκε και στα πλαίσια της δράσης 5 για την ηλεκτρονική καταχώρηση των αιτημάτων που αφορούν παρεμβάσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης.

– **Αποστολή Newsletters**

Οι τιμές στόχου των ΤΔΕΠ των υπό αξιολόγηση Πράξεων, καθώς και οι τιμές στόχου του δείκτη κατά την αναθεώρηση των ΤΔ δεν είχαν προσδιοριστεί. Η εφαρμογή για την αποστολή Newsletter εγκαταστάθηκε και σύμφωνα με τις αναρτήσεις στον ιστότοπο του Προγράμματος η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 ανέρχεται σε 12 ενημερωτικά δελτία - newsletters.

– **Ηλεκτρονική βιβλιοθήκη**

Οι τιμές στόχου των ΤΔΕΠ των υπό αξιολόγηση Πράξεων, καθώς και οι τιμές στόχου του δείκτη κατά την αναθεώρηση των ΤΔ δεν είχαν προσδιοριστεί. Η εφαρμογή της ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης εγκαταστάθηκε και σύμφωνα με τα απολογιστικά στοιχεία του Δικαιούχου η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 ανέρχεται στα 74 άρθρα.

– **Οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού του Προγράμματος στην πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως τις 31.12.2014, σε σχέση με τις τιμές στόχου των ΤΔΕΠ των υπό αξιολόγηση Πράξεων, έχει επιτευχθεί πλήρως. Σύμφωνα με τις εν ισχύ τροποποιήσεις των υπό αξιολόγηση Πράξεων, προβλεπόταν η οργάνωση του επιμορφωτικού υλικού για την δράση 4.3: Εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Πλατφόρμα Τηλεκπαίδευσης. Το εκπαιδευτικό υλικό που αξιοποιήθηκε μέσω της Πλατφόρμας Τηλεκπαίδευσης είχε συνολικό μέγεθος 567 MB και περιείχε 144 αρχεία.

– **Στατιστικά στοιχεία επισκεψιμότητας της πύλης (Web Usage Statistics)**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως τις 31.12.2014, σε σχέση με τις τιμές στόχου των ΤΔΕΠ των υπό αξιολόγηση Πράξεων, έχει επιτευχθεί πλήρως. Για την εξαγωγή στατιστικών στοιχείων επισκεψιμότητας της ηλεκτρονικής πύλης χρησιμοποιήθηκε η εφαρμογή Google Analytics. Σύμφωνα με στοιχεία της εφαρμογής η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 ανέρχεται σε 157.259 επισκέψεις, εκ των οποίων οι 9.579 αποτελούν μοναδικούς επισκέπτες.

– **Χαρτογράφηση των οικισμών Ρομά στη Βόρειο Ελλάδα**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως τις 31.12.2014, σε σχέση με τις τιμές στόχου των ΤΔΕΠ των υπό αξιολόγηση Πράξεων, έχει επιτευχθεί μερικώς, δεδομένου ότι δεν έχουν αναρτηθεί οι σχετικές πληροφορίες για όλους τους οικισμούς στον ιστότοπο. Η χαρτογράφηση των οικισμών Ρομά της Βορείου Ελλάδος πραγματοποιήθηκε με επιτόπιες έρευνες που υπάγονται στη δράση 1 του Προγράμματος και στην συνέχεια η αποτύπωση του πληθυσμού διαδικτυακά έγινε με χρήση των εφαρμογών Google maps και Google Earth και είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο του Προγράμματος.

– **Αποστολή Η/Υ σε σχολεία της Πράξης με MIS 303169**

Η τιμή στόχου στο ΤΔΕΠ είχε προσδιοριστεί σε 50 ηλεκτρονικούς υπολογιστές, οι οποίοι θα αποστέλλονταν σε ισάριθμα σχολεία. Κατά την αναθεώρηση του ΤΔ, η τιμή στόχος δεν είχε προσδιοριστεί εκ νέου. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 42 και αφορά σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές που αποστάλθηκαν σε ισάριθμα σχολεία των Περιφερειών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας.

– **Αποστολή Η/Υ σε σχολεία της Πράξης με MIS 303167**

Η τιμή στόχου στο ΤΔΕΠ είχε προσδιοριστεί σε 16 ηλεκτρονικούς υπολογιστές, οι οποίοι θα αποστέλλονταν σε ισάριθμα σχολεία. Κατά την αναθεώρηση του ΤΔ, η τιμή στόχος δεν είχε προσδιοριστεί εκ νέου. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 26 και αφορά σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές που αποστάλθηκαν σε ισάριθμα σχολεία της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης.

4.1.3.8.2 Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 7, όλων των Πράξεων

Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης

Αν και οι ενέργειες αυτής της δράσης δεν μπορούν να ποσοτικοποιηθούν, ωστόσο βάσει των απολογιστικών στοιχείων υλοποίησης της δράσης, παρατηρείται ότι **οι εκροές της ήταν σύμφωνες με τις περιγραφές των εργασιών και υπηρεσιών που περιλαμβάνονται στα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων.**

4.1.3.9 Δράση 8: Δημοσιότητα

<p>Περιγραφή Δράσης, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων</p> <p><i>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169</i></p> <p>&</p> <p><i>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167</i></p>	<p>Στόχος είναι η διάχυση των δράσεων και αποτελεσμάτων του Προγράμματος στην κοινότητα Ρομά και την ευρύτερη κοινότητα σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, έτσι ώστε να επιτευχθεί τόσο η στήριξη της παρέμβασης, όσο και η άρση των προκαταλήψεων για τον πληθυσμό Ρομά.</p>
<p>Απολογισμός Δράσης:</p>	
<p>Για την υλοποίηση της Δράσης 8 που αφορά την δημοσιότητα της κάθε Πράξης, η ΕΟΣΠΕ και οι ερευνητές του Προγράμματος κάθε φορά που παρουσίαζαν επιστημονικά δεδομένα συμπεριλάμβαναν απολογιστικά στοιχεία και επιστημονικά ευρήματα και από τις δύο Πράξεις και επομένως δεν μπορεί να γίνει ακριβής διάκριση για τις εκροές δημοσιότητας της κάθε Πράξης.</p> <p>Σκοπός των ενεργειών που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της δράσης αυτής ήταν η διάχυση των αποτελεσμάτων του Προγράμματος στην κοινότητα Ρομά και την ευρύτερη κοινότητα σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, έτσι ώστε να επιτευχθεί τόσο η στήριξη της παρέμβασης, όσο και η άρση των προκαταλήψεων για τον πληθυσμό Ρομά. Οι ενέργειες της δημοσιότητας περιλάμβαναν διοργάνωση και συμμετοχή σε συνέδρια στην Ελλάδα και στο</p>	

εξωτερικό, ημερίδες παρουσίασης του Προγράμματος, διεξαγωγή φεστιβάλ, επιστημονικά άρθρα, δημοσιεύματα σε έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο και λοιπές εκδηλώσεις. Τα ακριβή απολογιστικά στοιχεία παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Δημοσιότητα των Πράξεων						
	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	Σύνολο
Ανακοινώσεις Συνεργατών σε Συνέδρια		4	19		2	25
Προσκλήσεις σε Συνέδρια		4				4
Ημερίδες Προγράμματος			1			1
Αριθμός Συμμετοχών Συνεργατών σε Ημερίδες		3	4	9	1	17
Συμμετοχή σε Φεστιβάλ	1	1	1	2		5
Ειδικές εκδηλώσεις			1	1		2
Άρθρα		3	6	2	1	12
Φυλλάδιο του προγράμματος		1		1	1	3
Δημοσιεύματα στον ηλεκτρονικό τύπο		1	20		15	36
Δημοσιεύματα στον έντυπο τύπο					2	2

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο δημοσιότητας της Πράξης με MIS 303169 πραγματοποιήθηκε, στη Θεσσαλονίκη, στις 3-5 Οκτωβρίου 2014 διεθνές συνέδριο με θέμα Πολυπλοκότητες στην Ένταξη. Το συνέδριο απευθύνονταν σε επαγγελματίες στα διάφορα πεδία, εκπαιδευτικούς, φοιτητές/τριες, ακαδημαϊκούς, ερευνητές/τριες, διοικητικούς. Οι θεματικές ενότητες του συνεδρίου ήταν:

- Επαναπροσδιορισμός και επανατοποθέτηση της ένταξης
- Δικαιώματα, πρόσβαση και ένταξη
- Συμμαχίες στην έρευνα σε θέματα φτώχειας, αναδιανεμητικής εκπαιδευτικής και κοινωνικής πολιτικής
- Κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαστάσεις της ένταξης
- Συνεργασίες και χειραφετικές πρωτοβουλίες
- Δημιουργία δικτύων υπεράσπισης και συμμαχιών

Επίσης, στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης με MIS 303167, διενεργήθηκε Επιστημονικό Συνέδριο, με διεθνή συμμετοχή και θέμα «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΡΟΜΑ: ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΜΙΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ», στην πόλη της Καβάλας, στις εγκαταστάσεις του ΤΕΙ, στις 21 έως και τις 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2012.

Παράλληλα με τα παραπάνω συνέδρια, διενεργήθηκαν οι παρακάτω δράσεις δημοσιότητας:

ΔΡΑΣΗ 8 - ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ (ΑΞΟΝΑΣ 1 - ΑΞΟΝΑΣ 2)					
A/A	ΠΛΑΙΣΙΟ	ΧΡΟΝΟΣ	ΤΟΠΟΣ	ΑΤΟΜΑ	ΘΕΜΑΤΑ
1	Συνέδριο "Παιδαγωγική, Πολιτισμός, Πολιτικές : Ο Διάλογος της Εκπαίδευσης"	9-10/9/2011	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	Τ. ΚΩΣΤΟΥΛΗ	Η γλώσσα ως τοπικά εδρασμένη κοινωνική πρακτική : Δεδομένα από τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε παιδιά Ρομά
				Α. ΒΛΑΧΟΥ - Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ	"Αναπηρία" και παιδιά Ρομά: Ανάγκες και σχολική πραγματικότητα
				Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ - Σ. ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	Παιδιά Ρομά στην εκπαίδευση : Πολυπλοκότητα, αντιστάσεις, προοπτικές, υποσχέσεις
2	3ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΡΟΜΑ	23-25/10/2011	ΓΡΑΝΑΔΑ , ΙΣΠΑΝΙΑ	Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ, Σ. ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ, Γ. ΜΑΓΓΑ	Συμμετοχή σε επιτροπές
3	ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	1/12/2011	ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ, ΓΑΛΛΙΑ	Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ - Σ. ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	Παρουσίαση του Προγράμματος
4					ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΡΙΠΤΥΧΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
5	ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	24/2/2012	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΚΤΙΡΙΟ ΖΕΔΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ)	Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ - Σ. ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	Παρουσίαση του Προγράμματος /Για μια ενταξιακή εκπαίδευση
6	ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΡΕΥΝΩΝ	28/3/2012	Κτίριο ΚΕΔΕΑ, ΑΠΘ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ	Ένταξη και εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες κεντρικής, Δυτικής, Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης
7	ΣΥΝΔΕΣΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ	1/4/2012	ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑ	ΜΚΟ ΑΡΣΙΣ /	ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΣΤΟ ΔΙΚΤΥΟ (www.kozani.net)

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 181 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
 ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

	ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ			ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	
8	Φιλόπτωχος Αδελφότητα Ανδρών Θεσσαλονίκης	4/4/2012	ΚΤΙΡΙΟ Φ.Α.Α.Θ , ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	Σ. ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	Ελληνικό σχολείο : Η προοπτική της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης"
9	BRINGING RECONCEPTUALIZING EARLY CHILDHOOD EDUCATION (RECE) MOVEMENT TO KENYA	17/7/2012	KENYATTA UNIVERSITY, NAIROBI KENYA	Σ. ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	Plenary session: Roma children: The Greek experience
10	UNIVERSITY OF ILLINOIS	1/9/2012		Mary Kalantzis - Bill Cope (Αξιολογητές Προγράμματος)	http://news.illinois.edu/news/12/1009GreekRoma_BillCopeMaryKalantzis.html
11	3 ^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	27-30/9/2012	ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	Α. ΣΙΔΕΡΗ (ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΔΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΡΟΜΑ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
12	Εκδήλωση ΥΠΕΘΑ "Αριστεία & Καινοτομία στην Εκπαίδευση 2011- 12"	2/11/2012	ΥΠΕΘΑ	Μ. Λίτου (Μουσικός - Συνεργάτιδα Προγράμματος)	Παρουσίαση των παρεμβάσεων της μουσικής στο 6ο Δ.Σ Αλεξάνδρειας
13	6 ^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΕΕΚΠΕ	30/11 – 2/12/2012	ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΈΝΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Δ. ΤΣΟΥΜΠΑΡΗΣ – ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΑΞΙΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΝΑ ΑΝΑΛΥΟΥΝ ΚΡΙΤΙΚΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ 3ΟΥ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΕΝΕΜΕΝΗΣ
14	ΡΟΜΑ : ΟΙ ΟΡΑΤΟΙ «ΑΟΡΑΤΟΙ» ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΣ ΜΑΣ	11/12/2012	ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ	Σ. ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	http://www.sgt.gr/gr/programme/event/988
15	ΤΟ ΑΠΘ ΣΤΟ ΝΟΗΣΙΣ "Συνάντηση καινοτομίας εκπαίδευσης και πολιτισμού"	18-20.1.2013	ΝΟΗΣΙΣ / ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ	Παρουσίαση προγράμματος / προβολή βίντεο/ έκθεση υλικού Προγράμματος

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 182 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

**«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169
και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014**

16	Δράσεις υποστήριξης κοινοτήτων Ρομά στη Θεσσαλονίκη (Εκδήλωση ΑΡΣΙΣ)	29.1.2013	Δημαρχείο Αμπελοκήπων - Μενεμένης	Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ-Σ.ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	Παρουσίαση προγράμματος
17	Δράσεις υποστήριξης κοινοτήτων Ρομά στη Θεσσαλονίκη (Εκδήλωση ΑΡΣΙΣ)	29.1.2013	Δημαρχείο Αμπελοκήπων - Μενεμένης	Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ-Σ.ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	Ανοιχτή συζήτηση με θέμα «Δράσεις υποστήριξης κοινοτήτων Ρομά στη Θεσσαλονίκη» (Ενημέρωση μεταξύ Φορέων και Οργανώσεων για προγράμματα, δράσεις και δομές σε κοινότητες Ρομά. Αναζήτηση περαιτέρω προοπτικών σε τοπικό επίπεδο). Μουσική εκδήλωση με τσιγγάνικα ακούσματα http://www.ampelokipi-menemeni.gr/Portals/2/files/press/deltiatipou/programma%20imeridas.pdf
18	ΣΥΝΕΔΡΙΟ "Repositioning Culture in Evaluation and Assessment" organised by THE CENTER for CULTURALLY RESPONSIVE EVALUATION AND ASSESSMENT INAUGURAL CONFERENCE"	21-23.4.2013	Cultural Center of Chicago	Σ.ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	"Implementing culturally sensitive assessment tools for the inclusion of Roma children in mainstream schools" http://education.illinois.edu/crea/conference/program
19	Συνέδριο Νομικής Σχολής ΑΠΘ : "Αποκαταστατική δικαιοσύνη σε ποινικές υποθέσεις : Προς μία νέα Ευρωπαϊκή Πολιτική	16-17/5/2013	Μέγαρο "Μπίλλη", Θεσσαλονίκη	Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ	Η διαμεσολάβηση στις κοινότητες Ρομά
20	ΗΜΕΡΙΔΑ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΞΟΝΑΣ 1	4/6/2013			ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΣΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΟ ΤΥΠΟ
21	ΗΜΕΡΙΔΑ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΞΟΝΑΣ 2	6/6/2013			ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΣΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΟ ΤΥΠΟ
22	Θεσσαλονίκη "πολύγλωττη πόλις",	7/6/2013	Δημαρχιακό Μέγαρο	ΜΑΘΗΤΕΣ ΡΟΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ	ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ http://www.thessaloniki.gr/userfiles/file/Dioikisi(NeosOEY)/DnsiEkpai

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 183 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
 ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

	Γιορτή Πολυγλωσσίας		Θεσσαλονίκης	ΑΓ.ΣΟΦΙΑΣ - ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΘΕΑΤΡΟΥ/ΜΟΥΣΙΚΗΣ	dAthlitismou/TmProgr-diaViuMathisis/Polyglosia_2013/poliglosia_13.pdf (Νηπιαγωγείο Αγίας Σοφίας)
23	Διημερίδα «Κοινωνική Εργασία στην εκπαίδευση»	15-16/6/2013	Αμφιθέατρο παλιάς Νομικής ΔΠΘ	Ε.ΤΡΕΣΣΟΥ-Σ.ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ-Γ.ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ-Μ.ΠΕΠΠΑ	1. Πρόγραμμα για την εκπαίδευση παιδιών Ρομά: κύκλοι συνεργασιών και δίκτυα συνεργατών 2. Διαστάσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης πληθυσμού Ρομά
24	3ο Φεστιβάλ Κόντρα στο Ρατσισμό και στον Κοινωνικό Αποκλεισμό	27/6/2013	Δημοτικό Σχολείο Χαρισίου Μούκα	Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ - Σ. ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	Παρουσίαση προγράμματος
25	ΦΕΣΤΙΒΑΛ +ΒΙΩΣΕΙΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟ	21/9/2013	ΕΠΑΛ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ		ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΣΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΟ ΤΥΠΟ
26	ΦΕΣΤΙΒΑΛ +ΒΙΩΣΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	28/9/2013	ΛΕΥΚΟΣ ΠΥΡΓΟΣ		ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΣΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΟ ΤΥΠΟ
27	Count me in: inclusive practices in formal and non-formal education and training - Οργάνωση ΙΚΥ	7/10/2013	ΕΔΕΣΣΑ	Σ. ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	Count on me to count me in: Processes of inclusion for Roma children in Northern Greece
28	Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Δήμου Θερμαϊκού & ΠΤΔΕ ΑΠΘ	20/11/2013	2ο Γυμνάσιο Περαιάς	Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ - Σ. ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	Εκπαίδευση παιδιών Ρομά: Ενταξιακές πρακτικές/πρακτικές γραμματισμού
29	DARE-Net: Επίσκεψη ανταλλαγής στην Ελλάδα “Καλές πρακτικές για την ενσωμάτωση των παιδιών Ρομά στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα: Η περίπτωση του Δεδροποτάμου”	28/11/2013	5ο Δημοτικό Σχολείο Μενεμένης	Θ. Μιχάλογλου - Ε. Ξεφτέρη	"Παρουσίαση προσεγγίσεων και δράσεων στα πλαίσια του προγράμματος “Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Παιδιών Ρομά”
30	ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ	29/11/2013			ΑΡΘΡΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ http://www.paratiritis-news.gr/detailed_article.php?id=163971&categoryid=6
31	ΑΝΟΙΧΤΟ	10/12/2013		Ε. ΤΡΕΣΣΟΥ - Σ.	Συμβιώσεις στην εκπαίδευση: Η περίπτωση των παιδιών Ρομά

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 184 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
 ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΗΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ			ΜΗΤΑΚΙΔΟΥ	
32	Συνήγορος του Πολίτη με την υποστήριξη του Προγράμματος PROGRESS της Ευρωπαϊκής Ένωσης - Πλαίσιο και πρακτικές ένταξης Ρομά.	28/3/2014	Αίθουσα Europe Direct, Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων, Αθήνα	Ε. Τρέσσου, Υπεύθυνη Προγράμματος	Διερευνώντας τα όρια των Καλών Πρακτικών
33	Σεμινάριο 3ης Εκπαιδευτικής Περιφέρειας Νομού Ημαθίας. Θέμα : Κειμενοκεντρική προσέγγιση του γραπτού λόγου στο Δημοτικό σχολείο: προοπτικές, φάσεις και διδακτικές πρακτικές	2,7,8/4/2014	Δημαρχείο Αλεξάνδρειας	Α. Τσαλαμπούνη, Εκπαιδευτικός ενισχυτικών μαθημάτων - συνεργάτρια Προγράμματος	Διδακτικές πρακτικές παραγωγής γραπτού λόγου στο Δημοτικό σχολείο με βάση το μοντέλο της Κειμενοκεντρικής προσέγγισης
34	Brown bag discussion on "Working with Roma Communities in Greece"	23/4/2014	Arizona State University	Σ. Μητακίδου, Μέλος ΕΟΣΠΕ	Working with Roma Communities in Greece
35	"Εγώ και ο Άλλος" - Ζωντανές μαρτυρίες "Διαφορετικών" μαθητών από τις εμπειρίες τους στο σχολικό σύστημα. Υπό την Αιγίδα της Έδρας Unesco και του Ινστιτούτου Ψυχολογίας και Υγείας	9/5/2014	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Γ. Μάγγα, Διαμεσολαβήτρια-Συνεργάτρια Προγράμματος στον οικισμό Δενδροποτάμου - Μαθήτρια ΣΔΕ / Κ. Μπεμπέ - Διαμεσολαβήτρια - Συνεργάτρια Προγράμματος στον οικισμό Δενδροποτάμου,	Οι Ρομά μιλούν για την εκπαίδευση των παιδιών τους

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

Σελ. 185 από 335

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»
ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

				απόφοιτη ΣΔΕ / Γ. Καλπαζίδου, Φιλολόγος Ρομά από τον Δενδροπόταμο - Συνεργάτρια Προγράμματος	
36	1ο Ευρωπαϊκό Παιδικό Φεστιβάλ "Ελεφαντάστικο"- Διοργάνωση Δήμος Θεσσαλονίκης, Διεύθυνση Πολιτισμού και Τουρισμού	9-11/5/2014	27 σημεία στην πόλη της Θεσσαλονίκης	Παιδιά Ρομά από τους οικισμούς της Αγίας Σοφίας και της Περαιάς	Περιήγηση στις παλιές αγορές της πόλης, συμμετοχή των παιδιών σε Δράσεις του Φεστιβάλ
37	Εκδήλωση απονομής απολυτηρίων Δημοτικού σε γυναίκες Ρομά του οικισμού Δενδροποτάμου	19/6/2014	5ο Διαπολιτισμικό Δημοτικό Σχολείο Μενεμένης	11 Γυναίκες Ρομά του οικισμού Δενδροποτάμου που πέτυχαν στις απολυτήριες εξετάσεις Δημοτικού	Οι επιτυχήσες μοιράζονται τις εμπειρίες τους στους κατοίκους Ρομά του Δενδροποτάμου και τους παροτρύνουν για συμμετοχή τους στην εκπαίδευση

Τέλος, όσον αφορά τα παραδοτέα των δύο Πράξεων :

- ο Το παραδοτέο «Π.8.1. Απολογισμός δράσεων και πεπραγμένων» είναι κοινό και για τις δύο Πράξεις και αποτελείται από δύο τόμους. Σύμφωνα με τον Δικαιούχο, ο Α΄ τόμος θα περατωθεί στις 28.02.2015 και ο Β΄ τόμος θα περατωθεί στο τέλος του Προγράμματος και θα περιλαμβάνουν Πρακτικά των συνεδρίων που πραγματοποιήθηκαν στην δράση της δημοσιότητας. Μετά την περάτωση του παραδοτέου, τα Πρακτικά των συνεδρίων θα μετεγγραφούν σε γλώσσα Braille όπως προβλέπεται.

Δεδομένου ότι, η Δράση 8, είναι κοινή για όλες τις υπό αξιολόγηση Πράξεις, οι εκροές της παρατίθενται σε ένα συγκεντρωτικό πίνακα για όλα τα MIS.

4.1.3.9.1 Εκροές της Δράσης 8: Δημοσιότητα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 και της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Δείκτες Εκροών Δράσης 8: Δημοσιότητα & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης					
Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει των ΤΔΠ, όλων των Πράξεων</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει των τελευταίων τροποποιήσεων όλων των Πράξεων</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Διοργάνωση διεθνούς συνεδρίου στο πλαίσιο της Πράξης με MIS 303169	αριθμός	1	1	1	100,0%
Διοργάνωση συνεδρίου στο πλαίσιο της Πράξης με MIS 303167	αριθμός	1	1	1	100,0%
Συμμετοχή σε Συνέδρια τρίτων	αριθμός	3	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	4	-
Φυλλάδιο του προγράμματος	αριθμός αντιτύπων	1.000 / ανά περιφέρεια	δεν έχει προσδιοριστεί τιμή στόχος	4.500 (= 3 X 1.500)	-

– **Διοργάνωση διεθνούς συνεδρίου στο πλαίσιο της Πράξης με MIS 303169**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως τις 31.12.2014, σε σχέση με τις τιμές στόχου των ΤΔΕΠ των υπό αξιολόγηση Πράξεων, ανέρχεται στο 100,0%. Σύμφωνα με το ΤΔΕΠ, αλλά και με την εν ισχύ τροποποίηση της Πράξης με MIS 303169, προβλεπόταν η διοργάνωση ενός διεθνούς συνεδρίου τριήμερης διάρκειας. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 1, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε διεθνές συνέδριο με θέμα Πολυπλοκότητες στην Ένταξη, το οποίο διοργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη, στις 3-5 Οκτωβρίου 2014.

– **Διοργάνωση διεθνούς συνεδρίου στο πλαίσιο της Πράξης με MIS 303167**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη έως τις 31.12.2014, σε σχέση με τις τιμές στόχου των ΤΔΕΠ των υπό αξιολόγηση Πράξεων, ανέρχεται στο 100,0%. Σύμφωνα με το ΤΔΕΠ, αλλά και με την εν ισχύ τροποποίηση της Πράξης με MIS 303167, προβλεπόταν η διοργάνωση ενός συνεδρίου. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 1, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε Επιστημονικό Συνέδριο, με θέμα

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΡΟΜΑ: ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΜΙΑΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ», που διενεργήθηκε στην πόλη της Καβάλας, στις εγκαταστάσεις του ΤΕΙ, στις 21 έως και τις 23 Σεπτεμβρίου 2012.

– **Συμμετοχή σε Συνέδρια τρίτων**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕ της Πράξης με MIS 303169 είχε προσδιοριστεί σε 3 και αφορούσε σε διεθνή συνέδρια στα οποία θα συμμετείχαν μέλη της επιστημονικής επιτροπής του Προγράμματος για την προβολή τους. Κατά την αναθεώρηση του ΤΔ, η τιμή στόχος δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 4 βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε συμμετοχή σε συνέδρια της επιστημονικής επιτροπής του Προγράμματος.

– **Φυλλάδιο του προγράμματος**

Η τιμή στόχος στο ΤΔΕ της Πράξης με MIS 303169 είχε προσδιοριστεί σε 1.000 αντίτυπα ενός τρίπτυχου φυλλαδίου, ανά Περιφέρεια. Κατά την αναθεώρηση του ΤΔ, η τιμή στόχος δεν είχε προσδιοριστεί. Η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 4.500 βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά σε 3 φυλλάδια τρίπτυχα που δημιουργήθηκαν 1 το 2011, σε 1.500 αντίτυπα, 1 το 2013-14 (Δημιουργία Σεπτέμβριος 2013), σε 1.500 αντίτυπα και 1 το 2014-15 (Δημιουργία Οκτώβριος 2014), σε 1.500 αντίτυπα, τα οποία διανεμήθηκαν στους συνεργάτες, στα σχολεία και στο κοινό που παρακολούθησε τα Συνέδρια και τα Φεστιβάλ του Προγράμματος.

4.1.3.9.2 Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 8, όλων των Πράξεων

Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 8

Οι ενέργειες δημοσιότητας που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Δράσης 8 *ήταν σύμφωνες με τις περιγραφές των εργασιών και υπηρεσιών που περιλαμβάνονται στα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων.*

4.1.3.10 Δράση 9: Αξιολόγηση

<p>Περιγραφή Δράσης, σύμφωνα με τα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169</p> <p>&</p> <p>«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167</p>	<p>Η δράση 9 περιλαμβάνει 2 μορφές αξιολόγησης την εξωτερική και την εσωτερική. Στόχος της αξιολόγησης είναι η αποτύπωση της πλήρους εικόνας:</p> <ul style="list-style-type: none"> - των αναγκών (φοίτηση, διαρροή, αναπηρία) των παιδιών Ρομά - της εκπαιδευτικής κοινότητας που εμπλέκεται άμεσα - της κοινωνικής κατάστασης των οικογενειών τους - των μορφών εναλλακτικής παρέμβασης και των αποτελεσμάτων τους
<p>Απολογισμός Δράσης:</p>	
<p>Στο πλαίσιο της Δράσης 9, για ενδιάμεση την αξιολόγηση του Προγράμματος επιλέχθηκε ως ομάδα αξιολόγησης η καθηγήτρια Mary Kalantzis, Dean of the School of Education of Illinois University και ο καθηγητής Bill Core, καθηγητής στο ίδιο Πανεπιστήμιο. Η ενδιάμεση έκθεση των αξιολογητών ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 2012. Από τη μελέτη του πλαισίου αναφοράς του έργου από τους αξιολογητές M. Kalantzis, B. Core, προέκυψε η ενδιάμεση αξιολόγηση ως παράγοντας ανατροφοδότησης και ενδυνάμωσης του ανθρώπινου δυναμικού που υλοποιεί το πρόγραμμα, με σκοπό τη βελτίωση της εκπαιδευτικής παρέμβασης στην Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στη Βόρεια Ελλάδα. Στόχος της ενδιάμεσης έκθεσης αξιολόγησης, ήταν η αποτίμηση της μέχρι τότε πορείας του έργου με βάση την προβλεπόμενη στοχοθεσία και η συνδιαμόρφωση των διαδικασιών και εργαλείων για τη</p>	

βιωσιμότητα της παρέμβασης (διαμορφωτική αξιολόγηση). Έτσι, διερευνηθήκαν τα παρακάτω:

1. Ο βαθμός στον οποίο έχουν επιτευχθεί οι στόχοι του έργου.
2. Τα πιθανά εμπόδια για την επίτευξη των στόχων.
3. Οι βασικές διαπιστώσεις, τάσεις και κατευθύνσεις που απορρέουν από τις προβλεπόμενες παρεμβάσεις.
4. Η ποιότητα των δεδομένων των εργαλείων αξιολόγησης που έχουν παραχθεί.
5. Οι πιθανές προτάσεις και συστάσεις που μπορούν να διατυπωθούν σε αυτή τη φάση. Δηλαδή, το κατά πόσο οι προτεινόμενες δράσεις και παρεμβάσεις δημιουργούν βιώσιμες διαδικασίες που θα διασφαλίσουν τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα των παιδιών Ρομά.

Τα εργαλεία διερεύνησης που χρησιμοποιήθηκαν για την ενδιάμεση αξιολόγηση ήταν 3 :

1. Η επιτόπια έρευνα στους καταυλισμούς των Ρομά. Πιο συγκεκριμένα η ομάδα των αξιολογητών επισκέφθηκε τρεις καταυλισμούς στην Περαία, την Αγία Σοφία και τον Δενδροπόταμο στη Θεσσαλονίκη
2. Η έρευνα αρχείου και η παρατήρηση με την οποία μελετήθηκαν όλα τα κείμενα που αφορούσαν τις δράσεις του προγράμματος, όπως η αρχική πρόσκληση, το τεχνικό δελτίο, οι ενδιάμεσες εξαμηνιαίες εκθέσεις, τα ερευνητικά εργαλεία, τα αναστοχαστικά ημερολόγια στελεχών, τα αρχεία, οι πίνακες στατιστικής ανάλυσης, κτλ.
3. Οι συναντήσεις εργασίας και οι σε βάθος συνεντεύξεις με την επιστημονική ομάδα του έργου (Τρέσσου, Μητακίδου & Καραγιάννη),

Η τελική έκθεση αξιολόγησης του Προγράμματος θα κατατεθεί με τη λήξη του Έργου.

Παραδοτέο 9.1: Απολογισμός δράσεων και πεπραγμένων, Παραδοτέο 9.2: Έκθεση Αξιολόγησης της Πράξης

Δεδομένου ότι, η Δράση 9, είναι κοινή για όλες τις υπό αξιολόγηση Πράξεις, οι εκροές της παρατίθενται σε ένα συγκεντρωτικό πίνακα για όλα τα MIS.

4.1.3.10.1 Εκροές της Δράσης 9: Αξιολόγηση της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 και της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Δείκτες Εκροών Δράσης 9: Αξιολόγηση & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης					
Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή στόχου <i>Βάσει των ΤΔΠ, όλων των Πράξεων</i>	Τιμή στόχου <i>Βάσει των τελευταίων τροποποιήσεων όλων των Πράξεων</i>	Τιμή υλοποίησης <i>Βάσει απολογισμού</i>	Βαθμός επίτευξης <i>(τιμή στόχου/ τιμή υλοποίησης)</i>
Ενδιάμεση Έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης	αριθμός	1	1	1	100,0%
Τελική έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης	αριθμός	1	1	0	0,0%

– **Ενδιάμεση Έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη ανέρχεται στο 100,0%. Η τιμή στόχου του δείκτη σύμφωνα με το αναθεωρημένο και εν ισχύ ΤΔ των Πράξεων προς αξιολόγηση είναι 1 και η τιμή υλοποίησης του δείκτη έως τις 31.12.2014 είναι 1, βάσει των απολογιστικών στοιχείων και αφορά την ενδιάμεση έκθεση αξιολόγησης των δύο Πράξεων του Προγράμματος, η οποία εκπονήθηκε από την ομάδα Mary Kalantzis και Bill Core και δημοσιεύθηκε τον Σεπτέμβριο του 2012.

– **Τελική έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης**

Ο βαθμός επίτευξης του δείκτη ανέρχεται στο 0,0%. Η τελική έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης των δύο Πράξεων θα ολοκληρωθεί με τη λήξη του έργου τους.

4.1.3.10.2 Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 9, όλων των Πράξεων

Γενικά συμπεράσματα επί των εκροών της Δράσης 9

Οι ενέργειες εσωτερικής αξιολόγησης, *ήταν σύμφωνες με τις περιγραφές των εργασιών και υπηρεσιών που περιλαμβάνονται στα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων.*

4.2 Αξιολόγηση Κριτηρίων Επίδοσης

4.2.1 Δείκτες Αποτελεσμάτων

4.2.1.1 Στοχοθεσία δεικτών αποτελεσμάτων

Το σύστημα δεικτών των Πράξεων «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά», με MIS 303169 και MIS 303167, περιλάμβανε έναν (1) δείκτη παρακολούθησης των αποτελεσμάτων. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι τιμές των δεικτών αποτελεσμάτων που χρησιμοποιήθηκαν για την παρακολούθηση κάθε μίας εκ των προαναφερόμενων Πράξεων. Οι τιμές που παρουσιάζονται στον πίνακα αφορούν στις τιμές που αναφέρονται στις εν ισχύ αποφάσεις τροποποίησης των Πράξεων της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π. «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ», ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε κανένα από τα ΤΔΕΠ δεν είχαν τεθεί δείκτες αποτελεσμάτων και συνεπώς και τιμές στόχου.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ της Πράξης με MIS 303169				
78: ΚΩΔΙΚΟΣ	79: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	80: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	81: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	
			Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2011 απόφαση ένταξης	Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης
501	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης (ισοδύναμα ανθρωποέτη)	Αριθμός	116	144,75

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ της Πράξης με MIS 303167				
78: ΚΩΔΙΚΟΣ	79: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	80: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	81: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	
			Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22476/12.11.2010 απόφαση ένταξης	Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 21453/18-3201/14.02.2014 απόφασης 4ης τροποποίησης
501	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης (ισοδύναμα ανθρωποέτη)	Αριθμός	30	53,64

Είναι προφανές ότι, ο υπό εξέταση δείκτης δεν είναι ενδεικτικός για την αποτίμηση των αποτελεσμάτων των δύο Πράξεων του Προγράμματος στον πληθυσμό στόχο που είναι τα παιδιά

Ρομά, καθώς δεν μπορεί να αποτιμήσει τα αποτελέσματα της εφαρμογής των επιμέρους δράσεων των Πράξεων, ούτε να εκτιμήσει κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι στόχοι που είχαν τεθεί.

Το γεγονός ότι, στο πρόγραμμα δεν υπήρχε σαφές πλαίσιο ούτε για τις τιμές εκκίνησης ούτε για τα αναμενόμενα ποσοτικά αποτελέσματα, σε συνδυασμό με την ανυπαρξία μιας ex ante αξιολόγησης των Πράξεων, η οποία τουλάχιστον θα κατέγραφε το αφετηριακό σημείο του προγράμματος, δημιούργησε σημαντική δυσκολία από την πλευρά της αξιολόγησης όσον αφορά στην αποτίμηση των αποτελεσμάτων του προγράμματος. Είναι προφανές ότι, για την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των Πράξεων απαιτείται η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου μηχανισμού / διακριτής δομής παρακολούθησης των αποτελεσμάτων εφαρμογής τους.

4.2.1.2 Αποτελέσματα των Πράξεων

4.2.1.2.1 Αποτελέσματα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Βάσει των απολογιστικών στοιχείων της Πράξης, έτσι όπως αυτά αποτυπώνονται στο «7^ο ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΠΡΑΞΗΣ», που αφορά στο α' εξάμηνο του 2014, προκύπτει ότι, ο βαθμός επίτευξης του δείκτη αποτελέσματος της Πράξης είναι 79,1%, αφού η τιμή υλοποίησής του την περίοδο αναφοράς ήταν 114,50, όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ Πράξη με MIS 303169						
78: ΚΩΔΙΚΟΣ	79: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	80: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	81: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ		Τιμή υλοποίησης	Βαθμός επίτευξης
			Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2011 απόφαση ένταξης	Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης	Βάσει απολογισμού	
501	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης	Αριθμός	116	144,75	114,50	79,1%

4.2.1.2.2 Αποτελέσματα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Βάσει των απολογιστικών στοιχείων της Πράξης, έτσι όπως αυτά αποτυπώνονται στο «7^ο ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΠΡΑΞΗΣ», που αφορά στο α' εξάμηνο του 2014, προκύπτει ότι, ο βαθμός επίτευξης του δείκτη αποτελέσματος της Πράξης είναι 63,0%, αφού η τιμή υλοποίησής του την περίοδο αναφοράς ήταν 33,78, όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ Πράξη με MIS 303167						
78: ΚΩΔΙΚΟΣ	79: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	80: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	81: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ		Τιμή υλοποίησης	Βαθμός επίτευξης
			Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22476/12.11.201 0 απόφαση ένταξης	Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 21453/18- 3201/14.02.2014 απόφασης 4ης τροποποίησης	Βάσει απολογισμού	
501	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης (ισοδύναμα ανθρωποέτη)	Αριθμός	30	53,64	33,78	63,0%

Δεδομένου όμως ότι, οι δείκτες που προηγήθηκαν δεν μπορούν από μόνοι τους να εκτιμήσουν την αποτελεσματικότητα των Πράξεων, ενώ όπως έχει ήδη αναφερθεί στις εκροές των υπό αξιολόγηση Πράξεων δεν είναι προφανής η συμβολή του Προγράμματος στην ενίσχυση της ένταξης των παιδιών Ρομά σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, ο Σύμβουλος Αξιολόγησης επιχείρησε να διερευνήσει την αποτελεσματικότητά τους, διαμορφώνοντας τον ακόλουθο δείκτη.

- 1. Ποσοστό (%) Ρομά μαθητών που συμμετείχαν σε ετήσια βάση σε παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος, σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού στόχου** Ο δείκτης υπολογίζεται από το ηγλίκo:

Αριθμός μαθητών Ρομά που συμμετείχαν σε παρεμβάσεις
ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος, ανά έτος

Συνολικός μαθητικός πληθυσμός Ρομά

ΌΠΟΥ:

- ο ως αριθμός μαθητών Ρομά που συμμετείχαν σε παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος, νοείται ο ετήσιος μέσος όρος των ωφελούμενων μαθητών Ρομά όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων που συμμετείχαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος, την περίοδο από 01.09.2010 έως τις 31.12.2014.
- ο ως συνολικός μαθητικός πληθυσμός Ρομά, νοείται ο πληθυσμός των Ρομά που βρίσκεται σε σχολική ηλικία, στις περιοχές παρέμβασης των δύο Πράξεων του Προγράμματος

Για τον υπολογισμό της τιμής του δείκτη που προηγήθηκε, θα χρησιμοποιηθούν δύο ειδών στοιχεία και πιο συγκεκριμένα :

- α) Στοιχεία που προκύπτουν από τις εκροές των Πράξεων, σχετικά με τον αριθμό των μαθητών που παρακολούθησαν μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, ανά εκπαιδευτική βαθμίδα, καθώς και
- β) Δευτερογενή στοιχεία σχετικά με τον πληθυσμό των Ρομά που βρίσκεται σε σχολική ηλικία, στις περιοχές παρέμβασης των δύο Πράξεων του Προγράμματος, όπως αυτός έχει αποτυπωθεί στην απογραφή του μαθητικού πληθυσμού Ρομά και μη Ρομά, που έγινε από το Δικαιούχο των Πράξεων, σε σχολεία.

α) ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΡΩΝ

Συνθέτοντας, τα επιμέρους στοιχεία εκρών των υπό αξιολόγηση Πράξεων, όπως αυτά παρουσιάστηκαν αναλυτικά στην Ενότητα 4.1.2 της παρούσας έκθεσης, προκύπτει ότι μέσα από τις παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας που αναπτύχθηκαν τα σχολικά έτη (2010-11, 2011-12, 2012-13, 2013-14 και 2014-15), ενισχύθηκαν συνολικά 17.460 μαθητές, εκ των οποίων οι 4.091 είναι μαθητές Ρομά που παρακολούθησαν μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας.

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία του πίνακα που ακολουθεί, τα οποία αποτυπώνουν, ανά Πράξη, τον αριθμό των μαθητών που συμμετείχαν την περίοδο εφαρμογής του Προγράμματος στα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, **ο ετήσιος μέσος όρος μαθητών Ρομά που συμμετείχαν στα προγράμματα αυτά, όλων των Πράξεων, ανέρχεται σε 962,59 παιδιά Ρομά.** Στην ανά Πράξη εκτίμηση του ετήσιου μέσου όρου ωφελούμενων μαθητών, φαίνεται ότι η Πράξη με τους περισσότερους ωφελούμενους, είναι εκείνη που αναπτύχθηκε στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας.

Μαθητές που συμμετείχαν στα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, ανά Πράξη και συνολικά	ανά Πράξη και συνολικά	
	MIS 303169	MIS 303167
Μαθητές προσχολικής ηλικίας που παρακολούθησαν παράλληλη στήριξη	528	0
Μαθητές πρωτοβάθμιας που παρακολούθησαν παράλληλη στήριξη	382	0
Μαθητές Ρομά πρωτοβάθμιας που παρακολούθησαν Ενισχυτική διδασκαλία	1419	465
Μαθητές Ρομά πρωτοβάθμιας που παρακολούθησαν Μαθήματα Θερινά - Μετάβασης	302	0
Μαθητές Ρομά δευτεροβάθμιας που παρακολούθησαν Ενισχυτική διδασκαλία	632	152
Μαθητές Ρομά δευτεροβάθμιας που παρακολούθησαν Μαθήματα Θερινά-Μετάβασης	211	0
Μαθητές που συμμετείχαν σε Ενδοσχολικές και Εξωσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση	1131	560
Μαθητές που συμμετείχαν σε Εξωσχολικές και Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στην Α΄θμια εκπαίδευση	8192	3486
Σύνολο	12.797	4.663
Γενικό σύνολο	17.460	
Γενικό σύνολο μαθητών Ρομά (εξαιρούνται οι μαθητές που συμμετείχαν σε ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις)	4.091	
Ετήσιος μέσος όρος μαθητών Ρομά που συμμετείχαν στα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας, ανά Πράξη (Γενικό σύνολο μαθητών Ρομά/4,25 σχολικά έτη)	817,41	145,18
Ετήσιος μέσος όρος μαθητών που συμμετείχαν στα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας, όλων των Πράξεων (Γενικό σύνολο μαθητών Ρομά/4,25 σχολικά έτη)	962,59	

b) ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Στους πίνακες που ακολουθούν, παρατίθεται η απογραφή των μαθητών Ρομά, ανά σχολική μονάδα και Άξονα παρέμβασης του Προγράμματος, όπως αυτή αποτυπώθηκε, στην απογραφή που διενήργησε ο Δικαιούχος των Πράξεων, στα σχολεία των περιοχών παρέμβασης.

Α/Α	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ		ΑΡ.ΜΑΘ.ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΡΟΜΑ
	ΑΞΟΝΑΣ 1 (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ)			
1	5ο Νηπ/γείο Δράμας		36	3
2	14ο Νηπ/γείο Δράμας		37	1
3	16ο Νηπ/γείο Δράμας		46	4
4	19ο Νηπ/γείο Δράμας		40	0
5	1ο Νηπ/γείο Καλαμπακίου		34	5
6	2ο Νηπ/γείο Καλαμπακίου		25	0
7	3ο Νηπ/γείο Διδυμοτείχου		34	0

8	4ο Νηπ/γείο Διδυμοτείχου	38	0
9	5ο Νηπ/γείο Διδυμοτείχου	38	0
10	Νηπ/γείο Μεταξάδων	48	0
11	1ο Νηπ/γείο Ορεστιάδας	76	0
12	3ο Νηπ/γείο Ορεστιάδας	66	2
13	4ο Νηπ/γείο Ορεστιάδας	39	6
14	7ο Νηπ/γείο Ορεστιάδας	44	1
15	9ο Νηπ/γείο Ορεστιάδας	33	6
16	3ο Νηπ/γείο Χρυσούπολης	44	8
17	Νηπ/γείο Αγιάσματος-Πηγών	18	6
18	Νηπ/γείο Ερατεινού	15	3
19	Νηπ/γείο Κεραμωτής	22	0
20	Νηπ/γείο Νέας Καρυάς	19	6
21	Νηπ/γείο Χρυσοχωρίου	22	6
22	1ο Νηπ/γείο Κιμμερίων	42	7
23	Νηπ/γείο Αβάτου	16	0
24	Νηπ/γείο Δεκάρχου	8	2
25	Νηπ/γείο Ευλάλου	17	9
26	Νηπ/γείο Ηλιόπετρας	18	1
27	Νηπ/γείο Κεντητής	7	2
28	Νηπ/γείο Κύρνου	14	0
Σύνολο μαθητών Ρομά			78

A/A	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΑΞΟΝΑΣ 1 (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ)	ΑΡ.ΜΑΘ.ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΡΟΜΑ
1	3ο ΔΣ Ορεστιάδας	204	34
2	4ο ΔΣ Ορεστιάδας	107	23
3	7ο ΔΣ Ορεστιάδας	95	30
4	8ο ΔΣ Ορεστιάδας	292	44
5	1ο ΔΣ Διδυμοτείχου	134	42
6	3ο ΔΣ Διδυμοτείχου	166	36
7	4ο ΔΣ Διδυμοτείχου	154	21
8	5ο ΔΣ Διδυμοτείχου	39	0
9	ΔΣ Ευλάλου	32	28
10	ΔΣ Δεκάρχου	19	19
11	ΔΣ Κιμμερίων	49	44
12	ΔΣ Αράτου	40	12
13	10ο ΔΣ Δράμας	110	12
14	11ο ΔΣ Δράμας	160	27
15	15ο ΔΣ Δράμας	222	21
16	ΔΣ Νέας Καρυάς	78	17
17	ΔΣ Αγιάσματος-Πηγών	74	30
18	2ο ΔΣ Χρυσούπολης	129	2
19	ΔΣ Κεραμωτής	104	10
20	ΔΣ Ερατεινού	91	13
21	ΔΣ Χρυσοχωρίου	131	69
Σύνολο μαθητών Ρομά			534

ΓΥΜΝΑΣΙΟ		ΑΡ.ΜΑΘ.ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΡΟΜΑ
A/A	ΑΞΟΝΑΣ 1 (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ)		
1	Γυμνάσιο Ν. Ολβίου	131	
2	1ο Γυμνάσιο Ξάνθης		
3	4ο Γυμνάσιο Δράμας	323	26
4	1ο Γυμνάσιο Ορεστιάδας		
5	2ο Γυμνάσιο Ορεστιάδας		
6	Γυμνάσιο Κεραμωτής	130	17
7	2ο Γυμνάσιο Χρυσούπολης	149	7
8	1ο Γυμνάσιο Χρυσούπολης	280	3
Σύνολο μαθητών Ρομά			53

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ		ΑΡ.ΜΑΘ.ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΡΟΜΑ
A/A	ΑΞΟΝΑΣ 2 (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ & ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ)		
1	Νηπ/γείο Αγ.Σοφίας	101	101
2	2ο Νηπ/γείο Μενεμένης	52	45
3	2ο Νηπ/γείο Αλεξάνδρειας	65	65
4	Νηπ/γείο Παλαιόχωρας	27	26
5	95ο Νηπ/γείο Θεσσαλονίκης	12	3
6	2ο Νηπ/γείο Περαιάς	48	0
7	3ο Νηπ/γείο Περαιάς	70	4
8	4ο Νηπ/γείο Περαιάς		
9	6ο Νηπ/γείο Περαιάς	44	2
10	8ο Νηπ/γείο Περαιάς	16	1
11	Νηπ/γείο Ν. Μαλγάρων	39	1
12	1ο Νηπ/γείο Διαβατών	34	1
13	2ο Νηπ/γείο Διαβατών	37	2
14	Νηπ/γείο Καψόχωρας	7	6
15	3ο Νηπ/γείο Κατερίνης	31	0
16	18ο Νηπ/γείο Κατερίνης	31	0
17	12ο Νηπ/γείο Κατερίνης	44	0
18	22ο Νηπ/γείο Κατερίνης	46	0
19	1ο Νηπ/γείο Κυμίνων		
20	2ο Νηπ/γείο Κυμίνων		
21	4ο Νηπ/γείο Βέροιας	48	6
22	5ο Νηπ/γείο Βέροιας	59	1
23	8ο Νηπ/γείο Βέροιας	81	7
24	Νηπ/γείο Κουλούρας	26	12
25	Νηπ/γείο Λιανοβεργίου	22	8
26	1ο Νηπ/γείο Ηράκλειας	23	1
27	2ο Νηπ/γείο Ηράκλειας	24	5
28	Νηπ/γείο Ποντισμένου	28	5
29	4ο Νηπ/γείο Σερρών	20	15
30	12ο Νηπ/γείο Σερρών	14	1
31	20ο Νηπ/γείο Σερρών	38	1

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ			
A/A	ΑΞΟΝΑΣ 2 (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ & ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ)	ΑΡ.ΜΑΘ.ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΡΟΜΑ
32	16ο Νηπ/γείο Σερρών		
33	7ο Νηπ/γείο Πτολεμαΐδας	33	1
34	10ο Νηπ/γείο Πτολεμαΐδας	33	2
Σύνολο μαθητών Ρομά			322

ΔΗΜΟΤΙΚΟ			
A/A	ΑΞΟΝΑΣ 2 (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ & ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ)	ΑΡ.ΜΑΘ.ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΡΟΜΑ
1	1ο ΔΣ Περαίας	273	10
2	2ο ΔΣ Περαίας	278	8
3	3ο ΔΣ Περαίας	294	7
4	4ο ΔΣ Περαίας	278	8
5	5ο ΔΣ Περαίας	313	10
6	3ο ΔΣ Μενεμένης	175	157
7	5ο ΔΣ Μενεμένης	202	190
8	64ο ΔΣ Θεσσαλονίκης	52	17
9	6ο ΔΣ Ευόσμου	384	0
10	5ο ΔΣ Κορδελιού	24	0
11	6ο ΔΣ Κορδελιού	279	30
12	1ο ΔΣ Κυμίνων	114	25
13	2ο ΔΣ Κυμίνων	105	14
14	1ο ΔΣ Καλοχωρίου	182	28
15	2ο ΔΣ Καλοχωρίου	201	30
16	ΔΣ Ν. Μαλγάρων	175	20
17	1ο ΔΣ Διαβατών	302	52
18	2ο ΔΣ Διαβατών	267	41
19	3ο ΔΣ Διαβατών	280	62
20	1ο ΔΣ Σίνδου	330	28
21	2ο ΔΣ Σίνδου	167	0
22	3ο ΔΣ Σίνδου		
23	2ο ΔΣ Αλεξάνδρειας	187	182
24	6ο ΔΣ Αλεξάνδρειας	140	136
25	ΔΣ Κορυφής	120	58
26	4ο ΔΣ Βέροιας	221	15
27	5ο ΔΣ Βέροιας	319	13
28	8ο ΔΣ Βέροιας	200	12
29	ΔΣ Κουλούρας		
30	ΔΣ Λιανοβεργίου	183	50
31	ΔΣ Καψόχωρας	98	35
32	3ο ΔΣ Κατερίνης	360	12
33	9ο ΔΣ Κατερίνης	369	15
34	12ο ΔΣ Κατερίνης	208	10
35	2ο ΔΣ Ηράκλειας Σερρών	189	14
36	2ο ΔΣ Ηράκλειας Σερρών	89	22

ΔΗΜΟΤΙΚΟ			
A/A	ΑΞΟΝΑΣ 2 (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ & ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ)	ΑΡ.ΜΑΘ.ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΡΟΜΑ
37	ΔΣ Ποντισμένου	125	25
38	2ο ΔΣ Σερρών	170	11
39	2ο ΔΣ Πτολεμαΐδας	223	6
40	7ο ΔΣ Πτολεμαΐδας	117	3
41	8ο ΔΣ Πτολεμαΐδας	226	17
42	1ο ΔΣ Ν. Μαγνησίας	324	8
Σύνολο μαθητών Ρομά			1381

ΓΥΜΝΑΣΙΟ / ΛΥΚΕΙΟ			
A/A	ΑΞΟΝΑΣ 2 (ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ & ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ)	ΑΡ.ΜΑΘ.ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΡΟΜΑ
1	Γυμνάσιο Κυμίνων-Μαλγάρων	190	13
2	3ο Γυμνάσιο Μενεμένης	172	156
3	2ο ΓΕΛ Μενεμένης	24	20
4	6ο Γυμνάσιο Βέροιας	270	15
5	Γυμνάσιο Μακροχωρίου	164	15
6	3ο Γυμνάσιο Πτολεμαΐδας	250	6
7	1ο Γυμνάσιο Αλεξάνδρειας	360	75
8	2ο Γυμνάσιο Αλεξάνδρειας	330	45
9	1ο ΓΕΛ Αλεξάνδρειας	247	0
Σύνολο μαθητών Ρομά			345

Από τα στοιχεία της απογραφής του μαθητικού πληθυσμού των σχολείων που προηγήθηκε, προκύπτει ο ακόλουθος συγκεντρωτικός πίνακας.

	ΣΧΟΛΕΙΑ	ΑΡ.ΜΑΘ.ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΑΡ.ΜΑΘ.ΡΟΜΑ
ΑΠ.1	57	4.337	665
ΑΠ.2	85	11.703	2.048
ΣΥΝΟΛΟ	142	16.040	2.713

Βάση λοιπόν των στοιχείων που προηγήθηκαν οι τιμές των δεικτών αποτελέσματος των υπο αξιολόγηση Πράξεων, διαμορφώνονται ως ακολούθως:

Πράξη	Δείκτης Αποτελεσμάτων	Αριθμητής	Παρονομαστής	Τιμή Δείκτη
MIS 303169	Ποσοστό (%) Ρομά μαθητών που συμμετείχαν σε ετήσια βάση σε παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος, σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού στόχου	817,41	2.048	39,9%
MIS 303167		145,18	665	21,8%
Σύνολο Προγράμματος (όλες οι Πράξεις)		962,59	2.713	35,5%

- **Ποσοστό (%) Ρομά μαθητών που συμμετείχαν σε ετήσια βάση σε παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας της Πράξης με MIS 303169, σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού στόχου**

Η τιμή υλοποίησης του δείκτη είναι 39,9% και αφορά στο ποσοστό των μαθητών Ρομά που συμμετείχαν σε ετήσια βάση σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης, μέσω των Δράσεων 1 και 2, σε σχέση με το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού Ρομά. Η τιμή του δείκτη δεν μπορεί να αξιολογηθεί, δεδομένου ότι δεν υπήρχε αφετηριακό σημείο, ούτε και τιμή στόχος. Ωστόσο, η τιμή του μπορεί να αξιοποιηθεί για τη μελλοντική παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας της Πράξης, όσον αφορά στο συγκεκριμένο δείκτη.

- **Ποσοστό (%) Ρομά μαθητών που συμμετείχαν σε ετήσια βάση σε παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας της Πράξης με MIS 303169, σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού στόχου**

Η τιμή υλοποίησης του δείκτη είναι 21,8% και αφορά στο ποσοστό των μαθητών Ρομά που συμμετείχαν σε ετήσια βάση σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης, μέσω των Δράσεων 1 και 2, σε σχέση με το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού Ρομά. Η τιμή του δείκτη δεν μπορεί να αξιολογηθεί, δεδομένου ότι δεν υπήρχε αφετηριακό σημείο, ούτε και τιμή στόχος. Ωστόσο, η τιμή του μπορεί να αξιοποιηθεί για τη μελλοντική παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας της Πράξης, όσον αφορά στο συγκεκριμένο δείκτη.

- **Ποσοστό (%) Ρομά μαθητών που συμμετείχαν σε παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας όλων των Πράξεων, σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού στόχου**

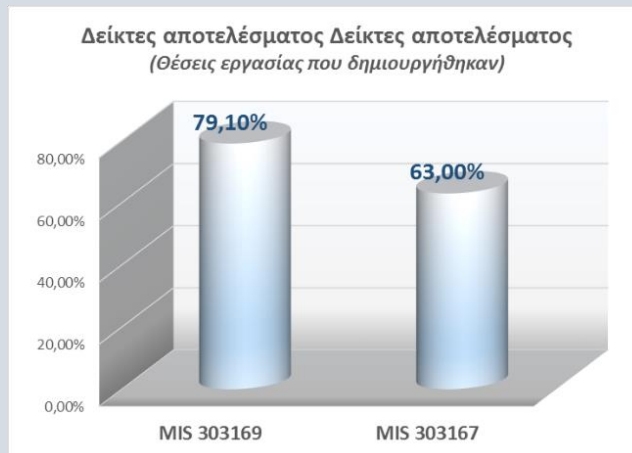
Η τιμή υλοποίησης του δείκτη είναι 35,5% και αφορά στο ποσοστό των μαθητών Ρομά που συμμετείχαν σε ετήσια βάση σε παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της Πράξης, μέσω των Δράσεων 1 και 2, σε σχέση με το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού Ρομά. Η τιμή του δείκτη δεν μπορεί να αξιολογηθεί, δεδομένου ότι δεν υπήρχε αφετηριακό σημείο, ούτε και τιμή στόχος. Ωστόσο, η τιμή του μπορεί να αξιοποιηθεί για τη μελλοντική παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των Πράξεων, όσον αφορά στο συγκεκριμένο δείκτη.

4.2.1.3 Γενικά συμπεράσματα επί των αποτελεσμάτων, όλων των Πράξεων

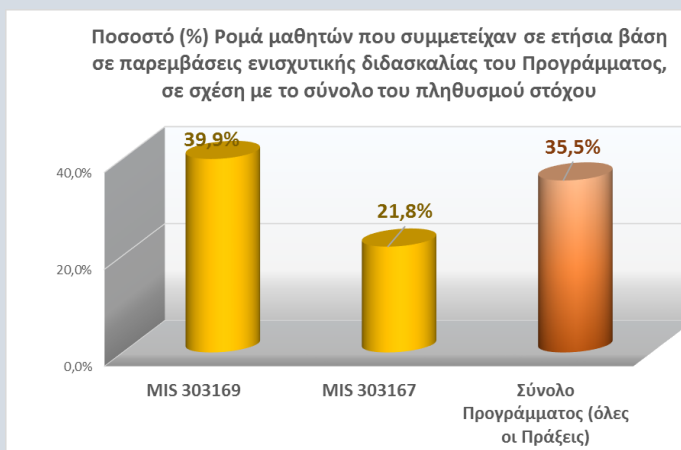
Γενικά συμπεράσματα επί των αποτελεσμάτων, όλων των Πράξεων,

Βάσει των δεικτών αποτελεσμάτων που προηγήθηκαν, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

- ☞ Σε ότι αφορά στο δείκτη «Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης (ισοδύναμα ανθρωποέτη)», ο μεγαλύτερος βαθμός επίτευξης καταγράφεται στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας (MIS 303169).

- ☞ Το ποσοστό των μαθητών Ρομά που συμμετείχαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας, διαφοροποιείται ανά Πράξη, με το μεγαλύτερο ποσοστό να καταγράφεται στην Πράξη με MIS 303169, δεδομένου ότι, το Πρόγραμμα δεν ανέπτυξε παρεμβάσεις παράλληλης στήριξης σε νηπιαγωγεία και δημοτικά, όπως επίσης και θερινά τμήματα μετάβασης στην Πράξη με MIS 303167.

- ☞ Τέλος, οι τιμές του δείκτη αποτελέσματος, ανά Πράξη, μπορούν να αξιοποιηθούν για τη μελλοντική παρακολούθηση της αποτελεσματικότητάς τους, όσον αφορά στο συγκεκριμένο δείκτη.

4.2.2 Δείκτες απορροφητικότητας

4.2.2.1 Δείκτες απορροφητικότητας της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

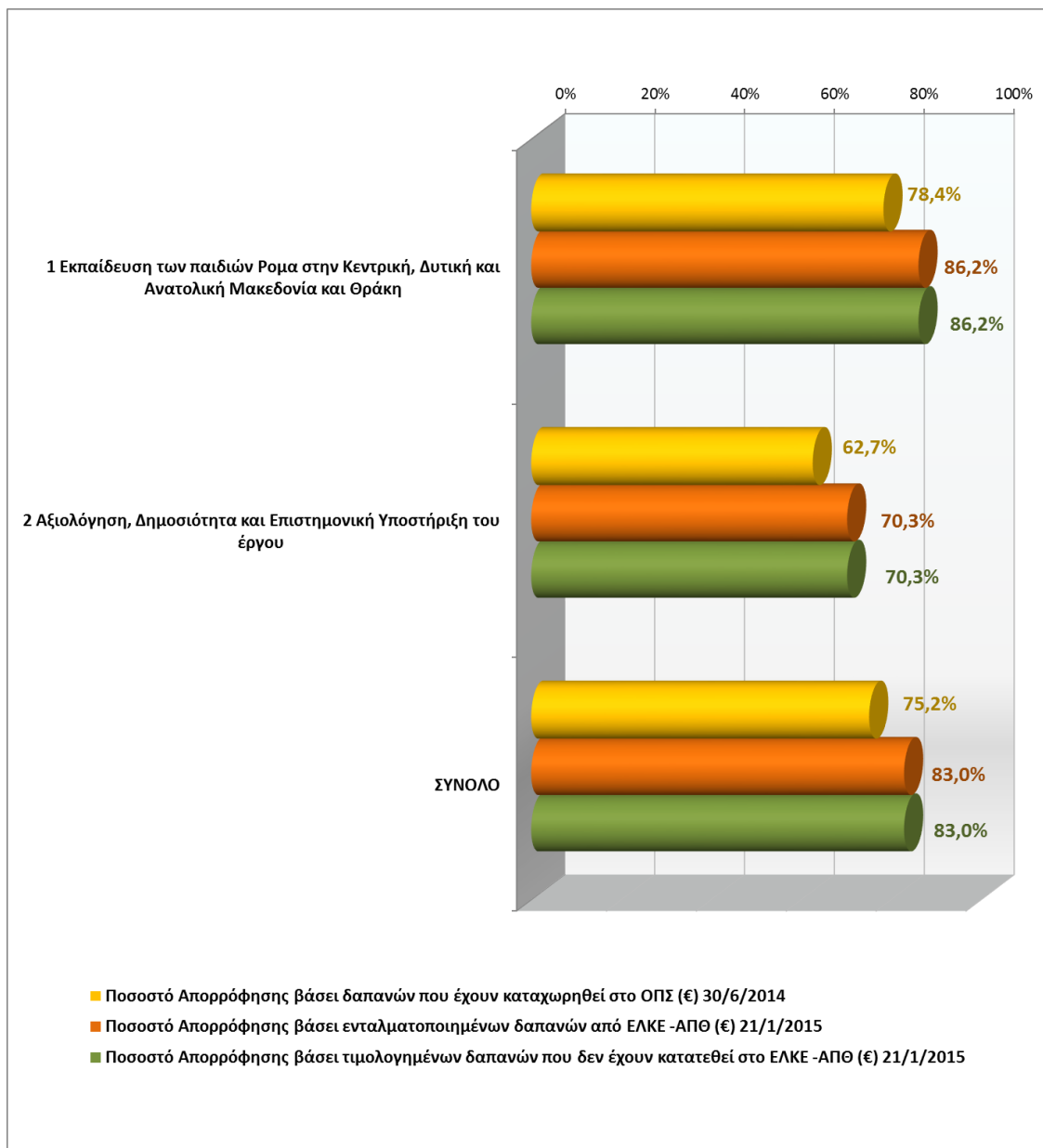
Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα που ακολουθεί και βάσει των δαπανών που έχουν καταχωρηθεί στο ΟΠΣ, μέσω των Μηνιαίων Δελτίων Παρακολούθησης Υποέργων μέχρι τις 30/6/2014, το Πρόγραμμα παρουσίαζε ποσοστό απορρόφησης 75,2% της συνολικής του δημόσιας δαπάνης, τιμή η οποία είναι αρκετά ικανοποιητική.

Το υπολογιζόμενο ποσοστό απορρόφησης, βάσει των καταχωρηθεισών δαπανών στο ΟΠΣ μπορεί να θεωρηθεί και ως πλασματικά χαμηλό, αν λάβει κανείς υπόψη τη σημαντική υστέρηση που παρατηρείται σε ότι αφορά την πιστοποίηση των δαπανών, σε σχέση με την υλοποίηση του φυσικού αντικείμενου της Πράξης. Για το λόγο αυτό, η απορροφητικότητα της Πράξης υπολογίστηκε και βάσει των ενταλματοποιημένων από το ΕΛΚΕ – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης δαπανών, όπως επίσης και επί των τιμολογηθέντων.

Σύμφωνα λοιπόν με τις πραγματοποιηθείσες και ενταλματοποιημένες δαπάνες του ΕΛΚΕ – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, οι οποίες δεν έχουν καταχωρηθεί μέχρι και τις 21/1/2015, η απορροφητικότητα του Προγράμματος ενισχύεται ακόμη παραπάνω, σε ποσοστό της τάξης του 82,98%. Ενώ, ως προς τον πραγματικό ρυθμό απορρόφησης εκείνων των παρεμβάσεων που έχουν ήδη τιμολογηθεί έως την προαναφερόμενη ημερομηνία, αλλά δεν έχουν ακόμη ενταλματοποιηθεί, το ποσοστό ανέρχεται επίσης στο 82,98%.

Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας - MIS 303169								
Α/Α	Τίτλος Υποέργου	Προϋπολογισμός	Απολογιστικό Κόστος			Ποσοστό Απορρόφησης		
		Προϋπολογισμός (βάσει τελευταίας εγκεκριμένης (3ης) Τροποποίησης Τεχνικού Δελτίου) (€)	βάσει δαπανών που έχουν καταχωρηθεί στο ΟΠΣ 30/6/2014 (€)	βάσει ενταλματοποιημένων δαπανών από ΕΛΚΕ - ΑΠΘ (€)	βάσει τιμολογημένων δαπανών που δεν έχουν κατατεθεί στο ΕΛΚΕ -ΑΠΘ (€)	βάσει δαπανών που έχουν καταχωρηθεί στο ΟΠΣ 30/6/2014 (€)	βάσει ενταλματοποιημένων δαπανών από ΕΛΚΕ - ΑΠΘ (€)	βάσει τιμολογημένων δαπανών που δεν έχουν κατατεθεί στο ΕΛΚΕ -ΑΠΘ (€)
1	Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Κεντρική, Δυτική και Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	2.194.774,13 €	1.720.466,83 €	1.891.609,10 €	1.891.609,10 €	78,39%	86,19%	86,19%
2	Αξιολόγηση, Δημοσιότητα και Επιστημονική Υποστήριξη του έργου	555.915,87 €	348.281,92 €	390.850,45 €	390.850,45 €	62,65%	70,31%	70,31%
ΣΥΝΟΛΟ		2.750.690,00 €	2.068.748,75 €	2.282.459,55 €	2.282.459,55 €	75,21%	82,98%	82,98%

Η μεγαλύτερη απορροφητικότητα, βάσει όλων των τρόπων υπολογισμού, σημειώνεται στο Υποέργο 1, όπως φαίνεται και από το γράφημα που ακολουθεί.

4.2.2.2 Δείκτες απορροφητικότητας της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα που ακολουθεί και βάσει των δαπανών που έχουν καταχωρηθεί στο ΟΠΣ, μέσω των Μηνιαίων Δελτίων Παρακολούθησης Υποέργων μέχρι τις 30/6/2014, το Πρόγραμμα παρουσίαζε ποσοστό απορρόφησης 59,0% της συνολικής του δημόσιας δαπάνης, τιμή η οποία είναι ικανοποιητική.

Το υπολογιζόμενο ποσοστό απορρόφησης, βάσει των καταχωρηθεισών δαπανών στο ΟΠΣ μπορεί να θεωρηθεί και ως πλασματικά χαμηλό, αν λάβει κανείς υπόψη τη σημαντική υστέρηση που παρατηρείται σε ότι αφορά την πιστοποίηση των δαπανών, σε σχέση με την υλοποίηση του φυσικού αντικειμένου της Πράξης. Για το λόγο αυτό, η απορροφητικότητα της Πράξης υπολογίστηκε και βάσει των ενταλματοποιημένων από το ΕΛΚΕ – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης δαπανών, όπως επίσης και επί των τιμολογηθέντων.

Σύμφωνα λοιπόν με τις πραγματοποιηθείσες και ενταλματοποιημένες δαπάνες του ΕΛΚΕ – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, οι οποίες δεν έχουν καταχωρηθεί μέχρι και τις 21/1/2015, η απορροφητικότητα του Προγράμματος ενισχύεται ακόμη παραπάνω, σε ποσοστό της τάξης του 79,21%. Ενώ, ως προς τον πραγματικό ρυθμό απορρόφησης εκείνων των παρεμβάσεων που έχουν ήδη τιμολογηθεί έως την προαναφερόμενη ημερομηνία, αλλά δεν έχουν ακόμη ενταλματοποιηθεί, το ποσοστό ανέρχεται επίσης στο 79,21%.

Εκπαίδευση των παιδιών Ρομα στις περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης - MIS 303167

A/A	Τίτλος Υποέργου	Προϋπολογισμός	Απολογιστικό Κόστος			Ποσοστό Απορρόφησης		
		Προϋπολογισμός (βάσει τελευταίας εγκεκριμένης (4ης) Τροποποίησης Τεχνικού Δελτίου) (€)	βάσει δαπανών που έχουν καταχωρηθεί στο ΟΠΣ 30/6/2014 (€)	βάσει ενταλματοποιημένων δαπανών από ΕΛΚΕ - ΑΠΘ (€)	βάσει τιμολογημένων δαπανών που δεν έχουν κατατεθεί στο ΕΛΚΕ -ΑΠΘ (€)	βάσει δαπανών που έχουν καταχωρηθεί στο ΟΠΣ 30/6/2014 (€)	βάσει ενταλματοποιημένων δαπανών από ΕΛΚΕ - ΑΠΘ (€)	βάσει τιμολογημένων δαπανών που δεν έχουν κατατεθεί στο ΕΛΚΕ -ΑΠΘ (€)
1	1 Ένταξη και Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη	1.096.330,00 €	644.509,92 €	868.354,53 €	868.354,53 €	58,79%	79,21%	79,21%
	ΣΥΝΟΛΟ	1.096.330,00 €	644.509,92 €	868.354,53 €	868.354,53 €	58,79%	79,21%	79,21%

Π2. Αξιολογήσεις ανά Πράξη

«Εξωτερική Αξιολόγηση Πράξεων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης»

ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και MIS 303167, την περίοδο 2010-2014

Σελ. 209 από 335

4.2.3 Θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν

4.2.3.1 Θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Το σύστημα δεικτών της Πράξης, κατά την αρχική της ένταξη περιλάμβανε 1 δείκτη παρακολούθησης των αποτελεσμάτων, η τιμή του οποίου επικαιροποιήθηκε, με τις τροποποιήσεις της Πράξης. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο δείκτης αποτελεσμάτων που χρησιμοποιήθηκε για την παρακολούθηση της Πράξης, ενώ οι τιμές που παρουσιάζονται αφορούν στην αρχική ένταξη της Πράξης, αλλά και στην εν ισχύ τροποποίησή της βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίηση της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π. «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ».

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ Πράξη με MIS 303169				
78: ΚΩΔΙΚΟΣ	79: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	80: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	81: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	
			Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2011 απόφαση ένταξης	Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης
501	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης (ισοδύναμα ανθρωποέτη)	Αριθμός	116	144,75

Βάσει των απολογιστικών στοιχείων της Πράξης, έτσι όπως αυτά αποτυπώνονται στο «7ο ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΠΡΑΞΗΣ», που αφορά στο α' εξάμηνο του 2014, προκύπτει ότι, ο βαθμός επίτευξης του δείκτη αποτελέσματος της Πράξης είναι 79,1%, αφού η τιμή υλοποίησής του την περίοδο αναφοράς ήταν 114,50, όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ Πράξη με MIS 303169						
78: ΚΩΔΙΚΟΣ	79: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	80: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	81: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ		Τιμή υλοποίησης	Βαθμός επίτευξης
			Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22477/12.11.2011 απόφαση ένταξης	Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 27387/27.12.2013 απόφασης 3ης τροποποίησης	Βάσει απολογισμού	
501	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης	Αριθμός	116	144,75	114,50	79,1%

4.2.3.2 Θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Το σύστημα δεικτών της Πράξης, κατά την αρχική της ένταξη περιλάμβανε 1 δείκτη παρακολούθησης των αποτελεσμάτων, η τιμή του οποίου επικαιροποιήθηκε, με τις τροποποιήσεις της Πράξης. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο δείκτης αποτελεσμάτων που χρησιμοποιήθηκε για την παρακολούθηση της Πράξης, ενώ οι τιμές που παρουσιάζονται αφορούν στην αρχική ένταξη της Πράξης, αλλά και στην εν ισχύ τροποποίησή της βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 3201/14.02.2014 απόφασης 4ης τροποποίησης της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης του Ε.Π. «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ».

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ Πράξη με MIS 303167				
78: ΚΩΔΙΚΟΣ	79: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	80: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	81: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ	
			Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22476/12.11.2010 απόφαση ένταξης	Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 21453/18-3201/14.02.2014 απόφασης 4ης τροποποίησης
501	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης (ισοδύναμα ανθρωποέτη)	Αριθμός	30	53,64

Βάσει των απολογιστικών στοιχείων της Πράξης, έτσι όπως αυτά αποτυπώνονται στο 7ο ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΠΡΑΞΗΣ, που αφορά στο α' εξάμηνο του 2014, προκύπτει ότι, ο βαθμός επίτευξης του δείκτη αποτελέσματος της Πράξης είναι 63,0%, αφού η τιμή υλοποίησής του την περίοδο αναφοράς ήταν 33,78, όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ Πράξη με MIS 303167						
78: ΚΩΔΙΚΟΣ	79: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ	80: ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	81: ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ		Τιμή υλοποίησης	Βαθμός επίτευξης
			Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 22476/12.11.2010 απόφαση ένταξης	Βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 21453/18-3201/14.02.2014 απόφασης 4ης τροποποίησης	Βάσει απολογισμού	
501	Θέσεις εργασίας που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης της πράξης (ισοδύναμα ανθρωποέτη)	Αριθμός	30	53,64	33,78	63,0%

4.2.4 Συνολική αποτελεσματικότητα – Αποδοτικότητα των Πράξεων

Για τον υπολογισμό της Συνολικής Αποτελεσματικότητας της κάθε Πράξης θα χρησιμοποιηθεί ο Δείκτης Αποτελεσματικότητας, ο οποίος εκφράζει την πρόοδο της φυσικής υλοποίησης της κάθε Πράξης και υπολογίζεται από το πηλίκο του υλοποιηθέντος φυσικού αντικειμένου προς το προγραμματισμένο φυσικό αντικείμενο, σύμφωνα με τον τύπο που ακολουθεί:

$$\Delta\text{Απ} = \frac{\Phi\Upsilon}{\Phi\text{Σ}}$$

Σύμφωνα με τα Τεχνικά Δελτία των υπό αξιολόγηση Πράξεων, ορίζονται τέσσερις δείκτες φυσικού αντικειμένου, για τους οποίους υπάρχουν τιμές φυσικού στόχου, αλλά και φυσικής υλοποίησης για την κάθε Πράξη.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΦΡΩΣΗ	
74: ΚΩΔΙΚΟΣ	75: ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΔΕΙΚΤΗ
6141	Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης
6144	Δομές εκπαίδευσης που επωφελούνται
6158	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
6160	Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Από τους παραπάνω δείκτες επιλέγεται, ως ο πλέον κατάλληλος, ο δείκτης με κωδικό 6141, θεωρώντας ότι έχει τη μεγαλύτερη βαρύτητα στην εκπλήρωση των στόχων των υπό αξιολόγηση Πράξεων, δεδομένου ότι αφορά στα παιδιά Ρομά, που αποτελούν και τη βασική ομάδα στόχου των Πράξεων.

Η Αποδοτικότητα της κάθε Πράξης, εκτιμάται από τον Δείκτη Αποδοτικότητας, που συσχετίζει τις επιτεύξεις της με τους πόρους που χρησιμοποιήθηκαν. Συσχετίζει δηλαδή τον δείκτη συνολικής αποτελεσματικότητας και την οικονομική υλοποίηση της κάθε Πράξης, υπολογιζόμενη με τον ακόλουθο τύπο:

$$\text{Δείκτης Αποδοτικότητας} = \frac{\text{Δείκτης Συνολικής Αποτελεσματικότητας}}{\text{Δείκτης Απορροφητικότητας}}$$

Ως τιμή του Δείκτη Απορροφητικότητας, λαμβάνεται υπόψη η τιμή του πραγματικού βαθμού απορρόφησης της κάθε Πράξης, η οποία αποτυπώνεται βάσει των τιμολογηθέντων δαπανών όπως έχει παρουσιαστεί στην προηγούμενη ενότητα των Δεικτών Απορροφητικότητας.

Στις ενότητες που ακολουθούν, παρουσιάζεται η συνολική Αποτελεσματικότητα – Αποδοτικότητα, κάθε μίας εκ των υπό αξιολόγηση Πράξεων.

4.2.4.1 Συνολική αποτελεσματικότητα-αποδοτικότητα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169

Για τον υπολογισμό της Συνολικής Αποτελεσματικότητας της Πράξης με MIS 303169, λαμβάνεται υπόψη η παραπάνω μεθοδολογία, καθώς και οι τιμές στόχου και υλοποίησής της, όπως αυτές έχουν παρατεθεί στην ενότητα 4.1.2.1: Συνολικές εκροές & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας», με MIS 303169 της παρούσας αξιολογικής μελέτης. Σε αυτό το πλαίσιο, η Συνολική Αποτελεσματικότητα της Πράξης είναι:

$$\text{Συνολική Αποτελεσματικότητα της Πράξης με MIS 303169} \quad 1,20 = \frac{3.011,1}{2.500}$$

Η Αποδοτικότητα της Πράξης, εκτιμάται από τον Δείκτη Αποδοτικότητας, που συσχετίζει τις επιτεύξεις της με τους πόρους που χρησιμοποιήθηκαν. Συσχετίζει δηλαδή τον δείκτη συνολικής αποτελεσματικότητας και την οικονομική υλοποίηση της Πράξης, υπολογιζόμενη με τον ακόλουθο τύπο:

$$\text{Δείκτης Αποδοτικότητας της Πράξης με MIS 303169} \quad 1,45 = \frac{1,20}{0,83}$$

4.2.4.2 Συνολική αποτελεσματικότητα-αποδοτικότητα της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167

Για τον υπολογισμό της Συνολικής Αποτελεσματικότητας της Πράξης με MIS 303167, λαμβάνεται υπόψη η παραπάνω μεθοδολογία, καθώς και οι τιμές στόχου και υλοποίησής της, όπως αυτές έχουν παρατεθεί στην ενότητα 4.1.2.2: Συνολικές εκροές & βαθμός επίτευξης της στοχοθέτησης της Πράξης «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη», με MIS 303167 της παρούσας αξιολογικής μελέτης. Σε αυτό το πλαίσιο, η Συνολική Αποτελεσματικότητα της Πράξης είναι:

$$\text{Συνολική Αποτελεσματικότητα της Πράξης με MIS 303167} \quad 0,88 = \frac{1.097,18}{1.250}$$

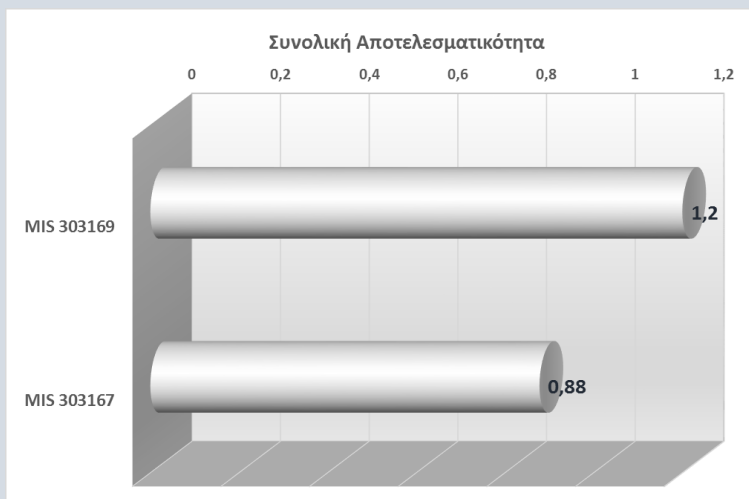
Η Αποδοτικότητα της Πράξης, εκτιμάται από τον Δείκτη Αποδοτικότητας, που συσχετίζει τις επιτεύξεις της με τους πόρους που χρησιμοποιήθηκαν. Συσχετίζει δηλαδή τον δείκτη συνολικής αποτελεσματικότητας και την οικονομική υλοποίηση της Πράξης, υπολογιζόμενη με τον ακόλουθο τύπο:

$$\text{Δείκτης Αποδοτικότητας της Πράξης με MIS 303167} \quad 1,11 = \frac{0,88}{0,79}$$

4.2.4.3 Γενικά συμπεράσματα επί των δεικτών Συνολικής Αποτελεσματικότητας – Αποδοτικότητας, όλων των Πράξεων

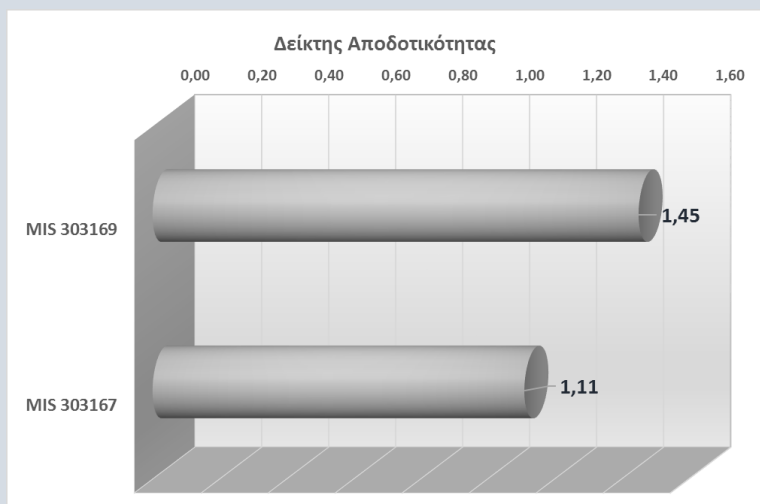
Βάσει των δεικτών που προηγήθηκαν, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

- ☞ Ο δείκτης αποτελεσματικότητας της Πράξης με MIS 303169, παρουσιάζει μεγαλύτερη φυσική υλοποίηση της προβλεπόμενης, βάσει των στόχων που είχαν τεθεί. Αντίθετα, ο δείκτης αποτελεσματικότητας της Πράξης με MIS 303167, παρουσιάζει μικρότερη φυσική υλοποίηση της προβλεπόμενης, όπως φαίνεται και στο διπλανό γράφημα.

- ☞ Οι δείκτες αποδοτικότητας και των δύο Πράξεων, ικανοποιητική τιμή, άνω του 1, τιμές οι οποίες αντιπροσωπεύουν την αναλογικότητα της φυσικής υλοποίησης έναντι της οικονομικής προόδου, των Πράξεων. Οι τιμές αυτές, δηλώνουν ότι οι Πράξεις προχωρούν σημαντικά τόσο στη φυσική τους υλοποίηση, όσο και στην απορρόφηση των δημοσίων δαπανών, χωρίς να παρατηρούνται

σημαντικές αποκλίσεις. Ο δείκτης αποδοτικότητας της Πράξης με MIS 303169, λαμβάνει τιμή μεγαλύτερη έναντι της Πράξης με MIS 303167, όπως φαίνεται και στο διπλανό γράφημα.

4.3 Ποιοτική αξιολόγηση Πράξης

4.3.1 Έρευνες Πεδίου

Σημαντική πηγή πληροφοριών για την αξιολογική διαδικασία υπήρξαν οι έρευνες πεδίου, σε:

1. Μαθητές Ρομά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης
2. Μαθητές Ρομά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
3. Επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς των Πράξεων
4. Διευθυντές των σχολικών μονάδων παρέμβασης στις Περιφέρειες εφαρμογής των υπό αξιολόγηση Πράξεων και
5. Ειδικό κοινό που εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα με το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά», στις Περιφέρειες εφαρμογής των υπό αξιολόγηση Πράξεων

Οι έρευνες στο μαθητικό πληθυσμό Ρομά, καθώς και στο μεγαλύτερο μέρος του ειδικού κοινού έγιναν με την τεχνική των επιτόπιων προσωπικών συνεντεύξεων. Επίσης, διενεργήθηκαν τηλεφωνικές και μέσω «Skype» συνεντεύξεις με μέλη του ειδικού κοινού τα οποία δραστηριοποιούνται σε διάφορες συνεργαζόμενες με το Πρόγραμμα δομές. Όλες οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν από έμπειρους ερευνητές του συμβούλου αξιολόγησης.

Σε ότι αφορά στην έρευνα των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών και των Διευθυντών των σχολικών μονάδων παρέμβασης του Προγράμματος, αυτές έγιναν διαδικτυακά, με τη χρήση ηλεκτρονικών ημι-δομημένων ερωτηματολογίων, κλειστών και ανοικτών ερωτήσεων, τα οποία ήταν διαθέσιμα στον ηλεκτρονικό σύνδεσμο <http://surveys.krim.gr/C/MIN/>. Σε κάθε εκπαιδευτικό και Διευθυντή σχολικής μονάδας, διατέθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μοναδικός κωδικός πρόσβασης, προκειμένου να διασφαλιστεί το απόρρητο, καθώς και η ανωνυμία και η εμπιστευτικότητα της όλης διαδικασίας συλλογής στοιχείων.

Η περίοδος διεξαγωγής των ερευνών ήταν από 12/10/2014 μέχρι τις 13/01/2015.

Οι συνεντεύξεις βασίστηκαν σε ημι-δομημένα ερωτηματολόγια και οδηγούς συζήτησης που επέτρεπαν στους ερευνητές να καταγράφουν τόσο ποσοτικές, όσο και ποιοτικού τύπου πληροφορίες, ενώ σε κάθε συνέντευξη αναπτύχθηκε διαδραστική σχέση ερωταπαντήσεων με τους συνεντευξιζόμενους, επιτρέποντας στον ερευνητή να διερευνά σε βάθος τις θέσεις και τις απόψεις του ερωτώμενου πληθυσμού.

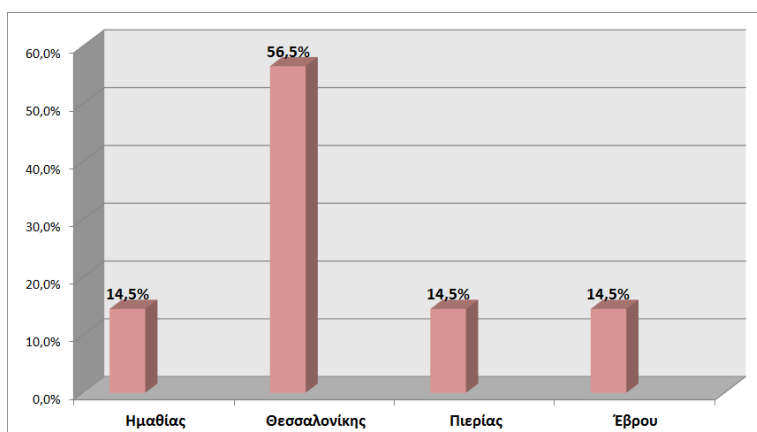
Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα κάθε μίας εκ των προαναφερόμενων ερευνών.

4.3.1.1 Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας Μαθητών Ρομά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης των δύο Πράξεων του Προγράμματος «Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και 303167, την περίοδο 2010-2014

Ταυτότητα της έρευνας

69 Μαθητές Ρομά που φοιτούν στην α'θμια εκπαίδευση και συμμετείχαν σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, την περίοδο 2010-2014 Στο γράφημα που ακολουθεί, παρουσιάζεται η κατανομή του δείγματος, ανά περιοχή διεξαγωγής της έρευνας.

**Μέγεθος δείγματος/
γεωγραφική κάλυψη:**

**Χρονικό διάστημα
συλλογής στοιχείων:**

Νοέμβριο – Δεκέμβριο 2014

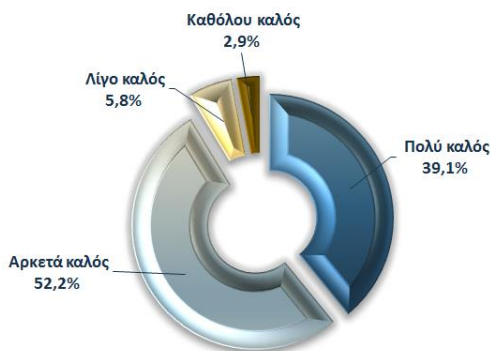
Μέθοδος δειγματοληψίας:

Η επιλογή του δείγματος έγινε με γνώμονα την αντιπροσωπευτικότητα των ερωτώμενων σε σχέση με την κατηγορία κοινού που εκπροσωπούν, ως προς το φύλο, την ηλικία και την τάξη φοίτησης, καθώς και το είδος του προγράμματος ενισχυτικής που παρακολούθησαν.

**Μέθοδος συλλογής
στοιχείων**

Η συλλογή των στοιχείων έγινε με προσωπικές συνεντεύξεις με τη χρήση ημιδομημένου ερωτηματολογίου. Ερευνητές επισκέφθηκαν σχολεία και οικισμούς στις περιοχές της Ορεστιάδας, Μενεμένης, Αλεξάνδρειας και Κατερίνης και έλαβαν συνεντεύξεις από όσους μαθητές δέχτηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα.

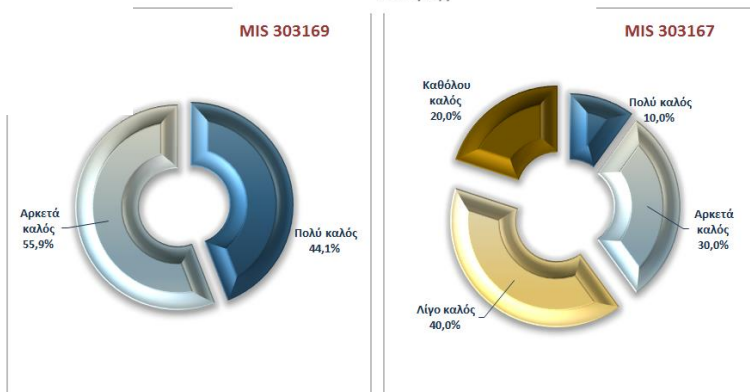
Βαθμός κατανόησης της Ελληνικής γλώσσας

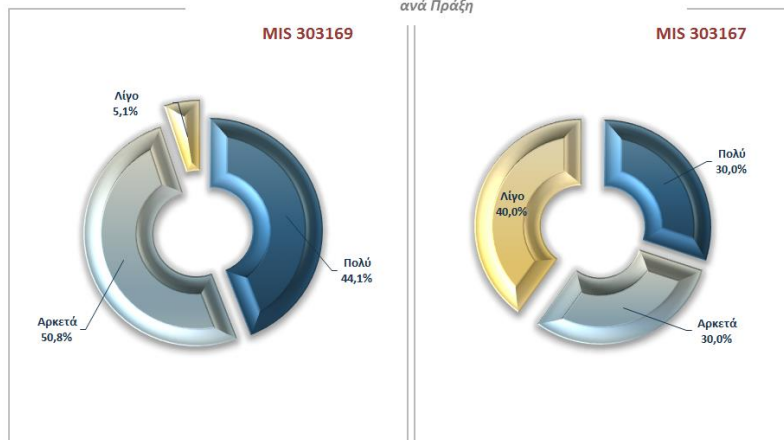
Μακεδονίας Θράκης, 6 στους 10 μαθητές είχαν αδυναμία κατανόησης της ελληνικής γλώσσας.

Σύμφωνα με τις ερευνητικές παρατηρήσεις, πάνω από 9 στους 10 μαθητές διέθεταν ένα καλό επίπεδο κατανόησης της ελληνικής γλώσσας. Παρ' όλα αυτά, όπως φαίνεται και στην ανά Πράξη ανάλυση, στην Περιφέρεια της Ανατολικής

Βαθμός κατανόησης της Ελληνικής γλώσσας; ανά Πράξη

Πόσο εύκολα μπορούσε να εκφραστεί στην ελληνική γλώσσα και να σου δώσει τις απαντήσεις; ανά Πράξη

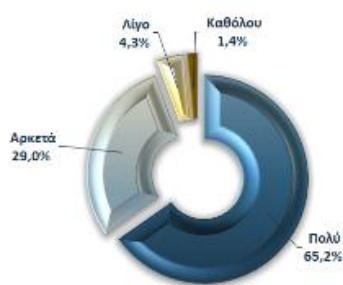

Περισσότεροι από 9 στους 10 ερωτώμενους μαθητές στην Κεντρική Μακεδονία και μόλις 6 στους 10 στην Ανατολική Μακεδονία Θράκη, μπορούσαν να εκφραστούν σε ικανοποιητικό βαθμό στην ελληνική γλώσσα και να δώσουν απαντήσεις. Ωστόσο, τα όποια προβλήματα παρατηρήθηκαν στην

κατανόηση και έκφραση στην ελληνική γλώσσα, επιλύθηκαν με τη συμβολή εκπαιδευτικών.

Τέλος, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων μαθητών επέδειξε άνεση στην παρουσία των ερευνητών και στη διαδικασία της συνέντευξης, ενώ ελάχιστοι μαθητές ήταν συνεσταλμένοι, γεγονός που αντιμετωπίστηκε από την ερευνητική ομάδα, με τεχνικές εμψύχωσης και τη διαμόρφωση κλίματος εμπιστοσύνης.

Πόσο άνετος/η ήταν ο μαθητής/τρια με την παρουσία σου;

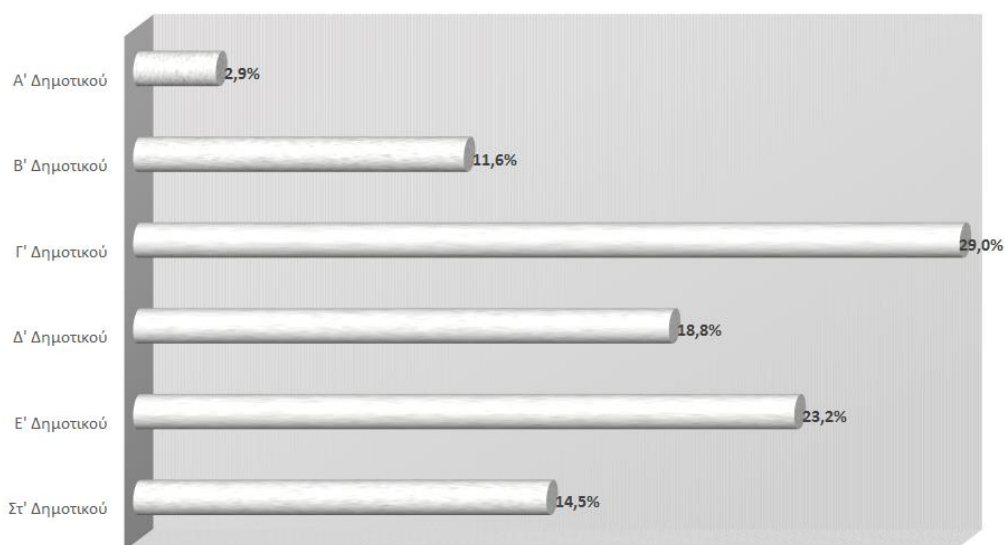

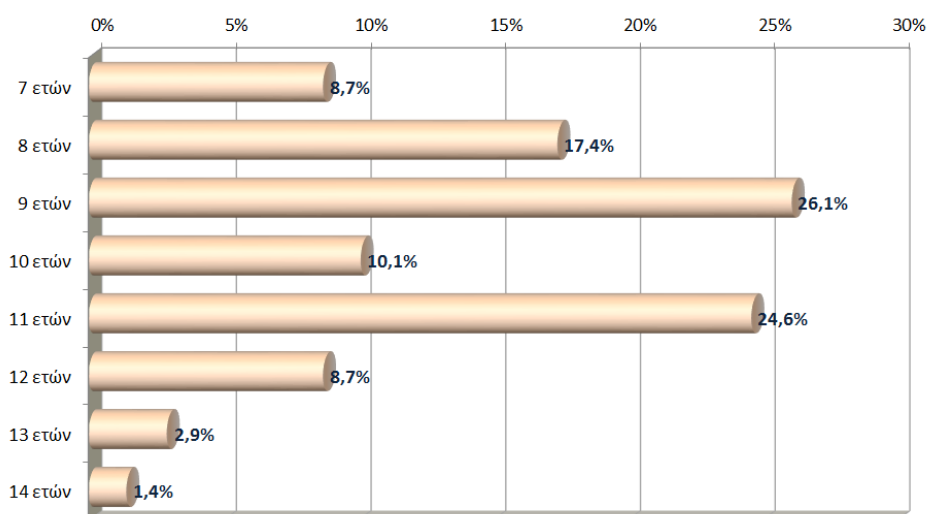
Το 63,8% των ερωτώμενων μαθητών ήταν αγόρια και το υπόλοιπο 36,2% κορίτσια, ενώ το 85,5% των συνεντεύξεων έγινε σε μαθητές από Γ' Δημοτικού και πάνω, προκειμένου να διασφαλιστεί, σε όσο το δυνατό

μεγαλύτερο βαθμό, ότι οι ερωτώμενοι μαθητές είναι σε θέση να αντιληφθούν τις ερωτήσεις που τους τίθενται,

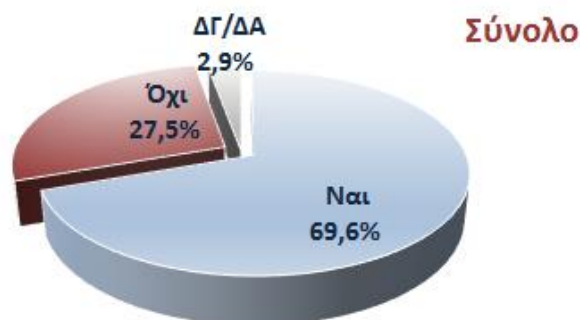
όπως επίσης και ότι η ελληνομάθειά τους, τους επιτρέπει να τοποθετηθούν επ' αυτών.

Η ηλικιακή κατανομή των ερωτώμενων μαθητών παρουσιάζεται στο γράφημα που ακολουθεί.

Στην ερώτηση «Έχεις πάει **Νηπιαγωγείο;**», περίπου 3 στους 10 μαθητές, ανέφεραν ότι δεν έχουν πάει, γεγονός που υποδηλώνει την προβληματική σχέση που υπάρχει όσον αφορά στη φοίτηση των παιδιών Ρομά στην προσχολική αγωγή. Το ποσοστό των παιδιών Ρομά, που δεν έχουν πάει στο Νηπιαγωγείο, στην περιοχή του Έβρου εκτοξεύεται στο 40%.

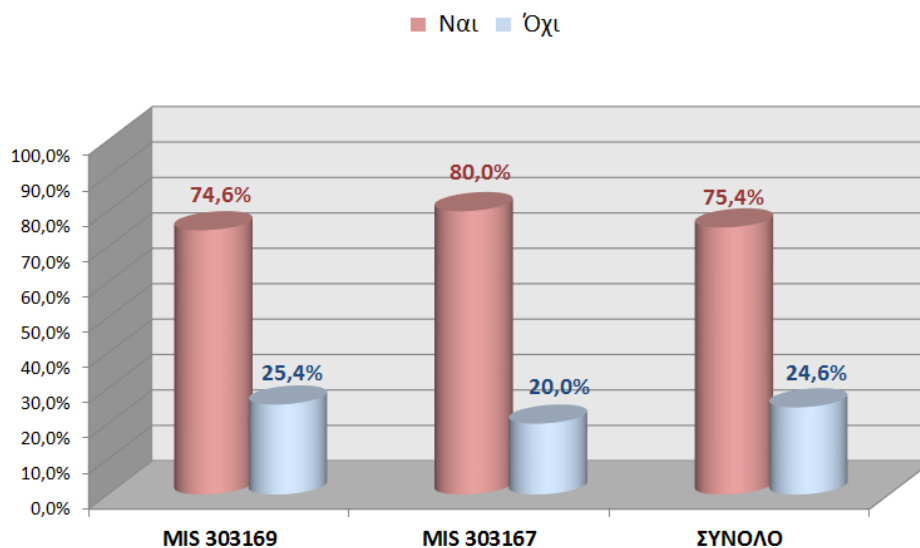
Σε ότι αφορά στην τακτικότητα της φοίτησης των μαθητών Ρομά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 6 στους 10 μαθητές, αναφέρουν ότι πηγαίνουν στο σχολείο τους κάθε μέρα, χωρίς να κάνουν απουσίες, ενώ το 34,8% δηλώνει ότι πηγαίνει τις περισσότερες ημέρες τις εβδομάδας στο σχολείο, αλλά όχι όλες. Η διαλείπουσα φοίτηση των μαθητών Ρομά είναι πιο έντονη στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με το ½ των ερωτώμενων μαθητών να δηλώνει ότι πηγαίνει μεν σχολείο, αλλά όχι όλες τις ημέρες τις εβδομάδας, ενώ το 30% των μαθητών φαίνεται να έχουν πιο άτακτη φοίτηση και να απουσιάζουν περισσότερο από μία εβδομάδα από το σχολείο, όπως φαίνεται και στο γράφημα που ακολουθεί.

Στο σχολείο σου πηγαίνεις;

Στην ερώτηση, «**Δυσκολεύεσαι στα μαθήματα του σχολείου σου;**» το 75,4% των ερωτώμενων μαθητών, τοποθετήθηκε θετικά. Ιδιαίτερα αυξημένο, της τάξης του 80,0%, είναι το ποσοστό των μαθητών που ανέφεραν ότι δυσκολεύονται στην περιοχή του Έβρου, όπως φαίνεται και στο σχήμα που ακολουθεί.

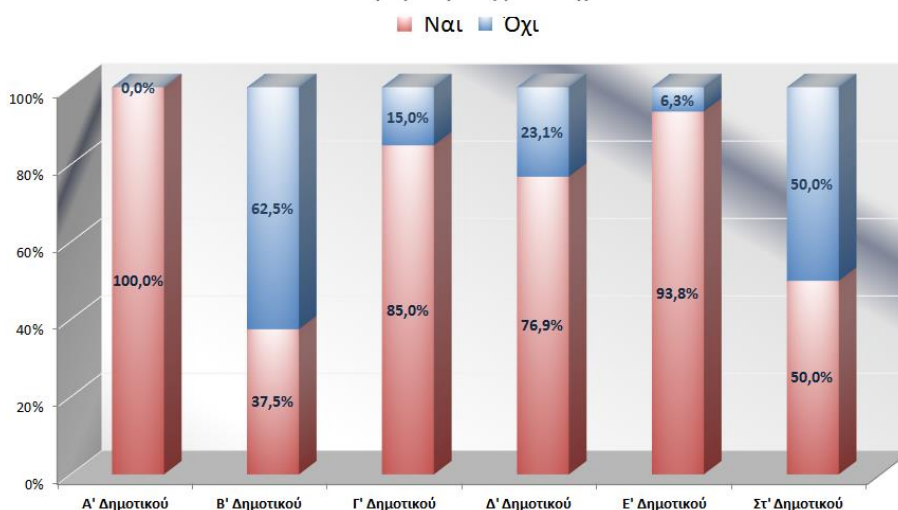
Δυσκολεύεσαι στα μαθήματα του σχολείου σου;

Το επίπεδο δυσκολίας των μαθητών διαφοροποιείται ανά τάξη, ενώ ιδιαίτερα αυξημένα εμφανίζονται τα ποσοστά όσων δυσκολεύονται στην από την Γ' έως και την Ε' Δημοτικού.

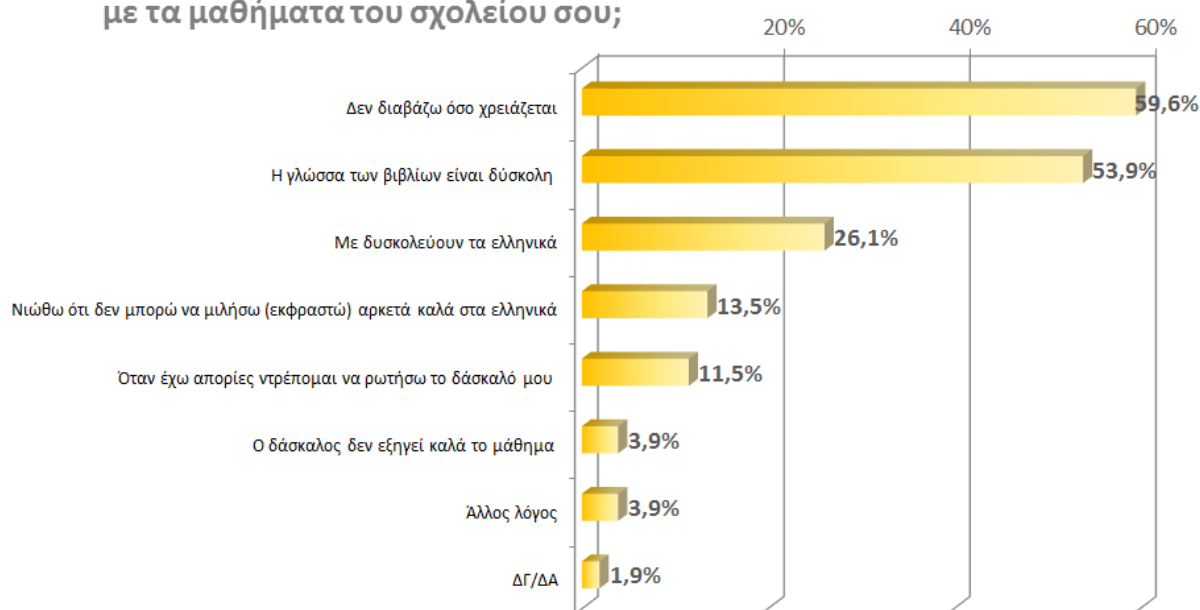
Δυσκολεύεσαι στα μαθήματα του σχολείου σου;

Ανάλογα με την τάξη που πηγαίνουν

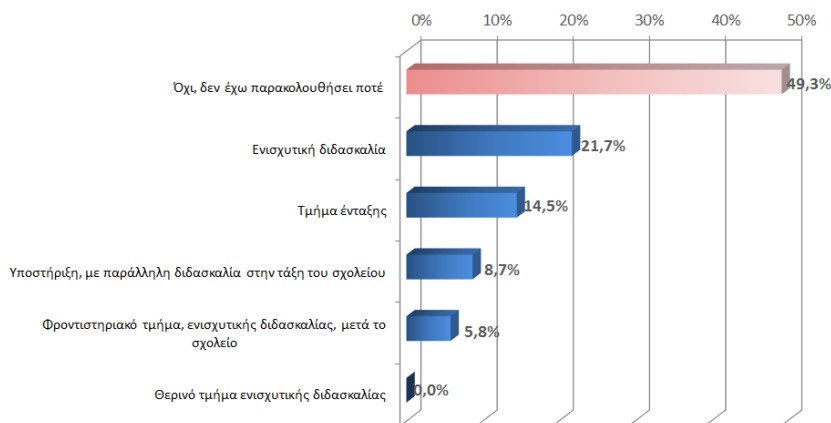
Το γεγονός ότι δεν διαβάζουν όσο χρειάζεται αποτελεί ιεραρχικά, τον πρώτο λόγο που ανέφεραν οι μαθητές στην ερώτηση **«Για ποιον ή για ποιους λόγους δυσκολεύεσαι στα μαθήματα του σχολείου σου;»**. Πάνω από τους μισούς αναφέρουν επίσης ότι **«η γλώσσα των βιβλίων είναι δύσκολη»**, ενώ το ¼ των μαθητών δηλώνουν ότι **«τους δυσκολεύουν τα ελληνικά»**. Σημαντικό επίσης είναι και το ποσοστό όσων μαθητών ανέφεραν ότι **«ντρέπονται να ρωτήσουν το δάσκαλό τους όταν έχουν απορίες»**, όπως φαίνεται και στο διπλανό γράφημα.

Για ποιον ή για ποιους λόγους δυσκολεύεσαι με τα μαθήματα του σχολείου σου;

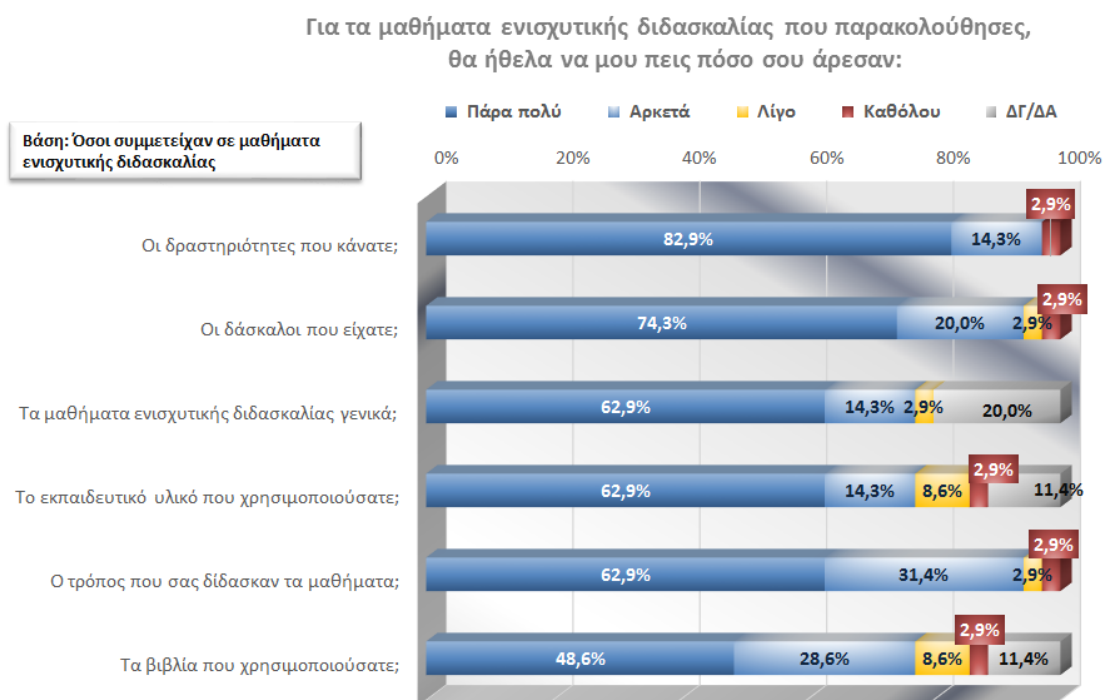
Το 50,7% των ερωτώμενων μαθητών, έχει παρακολουθήσει κάποιο μάθημα ενισχυτικής διδασκαλίας την περίοδο 2010-2014, εκ των οποίων, ένας στους 5 παρακολούθησε τουλάχιστον τρεις χρονιές. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφερθεί ότι, οι ερωτώμενοι μαθητές είχαν μία

Την περίοδο 2010-2014, έχεις παρακολουθήσει μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» και αν ναι τι από τα παρακάτω;

αδυναμία να προσδιορίσουν το είδος και τον φορέα υλοποίησης των δράσεων ενισχυτικής διδασκαλίας που παρακολούθησαν, δεδομένου ότι αυτά είναι πολλά και ποικίλουν.

Στην ερώτηση «**Για τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας που παρακολούθησες, θα ήθελα να μου πεις πόσο σου άρεσαν:**», πάνω από 7 στους 10 ερωτώμενους μαθητές, δηλώνουν πάρα πολύ ικανοποιημένοι από τις δραστηριότητες που ανέπτυξαν στο πλαίσιο της ενισχυτικής διδασκαλίας και τους δασκάλους που είχαν. Σημαντικό είναι και το ποσοστό των μαθητών που δηλώνουν ικανοποιημένοι με τα μαθήματα ενισχυτικής γενικά, το εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιούσαν και τον τρόπο διδασκαλίας των μαθημάτων σε αυτά. Εκεί που καταγράφηκε ο μικρότερος βαθμός ικανοποίησης και συνεπώς η μεγαλύτερη δυσαρέσκεια, για μικρή όμως μερίδα μαθητών, ήταν σχετικά με τα βιβλία που χρησιμοποιούσαν.

Ίδια περίπου εικόνα παρατηρείται και στην ερώτηση «**Πόσο σε βοήθησαν τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας:**», αφού οι 8 περίπου στους 10 μαθητές ανέφεραν ότι βοηθήθηκαν πάρα πολύ και αρκετά, στο να μιλάνε καλύτερα την ελληνική γλώσσα, να αγαπήσουν περισσότερο το σχολείο, να καταλαβαίνουν καλύτερα το δάσκαλό τους και να καταλαβαίνουν καλύτερα την ελληνική γλώσσα.

Επίσης πάνω από 7 στους 10 μαθητές ανέφεραν ότι βοηθήθηκαν στο να παρακολουθούν καλύτερα τα μαθήματα της τάξης τους και να γίνουν καλύτεροι μαθητές, όπως φαίνεται και από το σχήμα που ακολουθεί.

Πόσο σε βοήθησαν τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας:

Βάση: Όσοι συμμετείχαν σε μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας

Στην ερώτηση «Υπήρχε κάτι που σε δυσκόλεψε ή δεν σου άρεσε στα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας και αν ναι, τι είναι αυτό;», όπως φαίνεται από το γράφημα που ακολουθεί, η κούραση λόγω των πολλών ωρών παραμονής στο σχολείο και η αδυναμία κατανόησης του μαθήματος ήταν τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι μαθητές, στα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας.

Επιπρόσθετα, προβλήματα

όπως το ωράριο

διεξαγωγής της

ενισχυτικής, η

ελλιπής

κατανόηση της

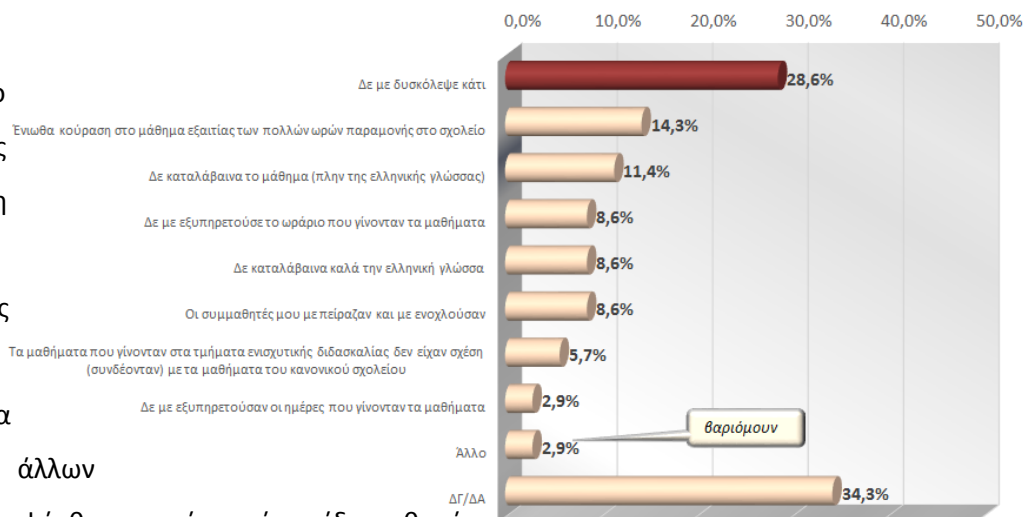
ελληνικής

γλώσσας και τα

πειράγματα άλλων

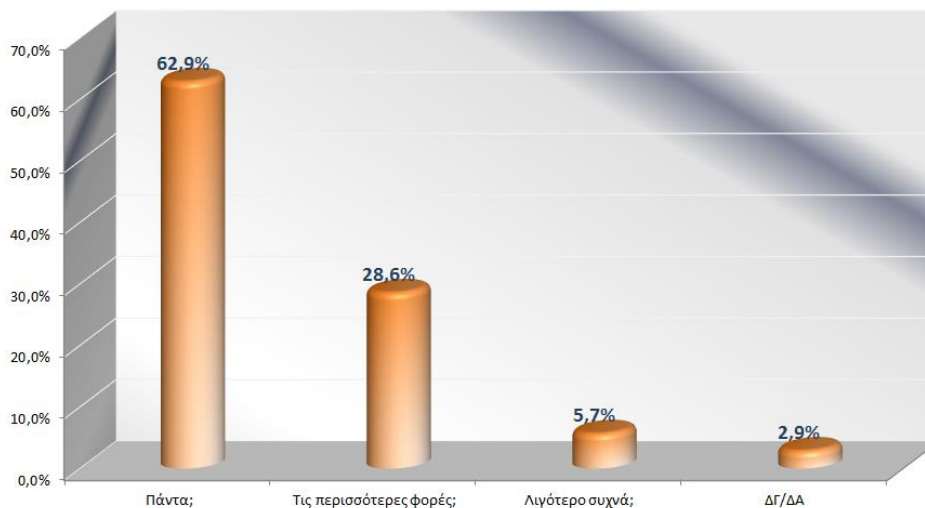
συμμαθητών, αναφέρθηκαν από μικρή μερίδα μαθητών.

Υπήρχε κάτι που σε δυσκόλεψε ή δεν σου άρεσε στα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας και αν ναι, τι είναι αυτό;

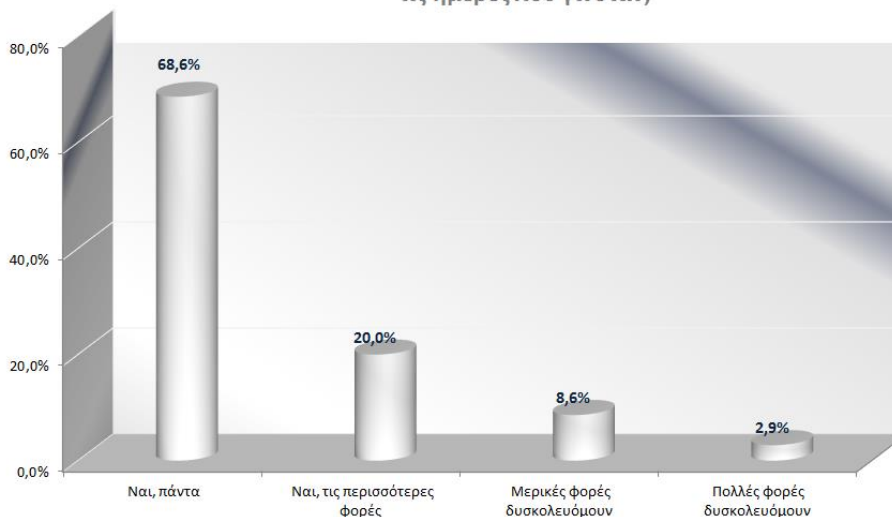

Πάνω από 6 στους 10 μαθητές ανέφεραν ότι τα μαθήματα ενισχυτικής τα παρακολουθούσαν πάντα, 3 στους 10 περίπου δήλωσαν ότι τα παρακολουθούσαν τις περισσότερες φορές, ενώ το 68,6% περίπου των μαθητών ανέφερε ότι ήταν εύκολο για αυτούς να παρακολουθήσουν τα μαθήματα αυτά τις ημέρες και ώρες που γινόταν, όπως φαίνεται και από τα γραφήματα που ακολουθούν.

Τα μαθήματα της ενισχυτικής τα παρακολουθούσες:

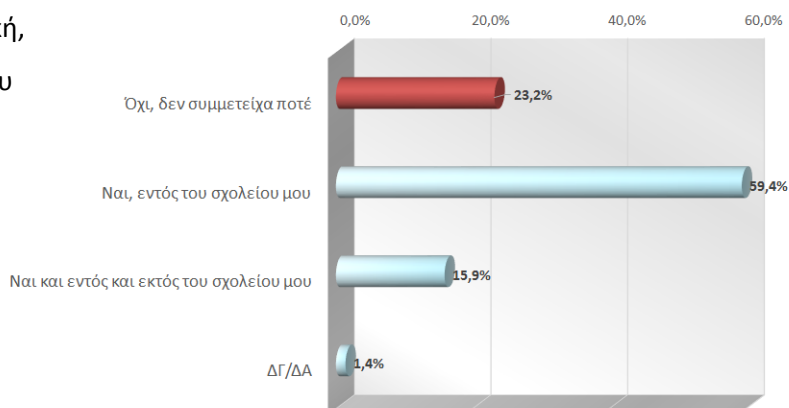

Ήταν εύκολο για εσένα να παρακολουθήσεις τα μαθήματα στις ώρες και τις ημέρες που γινόταν;

Μεγάλος επίσης αριθμός μαθητών (πάνω από 7 στους 10) συμμετείχε σε διάφορες ενδοσχολικές και εξωσχολικές δραστηριότητες, οι οποίες αφορούσαν σε κατασκευές, θέατρο, μουσική, κλπ. που έγιναν μέσω του Προγράμματος.

Έχει συμμετάσχει σε δραστηριότητες που γίνονται εντός ή εκτός του σχολείου σου, οι οποίες αφορούσαν σε κατασκευές, θέατρο ή μουσική;

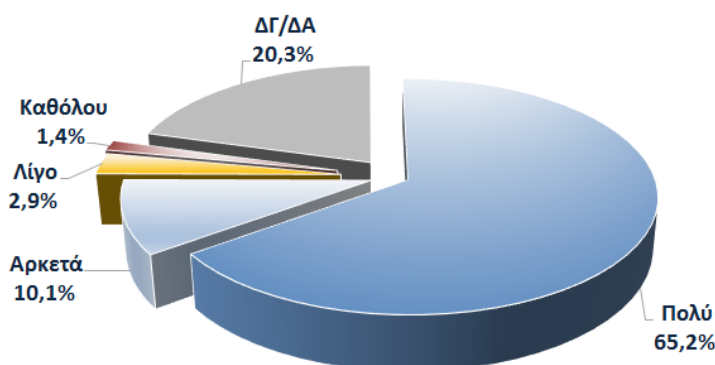

Στην ερώτηση «Πόσο χρήσιμα / σημαντικά για την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά θεωρείς τα προγράμματα

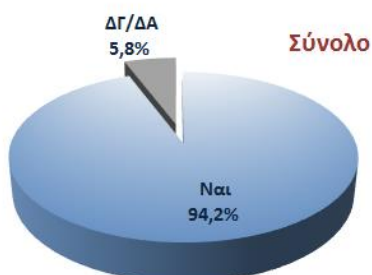
ενισχυτικής διδασκαλίας;...»,

φαίνεται ότι για τη συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων μαθητών (75,3%), τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας κατέχουν εξέχουσα θέση.

Πόσο χρήσιμα / σημαντικά για την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά θεωρείς τα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας;

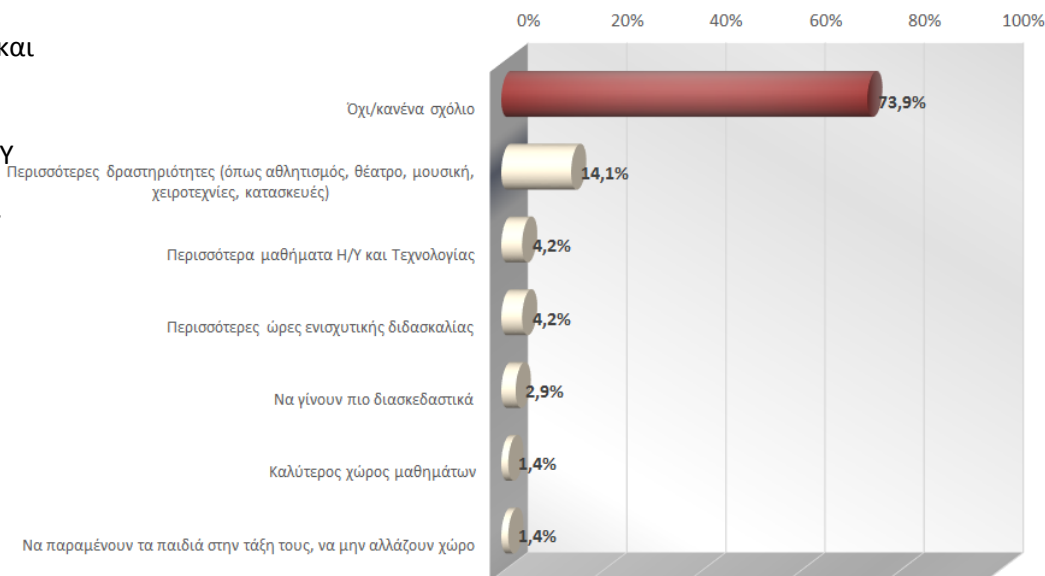

Θα ήθελες τα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας να συνεχιστούν και τα επόμενα χρόνια;

Σχεδόν όλοι οι μαθητές, θεωρούν επίσης ότι τα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας, θα πρέπει να συνεχιστούν και τα επόμενα χρόνια.

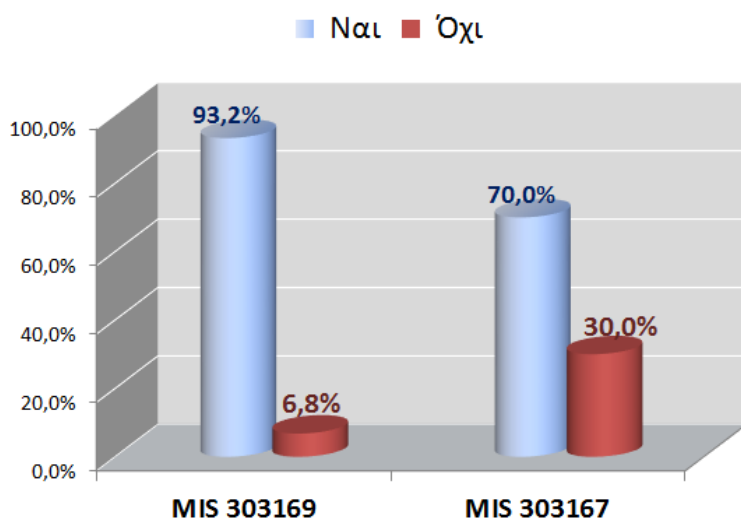
Όσον αφορά στη μελλοντική εφαρμογή του Προγράμματος, 1 στους 10 μαθητές προτείνει να κάνουν περισσότερες δραστηριότητες, ενώ ένα ποσοστό της τάξης του 4% ζητούν να κάνουν περισσότερες ώρες μαθημάτων ενισχυτικής και περισσότερα μαθήματα Η/Υ και τεχνολογίας.

Τέλος, η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών (9 στους 10 περίπου) στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και οι 7 στους 10 στον Νομό Έβρου, ανέφερε ότι θα ήθελε να συνεχίσει στην επόμενη

εκπαιδευτική βαθμίδα, δηλαδή στο Γυμνάσιο. Όσοι μαθητές δήλωσαν ότι δεν θα ήθελαν να συνεχίσουν στο Γυμνάσιο, ανέφεραν είτε ότι τα μαθήματα είναι δύσκολα, είτε ότι προτιμούν να δουλέψουν για να κερδίσουν χρήματα. Μία μαθήτρια ανέφερε επίσης, ότι θεωρεί ότι δεν μαθαίνουν κάτι ιδιαίτερο στο Γυμνάσιο, αφού «... η αδελφή της που πήγε.... δεν έμαθε τίποτε».

Θα ήθελες να συνεχίσεις στο Γυμνάσιο;

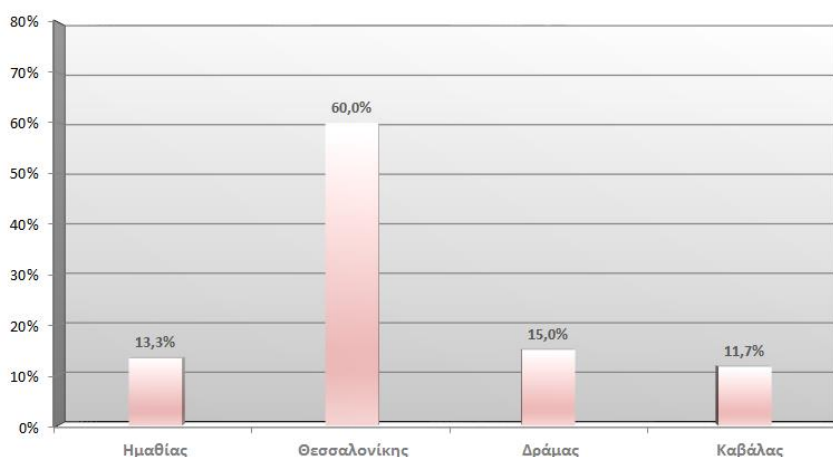
Στο Παράρτημα Ι, παρατίθεται αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

4.3.1.2 Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας Μαθητών Ρομά δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης των δύο Πράξεων του Προγράμματος «Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και 303167, την περίοδο 2010-2014

Ταυτότητα της έρευνας

60 Μαθητές Ρομά που φοιτούν στην β'θμια εκπαίδευση και συμμετείχαν σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, την περίοδο 2010-2014 Στο γράφημα που ακολουθεί, παρουσιάζεται η κατανομή του δείγματος, ανά περιοχή διεξαγωγής της έρευνας.

**Μέγεθος
δείγματος/
γεωγραφική
κάλυψη:**

Χρονικό διάστημα

συλλογής Δεκέμβριο 2014 έως Ιανουάριο 2015
στοιχείων:

Μέθοδος

δειγματοληψίας:

Η επιλογή του δείγματος έγινε με γνώμονα την αντιπροσωπευτικότητα των ερωτώμενων σε σχέση με την κατηγορία κοινού που εκπροσωπούν, ως προς το φύλο, την ηλικία και την τάξη φοίτησης, καθώς και το είδος του προγράμματος ενισχυτικής που παρακολούθησαν.

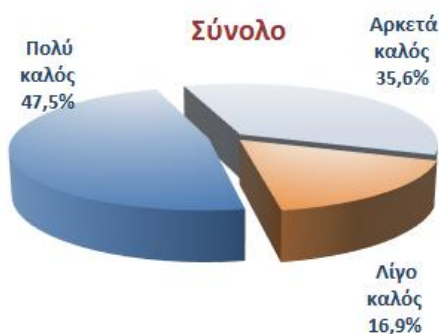
Μέθοδος

συλλογής

στοιχείων

Η συλλογή των στοιχείων έγινε με προσωπικές συνεντεύξεις με τη χρήση ημιδομημένου ερωτηματολογίου. Ερευνητές επισκέφθηκαν σχολεία και οικισμούς στις περιοχές της Αλεξάνδρειας (Ημαθίας), Μενεμένης (Θεσσαλονίκης), Δράμας και Κεραμωτή (Καβάλας).

Βαθμός κατανόησης της Ελληνικής Γλώσσας

Παρόλο που σε αρκετούς μαθητές, το επίπεδο κατανόησης της γλώσσας υπερτερούσε της ικανότητας έκφρασης στην ελληνική γλώσσα, ωστόσο αυτό δεν αποτέλεσε εμπόδιο για την απρόσκοπτη διεξαγωγή της έρευνας.

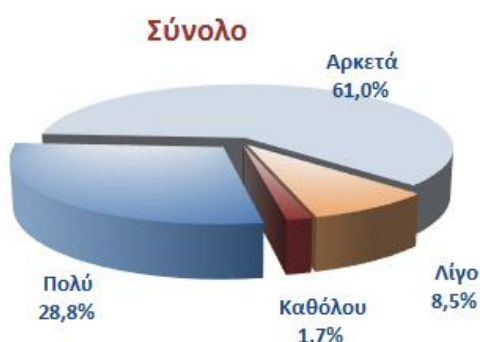
Σύμφωνα με τις ερευνητικές παρατηρήσεις, πάνω από 8 στους 10 μαθητές διέθεταν ένα καλό επίπεδο κατανόησης της ελληνικής γλώσσας και μπορούσαν να εκφραστούν σε ικανοποιητικό βαθμό και να δώσουν απαντήσεις.

Πόσο εύκολα μπορούσε να εκφραστεί στην ελληνική γλώσσα και να σου δώσει τις απαντήσεις;

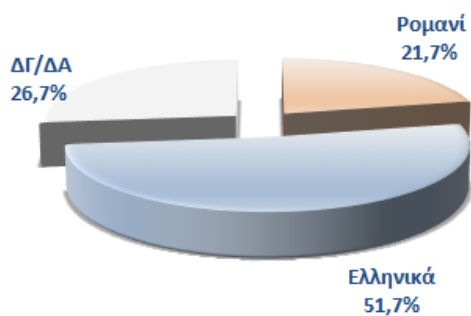
Τέλος, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων μαθητών επέδειξε άνεση στην παρουσία των ερευνητών και στη διαδικασία της συνέντευξης, ενώ ελάχιστοι μαθητές ήταν συνεσταλμένοι,

Πόσο άνετος ήταν ο μαθητής με την παρουσία σου;

γεγονός που αντιμετωπίστηκε από την ερευνητική ομάδα, με τεχνικές εμπύχωσης και τη διαμόρφωση κλίματος εμπιστοσύνης.

Ποια Γλώσσα μιλάτε στο σπίτι;

Αναφορικά με τη γλώσσα που μιλάνε στο οικογενειακό τους περιβάλλον, πάνω από τους μισούς μαθητές ανέφεραν ότι μιλούν ελληνικά και μόνο 2 στους 10 ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν τη Ρομανί. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι στην Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, όλοι οι μαθητές ανέφεραν ότι στο σπίτι τους μιλάνε τη Ρομανί, ενώ στην Περιφέρεια της Κεντρικής

Μακεδονίας, ένα σημαντικό ποσοστό μαθητών δεν θέλησαν να αναφέρουν τη γλώσσα που μιλάνε στα σπίτια τους.

Όπως φαίνεται και από το διπλανό γράφημα, το σύνολο σχεδόν των ερωτώμενων μαθητών αναφέρουν ότι οι γονείς τους μιλάνε την ελληνική γλώσσα, ενώ πάνω από 8 στους 10 γνωρίζουν να διαβάζουν και να γράφουν. Ο γραμματισμός στους γονείς, παρατηρείται κατά κύριο λόγο στους άνδρες ενήλικες,

οι οποίοι λόγω των

επαγγελματικών

τους

υποχρεώσεων

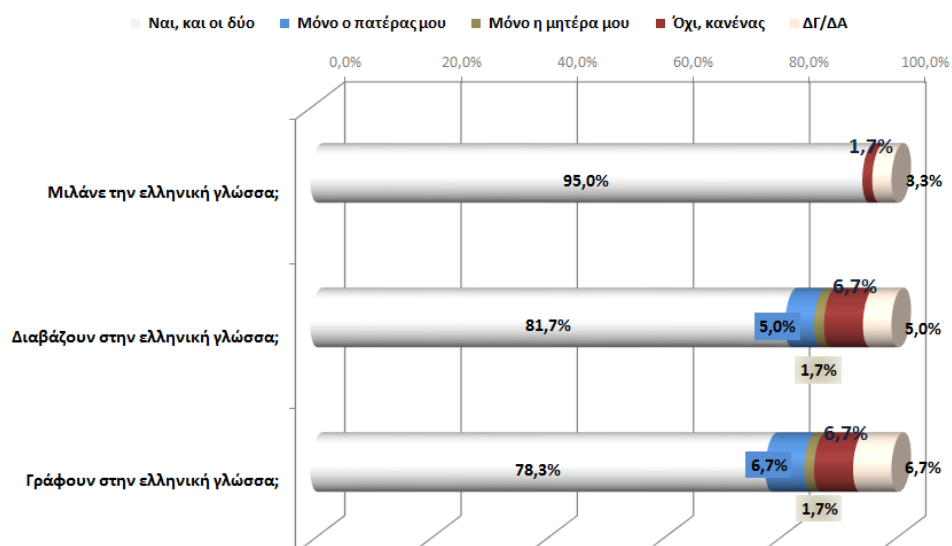
καλούνται να

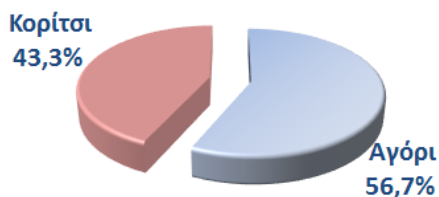
χρησιμοποιούν

την ελληνική

γλώσσα.

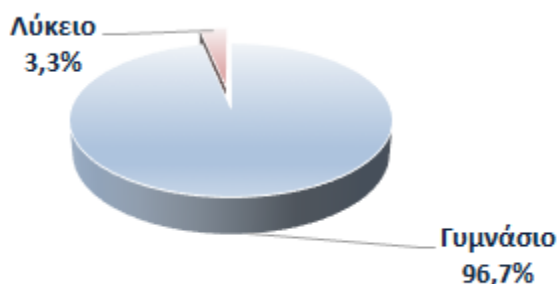
Οι γονείς σου:

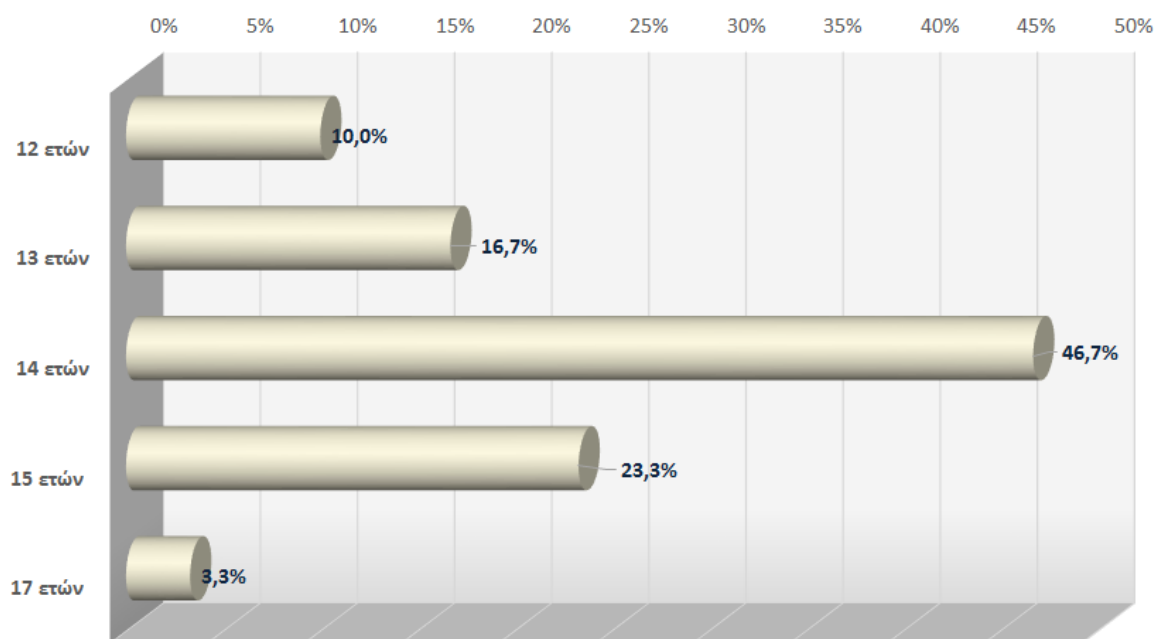

Το 56,7% των ερωτώμενων μαθητών ήταν αγόρια και το υπόλοιπο 43,3% κορίτσια.

Το 96,7% των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε σε μαθητές γυμνασίου, δεδομένου του ότι οι δράσεις του Προγράμματος στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, επικεντρώνονταν στο κατά κύριο λόγο στο γυμνάσιο.

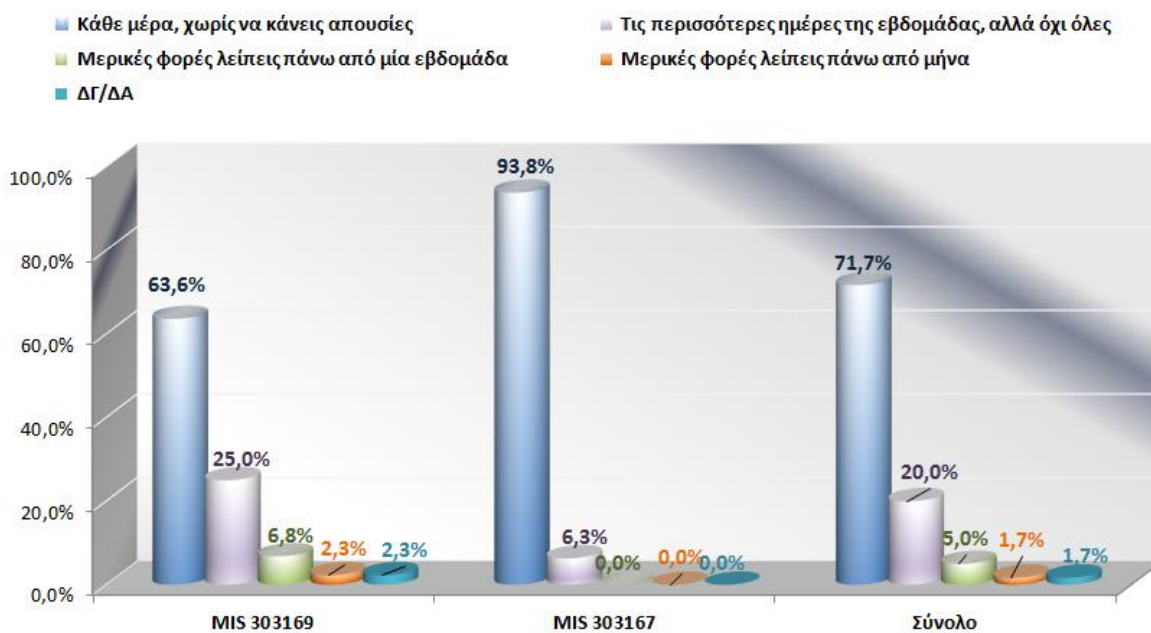

Η ηλικιακή κατανομή των ερωτώμενων μαθητών παρουσιάζεται στο γράφημα που ακολουθεί.

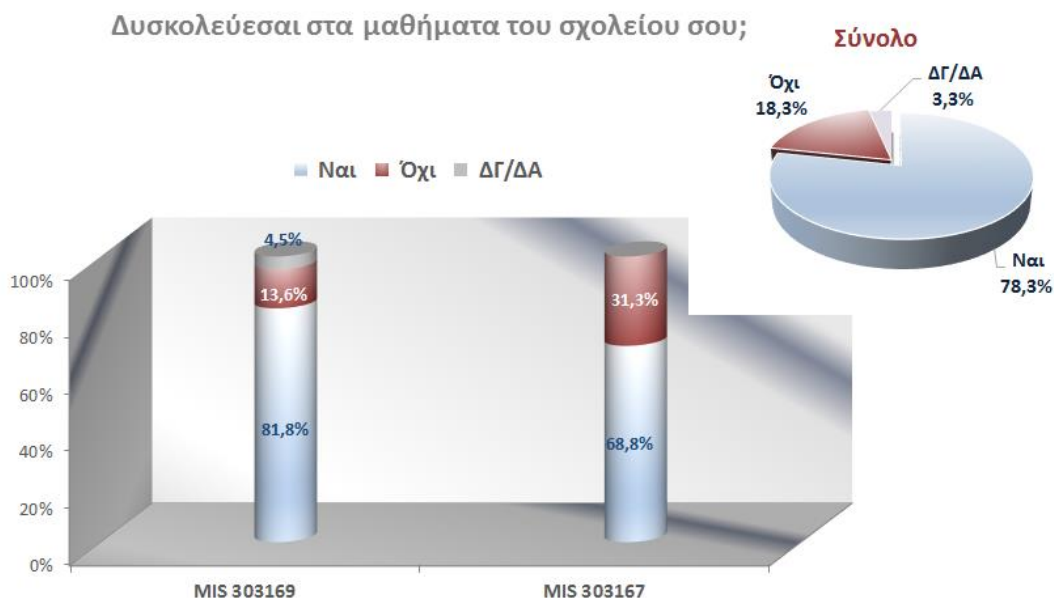

Σε ότι αφορά στην τακτικότητα της φοίτησης των μαθητών Ρομά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 7 στους 10 μαθητές, αναφέρουν ότι πηγαίνουν στο σχολείο τους κάθε μέρα, χωρίς να κάνουν απουσίες, 2 στους 10 δηλώνουν ότι πηγαίνουν τις περισσότερες ημέρες τις εβδομάδας, αλλά όχι όλες, 1 στους 20 μαθητές αναφέρει ότι μερικές φορές λείπει πάνω από μία εβδομάδα από τα μαθήματα του σχολείου τους, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό της τάξης του 1,7% δηλώνει ότι μερικές φορές λείπει πάνω από ένα μήνα. Η διαλείπουσα φοίτηση των μαθητών Ρομά είναι πιο έντονη στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, με το 1/4 των ερωτώμενων μαθητών να δηλώνει ότι πηγαίνει μεν σχολείο, αλλά όχι όλες τις ημέρες τις εβδομάδας. Παράλληλα, ένας στους 10 περίπου μαθητές αυτών των Περιφερειών φαίνεται να έχουν πιο άτακτη φοίτηση και είτε να απουσιάζουν περισσότερο από μία εβδομάδα από το σχολείο, είτε άλλοτε να απουσιάζουν πάνω από μήνα. Αντίθετα, στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, παρατηρείται η τακτικότερη φοίτηση, όσον αφορά στη συχνότητα με την οποία οι μαθητές πηγαίνουν στο σχολείο, όπως φαίνεται και στο γράφημα που ακολουθεί.

Στο σχολείο σου πηγαίνεις;

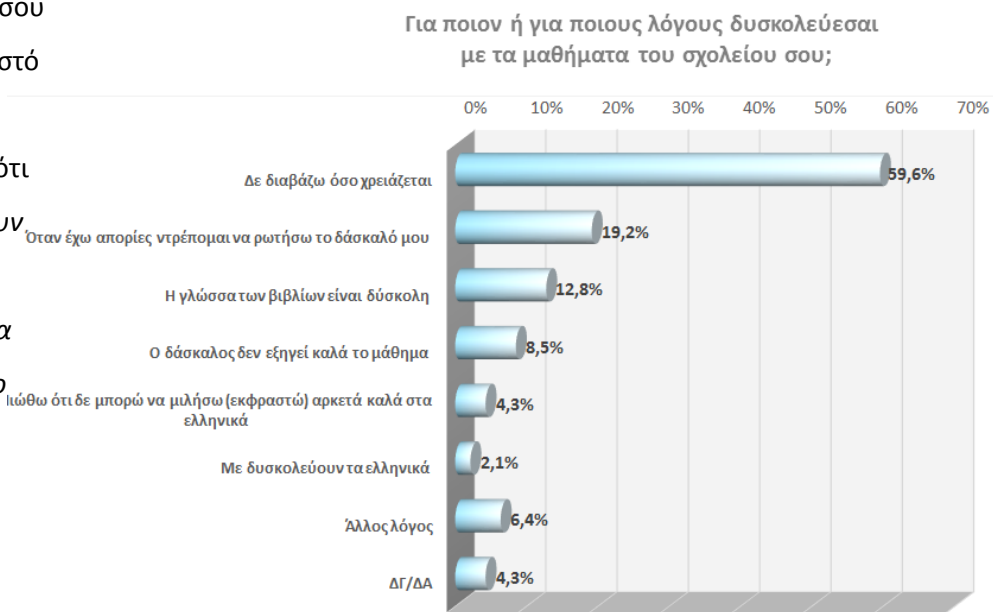

Στην ερώτηση, «**Δυσκολεύεσαι στα μαθήματα του σχολείου σου;**» το 78,3% των ερωτώμενων μαθητών, τοποθετήθηκε θετικά. Ιδιαίτερα αυξημένο, της τάξης του 81,8%, είναι το ποσοστό των μαθητών που ανέφεραν ότι δυσκολεύονται στην περιοχή της Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας, ενώ στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, οι μαθητές δυσκολεύονται σε ποσοστό 68,8%.

Το πρόβλημα της αδυναμίας διάθεσης του κατάλληλου χρόνου προκειμένου να διαβάσουν, αποτελεί ιεραρχικά, τον πρώτο λόγο που αναφέρουν οι μαθητές στην ερώτηση «**Για ποιον ή για ποιους λόγους δυσκολεύεσαι στα μαθήματα του σχολείου σου;**».

Ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό ερωτώμενων επισημαίνουν ότι «όταν έχουν απορίες ντρέπονται να ρωτήσουν το δάσκαλό τους», ενώ πάνω από 1 στους 6 μαθητές

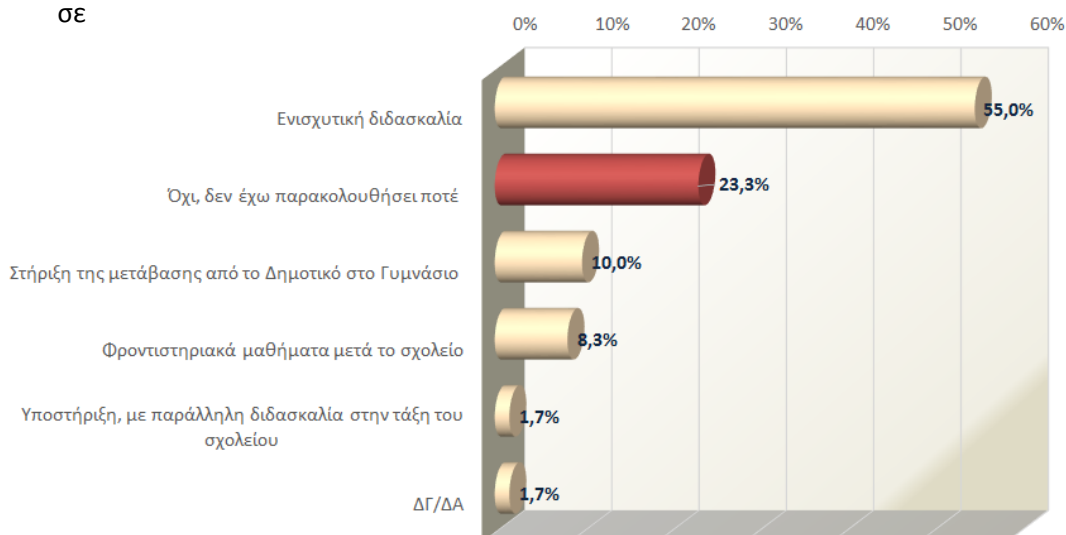

δηλώνει ότι «η γλώσσα των βιβλίων είναι δύσκολη».

Το 75% των ερωτώμενων μαθητών, έχει παρακολουθήσει κάποιο μάθημα ενισχυτικής διδασκαλίας την περίοδο 2010-2014, εκ των οποίων, πάνω από ένας στους 3 παρακολούθησε τουλάχιστον δύο χρονιές. Οι περισσότεροι μαθητές, συμμετείχαν σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας.

Την περίοδο 2010-2014, έχει παρακολουθήσει μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» και αν ναι τι από τα παρακάτω;

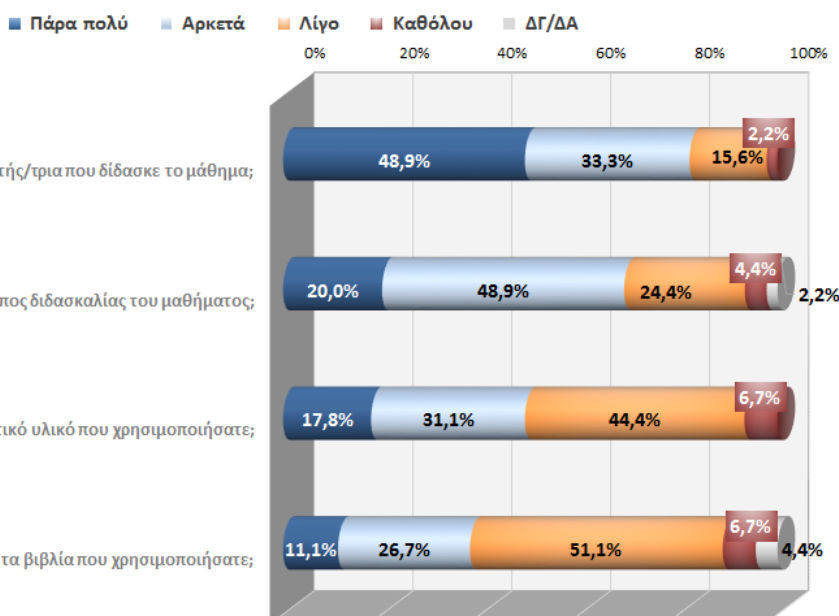
συμμετείχαν σε τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας.

Στην ερώτηση «Για τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας που παρακολούθησες, θα ήθελα να μου πεις πόσο σου άρεσαν:», πάνω από 8 στους 10 ερωτώμενους μαθητές, δηλώνουν πάρα πολύ και αρκετά ικανοποιημένοι από τον τρόπο διδασκαλίας των μαθημάτων στα τμήματα ενισχυτικής.

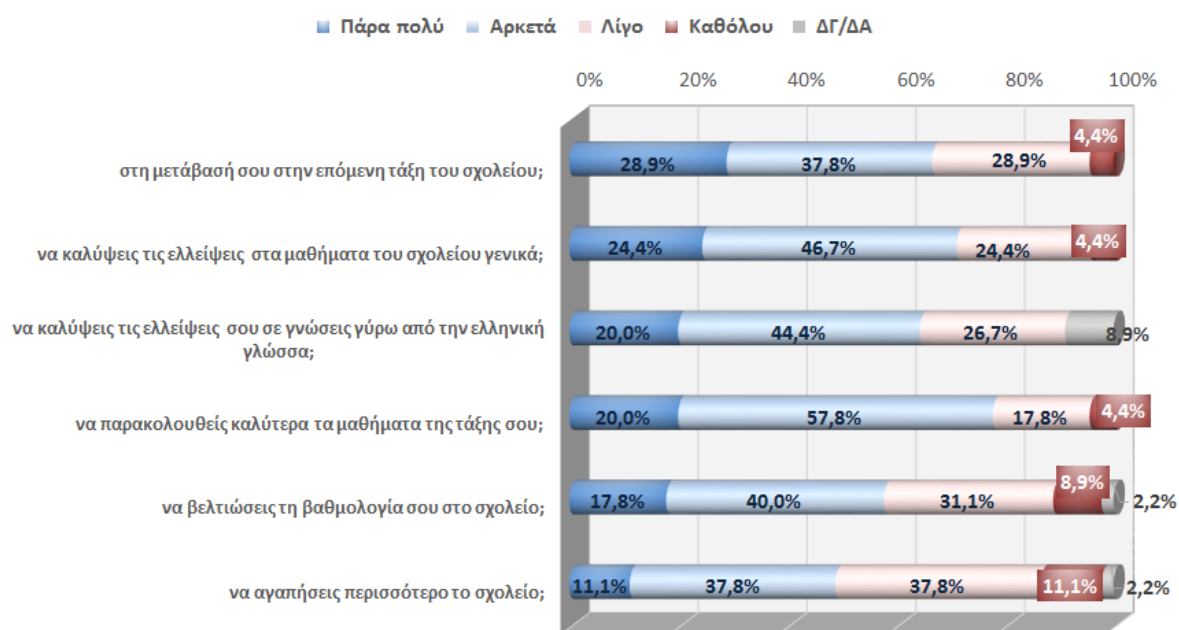
Εκεί που καταγράφηκε ο μικρότερος βαθμός ικανοποίησης και συνεπώς η μεγαλύτερη δυσαρέσκεια, ήταν σχετικά με το εκπαιδευτικό υλικό και τα βιβλία που χρησιμοποιούσαν.

Για τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας που παρακολούθησες, θα ήθελα να μου πεις πόσο σου άρεσαν:

Ίδια περίπου εικόνα παρατηρείται και στην ερώτηση «**Θα ήθελα να μου πεις, πόσο σε βοήθησαν τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας που παρακολούθησες;**», όπου πάνω από τους 7 στους 10 μαθητές υποστηρίζουν ότι τους βοήθησαν πολύ και αρκετά στο να παρακολουθούν καλύτερα τα μαθήματα της τάξης τους και στο να καλύψουν τις ελλείψεις τους στα μαθήματα του σχολείου. Πάνω από 6 στους 10 επίσης, ανέφεραν ότι βοηθήθηκαν στη μετάβασή τους στην επόμενη τάξη και στο να καλύψουν τις ελλείψεις τους στην ελληνική γλώσσα.

Θα ήθελα να μου πεις, πόσο σε βοήθησαν τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας που παρακολούθησες;

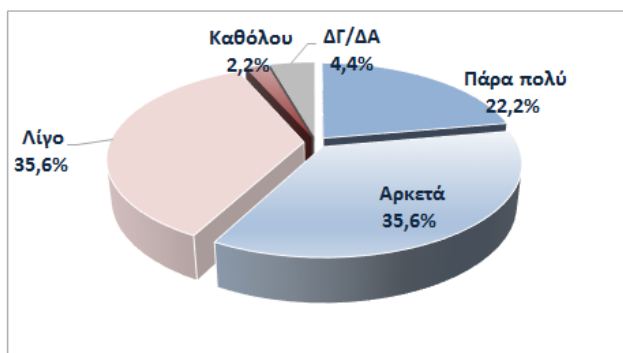

Ωστόσο, παρά τη συμβολή αυτή της ενισχυτικής διδασκαλίας στη σχολική τους ενίσχυση, τα ερευνητικά ευρήματα δείχνουν πως παρότι οι μαθητές αναγνωρίζουν ότι τα μαθήματα αυτά τους βοηθούν, εξακολουθούν να δυσκολεύονται. Αυτό το γεγονός καταδεικνύει, ότι οι όποιες παρεμβάσεις προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να συνεχιστούν και να ενταθούν, δεδομένου ότι αυτή η ομάδα μαθητών είναι, σύμφωνα με τα ευρήματα των ερευνών πεδίου, η κυρίαρχη ηλικιακή ομάδα που εγκαταλείπει το σχολείο.

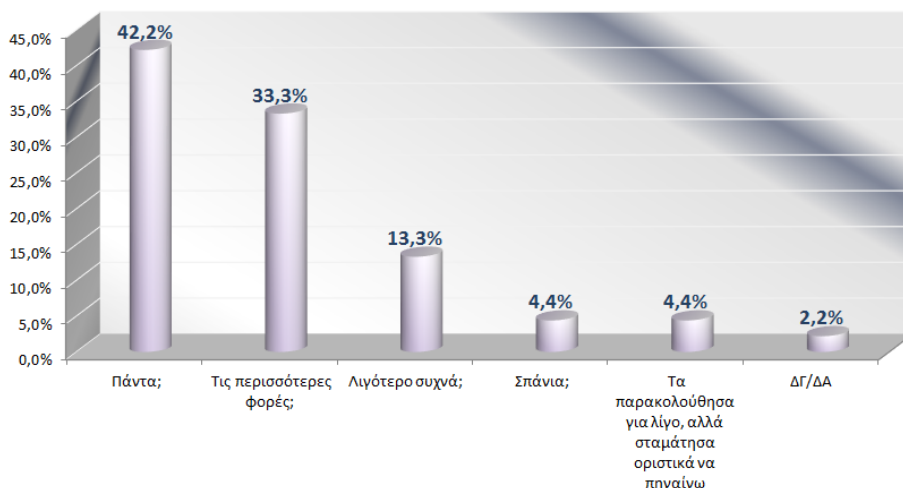
Προς αυτή την κατεύθυνση, οι όποιες παρεμβάσεις σχεδιαστούν μελλοντικά θα πρέπει να διασφαλίζουν την

επάρκεια, αφού όπως φαίνεται και στο διπλανό γράφημα περίπου 2 στους 5 μαθητές που παρακολούθησαν μαθήματα ενισχυτικής ανέφεραν ότι η διάρκειά τους δεν ήταν ικανοποιητική.

Η διάρκεια που διδάχθηκαν τα μαθήματα ήταν επαρκής / ικανοποιητική για εσένα, ώστε να καλύψεις τις ανάγκες σου σε γνώσεις;

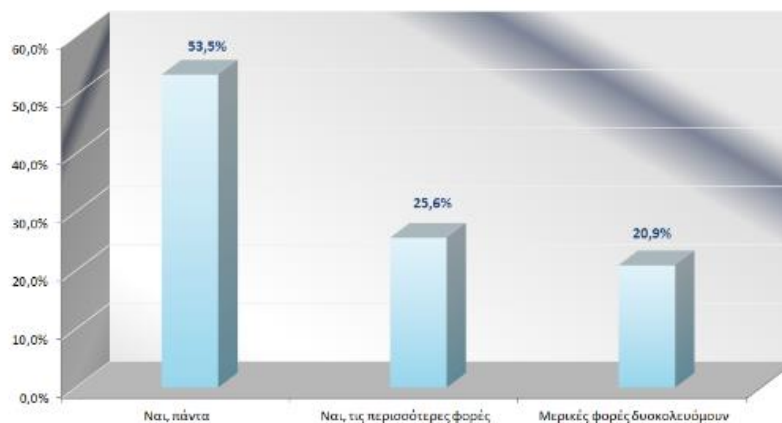
Τα μαθήματα της ενισχυτικής τα παρακολουθούσες:

Μόνο το 42,2% ανέφεραν ότι τα μαθήματα ενισχυτικής τα παρακολουθούσαν πάντα, ενώ 3 στους 10 περίπου δήλωσαν ότι τα παρακολουθούσαν τις περισσότερες φορές. Παράλληλα, το 53,5% μόνο των

μαθητών ανέφερε ότι ήταν εύκολο για αυτούς να παρακολουθήσουν τα μαθήματα αυτά τις ημέρες και ώρες που γινόταν, όπως φαίνεται και από στο διπλανό γράφημα.

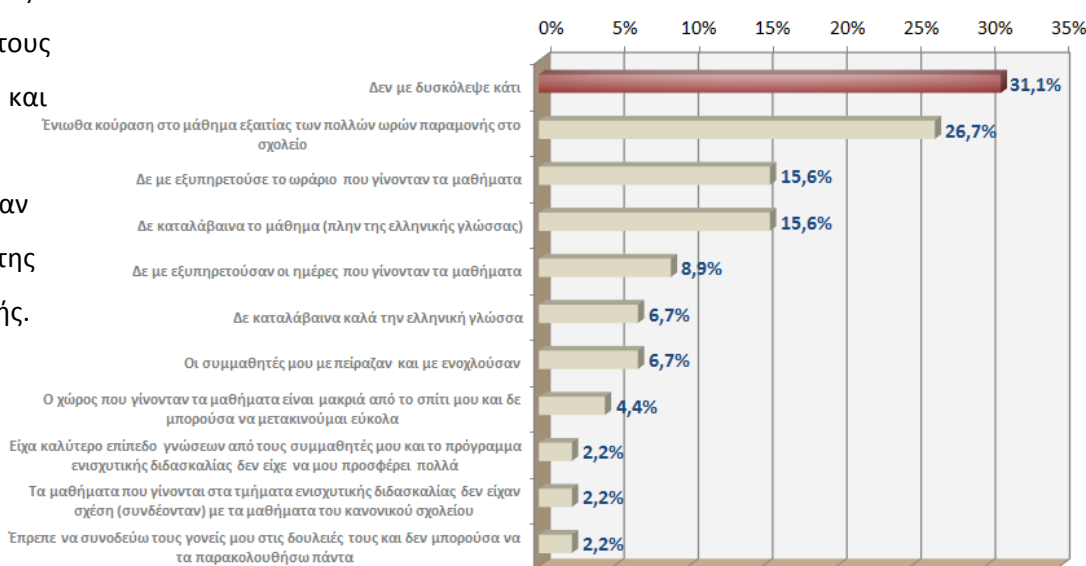
Ήταν εύκολο για εσένα να παρακολουθήσεις τα μαθήματα τις ώρες και τις ημέρες που γινόταν;

Στην ερώτηση «Υπήρχε κάτι που σε δυσκόλεψε ή δεν σου άρεσε στα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας και αν ναι, τι είναι αυτό;», πάνω 3 στους 10 ερωτώμενους μαθητές δεν εντοπίσαν κάποιο ζήτημα. Τα κύρια προβλήματα που αναφέρθηκαν από ένα μικρό ποσοστό ερωτώμενων μαθητών, σχετίζονται με την κούραση που ένιωθαν μετά την πολύωρη παραμονή στο σχολείο, δεδομένου του ότι τα φροντιστηριακά μαθήματα διενεργούνταν μετά την λήξη του ωραρίου και με τις ώρες διεξαγωγής των μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας, οι οποίες δεν του εξυπηρετούσαν. Επίσης, 1 στους 7 μαθητές ανέφερε ότι δεν καταλάβαινε το μάθημα, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό, της τάξης του 6,7% ανέφερε ότι δεν καταλάβαινε την ελληνική γλώσσα και

ότι οι συμμαθητές του τους πείραζαν και τους ενοχλούσαν την ώρα της ενισχυτικής.

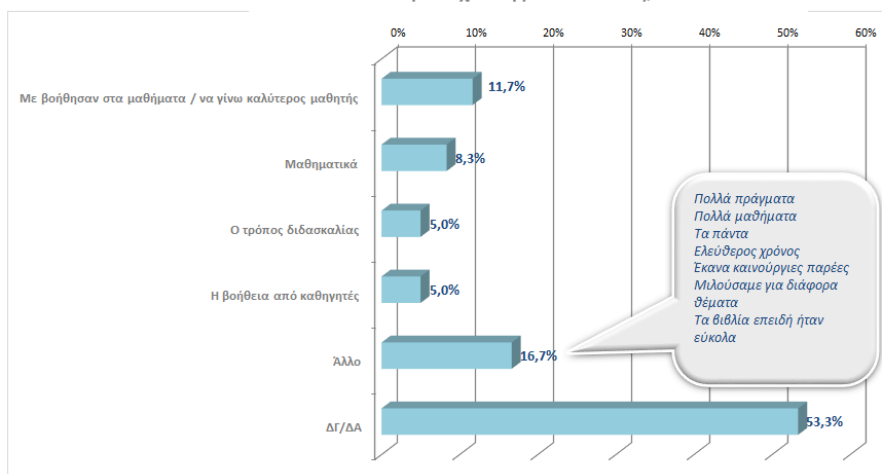
Υπήρχε κάτι που σε δυσκόλεψε ή δεν σου άρεσε στα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας και αν ναι, τι είναι αυτό;

Το γεγονός ότι τα μαθήματα ενισχυτικής τους βοήθησαν στα μαθήματα και στο να γίνουν καλύτεροι μαθητές, ήταν αυτό που ικανοποίησε περισσότερο τους μαθητές στα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας που παρακολούθησαν. Το 8,3% επίσης αναφέρεται στον τρόπο διδασκαλίας

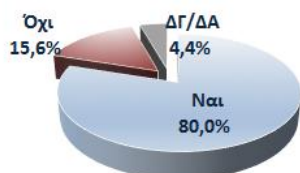
των μαθηματικών, ενώ το 5% αναφέρεται γενικότερα στον τρόπο διδασκαλίας των μαθημάτων.

Τι σου άρεσε περισσότερο στα μαθήματα της βοηθητικής ή ενισχυτικής διδασκαλίας;

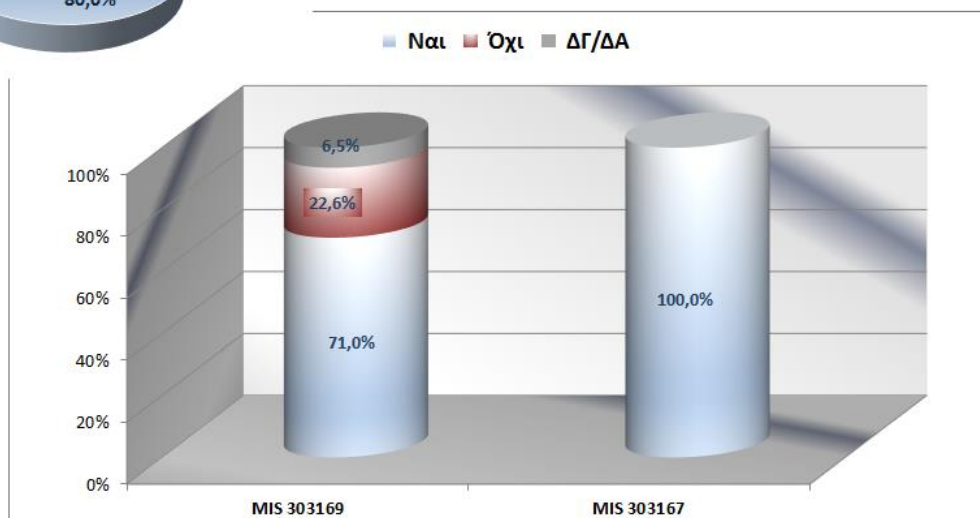

των μαθηματικών, ενώ το 5% αναφέρεται γενικότερα στον τρόπο διδασκαλίας των μαθημάτων.

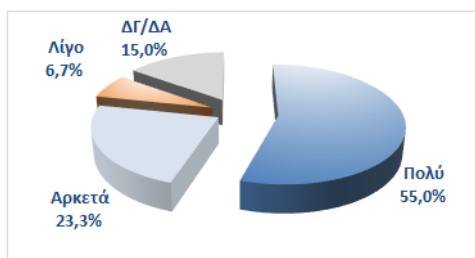
Στην ερώτηση «**Οι γονείς σου σε παρότρυναν να παρακολουθήσεις τα μαθήματα της ενισχυτικής διδασκαλίας;**», η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών απάντησε θετικά, ενώ χαμηλότερα είναι τα ποσοστά που παρατηρήθηκαν στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία.

Οι γονείς σου σε παρότρυναν να παρακολουθήσεις τα μαθήματα της ενισχυτικής διδασκαλίας;

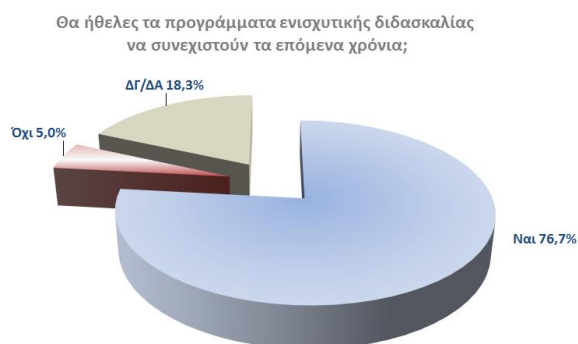

Πόσο χρήσιμα/σημαντικά για την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά θεωρείς τα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας;

Αναφορικά με τη σημαντικότητα των προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά, το 78,3% των ερωτώμενων μαθητών τα θεωρεί πολύ και αρκετά σημαντικά, ενώ

ένα αντίστοιχο ποσοστό, της τάξης του 76,7%, τάσσεται υπέρ της συνέχισης των προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και στο μέλλον.

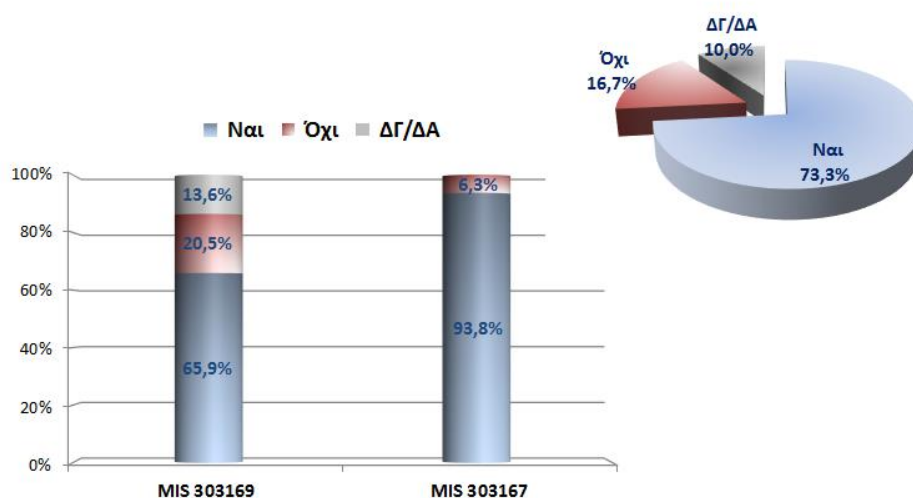

Στις προτάσεις τους, για τη μελλοντική εφαρμογή του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά», μία μικρή μερίδα μαθητών αναφέρθηκε στην ανάγκη διενέργειας των μαθημάτων ενισχυτικής σε καθημερινή βάση και στην ανάγκη αύξησης του αριθμού των καθηγητών που διδάσκουν σε αυτά.

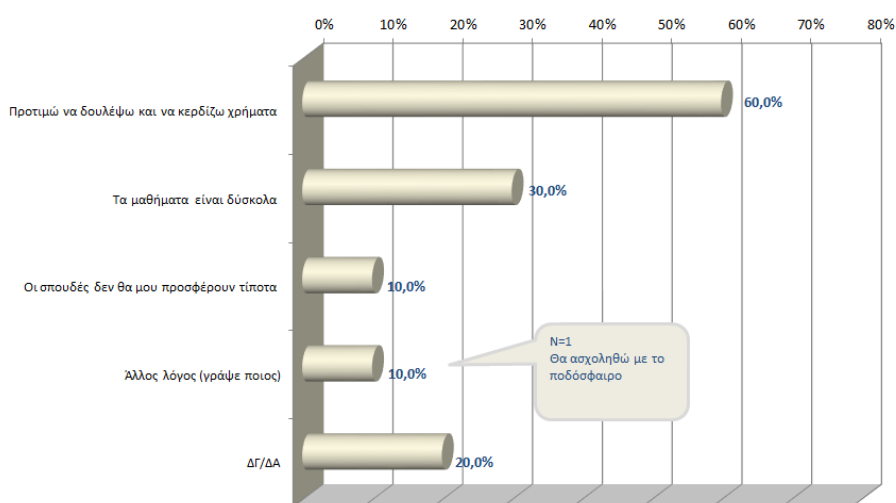
Όσον αφορά στη συνέχιση των σπουδών τους σε Ανώτατο εκπαιδευτικό Ίδρυμα, πάνω από 7 στους 10 μαθητές

ανέφεραν **Θα ήθελες να συνεχίσεις τις σπουδές σου σε κάποιο ανώτατο ίδρυμα (Πανεπιστήμιο ή ΤΕΙ);**

ότι θα ήθελαν να συνεχίσουν, με τα μεγαλύτερα ποσοστά να παρουσιάζονται στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.

Για ποιο λόγο δε θέλεις να συνεχίσεις τις σπουδές σου σε κάποιο ανώτατο ίδρυμα;

Όσοι ανέφεραν ότι δεν επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους, συνέδεσαν αυτή τους την επιλογή με βιοποριστικούς παράγοντες, ενώ κάποιοι άλλοι δεν πιστεύουν ότι τα μαθήματα είναι δύσκολα και ότι οι

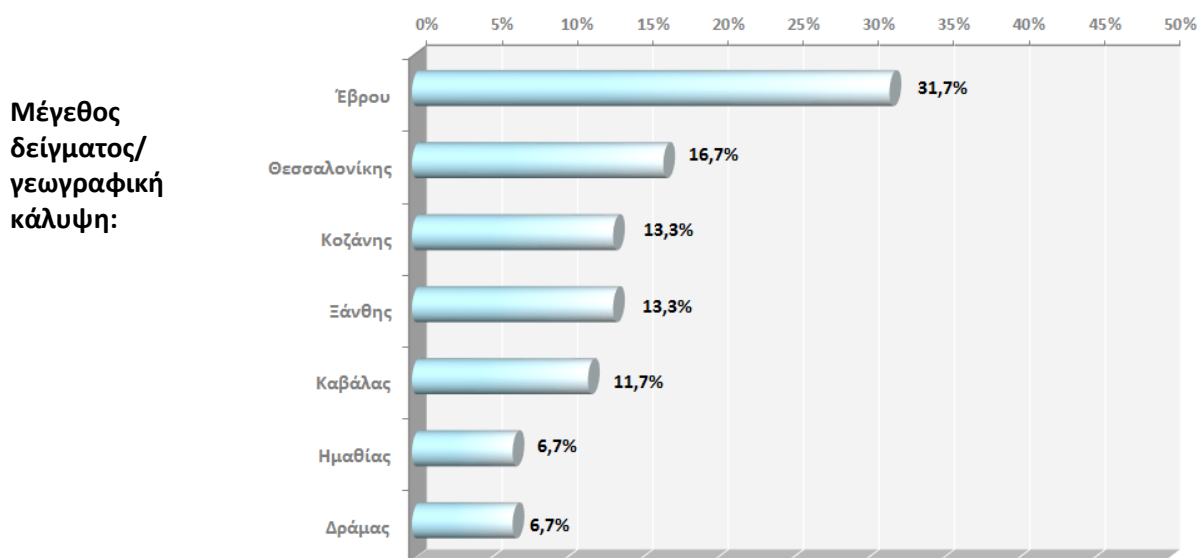
σπουδές θα τους βοηθήσουν στην προσωπική τους εξέλιξη.

Στο Παράρτημα II, παρατίθεται αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

4.3.1.3 Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας Εκπαιδευτικών που συμμετείχαν σε επιμορφώσεις των δύο Πράξεων του Προγράμματος «Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και 303167, την περίοδο 2010-2014

Ταυτότητα της έρευνας

Στην έρευνα συμμετείχαν 60 εκπαιδευτικοί, από τη λίστα των 190 επιμορφούμενων του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά», στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και 303167, την περίοδο 2010-2014, που παρέδωσε ο Δικαιούχος των Πράξεων στον Σύμβουλο Αξιολόγησης. Στο γράφημα που ακολουθεί, παρουσιάζεται η κατανομή του δείγματος, ανά περιοχή διεξαγωγής της έρευνας.

Χρονικό διάστημα συλλογής στοιχείων:

Δεκέμβριο 2014

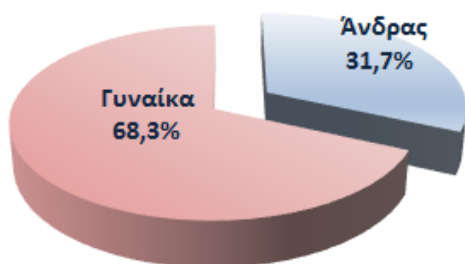
Μέθοδος δειγματοληψίας :

Η έρευνα απευθύνθηκε σε λίστα 190 επιμορφούμενων εκπαιδευτικών από το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά», που παραδόθηκε από τον Δικαιούχο των Πράξεων στον Σύμβουλο Αξιολόγησης.

Μέθοδος συλλογής στοιχείων

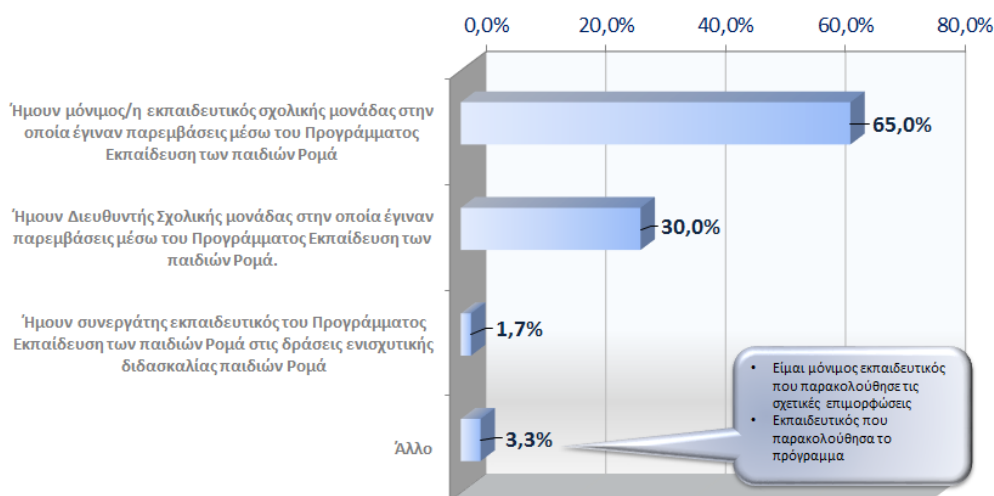
Η συλλογή των στοιχείων έγινε διαδικτυακά με τη χρήση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου ανοικτών και κλειστών ερωτήσεων, το οποίο ήταν διαθέσιμο στον ηλεκτρονικό σύνδεσμο <http://surveys.kpim.gr/C/RAP/>. Σε κάθε εκπαιδευτικό διατέθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μοναδικός κωδικός πρόσβασης, προκειμένου να διασφαλιστεί το απόρρητο, καθώς και η ανωνυμία και η εμπιστευτικότητα της όλης διαδικασίας συλλογής στοιχείων.

Το 31,7% των ερωτώμενων ήταν άνδρες και το 68,3% γυναίκες.

Στην ερώτηση «**Ποια ήταν η σχέση σας με το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» που υλοποιήθηκε από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης;**», το 65% των ερωτώμενων ανέφεραν ότι ήταν μόνιμοι εκπαιδευτικοί σχολικής μονάδας στην οποία έγιναν παρεμβάσεις μέσω του Προγράμματος, το 30% ανέφερε ότι είχε διευθυντική θέση σε σχολική μονάδα παρέμβασης του Προγράμματος, ενώ ένα μικρό ποσοστό, της τάξης του 1,7% ανέφερε ότι ήταν συνεργάτες εκπαιδευτικοί του Προγράμματος σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας.

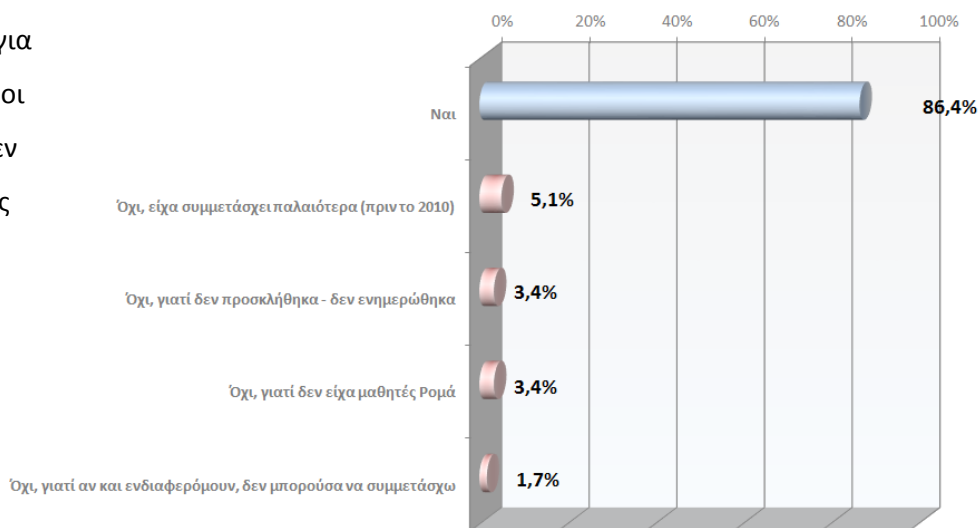
Ποια ήταν η σχέση σας με το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» που υλοποιήθηκε την περίοδο 2010-2014 από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης;

Το 86,4% των ερωτώμενων εκπαιδευτικών συμμετείχε σε επιμορφώσεις που έγιναν στο πλαίσιο του Προγράμματος, παρότι το σύνολο αυτών περιλαμβάνεται στους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς, σύμφωνα με τα στοιχεία του Δικαιούχου των υπό αξιολόγηση Πράξεων. Στο διάγραμμα που ακολουθεί, εμφανίζονται

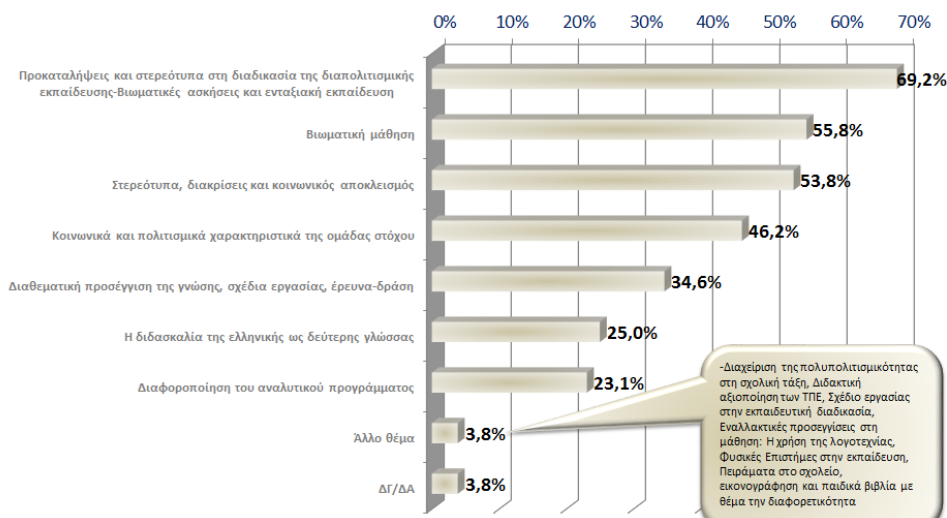
οι λόγοι που αναφέρθηκαν, για τους οποίους οι ερωτώμενοι δεν συμμετείχαν στις επιμορφώσεις αυτές, με την πλειοψηφία να δηλώνει ότι συμμετείχε σε παλαιότερες επιμορφώσεις (πριν το 2010).

Έχετε συμμετάσχει σε επιμορφώσεις του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» την περίοδο 2010-2014;

Όσον αφορά στα επιμορφωτικά θέματα που έχουν παρακολουθήσει οι εκπαιδευτικοί, όπως φαίνεται και στο γράφημα που ακολουθεί με τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα, περίπου 7 στους 10 ερωτώμενους εκπαιδευτικούς, ανέφεραν ότι είχαν παρακολουθήσει επιμόρφωση με θέμα τις

Ποιο ή ποια από τα παρακάτω επιμορφωτικά θέματα, έχετε παρακολουθήσει;

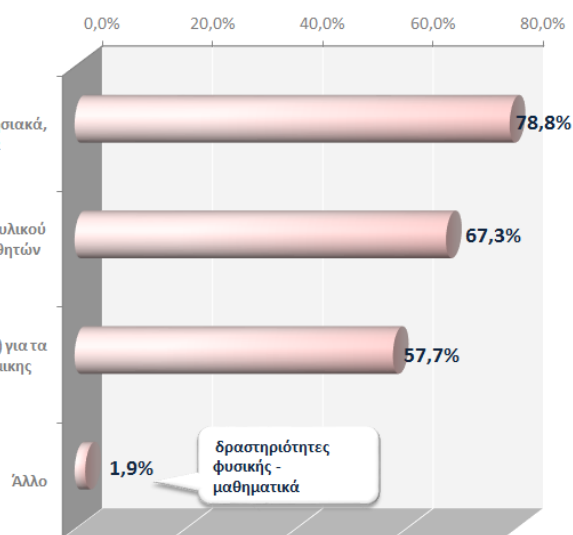

προκαταλήψεις και στερεότυπα στη διαδικασία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης - βιωματικές ασκήσεις και ενταξιακή εκπαίδευση. Επίσης, πάνω από 5 στους 10 αναφέρθηκαν στην παρακολούθηση επιμορφωτικών

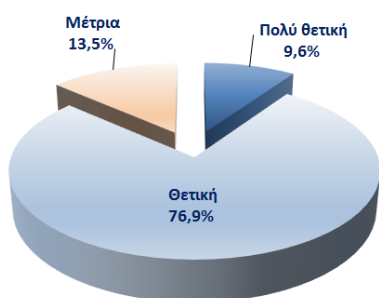
θεμάτων όπως βιωματική μάθηση και στερεότυπα, διακρίσεις και κοινωνικός αποκλεισμός.

Αναφορικά με τα αντικείμενα των επιμορφωτικών προγραμμάτων, 8 στους 10 περίπου ερωτώμενους εκπαιδευτικούς ανέφεραν ότι, οι επιμορφώσεις αφορούσαν σε εισηγήσεις ευαισθητοποίησης σε σχέση με ειδικά (μαθησιακά, κοινωνικά, κλπ.) προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές Ρομά, ενώ 7 στους δέκα περίπου δήλωσαν ότι οι επιμορφώσεις αφορούσαν σε εξοικείωση με τη χρήση εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού υλικού που χρησιμοποιούν για τη διδασκαλία των παιδιών Ρομά. Τέλος, ένα ποσοστό, της τάξης του 57,7% ανέφερε ότι ήταν ένας ανοιχτός διάλογος πάνω στα προβλήματα των μαθητών Ρομά και της τοπικής Ρόμικης κοινότητας.

Ποιο ή ποια ήταν τα αντικείμενα των επιμορφωτικών προγραμμάτων που παρακολουθήσατε;

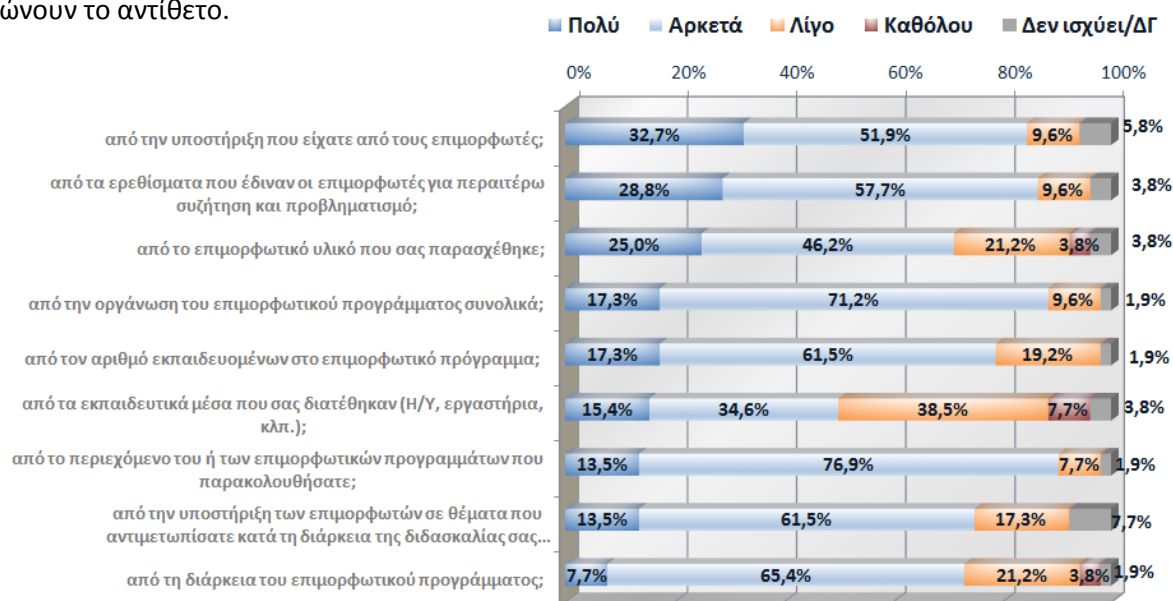
Τι άποψη έχετε για το ή τα επιμορφωτικά προγράμματα που παρακολουθήσατε;

Από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στις επιμορφώσεις, το 86,5% εκφράζουν πολύ θετική και θετική άποψη για αυτές, αναφέροντας ότι είχαν ενδιαφέρουσα θεματολογία, η οποία τους βοήθησε να κατανοήσουν και να διαχειριστούν τα προβλήματα των παιδιών Ρομά. Παράλληλα, υποστηρίζουν ότι οι επιμορφώσεις τους παρείχαν νέους τρόπους διδακτικής πρακτικής προσέγγισης των μαθητών αυτών, είχαν βιωματικό περιεχόμενο, ήταν πολύ καλά οργανωμένες και τέλος, ότι οι επιμορφωτές ήταν αξιόλογοι και είχαν μεγάλη εμπειρία στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Το 13,5% των εκπαιδευτικών που έχουν μέτρια άποψη για τις επιμορφώσεις που έγιναν στο πλαίσιο του Προγράμματος, αναφέρουν ότι αυτές ήταν γενικού περιεχομένου και αρκετά θεωρητικές, χωρίς να αναφέρονται συγκεκριμένα παραδείγματα και τρόποι προσέγγισης των μαθητών και των οικογενειών τους.

Η παραπάνω θετική εικόνα αποτυπώνεται και από την ερώτηση «Πόσο ικανοποιημένος/η είστε:» σε μια σειρά ζητημάτων που άπτονται των επιμορφώσεων που διενεργήθηκαν. Πάνω από 9 στους 10 δηλώνουν πολύ και αρκετά ικανοποιημένοι από το περιεχόμενο των επιμορφωτικών προγραμμάτων που παρακολούθησαν, πάνω από 8 στους 10 με, την οργάνωσή τους, τα ερεθίσματα που έδιναν οι επιμορφωτές για περαιτέρω συζήτηση και προβληματισμό και την υποστήριξη που τους παρείχαν. Παράλληλα, πάνω από 7 στους 10 δηλώνουν ικανοποιημένοι από τη διάρκεια των επιμορφωτικών προγραμμάτων και από τον αριθμό των συμμετεχόντων σε αυτά, από την υποστήριξη που είχαν από τους επιμορφωτές σε θέματα που αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τους (παιδαγωγικά, μεθοδολογικά, κλπ.) σε παιδιά Ρομά και από το επιμορφωτικό υλικό που τους παρασχέθηκε. Εκεί που καταγράφεται ο μικρότερος βαθμός ικανοποίησης, είναι αναφορικά με τα εκπαιδευτικά μέσα που τους διατέθηκαν (Η/Υ, εργαστήρια, κλπ.), όπου μόνο οι μισοί ερωτώμενοι δηλώνουν πολύ και αρκετά ικανοποιημένοι, ενώ οι άλλοι μισοί δηλώνουν το αντίθετο.

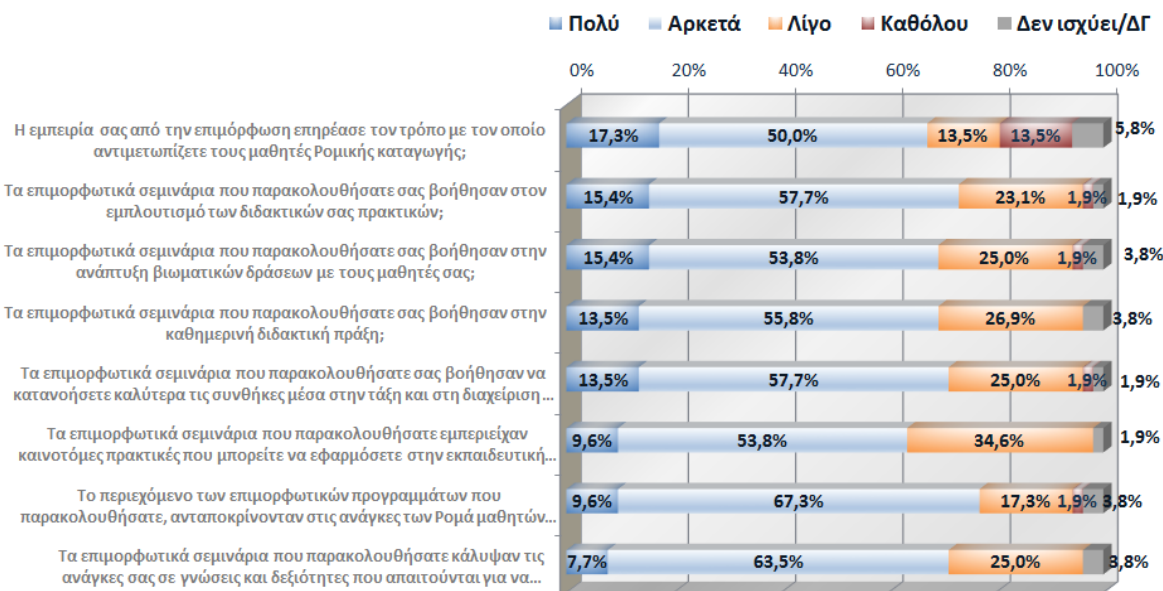
Πόσο ικανοποιημένος/η είστε:

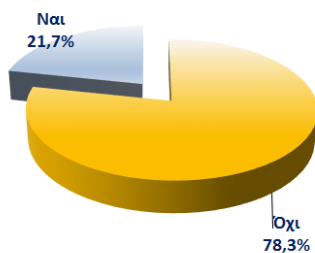
Σε ότι αφορά στην αξιολόγηση των επιμορφώσεων που παρακολούθησαν, πάνω από 7 στους 10 εκπαιδευτικούς θεωρούν ότι το περιεχόμενό τους ανταποκρίνονταν στις ανάγκες των μαθητών Ρομά, ότι βοηθήθηκαν στον εμπλουτισμό των διδακτικών τους πρακτικών, μέσα από γνώσεις και δεξιότητες που απέκτησαν, οι οποίες συμβάλουν στην καλύτερη διαχείριση του εκπαιδευτικού τους έργου και στο να κατανοήσουν και να διαχειριστούν καλύτερα τις συνθήκες μέσα στις τάξεις τους. Παράλληλα, ίδιος περίπου αριθμός εκπαιδευτικών δηλώνει ότι τα επιμορφωτικά σεμινάρια που παρακολούθησαν τους βοήθησαν στην καθημερινή διδακτική τους πράξη, στην ανάπτυξη βιωματικών δράσεων με τους μαθητές τους και ότι η εμπειρία τους από αυτά επηρέασε τον τρόπο

με τον οποίο αντιμετωπίζουν τους μαθητές Ρομικής καταγωγής. Τέλος, ένα ποσοστό της τάξης του 63,4%, δηλώνει ότι τα επιμορφωτικά σεμινάρια που παρακολούθησαν εμπειρείχαν καινοτόμες πρακτικές που μπορούν να τις εφαρμόσουν στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Πως αξιολογείτε τα παρακάτω θέματα;

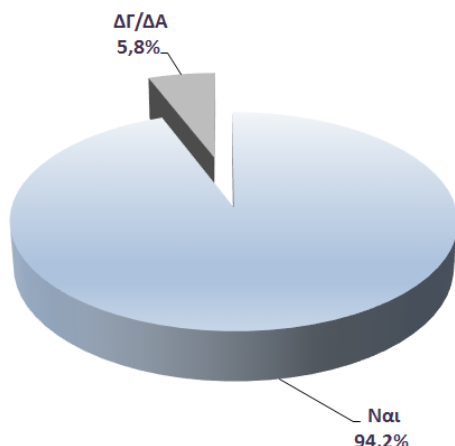
Αντιμετώπισατε κάποιο πρόβλημα ή έχετε κάποιο σχόλιο να κάνετε για τα επιμορφωτικά σεμινάρια που παρακολούθησατε και εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» και αν ναι ποιο/ ποια είναι αυτό/ά;

Στην ερώτηση «**Αντιμετώπισατε κάποιο πρόβλημα ή έχετε κάποιο σχόλιο να κάνετε για τα επιμορφωτικά σεμινάρια που παρακολούθησατε και εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» και αν ναι ποιο/ ποια είναι αυτό/ά;**», το

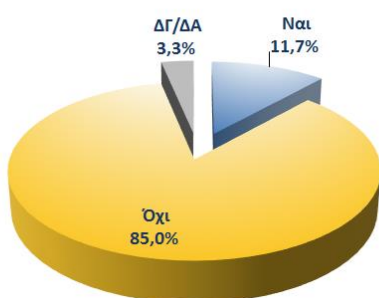
78,3% ανέφεραν ότι δεν αντιμετώπισαν κανένα πρόβλημα. Το υπόλοιπο 21,7% αναφέρθηκε κυρίως σε προβλήματα στην οργάνωση των σεμιναρίων, όπως η ελλιπής συμμετοχή εκπαιδευτικών, η μικρή διάρκειά τους και ότι δεν τους εξυπηρετούσαν οι ώρες διεξαγωγής τους. Μία μικρή επίσης μερίδα ανέφερε ότι τα επιμορφωτικά σεμινάρια ήταν πολύ θεωρητικά και γενικού περιεχομένου.

Θα συνιστούσατε τη συμμετοχή σε τέτοιου είδους επιμορφωτικά σεμινάρια και σε άλλους συναδέλφους σας;

Η γενικότερη θετική εικόνα που είχαν οι επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί για τις επιμορφώσεις που παρακολούθησαν, αποτυπώνεται και στην ερώτηση «**Θα συνιστούσατε τη συμμετοχή σε τέτοιου είδους επιμορφωτικά σεμινάρια και σε άλλους συναδέλφους σας;**», όπου η συντριπτική πλειοψηφία, τοποθετείται θετικά, όπως φαίνεται και από το διπλανό γράφημα.

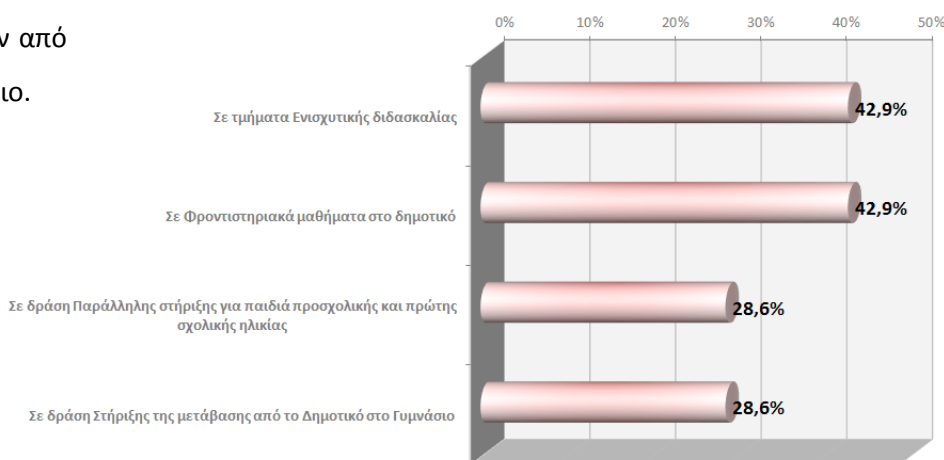
Διδάξατε την περίοδο 2010-2014 σε κάποιο τμήμα ενισχυτικής διδασκαλίας για μαθητές Ρομά που οργανώθηκε από το πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά»;

Από το σύνολο των συμμετεχόντων στην έρευνα, το 11,7% ανέφεραν ότι δίδαξαν την περίοδο 2010-2014 σε κάποιο τμήμα ενισχυτικής διδασκαλίας που οργανώθηκε μέσω του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά». Ένας στους 4 ερωτώμενους αυτής της κατηγορίας

δίδαξε σε τμήμα ενισχυτικής διδασκαλίας και σε φροντιστηριακό τμήμα στο δημοτικό, 3 στους 10 περίπου σε δράση παράλληλης στήριξης για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας, καθώς και σε δράση στήριξης της μετάβασης μαθητών από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο.

Σε ποιο ή ποια τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας του προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» διδάξατε;

Πόσο θεωρείτε ότι ωφέλησαν τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας τους Ρομά μαθητές;

Αναφορικά με το πόσο ωφέλησαν τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας τους μαθητές Ρομά, το 85,7% απάντησε «πάρα πολύ» και το 14,3% «αρκετά», επισημαίνοντας ότι τους βοήθησαν να μάθουν αρκετά πράγματα που δεν θα μάθαιναν μέσα στην τάξη και να καλύψουν αρκετά από τα κενά που παρουσίαζαν, ενισχύθηκε η αυτοεκτίμησή

τους και ότι αναλφάβητα παιδιά έμαθαν να γράφουν, να διαβάζουν και να εκφράζονται.

Το 96,7% των εκπαιδευτικών που δίδαξαν στα τμήματα ενισχυτικής που αναπτύχθηκαν από το Πρόγραμμα, ανέφεραν ότι δεν αντιμετώπισαν κανένα πρόβλημα όσον αφορά τον τρόπο οργάνωσης και υλοποίησης των μαθημάτων. Μία πολύ μικρή μερίδα, ανέφερε ότι χρειάζεται να

γίνονται

περισσότερες ώρες

μαθημάτων, ενώ

κάποιοι αναφέρθηκαν

και στην έλλειψη

εκπαιδευτικού

προσωπικού και

βιβλίων που θα

εξειδικεύονται πάνω

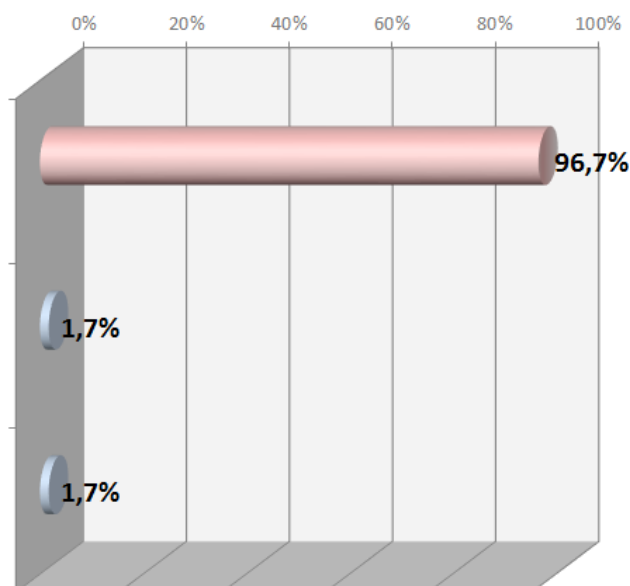
στους Ρομά μαθητές.

Υπήρχε κάποιο πρόβλημα ή έχετε κάποιο σχόλιο να κάνετε για τον τρόπο οργάνωσης και υλοποίησης των μαθημάτων στα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά 2010-2014» και, αν ναι, ποιο / ποια είναι αυτό/ά;

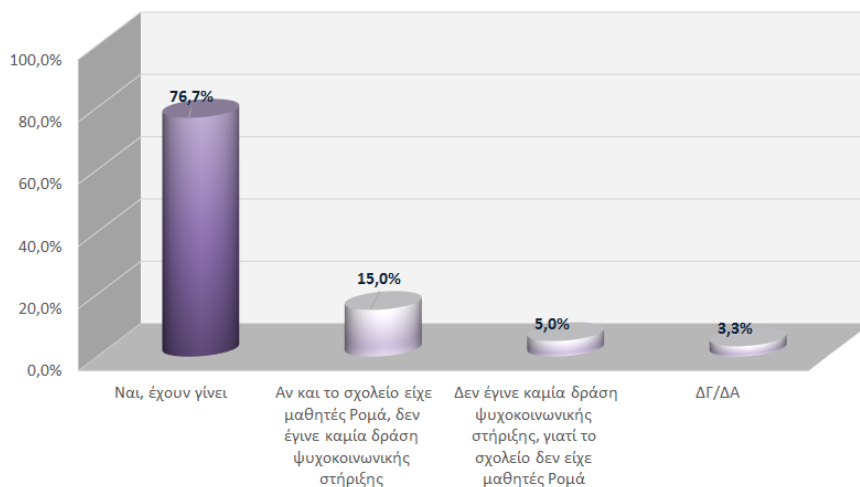
Όχι/ δεν υπήρξε κάποιο πρόβλημα

Χρειάζοταν περισσότερες ώρες.

Η έλλειψη προσωπικού και βιβλίων ειδικά για τους Ρομά είναι κάποια από τα προβλήματα .

Στο σχολείο που διδάσκατε την περίοδο 2010-2014 έχουν γίνει δράσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης μαθητών και γονέων Ρομά, καθώς και των εκπαιδευτικών του σχολείου στο πλαίσιο του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά»

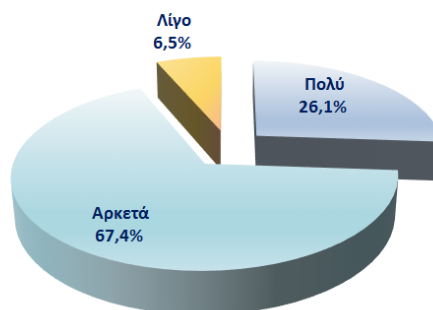

Όσον αφορά στις δράσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης, το 76,7% των εκπαιδευτικών αναφέρουν ότι στο σχολείο τους πραγματοποιήθηκαν αντίστοιχες παρεμβάσεις. Ένα ποσοστό της τάξης του 15% αναφέρει

όμως ότι, παρότι στο σχολείο τους υπήρχαν μαθητές Ρομά, ωστόσο δεν έγινε καμία σχετική δράση.

Το 93,5% των εκπαιδευτικών, στο σχολείο των οποίων αναπτύχθηκαν δράσεις ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των παιδιών Ρομά, υποστηρίζουν ότι αυτές συνέβαλαν στην εκπαιδευτική ένταξη. Αναφέρουν ότι, αυτές βελτίωσαν την κοινωνικοσυναισθηματική συμπεριφορά και την αυτοεικόνα των μαθητών και σε μερικές περιπτώσεις τη στάση των γονέων Ρομά απέναντι στο σχολείο. Συνέβαλαν επίσης, στην επίλυση πολλών

Πόσο αποτελεσματικές ήταν οι δράσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης για τη βελτίωση των συνθηκών ένταξης μαθητών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα;

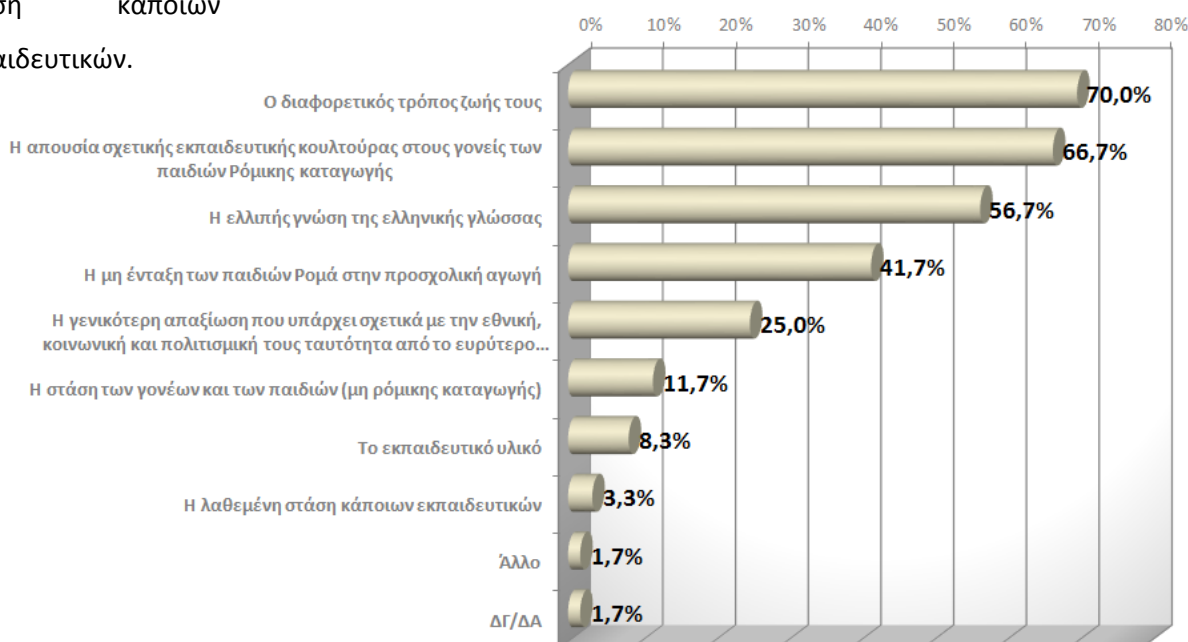

ενδοοικογενειακών και σχολικών προβλημάτων, στην κατανόηση της ψυχοσύνθεσης και της κουλτούρας των παιδιών Ρομά από το εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς και στην μείωση της σχολικής διαρροής και της διαλείπουσας φοίτησης. Στις παρατηρήσεις τους για τις δράσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης, οι ερωτώμενοι εκπαιδευτικοί, αναφέρονται στο γεγονός ότι αυτές ήταν λίγες, ενώ κάποιοι σημειώνουν την ελλιπή συμμετοχή σε αυτές γονέων Ρομά.

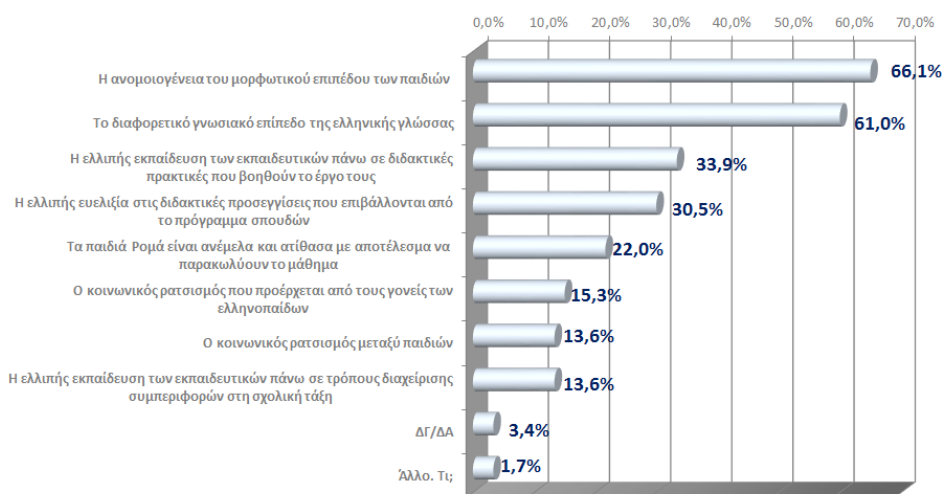
Στην ερώτηση «**Κατά την άποψη σας, ποιες είναι οι σημαντικότερες δυσκολίες προσαρμογής στο εκπαιδευτικό σύστημα των παιδιών Ρομικής καταγωγής;**» δύο εμφανίζονται να είναι τα κυρίαρχα προβλήματα. Πιο συγκεκριμένα, ο διαφορετικός τρόπος ζωής και η απουσία εκπαιδευτικής

κουλτούρας στους γονείς των παιδιών Ρομά, παίζουν καθοριστικό ρόλο, στη σχολική ένταξη και προσαρμογή των παιδιών τους. Άλλοι παράγοντες που αναφέρθηκαν από ένα μεγάλο μέρος των ερωτώμενων εκπαιδευτικών, αφορούν στην ελλιπή γνώση της ελληνικής γλώσσας, στην απουσία προσχολικής αγωγής των παιδιών Ρομά, στον κοινωνικό ρατσισμό, όπως αυτός αντανακλάται μέσα στο σχολικό περιβάλλον και στην λαθεμένη στάση κάποιων εκπαιδευτικών.

Κατά την άποψή σας, ποιες είναι οι σημαντικότερες δυσκολίες προσαρμογής στο εκπαιδευτικό σύστημα των παιδιών Ρόμικης καταγωγής;

Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στις μικτές τάξεις (τάξεις με Έλληνες μαθητές και μαθητές Ρομά);

Αναφορικά, με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στις μικτές τάξεις, πάνω από 6 στους 10, επικαλούνται ως βασικό πρόβλημα την ανομοιογένεια

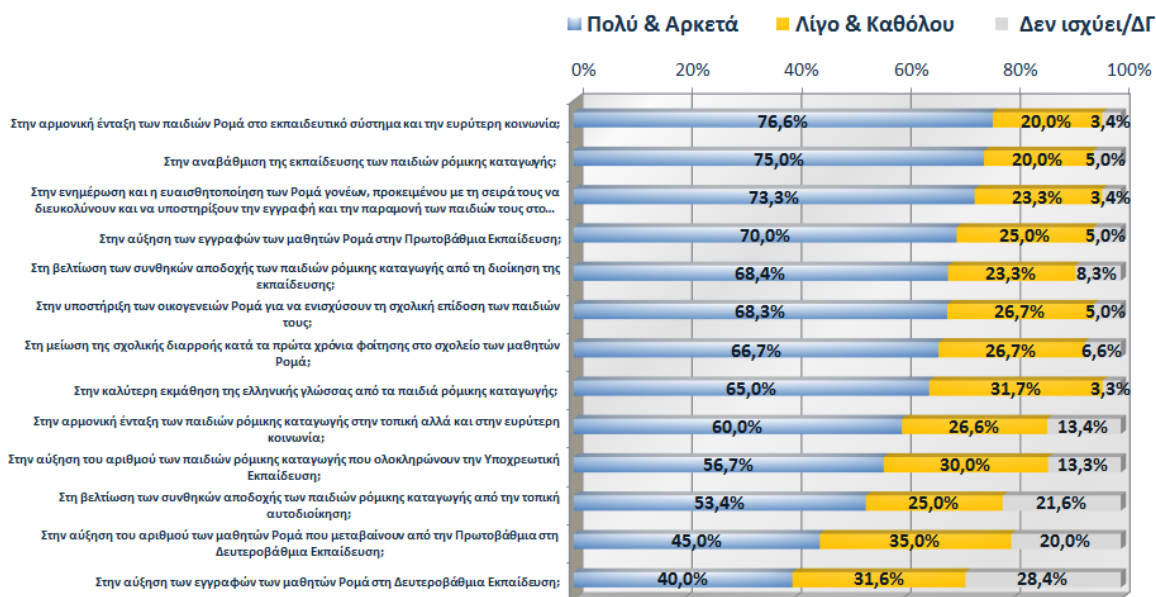
του γνωστικού, γλωσσικού και μαθησιακού επιπέδου των μαθητών. Παράλληλα, 3 στους 10,

θεωρούν ότι οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν τις γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνται, προκειμένου να ανταποκριθούν, στις ιδιαίτερες ανάγκες του εκπαιδευτικού τους έργου και στην διαχείριση συμπεριφορών στην σχολική τάξη, ενώ δεν υπάρχει ευελιξία στις διδακτικές προσεγγίσεις, όπως αυτές επιβάλλονται από το πρόγραμμα σπουδών. Μία μερίδα, αναφέρεται επίσης, στο γεγονός ότι τα παιδιά Ρομά είναι ανέμελα και ατίθασα με αποτέλεσμα να παρακωλύουν το μάθημα, ενώ κάποιοι σημειώνουν ως πρόβλημα τον κοινωνικό ρατσισμό που προέρχεται τόσο από τους γονείς των ελληνοπαίδων, όσο και από τους ίδιους τους μαθητές.

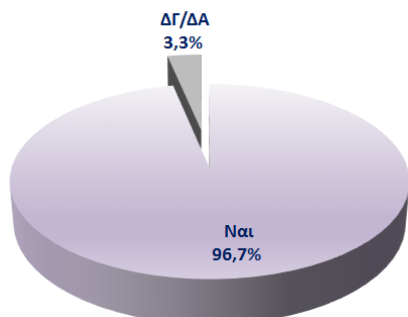
Σχετικά με την συμβολή του Προγράμματος, η πλειοψηφία των ερωτώμενων εκπαιδευτικών, πάνω από 7 στους 10, θεωρεί ότι το Πρόγραμμα βοήθησε στην αρμονική ένταξη των παιδιών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία, στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης των παιδιών ρόμικης καταγωγής, στην ενημέρωση και στην ευαισθητοποίηση των Ρομά γονέων, προκειμένου αυτοί με τη σειρά τους να διευκολύνουν και να υποστηρίξουν την εγγραφή και την παραμονή των παιδιών τους στο σχολείο και στην αύξηση των εγγραφών των μαθητών Ρομά στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Επίσης, πάνω από 6 στους 10 θεωρούν ότι το Πρόγραμμα βελτίωσε τις συνθήκες αποδοχής των παιδιών ρόμικης καταγωγής από τη διοίκηση της εκπαίδευσης, συνέβαλε στην υποστήριξη των οικογενειών Ρομά για να ενισχύσουν τη σχολική επίδοση των παιδιών τους και στη μείωση της σχολικής διαρροής κατά τα πρώτα χρόνια φοίτησης στο σχολείο των μαθητών Ρομά, στην καλύτερη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από τα παιδιά ρόμικης καταγωγής και στην αρμονική ένταξη των παιδιών ρόμικης καταγωγής στην τοπική αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία.

Σημαντικό είναι και το ποσοστό, (άνω του 50%), όσων αναφέρουν ότι το Πρόγραμμα βοήθησε στην αύξηση του αριθμού των παιδιών ρόμικης καταγωγής που ολοκληρώνουν την Υποχρεωτική Εκπαίδευση και βελτίωσε τις συνθήκες αποδοχής των παιδιών ρόμικης καταγωγής από την τοπική αυτοδιοίκηση. Τέλος, η πλειοψηφία των ερωτώμενων δεν πιστεύει στη συμβολή του Προγράμματος όσον αφορά στην αύξηση του αριθμού των μαθητών Ρομά που μεταβαίνουν από την Πρωτοβάθμια στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και στην αύξηση των εγγραφών των μαθητών Ρομά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Από την εμπειρία σας ή από όσα έχετε ακούσει, το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά 2010-2014», πόσο συνέβαλε:

Θα θέλατε να συνεχιστεί το Πρόγραμμα εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά και στο μέλλον;

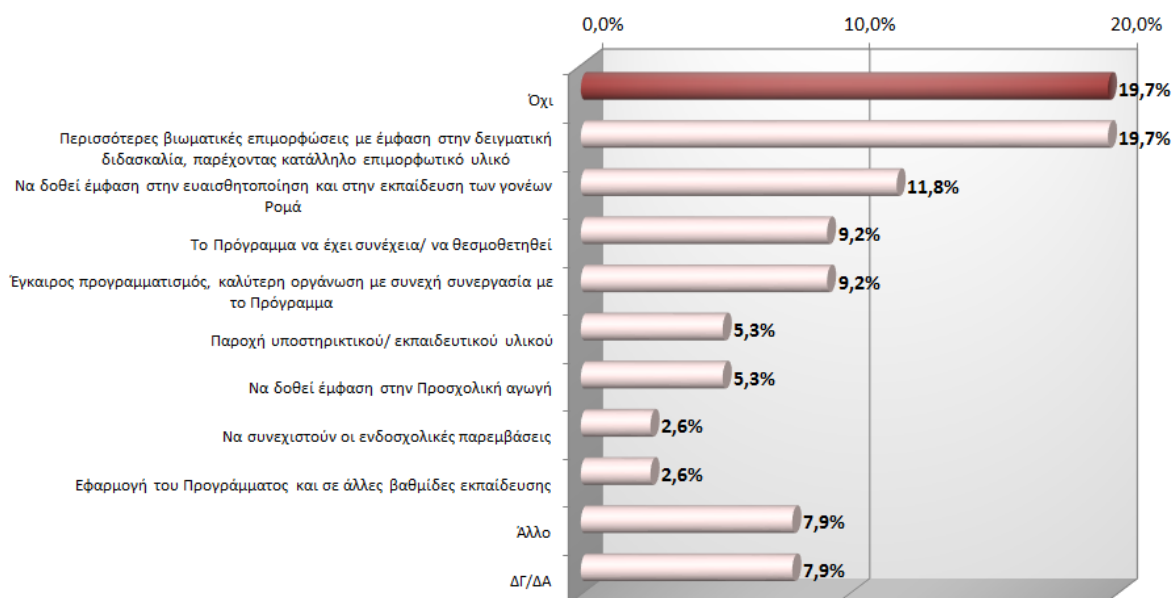
Στην ερώτηση «**Θα θέλατε να συνεχιστεί το Πρόγραμμα εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά και στο μέλλον;**», η συντριπτική πλειοψηφία τάσσεται υπέρ της συνέχισής του.

Στις προτάσεις τους για τη μελλοντική εφαρμογή του Προγράμματος, πρωταρχικό ρόλο φαίνεται να έχει η διενέργεια βιωματικών επιμορφώσεων, με έμφαση στην δειγματική διδασκαλία, παρέχοντας κατάλληλο επιμορφωτικό υλικό. Παράλληλα αρκετοί εκπαιδευτικοί αναφέρονται στην ανάγκη ευαισθητοποίησης των γονέων Ρομά, σχετικά με τη σχολική ένταξη των παιδιών τους και τη διάχυση της αξίας του μορφωτικού κεφαλαίου.

Όσον αφορά στη λειτουργία του Προγράμματος, διατυπώθηκε η ανάγκη αυτό να θεσμοθετηθεί και να αποκτήσει ένα μόνιμο και σταθερό χαρακτήρα, ενώ όσον αφορά στην οργάνωσή του αναφέρονται στην ανάγκη έγκαιρου προγραμματισμού των παρεμβάσεων και συνεχούς

συνεργασίας της εκπαιδευτικής κοινότητας με τον Φορέα υλοποίησης του Προγράμματος. Τέλος, μία μικρή μερίδα επίσης ερωτώμενων αναφέρεται στην ανάγκη παροχής υποστηρικτικού/ εκπαιδευτικού υλικού προσαρμοσμένο στις ανάγκες των μαθητών Ρομά, στην έμφαση που πρέπει να δοθεί στην προσχολική αγωγή, καθώς και στην ανάγκη επέκτασης των παρεμβάσεων σε όλες τις σχολικές βαθμίδες.

Έχετε κάποιες υποδείξεις / προτάσεις για τη μελλοντική εφαρμογή του Προγράμματος;

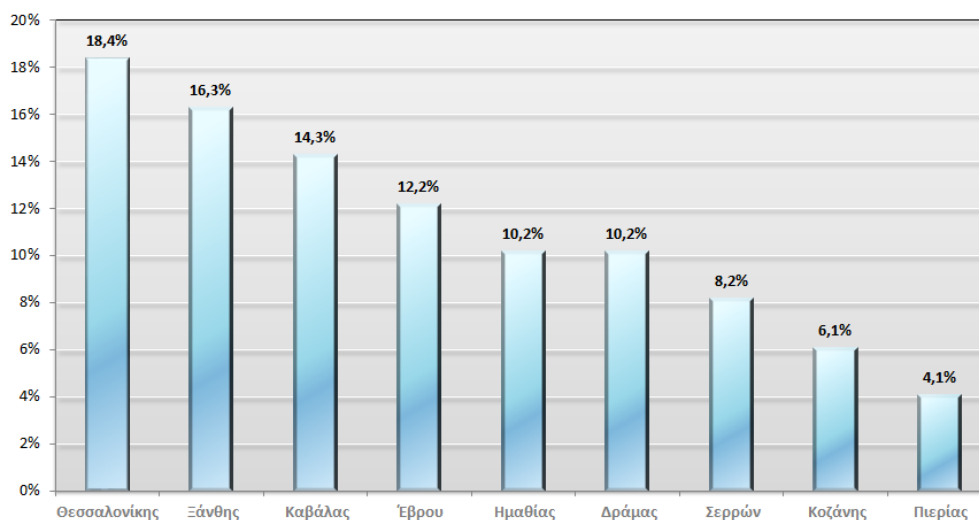
Στο Παράρτημα III, παρατίθεται αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

4.3.1.4 Αποτελέσματα ημιποιοτικής έρευνας Διευθυντών των σχολείων παρέμβασης του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και 303167, την περίοδο 2010-2014

Ταυτότητα της έρευνας

Η έρευνα απευθύνθηκε σε Διευθυντές των σχολείων παρέμβασης του Προγράμματος, με στόχο την συλλογή 15 ερωτηματολογίων. Στην έρευνα τελικά ανταποκρίθηκαν 49 Διευθυντές σχολείων παρέμβασης. Στο γράφημα, παρουσιάζεται η κατανομή των σχολείων παρέμβασης στο οποίο ανήκουν οι Διευθυντές, ανά γεωγραφική περιοχή διεξαγωγής της έρευνας.

Μέγεθος δείγματος/ γεωγραφική κάλυψη:

Χρονικό διάστημα συλλογής στοιχείων: Δεκέμβριο 2014

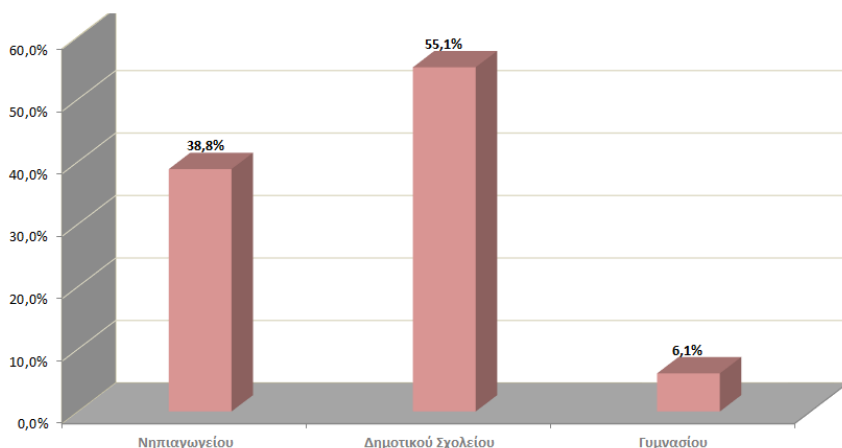
Μέθοδος δειγματοληψίας : Η έρευνα απευθύνθηκε σε 90 Διευθυντές των σχολείων παρέμβασης του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» την περίοδο 2010-2014

Μέθοδος συλλογής στοιχείων: Η συλλογή των στοιχείων έγινε διαδικτυακά με τη χρήση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου ανοικτών και κλειστών ερωτήσεων, το οποίο ήταν διαθέσιμο στον ηλεκτρονικό σύνδεσμο <http://surveys.krlm.gr/C/RAD/>. Σε κάθε διευθυντή διατέθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μοναδικός κωδικός πρόσβασης, προκειμένου να διασφαλιστεί το απόρρητο, καθώς και η ανωνυμία και η εμπιστευτικότητα της όλης διαδικασίας συλλογής στοιχείων.

Το 46,9% των ερωτώμενων Διευθυντών σχολείων παρέμβασης είναι άνδρες και το 53,1% γυναίκες.

Είστε Διευθυντής/ντρια;

Αναφορικά με την εκπαιδευτική βαθμίδα των σχολείων παρέμβασης των ερωτώμενων Διευθυντών, περίπου 4 στους 10 ήταν τοποθετημένοι σε Νηπιαγωγεία, πάνω από 5 στους 10 σε Δημοτικά σχολεία και ένα μικρό ποσοστό απασχολούνταν σε Γυμνάσια, όπως

φαίνεται και στο διπλανό γράφημα.

Όσον αφορά τον τύπο του σχολείου, πάνω από 4 στους 10 ερωτώμενους Διευθυντές είναι τοποθετημένοι σε

ολοήμερα

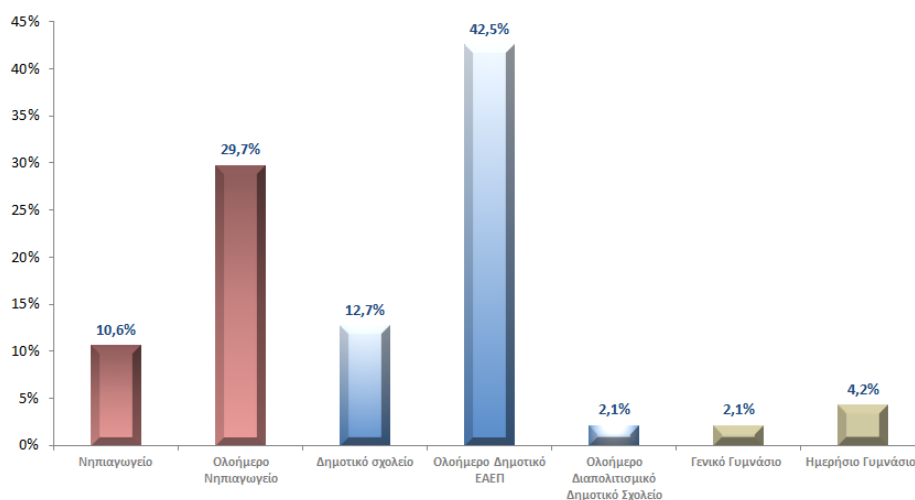
δημοτικά, ενώ

περίπου 3 στους

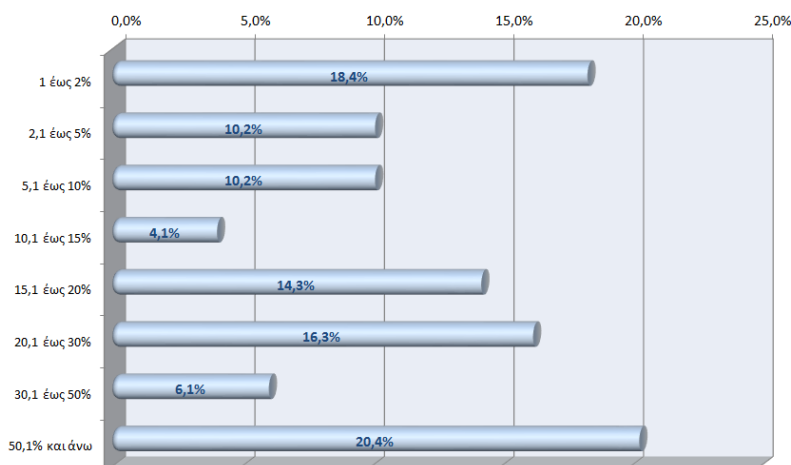
δέκα σε ολοήμερα

νηπιαγωγεία.

Σημειώστε τον τύπο του σχολείου σας (πχ. Ολοήμερο Δημοτικό, Γενικό Γυμνάσιο, Επαγγελματικό Λύκειο, Διαπολιτισμικό, κλπ.)

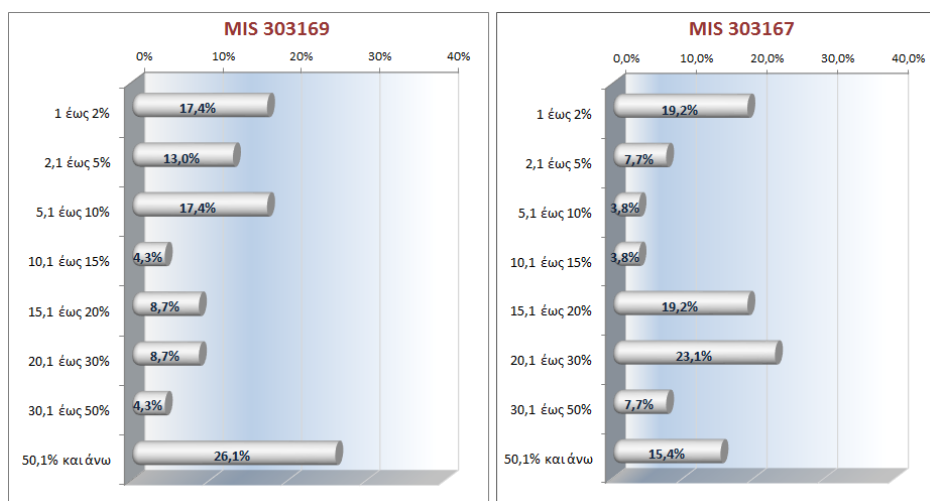

Τι ποσοστό των μαθητών του σχολείου σας είναι Ρόμικης πολιτισμικής προέλευσης;

Στην ερώτηση «*Τι ποσοστό των μαθητών του σχολείου σας είναι Ρόμικης πολιτισμικής προέλευσης;*», το 38,8% ανέφεραν ότι αυτό κινείται έως το 10% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού του σχολείου τους, ένα άλλο ποσοστό, της τάξης του 34,7% δήλωσε ότι κυμαίνεται μεταξύ 10% και

30%, ενώ το 26,5% ανέφερε ότι οι μαθητές Ρομά αποτελούν το 30% και πάνω του μαθητικού πληθυσμού του σχολείου, όπως φαίνεται και στο διπλανό γράφημα.

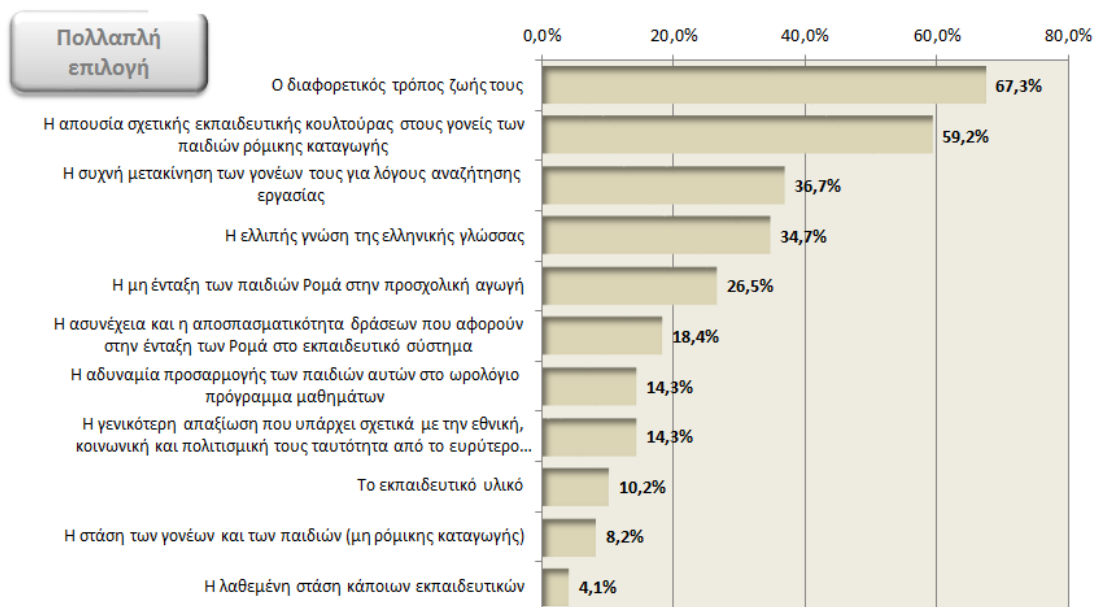

Στην ανάλυση της παραπάνω ερώτησης ανά Πράξη, η οποία παρουσιάζεται στα διπλανά γραφήματα, το 47,8% των Διευθυντών στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας δηλώνει

πως ο μαθητικός πληθυσμός Ρομά κυμαίνεται έως το 10% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού, το 21,7% αναφέρει ότι ο μαθητικός πληθυσμός Ρομά είναι μεταξύ 10% και 30%, ενώ το 30,4% των Διευθυντών δηλώνει ότι το ποσοστό αυτό κινείται πάνω από το 30%. Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, το 30,7% των Διευθυντών αναφέρει πως ο μαθητικός πληθυσμός Ρομά κυμαίνεται έως το 10% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού, το 46,1% δηλώνει ότι ο μαθητικός πληθυσμός Ρομά είναι μεταξύ 10% και 30%, ενώ το 23,1% των Διευθυντών καταθέτει ότι το ποσοστό αυτό κινείται πάνω από το 30%.

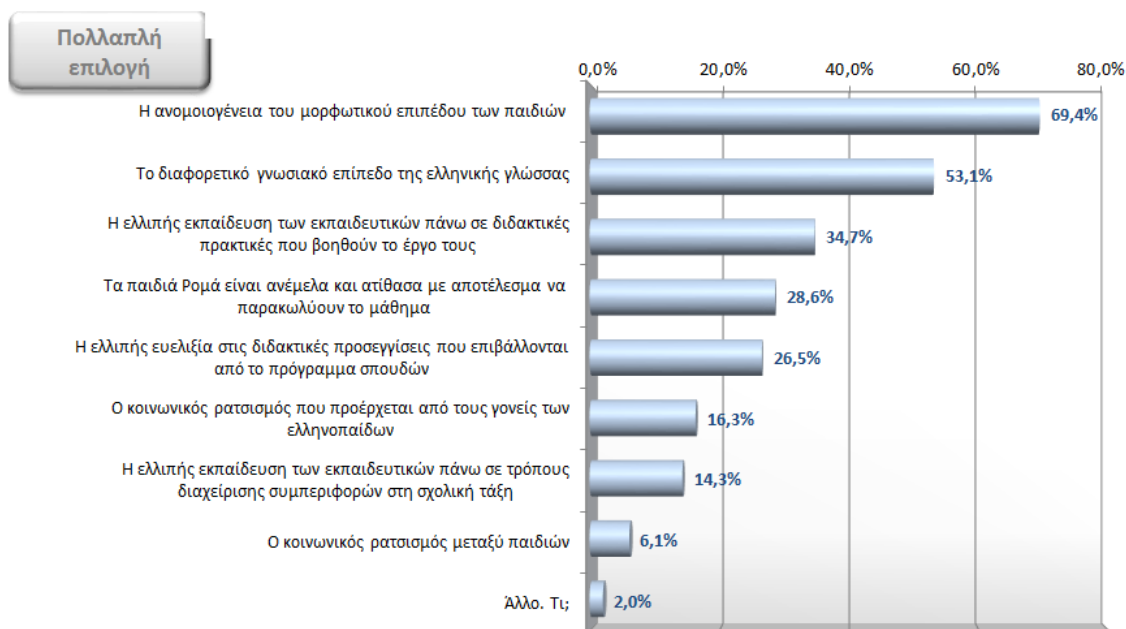
Όσον αφορά στην άποψη των Διευθυντών, στην ερώτηση «**Ποιες είναι οι σημαντικότερες δυσκολίες προσαρμογής στο εκπαιδευτικό σύστημα των παιδιών Ρόμικης προέλευσης;**», το 67,3% των ερωτώμενων ανέφερε τον διαφορετικό τρόπο ζωής τους, ως βασικό ανασταλτικό παράγοντα. Η συγκεκριμένη διαπίστωση συνάδει και με τα ευρήματα των ερευνών πεδίου, όπου ο τρόπος ζωής των Ρομά (π.χ. πρόωροι γάμοι, υποβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης, απουσία ωραρίου στην ζωή τους, αντίληψη ότι τα παιδιά τους είναι πολύ μικρά για να φοιτήσουν σε νηπιαγωγεία), επισημάνθηκε από την πλειονότητα των ερωτώμενων ως βασικός και αποτρεπτικός παράγοντας ένταξης τους στο εκπαιδευτικό σύστημα. Επιπρόσθετα, περίπου 6 στους 10 Διευθυντές των σχολείων παρέμβασης, ανέφεραν την απουσία εκπαιδευτικής κουλτούρας στους γονείς Ρομά. Η συχνή μετακίνηση των γονέων των παιδιών Ρομά, η ελλιπής γνώση της ελληνικής γλώσσας και η μη ένταξη των παιδιών Ρομά στην προσχολική αγωγή, αναφέρθηκαν από μία αρκετά σημαντική μερίδα ερωτώμενων Διευθυντών. Τέλος, κάποιοι αναφέρθηκαν στην ασυνέχεια και την αποσπασματικότητα των εκάστοτε παρεμβάσεων για την ένταξη των παιδιών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα, στην αδυναμία προσαρμογής των παιδιών Ρομά στο ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων του σχολείου και στη γενικότερη απαξίωση που υπάρχει σχετικά με την εθνική, κοινωνική και πολιτισμική τους ταυτότητα από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Κατά την άποψή σας, ποιες είναι οι σημαντικότερες δυσκολίες προσαρμογής στο εκπαιδευτικό σύστημα των παιδιών Ρόμικης πολιτισμικής προέλευσης;

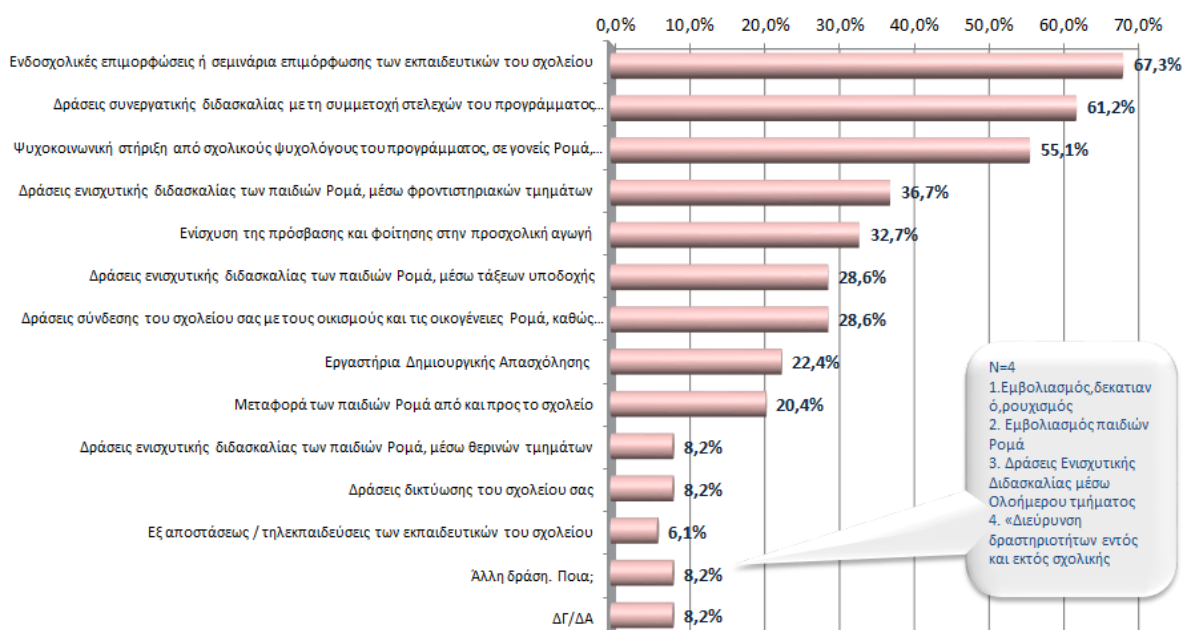
Σχετικά με προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου στις σχολικές τάξεις με μικτό πληθυσμό, περίπου 7 στους 10 ερωτώμενους Διευθυντές των σχολείων παρέμβασης θεωρούν ως βασικότερο την ανομοιογένεια του μορφωτικού επιπέδου των παιδιών, όπως φαίνεται και στο παρακάτω γράφημα. Παράλληλα, πάνω από 5 στους 10 Διευθυντές αναφέρουν το διαφορετικό γωνιακό επίπεδο της ελληνικής γλώσσας ως έναν παράγοντα ο οποίος προκαλεί πολλαπλά προβλήματα μέσα στις μικτές σχολικές τάξεις. Η ιεράρχηση αυτή των προβλημάτων, συνάδει και με τα ευρήματα των ερευνών πεδίου που διενεργήθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας αξιολόγησης, όπου το γνωστικό και το γλωσσικό έλλειμμα επισημάνθηκε από εκπαιδευτικούς και Διευθυντές Εκπαίδευσης, ως παράγοντες που δημιουργούν τάξεις πολλών ταχυτήτων, στις οποίες οι εκπαιδευτικοί των σχολείων συχνά αδυνατούν να ανταπεξέλθουν. Η ελλιπής εκπαίδευση των εκπαιδευτικών πάνω σε διδακτικές πρακτικές που βοηθούν στο έργο τους αναφέρθηκε επίσης από το 34,7% των ερωτώμενων. Επιπρόσθετα, πάνω από 2 στους δέκα Διευθυντές των σχολείων παρέμβασης, ανέφεραν το γεγονός ότι τα παιδιά Ρομά είναι ανέμελα και ατίθασα με αποτέλεσμα να παρακωλύουν το μάθημα, αλλά και στην ελλιπή ευελιξία στις διδακτικές προσεγγίσεις, όπως αυτές επιβάλλονται από το πρόγραμμα σπουδών, ως τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί των σχολείων τους στις μικτές τάξεις.

Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου σας στις μικτές τάξεις (τάξεις με Έλληνες μαθητές και μαθητές Ρομά);

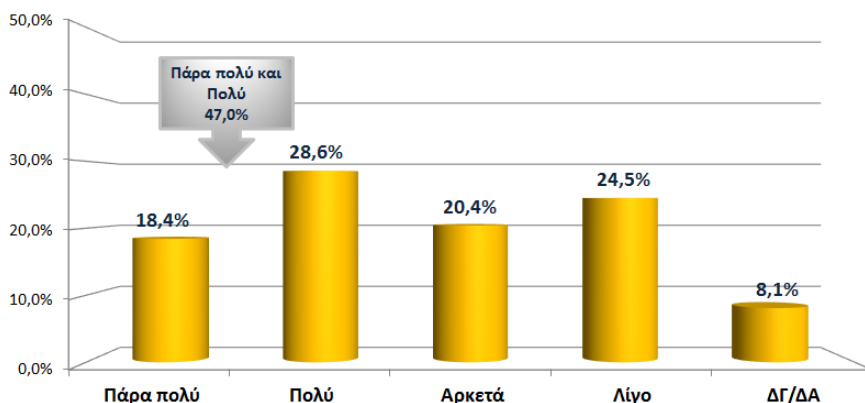
Στην ερώτηση, «**Το Σχολείο το οποίο διευθύνετε είναι μία από τις σχολικές μονάδες στις οποίες έγιναν παρεμβάσεις στο πλαίσιο του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά».** Κατ' αρχήν θα θέλαμε να μας πείτε ποια ή ποιες από τις παρακάτω δράσεις παρέμβασης, έχουν γίνει στο σχολείο σας;», πάνω από 6 στους 10 Διευθυντές ανέφεραν τις ενδοσχολικές επιμορφώσεις και τις δράσεις συνεργατικής διδασκαλίας με τη συμμετοχή στελεχών του προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στην τάξη. Παράλληλα, πάνω από 5 στους 10 Διευθυντές των σχολείων παρέμβασης ανέφεραν τις δράσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης από ψυχολόγους του προγράμματος, σε γονείς Ρομά, μαθητές Ρομά και εκπαιδευτικούς του σχολείου. Δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας των παιδιών Ρομά, μέσω φροντιστηριακών τμημάτων ή και τάξεων υποδοχής, καθώς και ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή, αναφέρθηκαν από 3 στους 10 περίπου Διευθυντές, Ένα αξιόλογο ποσοστό αναφέρθηκε σε δράσεις σύνδεσης του σχολείου σας με τους οικισμούς και τις οικογένειες Ρομά, καθώς και με την τοπική κοινωνία, καθώς και σε ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις (θέατρο, μουσική, χορός, κλπ.).

Το Σχολείο το οποίο διευθύνετε είναι μία από τις σχολικές μονάδες στις οποίες έγιναν παρεμβάσεις στο πλαίσιο του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά». Κατ' αρχήν θα θέλαμε να μας πείτε ποια ή ποιες από τις παρακάτω δράσεις παρέμβασης, έχουν γίνει στο σχολείο σας;

Όσον αφορά στη συμβολή των παρεμβάσεων στην άρση των δυσκολιών προσαρμογής στο εκπαιδευτικό σύστημα των παιδιών Ρόμικης καταγωγής και κατά συνέπεια στη μείωση του

θεωρείτε ότι, οι παρεμβάσεις αυτές, συνέβαλαν στην άρση δυσκολιών προσαρμογής στο εκπαιδευτικό σύστημα των παιδιών Ρόμικης καταγωγής και κατά συνέπεια στη μείωση του φαινομένου της σχολικής διαρροής;

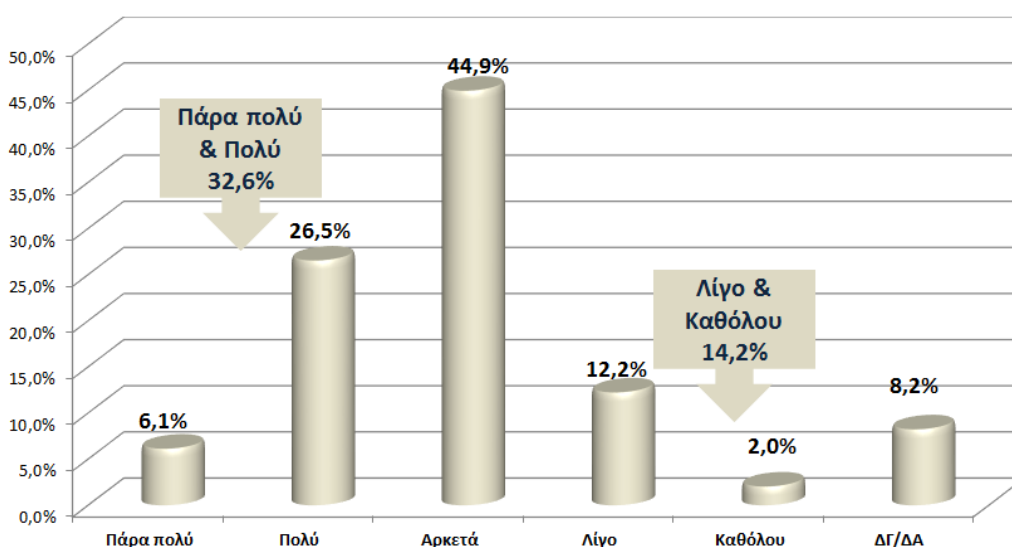
φαινομένου της σχολικής διαρροής, το 67,4% των ερωτώμενων θεωρούν ότι αυτές συνέβαλαν θετικά, ενώ το ¼ των Διευθυντών πιστεύει ότι η συμβολή τους είναι μικρή.

Όσοι θεωρούν ότι οι δράσεις του Προγράμματος συνέβαλαν πάρα πολύ και πολύ, αναφέρονται στην πολύπλευρη συμβολή του στη γνωστική ενίσχυση των μαθητών, στην ψυχοκοινωνική στήριξη αυτών και των οικογενειών τους, στην καλλιτεχνική και στην πολιτιστική τους ανάπτυξη, μέσω των ανάλογων παρεμβάσεων και στην τόνωση της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης τους, με αποτέλεσμα την πιο αρμονική ένταξή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και την μείωση του σημαντικότερου και διαχρονικού προβλήματος της ελλιπούς φοίτησης. Παράλληλα, πολλοί αναφέρονται στο γεγονός ότι το πρόγραμμα κατέστησε το σχολείο πιο ελκυστικό για τους μαθητές Ρομά, ενώ βοήθησε τους εκπαιδευτικούς να κατανοήσουν καλύτερα την κουλτούρα των Ρομά, τις ιδιαίτερες δυσκολίες προσαρμογής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και να επικεντρωθούν σε μια διαφοροποιημένη διδασκαλία που να στηρίζει, να εκπαιδεύει και να εντάσσει τα παιδιά στο εκπαιδευτικό σύστημα.

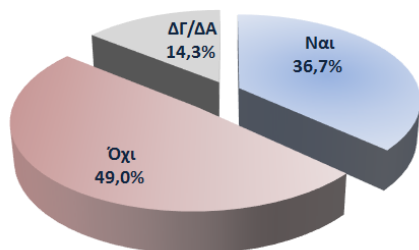
Όσοι αναφέρθηκαν στη μικρή συμβολή του Προγράμματος στην άρση των δυσκολιών προσαρμογής στο εκπαιδευτικό σύστημα των παιδιών Ρόμικης καταγωγής και κατά συνέπεια στη μείωση του φαινομένου της σχολικής διαρροής, υποστηρίζουν πως οι δράσεις που αναπτύχθηκαν συνέβαλλαν μεν στο να μην σταματήσουν μερικοί από τους μαθητές Ρομά το σχολείο, αλλά δεν κατάφεραν να ανατρέψουν τις αντιλήψεις και τις στάσεις της συγκεκριμένης ομάδας για το σχολείο. Όπως επισημαίνουν χρειάζεται συνεχής παρουσία παρόμοιων προγραμμάτων και διαρκής στήριξη της πολιτείας για να αλλάξει στάση για το σχολείο η συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα.

Στην ερώτηση «*Θεωρείτε ότι, οι παρεμβάσεις αυτές, συνέβαλαν στην άρση δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου σας;*», πάνω από 3 στους 10 τοποθετούνται πάρα πολύ και πολύ θετικά αναφέροντας ότι, οι εκπαιδευτικοί του σχολείου, υποστηριζόμενοι από εκπαιδευτικούς του Προγράμματος, μπόρεσαν και αντιμετώπισαν τη μεγάλη διαφορά μαθησιακού επιπέδου των μαθητών Ρομά με τους μη Ρομά. Παράλληλα, κατάφεραν, με την στήριξη του ειδικού επιστημονικού προσωπικού του Προγράμματος, να διαχειριστούν τα περισσότερα προβλήματα που γεννώνται από τις συμπεριφορές των παιδιών Ρομά μέσα στην τάξη, ενώ οι επιμορφώσεις τους εφοδίασαν με καινοτόμες διδακτικές πρακτικές. Παράλληλα πάνω από 4 στους 10 διευθυντές ανέφεραν ότι οι παρεμβάσεις του Προγράμματος συνέβαλαν αρκετά στην άρση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου τους με την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά. Όπως υποστηρίζουν αν και δεν αμβλύνηκε η ανομοιογένεια με τους υπόλοιπους μαθητές, στο βαθμό που ανέμεναν, ωστόσο παρατηρήθηκε πρόοδος σε κάποιο αριθμό μαθητών, ενώ δηλώνουν ότι υπήρξε καλή συνεργασία των εκπαιδευτικών του σχολείου με τους εκπαιδευτικούς του προγράμματος. Επίσης, επισημαίνουν ότι τα τμήματα της ενισχυτικής διδασκαλίας θα έπρεπε να λειτουργούν περισσότερες ώρες και ότι απαιτείται περισσότερη και συνεχόμενη υποστήριξη των μαθητών Ρομά. Τέλος, μία μικρή μερίδα που ανέφερε ότι το Πρόγραμμα βοήθησε λίγο ή καθόλου στην άρση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου με την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά, τεκμηρίωσαν αυτή τους την άποψη, ισχυριζόμενοι ότι ήταν λίγες οι ώρες που τα παιδιά ωφελήθηκαν από το πρόγραμμα.

Θεωρείτε ότι, οι παρεμβάσεις αυτές, συνέβαλαν στην άρση δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου σας;

Στις παρεμβάσεις αυτές που έγιναν στο σχολείο σας, οι γονείς και τυχόν εκπρόσωποι των οικισμών Ρομά που έγιναν αντίστοιχες παρεμβάσεις ευαισθητοποίησης, συμμετείχαν ενεργά και συνέβαλαν στην υλοποίησή τους;

Μόνο το 36,7% των Διευθυντών αναφέρθηκε στην ενεργή συμμετοχή γονέων και εκπροσώπων των οικισμών Ρομά στις παρεμβάσεις ευαισθητοποίησης που αναπτύχθηκαν μέσω τους Προγράμματος. Βέβαια, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, η συμμετοχή των γονέων Ρομά διαφοροποιείται

από σχολείο σε σχολείο, αφού σε άλλα φαίνεται ότι το πρόγραμμα κατάφερε να φέρει τους γονείς των παιδιών πιο κοντά στην εκπαιδευτική κοινότητα και στην ενεργή συμμετοχή τους σε όργανα λήψης αποφάσεων, όπως οι Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων, σε άλλες περιπτώσεις πάλι, οι γονείς εμφανίζονται να συμμετέχουν σε προγράμματα κοινωνικού και κριτικού γραμματισμού ή στις δράσεις που έγιναν στο σχολείο (όπως εκδρομές, παιχνίδια, παρακολούθηση παραστάσεων, οργανωμένες δραστηριότητες).

Αντίθετα, περίπου 5 στους 10 ερωτώμενους ανέφεραν ότι δεν υπήρξε καμία συμμετοχή στις παρεμβάσεις ευαισθητοποίησης των γονέων Ρομά ή εκπροσώπων των οικισμών τους. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει μία μερίδα των ερωτώμενων δεν προβλέπονταν αντίστοιχες παρεμβάσεις στο σχολείο τους ή ότι παράγοντες όπως η απομόνωσή τους από την τοπική κοινότητα, οι επαγγελματικές τους υποχρεώσεις και το χαμηλό μορφωτικό και βιοτικό επίπεδό τους λειτουργούν ανασταλτικά προς την κατεύθυνση αυτή.

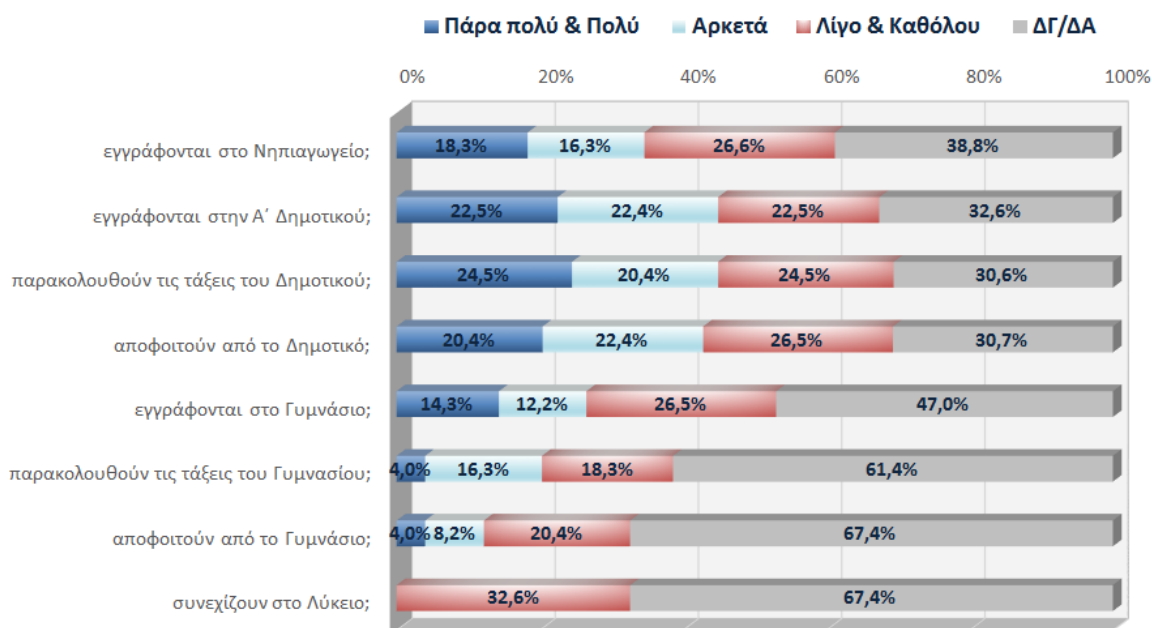
Στην ερώτηση **«Στην περιοχή ευθύνης σας, από όσα γνωρίζετε ή από όσα έχετε ακούσει, μετά τις παρεμβάσεις του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά», έχει αυξηθεί ο αριθμός των παιδιών Ρομά που εγγράφονται, παρακολουθούν και αποφοιτούν από: ...»**, το 42,8% των ερωτώμενων Διευθυντών ανέφερε ότι το Πρόγραμμα συνέβαλε έστω και λίγο στην αύξηση των εγγραφών στο Νηπιαγωγείο. Πάνω από 5 στους 10 επίσης, αναγνωρίζουν τη συμβολή του Προγράμματος στην αύξηση των εγγραφών των παιδιών Ρομά στην Α΄ Δημοτικού, αλλά και στο Γυμνάσιο, καθώς επίσης και στη βελτίωση της τακτικότητας της παρακολούθησης στο Δημοτικό και στην αποφοίτησή τους από αυτό.

Όσον αφορά στη συμβολή του Προγράμματος στη φοίτηση των παιδιών Ρομά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι απόψεις των Διευθυντών είναι πιο μετριοπαθείς. Μόνο το 36,6%, αναφέρει ότι το Πρόγραμμα συνέβαλε, έστω και λίγο στην αύξηση των μαθητών που παρακολουθούν τις τάξεις του Γυμνασίου, ενώ λιγότεροι, της τάξης του 26,5%, είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι το πρόγραμμα

συνέβαλε στο να αυξηθεί ο αριθμός των παιδιών που αποφοιτούν από αυτό. Τέλος, σε ότι αφορά στην αύξηση του αριθμού των μαθητών Ρομά που συνεχίζουν τη φοίτησή τους στο Λύκειο, μόνο το 20,4% των Διευθυντών αναγνωρίζει τη συμβολή του Προγράμματος προς αυτή την κατεύθυνση.

Μία άλλη μερίδα Διευθυντών επισημαίνει ότι για την ελλιπή φοίτηση των παιδιών Ρομά, ευθύνονται οι γονείς τους, οι οποίοι αφενός σε πολλές περιπτώσεις δεν στέλνουν τα παιδιά τους στο σχολείο και τα στρέφουν στην εργασία και αφετέρου δεν έχουν αφομοιώσει στην κουλτούρα τους της αξία του μορφωτικού κεφαλαίου, ώστε να υποστηρίξουν την εκπαίδευση των παιδιών τους. Τέλος, κάποιιοι αναφέρουν ότι η μικρή χρονική διάρκεια εφαρμογής των παρεμβάσεων του προγράμματος, καθώς και η έλλειψη παρεμβάσεων ενισχυτικής στις δύο βαθμίδες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δεν συμβάλλουν στη βελτίωση των δεικτών φοίτησης των παιδιών Ρομά.

Στην περιοχή ευθύνης σας, από όσα γνωρίζετε ή από όσα έχετε ακούσει, μετά τις παρεμβάσεις του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά», έχει αυξηθεί ο αριθμός των παιδιών Ρομά που:

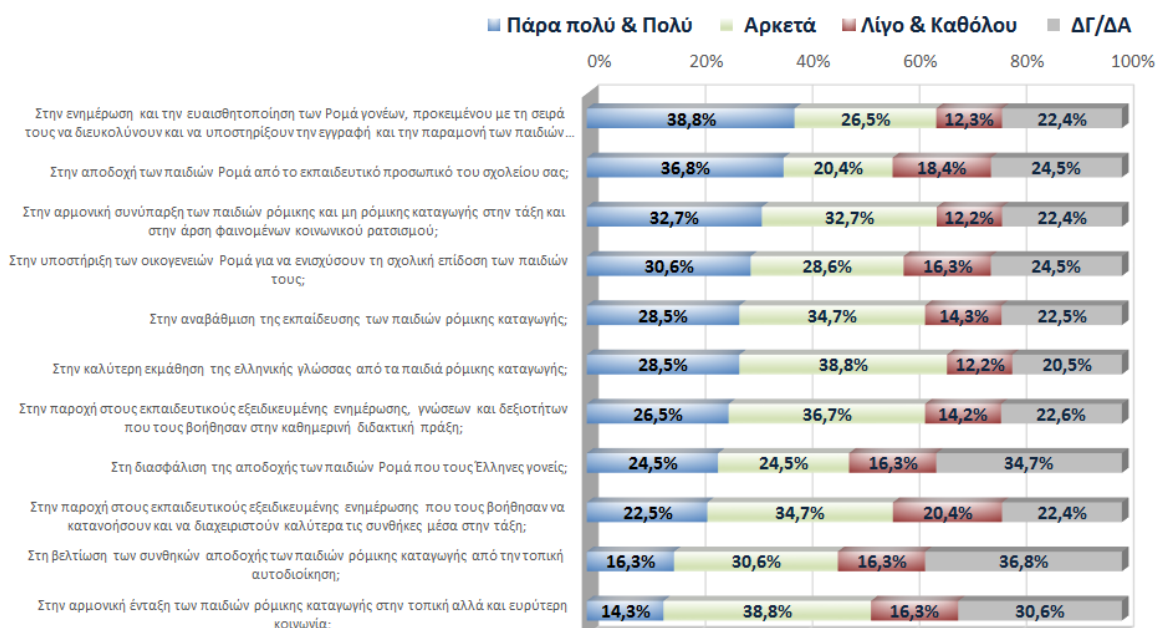

Όσον αφορά τη συμβολή του Προγράμματος, πάνω από 6 στους 10 πιστεύουν ότι αυτό συνέβαλε πάρα πολύ, πολύ και αρκετά, στην καλύτερη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από τα παιδιά ρόμικης καταγωγής, στην αρμονική συνύπαρξη των μαθητών στην τάξη και στην άρση φαινομένων κοινωνικού ρατσισμού, στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των Ρομά γονέων, προκειμένου με τη σειρά τους να διευκολύνουν και να υποστηρίξουν την εγγραφή και την παραμονή των παιδιών τους στο σχολείο, στην παροχή στους εκπαιδευτικούς εξειδικευμένης ενημέρωσης, γνώσεων και δεξιοτήτων που τους βοήθησαν στην καθημερινή διδακτική πράξη και στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης των παιδιών ρόμικης καταγωγής.

Πάνω από 5 επίσης στους 10, αναγνωρίζουν τη συμβολή του Προγράμματος στην υποστήριξη των οικογενειών Ρομά για να ενισχύσουν τη σχολική επίδοση των παιδιών τους, στην αποδοχή των παιδιών Ρομά από το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου τους, στην παροχή στους εκπαιδευτικούς εξειδικευμένης ενημέρωσης που τους βοήθησαν να κατανοήσουν και να διαχειριστούν καλύτερα τις συνθήκες μέσα στην τάξη τους και στην αρμονική ένταξη των παιδιών ρόμικης καταγωγής στην τοπική αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία.

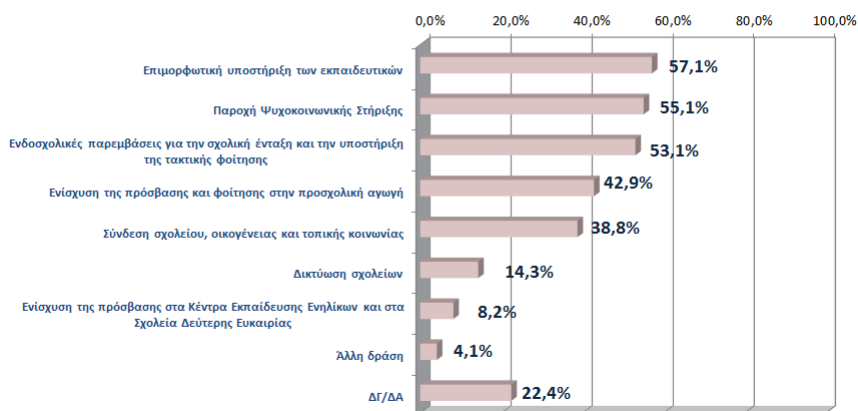
Τέλος, μοιρασμένες σχεδόν είναι οι απόψεις όσων αναφέρονται στη συμβολή ή μη του Προγράμματος στη διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών Ρομά που τους Έλληνες γονείς και στη βελτίωση των συνθηκών αποδοχής των παιδιών ρόμικης καταγωγής από την τοπική αυτοδιοίκηση.

Από την εμπειρία σας, το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά 2010-2013», πόσο συνέβαλε:

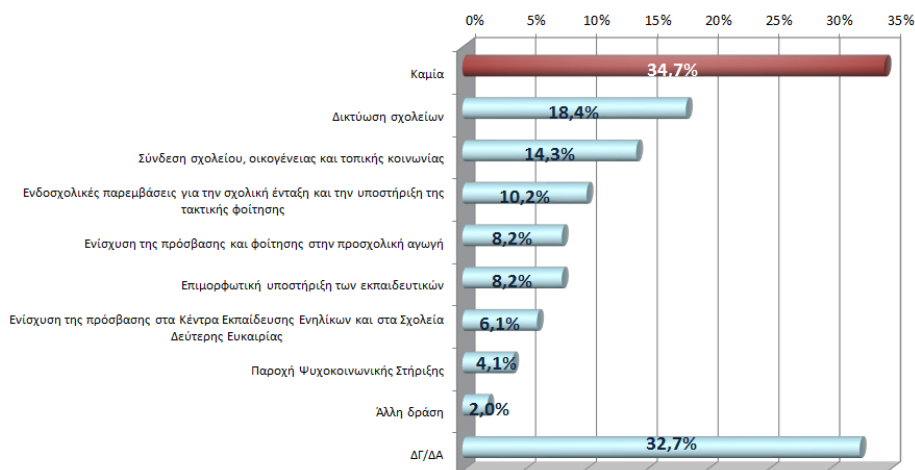
Στις ερωτήσεις «Από τις δράσεις που ανέπτυξε το Πρόγραμμα Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά, ποια ή ποιες θεωρείτε τις πιο πετυχημένες / ποια ή ποιες τις πιο αποτυχημένες;», πάνω από τους μισούς ερωτώμενους υποστηρίζουν ότι η επιμορφωτική υποστήριξη των εκπαιδευτικών, η παροχή Ψυχοκοινωνικής Στήριξης και οι ενδοσχολικές παρεμβάσεις για την σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης είναι από τις πλέον πετυχημένες δράσεις του Προγράμματος. Μεγάλο ποσοστό επίσης, άνω του 48% αναφέρει την ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή και τη σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας ως ιδιαίτερα επιτυχημένες δράσεις.

Από τις δράσεις που ανέπτυξε το πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» ποια ή ποιες θεωρείτε τις πιο πετυχημένες;

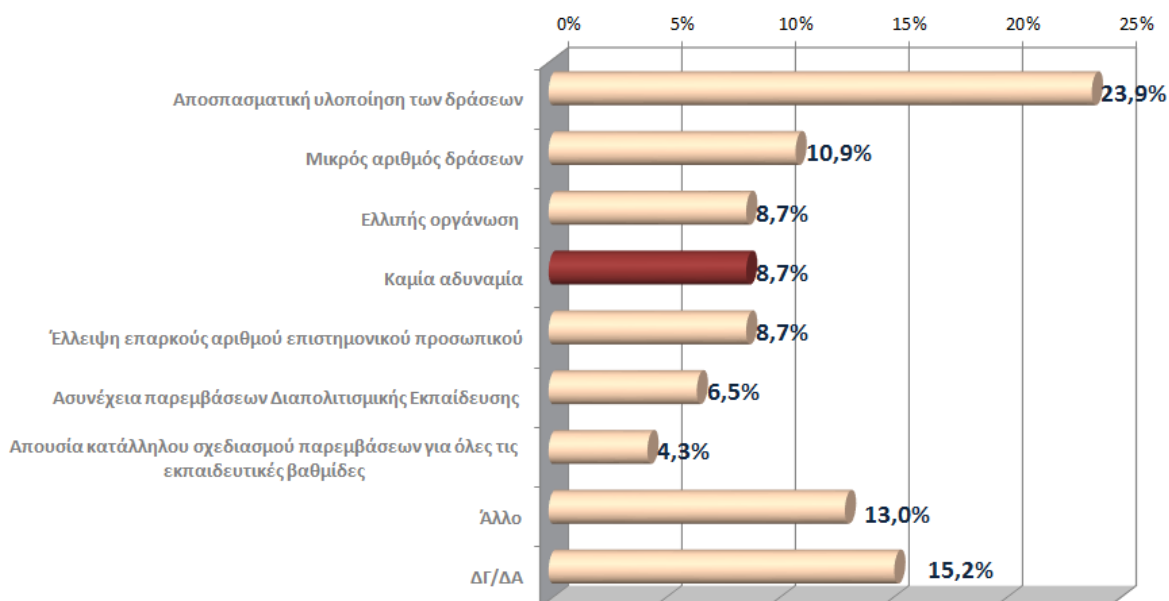
Από την άλλη πλευρά, στις πιο αποτυχημένες δράσεις, κατατάσσονται η Δράση 7 που αφορά στη δικτύωση σχολείων και η δράση 6 που περιλαμβάνει τη σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας.

Από τις δράσεις που ανέπτυξε το πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» ποια ή ποιες θεωρείτε τις πιο αποτυχημένες;

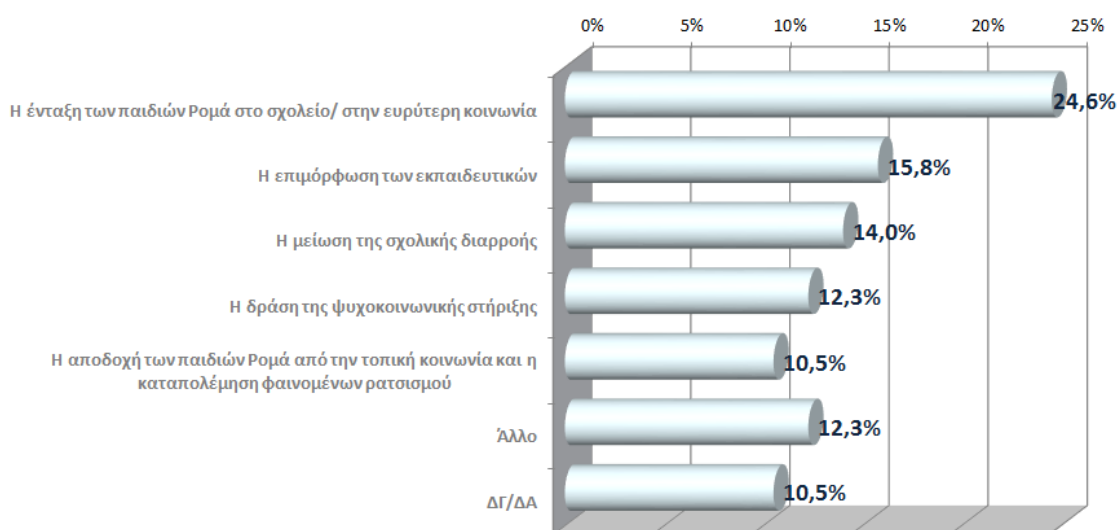
Στην ερώτηση «*Ποιες θεωρείτε τις βασικότερες αδυναμίες του προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά; Παρακαλώ αναφέρετε αδυναμίες που αφορούν τόσο στο σχεδιασμό και τη στοχοθεσία των δράσεων του Προγράμματος, όσο και αδυναμίες ή ελλείψεις που έχουν γίνει κατά την υλοποίηση των δράσεων αυτών*», όπως φαίνεται και από το παρακάτω γράφημα, η αποσπασματικότητα στην υλοποίηση των παρεμβάσεων, καθώς και ο μικρός αριθμός τους, αποτελούν, για μια μικρή μερίδα των ερωτώμενων Διευθυντών, τα βασικά αδύνατα σημεία του Προγράμματος. Μια μικρή επίσης μερίδα αναφέρεται στην ελλιπή οργάνωση του Προγράμματος σε ότι αφορά στη συνεργασία του με τις σχολικές μονάδες για το σχεδιασμό και υλοποίηση των παρεμβάσεων, καθώς και στην έλλειψη επαρκούς αριθμού επιστημονικών συνεργατών (π.χ. ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, θεατρολόγοι, μουσικοί κλπ.), που θα υποστήριζαν με επάρκεια τις παρεμβάσεις του. Τέλος, ένας μικρός αριθμός ερωτώμενων αναφέρεται, στην ανάγκη καθιέρωσης σε συνεχή βάση, των παρεμβάσεων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, καθώς επίσης και στην ανάπτυξη παρεμβάσεων για όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Ποιες θεωρείτε τις βασικότερες αδυναμίες του προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά»; Παρακαλώ αναφέρετε αδυναμίες που αφορούν τόσο στο σχεδιασμό και τη στοχοθεσία των δράσεων του Προγράμματος, όσο και αδυναμίες ή ελλείψεις που έχουν γίνει κατά την υλοποίηση των δράσεων αυτών.

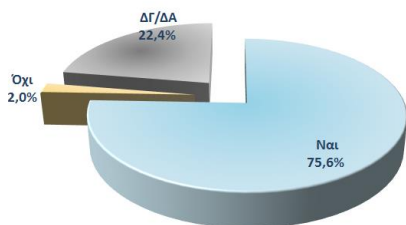

Σε ότι αφορά στα βασικότερα επιτεύγματα του Προγράμματος, 1 στους 5 περίπου Διευθυντές, αναγνωρίζουν τη συμβολή του στην ένταξη των παιδιών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα και στην ευρύτερη κοινωνία. Παράλληλα, 1 στους 6 περίπου, αναγνωρίζουν τη συμβολή του, στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και στην μείωση της σχολικής διαρροής. Μόνο ένας στους 10 όμως θεωρεί ότι το Πρόγραμμα υποστήριξε επαρκώς ψυχοκοινωνικά τους μαθητές και τις οικογένειές τους, ή ότι συνέβαλε στην αποδοχή των παιδιών Ρομά και στην καταπολέμηση των φαινομένων ρατσισμού.

Ποια πιστεύετε ότι είναι τα βασικότερα επιτεύγματα του Προγράμματος «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά»;

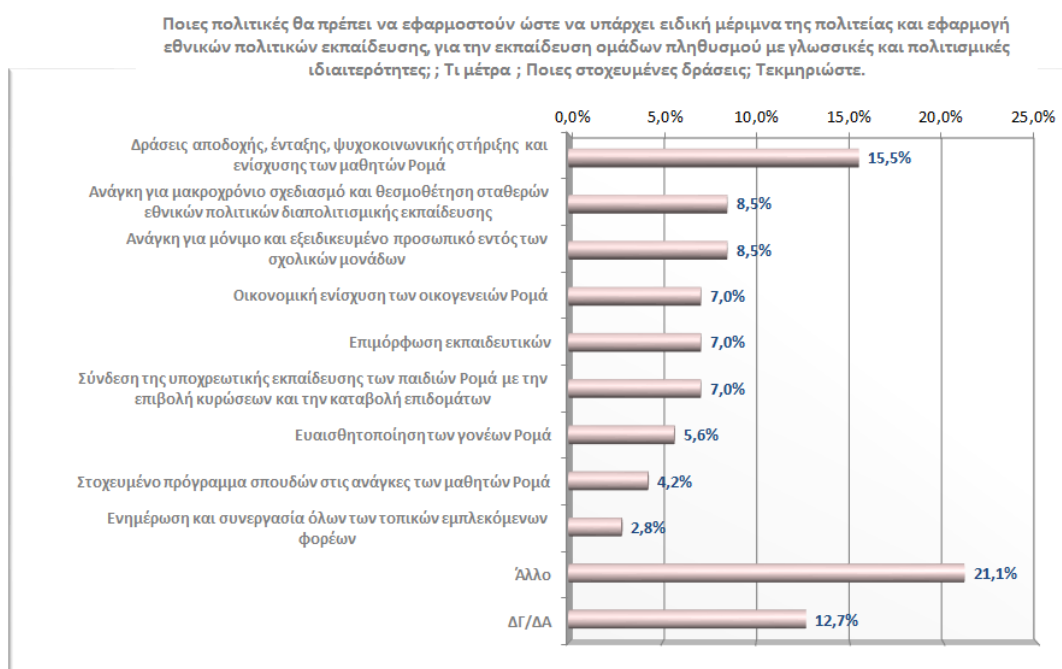
Προσωπικά συμφωνείτε ότι θα πρέπει να υπάρχει ειδική μέριμνα της πολιτείας και εφαρμογή εθνικών πολιτικών εκπαίδευσης, για την εκπαίδευση ομάδων πληθυσμού με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες;

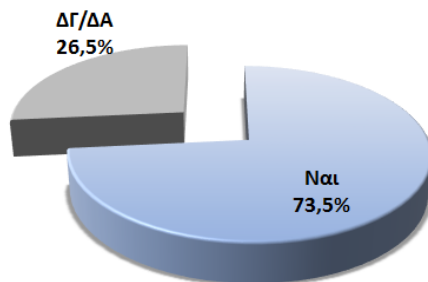
Στην ερώτηση **«Προσωπικά συμφωνείτε ότι θα πρέπει να υπάρχει ειδική μέριμνα της πολιτείας και εφαρμογή εθνικών πολιτικών εκπαίδευσης, για την εκπαίδευση ομάδων πληθυσμού με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες;»**, το 75,6% των Διευθυντών απάντησε θετικά, υποδεικνύοντας

συγκεκριμένες πολιτικές και στοχευμένες δράσεις, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα που ακολουθεί. Πιο συγκεκριμένα, ερωτώμενοι **«Ποιες πολιτικές θα πρέπει να εφαρμοστούν ώστε να υπάρχει ειδική μέριμνα της πολιτείας και εφαρμογή εθνικών πολιτικών εκπαίδευσης, για την**

εκπαίδευση ομάδων πληθυσμού με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες; Τι μέτρα ; Ποιες στοχευμένες δράσεις;», το 15,5 % αναφέρθηκε στην ανάγκη ανάπτυξης δράσεων που συμβάλλουν στην αποδοχή, στην ένταξη, στην ενίσχυση και στην ψυχοκοινωνική υποστήριξη των μαθητών Ρομά. Ένα μικρό ποσοστό επίσης αναφέρθηκε στην ανάγκη θεσμοθέτησης σταθερών εθνικών πολιτικών διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, οι οποίες θα σχεδιάζονται σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα και θα περιλαμβάνουν την τοποθέτηση σε μόνιμη βάση, εξειδικευμένου εκπαιδευτικού προσωπικού, εντός των σχολικών μονάδων. Επιπρόσθετα, μια μικρή μερίδα, αναφέρθηκε στην ανάγκη οικονομικής ενίσχυσης των οικογενειών Ρομά, αλλά και στην σύνδεση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά με την καταβολή των σχετικών επιδομάτων. Προς αυτή την κατεύθυνση, κάποιοι προτείνουν μάλιστα, την επιβολή κυρώσεων, στις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες δεν τηρείται η υποχρεωτική φοίτηση, των παιδιών Ρομά. Παράλληλά, αναφέρουν την ανάγκη συνεχούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Τέλος, κάποιοι ερωτώμενοι Διευθυντές, επισημαίνουν την ανάγκη απογραφής των πληθυσμών Ρομά, τη δημιουργία μιας ηλεκτρονικής κάρτας φοίτησης, τα δεδομένα της οποίας να μπορούν να αναρτηθούν στην εφαρμογή «myschool», προκειμένου να αντιμετωπίζονται περιπτώσεις μετακίνησης γονέων και μετεγγραφής παιδιών, κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, καθώς και στην στελέχωση των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων, στους οποίους υπάρχουν οικισμοί Ρομά, προκειμένου να αντιμετωπίζονται ιατροκοινωνικής φύσεως θέματα που τους αφορούν (εμβόλια, αδιαφορία φοίτησης των παιδιών στο σχολείο, πλημμελής φροντίδα των παιδιών και κακοποίηση).

Θα θέλατε να συνεχιστεί το Πρόγραμμα «Εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά» και στο μέλλον;

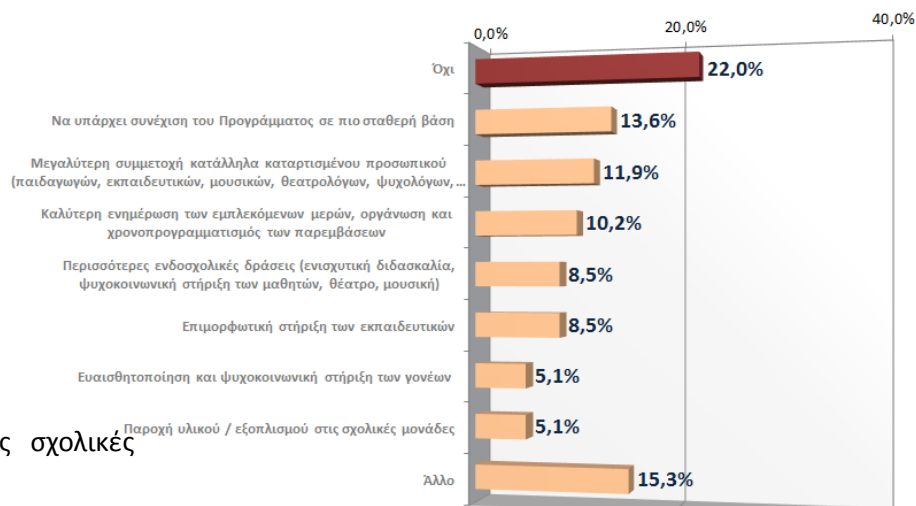

Τέλος, στην ερώτηση εάν θα ήθελαν να συνεχιστεί το Πρόγραμμα «Εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά» και στο μέλλον, η πλειοψηφία, 73,5%, απάντησε θετικά.

Στις υποδείξεις τους για τη μελλοντική εφαρμογή του Προγράμματος, αναφέρονται στην ανάγκη συνέχισης του Προγράμματος σε σταθερή βάση και στη μεγαλύτερη συμμετοχή κατάλληλα καταρτισμένου προσωπικού (παιδαγωγών, εκπαιδευτικών, μουσικών, θεατρολόγων, ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών κλπ.) σε σχολεία που φοιτούν παιδιά Ρομά. Κάποιοι επίσης αναφέρονται στην ανάγκη καλύτερης ενημέρωσης των εμπλεκόμενων μερών, αλλά και στην επαρκή οργάνωση και χρονοπρογραμματισμό των παρεμβάσεων, οι οποίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν αυξημένο αριθμό ενδοσχολικών δράσεων όπως αυτές της ενισχυτικής διδασκαλίας, της ψυχοκοινωνικής στήριξης των μαθητών και δρώμενων όπως το θέατρο ή η μουσική διαπαιδαγώγηση. Τέλος, μία μικρή μερίδα υποστηρίζει ότι

Έχετε κάποιες υποδείξεις / προτάσεις για τη μελλοντική εφαρμογή του Προγράμματος;

χρειάζεται επιμορφωτική στήριξη των εκπαιδευτικών, ευαισθητοποίηση και ψυχοκοινωνική στήριξη των γονέων, καθώς και να παρέχεται υλικό και εξοπλισμός στις σχολικές μονάδες.

Στο Παράρτημα IV, παρατίθεται αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

4.3.1.5 Αποτελέσματα ποιοτικής έρευνας Ειδικού κοινού που συμμετείχε σε Δράσεις των δύο Πράξεων του Προγράμματος «Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και 303167, την περίοδο 2010-2014

Ταυτότητα της έρευνας

Στο πλαίσιο της εξωτερικής αξιολόγησης των Πράξεων «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, με MIS 303169 και 303167, την περίοδο 2010-2014, διενεργήθηκε έρευνα πεδίου στην περιοχή της Θεσσαλονίκης, της Ημαθίας, της Πιερίας, του Έβρου, της Ξάνθης και της Ροδόπης, από ερευνητές της εταιρείας CMT ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ Ε.Π.Ε.. Οι συνεντεύξεις έγιναν στο πλαίσιο διενέργειας δεκατριών (13) «σε βάθος συνεντεύξεων» με μέλη του ειδικού κοινού. Ακόμη, διενεργήθηκαν τηλεφωνικές συνεντεύξεις με μέλη του ειδικού κοινού τα οποία δραστηριοποιούνται σε διάφορες συνεργαζόμενες με το Πρόγραμμα δομές (π.χ. σχολική μονάδα, Διεύθυνση Εκπαίδευσης), στη Δράμα, στο Διδυμότειχο, στη Μενεμένη, στην Ορεστιάδα, στις Σέρρες και στην Κατερίνη. Η επιλογή των συνεντευξιζόμενων έγινε με βάση την καίρια θέση που είχαν είτε κατά το σχεδιασμό, είτε κατά την υλοποίηση του Προγράμματος, ενώ αξίζει να επισημανθεί ότι καταβλήθηκε προσπάθεια για μια ισόρροπη εκπροσώπηση στην έρευνα του ειδικού κοινού, ατόμων που συνεργάζονταν με το Πρόγραμμα και εκείνων που δεν είχαν κάποια έννομη σχέση μαζί του.

Πιο συγκεκριμένα, οι ερωτώμενοι του ειδικού κοινού μπορούν να ομαδοποιηθούν στις παρακάτω κατηγορίες:

- α. Μέλη των οικισμών παρέμβασης.
- β. Γονείς των μαθητών Ρομά.
- γ. Στελέχη των τοπικών διοικητικών μηχανισμών της εκπαίδευσης (Διευθυντές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και σχολικοί σύμβουλοι των Νομών παρέμβασης).
- δ. Στελέχη της τοπικής αυτοδιοίκησης.
- ε. Διευθυντές και εκπαιδευτικοί των σχολείων παρέμβασης.
- στ. Διαμεσολαβητές.
- ζ. Επιστημονικά υπεύθυνα του Προγράμματος και μέλη της Επιστημονικής και Συντονιστικής Ομάδας των Πράξεων

- η. Στελέχη του Φορέα Υλοποίησης των υπό αξιολόγηση Πράξεων (Κοινωνικοί λειτουργοί και ψυχολόγοι, συνεργάτες του έργου).

Όλοι οι ερωτώμενοι ενημερώθηκαν για τους σκοπούς και τους στόχους της αξιολόγησης και βεβαιώθηκαν για την τήρηση της εχεμύθειας, αλλά και την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων στην επεξεργασία του υλικού. Οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων, προήλθαν από τον Οδηγό Συζήτησης, ο οποίος είχε διαμορφωθεί για τα μέλη του ειδικού κοινού και είχε εγκριθεί από την αναθέτουσα αρχή.

Η παρούσα έκθεση, βασίζεται στην ανάλυση των δέκα εννέα (19) συνεντεύξεων του ειδικού κοινού, οι οποίες απομαγνητοφωνήθηκαν «λέξη προς λέξη» και έπειτα εφαρμόστηκε η μέθοδος ανάλυσης λόγου με σκοπό να διερευνηθούν τα κοινά ή διαφοροποιημένα νοήματα που απέδιδε ο κάθε ερωτώμενος, σε μια σειρά από καίρια ζητήματα, τα οποία αφορούσαν το υπό αξιολόγηση Πρόγραμμα. Κατά την ανάλυση, αναζητήθηκαν κοινές θεματικές ενότητες στα λεγόμενα των συνεντευξιαζόμενων, έτσι ώστε να γίνει ομαδοποίηση των δεδομένων.

Στην εξαγωγή συμπερασμάτων, βασική παράμετρος επεξεργασίας των δεδομένων ήταν ο τρόπος που οι ίδιοι οι συνεντευξιαζόμενοι ερμήνευαν τις εμπειρίες τους και προσλάμβαναν την πραγματικότητα, χωρίς να πριμοδοτούνται μερικές απόψεις έναντι άλλων. Ακόμη, έγινε προσπάθεια να απομονωθούν οι απόψεις οι οποίες δεν είναι ενδεικτικές των δεδομένων που συλλέχθηκαν κατά την έρευνα πεδίου, έτσι ώστε να αποδοθεί μια αντιπροσωπευτική εικόνα σχετικά με τις απόψεις του ειδικού κοινού.

Αξίζει να επισημανθεί ότι η παρούσα ανάλυση, είναι βασισμένη στις αρχές της ερμηνευτικής ανθρωπολογίας και δεν μπορεί από μόνη της να αποτελέσει ένα εργαλείο εξαγωγής γενικών συμπερασμάτων, καθώς βασικό χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης μεθόδου είναι η εσωτερική εγκυρότητα και όχι η εξωτερική γενίκευση. Η εσωτερική εγκυρότητα βασίζεται στην σε βάθος κατανόηση συγκεκριμένων ζητημάτων και δεν χαρακτηρίζεται από την αντιπροσωπευτικότητα των ποσοτικών μεθόδων. Τέλος, στην παρούσα ανάλυση των λεγομένων των ερωτώμενων του ειδικού κοινού, στόχος ήταν να συμπεριληφθούν, όσο το δυνατόν περισσότερα, από τα όσα ειπώθηκαν, με σκοπό να ακουστούν ισάξια, αλλά και «σε βάθος» οι φωνές όλων.

1. Τα βασικά προβλήματα των Ρομά που σχετίζονται με την ελλιπή σχολική τους φοίτηση: Φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός, η επίδραση των πολιτισμικών παραγόντων και του κοινωνικού ρατσισμού.

Ο πληθυσμός των Ρομά στην Ελλάδα σύμφωνα με εκτίμηση του δικτύου ROM ανέρχεται στα 250.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός όμως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ακριβής, λόγω των αστικοδημοτικών εκκρεμοτήτων των Ρομά, οι οποίες σχετίζονται με την ελλιπή πολιτογράφηση τους και την απουσία ολοκληρωμένης καταγραφής των παιδιών Ρομά. Από την άλλη πλευρά, το συμβούλιο της Ευρώπης εκτιμά τον αριθμό των Ρομά στην Ελλάδα σε 80.000 - 150.000 άτομα, ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις της Γενικής Γραμματείας εκπαίδευσης ενηλίκων, ο αριθμός τους φθάνει τις 300.000. Οι κοινότητες Ρομά εντοπίζονται σε αρκετές περιπτώσεις εντός των ορίων των αστικών περιοχών, σε απομονωμένες και «γκετοποιημένες» συχνά περιοχές και έχουν είτε την μορφή των οικισμών, είτε των καταυλισμών. Παρόλη την εδραίωση τους σε συγκεκριμένες περιοχές της Ελλάδας (π.χ. Μακεδονία, Θράκη, κλπ.), η ομάδα στόχος χαρακτηρίζεται από συχνές μετακινήσεις, κάτι που σχετίζεται και με τις μορφές απασχόλησης της. Η βασική μορφή απασχόλησης των Ρομά είναι η εποχιακή, συνήθως αγροτική εργασία και ο πληθυσμός χαρακτηρίζεται από μικρό προσδόκιμο ζωής, επιβαρυνμένη υγεία, αδυναμία πρόσβασης στο εκπαιδευτικό σύστημα, και ελλιπή κοινωνικοποίηση στις κοινωνίες στις οποίες ζουν. Ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού των Ρομά ζει εξαρτώμενο από επιδόματα πρόνοιας (π.χ. επίδομα φτώχειας, επίδομα πολυτέκνου, επιδόματα για ατυχήματα λόγω του τρόπου ζωής τους και επιδόματα χρόνιων παθήσεων). Παρότι το μεγαλύτερο κομμάτι των Ρομά που διαβιούν στην Ελλάδα είναι Έλληνες πολίτες, ένα αξιοσημείωτο ποσοστό εξ αυτών στερείται των βασικών γραφειοκρατικών εγγράφων (πχ. Πιστοποιητικό γέννησης, Βιβλιάριο υγείας), κάτι που συχνά έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία συμμετοχής τους σε φορείς υγείας και εκπαίδευσης. Η απουσία των αναγκαίων εγγράφων, δημιουργεί σημαντικές ανάγκες αστικοδημοτικής τακτοποίησης.

Βασικό στοιχείο των κοινοτήτων Ρομά, είναι η διαφοροποίηση των χαρακτηριστικών τους ανά περιοχή διαμονής, κάτι που σχετίζεται και με την ύπαρξη υποομάδων (π.χ. παραδοσιακοί-προοδευτικοί, ελληνόφωνοι-ρουμανόφωνοι, χριστιανοί - μουσουλμάνοι), την διαφοροποιημένη πολιτισμική τους ταύτιση (π.χ. Ρομά, γύφτοι, τσιγγάνοι, κατσίβελοι) και το βαθμό ένταξης τους στις τοπικές κοινωνίες.

Από την άλλη πλευρά, κοινό τόπο για τις κοινότητες Ρομά αποτελούν τα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν, συνέπεια του κοινωνικά αποκλεισμένου βίου τους. Στα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οφείλονται και οι ακατάλληλες συνθήκες στέγασης που χαρακτηρίζουν σε αρκετές περιπτώσεις τους οικισμούς Ρομά, αλλά και η έλλειψη

βασικών υποδομών σε ένα μεγάλο μέρος των οικισμών αυτών και ιδιαίτερα σε όσους διαμένουν σε καταυλισμούς.

Σε αυτό το πλαίσιο, δεδομένου ότι οι πληθυσμοί Ρομά ζουν κατά κύριο λόγο κάτω από το όριο της φτώχειας, είναι εύκολο λοιπόν να αντιληφθεί κανείς ότι οι συνθήκες διαβίωσης τους είναι εξαιρετικά δυσμενείς και ότι η καθημερινή επιβίωση αποτελεί για πολλούς ένα προσωπικό στοίχημα. Αυτό έγινε αντιληπτό και κατά τη διενέργεια των ερευνών πεδίου, όπου για παράδειγμα στο Χειμώνιο Έβρου, οι οικογένειες έμεναν σε ημιτελείς και πρόχειρες κατασκευές, ενώ σε πολλές από αυτές δεν υπήρχαν οι στοιχειώδεις υποδομές, όπως ύδρευση ή φωτισμός. Αυτή είναι μία εικόνα που παρατηρήθηκε και σε μια σειρά από άλλες περιοχές. Εξαιτίας αυτών των συνθηκών διαβίωσης, τα παιδιά Ρομά, είτε δεν παρακολουθούν συστηματικά μαθήματα στο σχολείο, παρουσιάζοντας στοιχεία διαλείπουσας φοίτησης, είτε απέχουν από αυτά, κάτι που αντικατοπτρίζεται και από τα υψηλά ποσοστά σχολικής διαρροής που μαστίζουν την ομάδα στόχο. Συνεπώς, η συσχέτιση του εξαιρετικά χαμηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου με τα υψηλά ποσοστά σχολικής διαρροής είναι πολύ ισχυρή. Σύμφωνα και με τα ευρήματα των ερευνών πεδίου, που διενεργήθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας αξιολόγησης, ένας από τους βασικούς λόγους, εξαιτίας του οποίου, τα παιδιά Ρομά απουσιάζουν από το σχολείο είναι το γεγονός ότι οι οικογένειες τους δεν μπορούν να τους παράσχουν παπούτσια, σχολική τσάντα, γραφική ύλη, και ότι χρειάζονται για την καθημερινή σίτιση τους. Όπως αναφέρει μία διαμεσολαβήτρια του Προγράμματος: *«Ντρέπονται να στείλουν τα παιδιά τους στο σχολείο χωρίς παπούτσια. Φανταστείτε ότι βλέπεις κοριτσάκια 8 – 9 χρονών να φοράνε τα ψηλοτάκουνα της μαμάς γιατί δεν έχουν παπούτσια να φορέσουν και ακούς τον ήχο που κάνουν στο δρόμο»*. Αξίζει να επισημανθεί ότι, το Υπουργείο Παιδείας, βάσει εγκυκλίου, υποχρεώνει τους Διευθυντές των σχολείων που βρίσκονται στα περίεξ των οικισμών Ρομά, να τους αναζητούν και να τους εγγράφουν στο σχολείο τους, κάτι που σε κάποιες περιπτώσεις συμβαίνει και με την συμμετοχή της αστυνομίας. Στην πραγματικότητα όμως, σύμφωνα με ένα μέλος της Επιστημονικής Ομάδας του έργου, κατά την έναρξη του Προγράμματος, προέκυψε ότι ο αριθμός των διοικητικά εγγεγραμμένων μαθητών Ρομά στα σχολεία της κάθε περιοχής, δεν ανταποκρίνονταν στον πραγματικό μαθητικό πληθυσμό Ρομά, είτε γιατί πολλοί από αυτούς δεν φοιτούσαν, είτε γιατί υπήρχαν παιδιά τα οποία δεν είχαν εγγραφεί λόγω αστικοδημοτικών εκκρεμοτήτων.

Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα, το οποίο καταγράφηκε κατά τη διενέργεια των ερευνών πεδίου, αφορούσε στο πρόβλημα μετακίνησης των παιδιών Ρομά, από και προς τις σχολικές μονάδες. Σύμφωνα με ένα μέλος της Επιστημονικής Ομάδας του Προγράμματος: *«Είπαμε να βάλει ο δήμος το λεωφορείο, η απάντηση εδώ ήταν "εδώ δεν βρίσκω να βάλω για τα κανονικά παιδιά θα βάλω για τα τσιγγανάκια;". Εμείς όμως πείσαμε τους γονείς και μεταφέρανε με τις καρότσες τους τα παιδιά για*

έναν μήνα. Έγινε ολόκληρη ιστορία, με αποτέλεσμα να μας πει το Υπουργείο πόσα θέλετε για να βάλετε εσείς δικό σας λεωφορείο. Κάναμε εμείς ένα υπολογισμό και μας τα δίνει κάθε μήνα. Δεν τα απορροφούμε ποτέ, γιατί πρέπει να πιεστούν και οι τοπικοί φορείς να αναλάβουν τις ευθύνες τους. Τελικά, με τα πολλά, ο δήμος αναγκάστηκε να βάλει λεωφορείο να παίρνει τα παιδιά από τον καταυλισμό να τα πηγαίνει στο σχολείο». Παράλληλα, σύμφωνα με ένα γονέα Ρομά: «Τα παιδιά έπρεπε να πάρουν λεωφορείο για να πάνε τα παιδιά στο νηπιαγωγείο και οι μητέρες δεν εμπιστευόταν εύκολα να στείλουν με το λεωφορείο στο νηπιαγωγείο. Έτσι, ενώ τα παιδιά ξεκινούσαν να πηγαίνουν στο σχολείο, τελικά δεν πήγαιναν, με αποτέλεσμα ενώ ήταν εγγεγραμμένα, να μην παρακολουθούν ποτέ». Η φιλοσοφία του Δικαιούχου του Προγράμματος ήταν, να αναδείξει το πρόβλημα της μετακίνησης σε τοπικό επίπεδο και έπειτα να ασκεί πίεση στις τοπικές αρχές, οι οποίες είχαν την ευθύνη, έτσι ώστε αυτές να την αναλάβουν και να καλύψουν το σχετικό κόστος.

Πέρα από τις παρατηρούμενες και κατά την έρευνα πεδίου συνθήκες φτώχειας, η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού, περιγράφει με ουσιαστικότερο τρόπο την αδυναμία των μελών των κοινοτήτων Ρομά να συμμετάσχουν στην διαδικασία της κοινωνικής ανάπτυξης και επομένως στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή του τόπου στον οποίο διαβιούν. Ο αποκλεισμός σχετίζεται με την αδυναμία πρόσβασης σε βασικά κοινωνικά αγαθά (π.χ. εκπαίδευση, απασχόληση, στέγαση), τα οποία για άλλες κυρίαρχες κοινωνικές ομάδες είναι δεδομένα. Τα αίτια του αποκλεισμού των Ρομά εδράζονται στην χρόνια και κατά τρόπο συστηματικό περιθωριοποίηση τους, η οποία δεν τους επιτρέπει να ενταχθούν στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο με όρους πλήρους συμμετοχής. Σε αυτό το πλαίσιο, η σχολική διαρροή δεν αποτελεί παρά ένδειξη λοιπόν του κοινωνικού αποκλεισμού και όχι το βασικό πρόβλημα που μαστίζει την κοινότητα των Ρομά, ενώ ένα μεγάλο μέρος από τους ερωτώμενους του ειδικού κοινού επεσήμανε την ανάγκη προσέγγισης του προβλήματος της σχολικής διαρροής, υπό αυτό το πρίσμα στο μέλλον.

Ο αποκλεισμός στην εκπαίδευση εντοπίζεται και μέσα από την ελλιπή γνώση της ελληνικής γλώσσας από τους μαθητές Ρομά, η οποία επιτείνεται μέσα από την αδυναμία των δασκάλων να ανταπεξέλθουν στα γλωσσικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές Ρομά, μέσα στις σχολικές μονάδες.

Πέραν όμως της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, άμεση συσχέτιση με την σχολική διαρροή έχουν και οι πολιτισμικοί παράγοντες οι οποίοι διέπουν την συγκεκριμένη ομάδα στόχο. Σχετικά με την επίδραση των πολιτισμικών παραγόντων στην φοίτηση των παιδιών Ρομά, μία

διαμεσολαβήτρια αναφέρει: «Κάποια παιδιά σταματάνε το σχολείο στην περιοχή μας, επειδή έχουμε τη νοοτροπία εμείς στα 13-14 να τα αναγκάζουμε να παντρευτούν».

Κατά αυτόν τον τρόπο, στις κοινότητες Ρομά, η επίδραση των πολιτισμικών παραγόντων παρατηρείται με τον τρόπο που νοηματοδοτούν την καθημερινότητα τους και ειδικότερα μέσα από συχνές γιορτές αλλά και τις ενδοκοινοτικές συγκρούσεις, μέσα από την απουσία συγκεκριμένου ωραρίου σύμφωνα με το οποίο ζουν, αλλά και μέσα από την κατάχρηση εξαρτησιογόνων ουσιών σε κάποιες περιπτώσεις. Όπως επισημάνθηκε από ένα μέρος των ερωτώμενων του ειδικού κοινού, η συσχέτιση των Ρομά με την χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, τους οδηγεί σε κάποιες περιπτώσεις σε διάφορες μορφές παραβατικότητας, οι οποίες δημιουργούν περαιτέρω προβλήματα στην κοινωνική τους ένταξη και παρατείνουν την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό τους. Στην συσχέτιση ενός μέρους των Ρομά με διάφορες μορφές παραβατικότητας, οφείλεται και η διαμόρφωση μιας στερεοτυπικής αντίληψης από πλευράς του κοινωνικού συνόλου, σχετικά με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ομάδας αυτής.

Από την άλλη πλευρά, οι μαθητές Ρομά, σε ορισμένες περιπτώσεις, εκδηλώνουν βίαιη και επιθετική συμπεριφορά, με αποτέλεσμα η επίλυση των μεταξύ τους συγκρούσεων να είναι ένα φλέγον ζήτημα, για κάποια από τα σχολεία παρέμβασης, χωρίς όμως αυτό να είναι γενικεύσιμο. Σύμφωνα με έναν Διευθυντή ενός σχολείου παρέμβασης: «Διαπιστώνω διαρκώς κουβέντες των εκπαιδευτικών και λεγόμενα τους σε σχέση με τα προβλήματα συμπεριφοράς των Ρομά. Αυτά, είναι γνωστό ότι υπάρχουν. Παιδιά που δεν έχουν πάει σχολείο και είναι φοβισμένα μπορούμε να καταλάβουμε ότι όντως θα βγαίνουν στο προαύλιο πολύ συχνά και ότι θα βγαίνουν από τα κάγκελα και θα φεύγουν. Αυτά είναι προβλήματα συμπεριφοράς». Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και η δήλωση μίας συνεργάτιδας του Προγράμματος, σύμφωνα με την οποία: «Υπάρχουν προβλήματα συμπεριφοράς, έχει να κάνει όμως σε τι ποσοστό είναι, πως τα αντιμετωπίζουμε, ποιοι είναι οι παράγοντες που τα δημιουργούν; Τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της εργασίας της μητέρας και του πατέρα, παίζουν σημαντικό ρόλο, σε συνδυασμό με το εάν ο πατέρας είναι σπίτι η όχι. Εάν χρησιμοποιούν άσχημη γλώσσα στο σπίτι, εάν υπάρχει βία στο σπίτι, κλπ. Βρήκαμε βέβαια, ότι η βία υπάρχει και από την άλλη πλευρά, από τα μη Ρομά παιδιά, καθώς είναι θέμα κοινωνικών δεξιοτήτων. Το Πρόγραμμα, κάνει μαθήματα κοινωνικών δεξιοτήτων σε πολλαπλά επίπεδα.».

Στο σημείο αυτό, αξίζει να επισημανθεί ότι παρά την γενικευμένη αντίληψη που επικρατεί σε ένα μεγάλο μέρος των κοινοτήτων Ρομά, σύμφωνα με την οποία, το σχολείο δεν είναι τόσο απαραίτητο στην ζωή τους, φαίνεται, σε έναν ενδεχομένως μικρό αριθμό κοινοτήτων Ρομά, να παρατηρείται μια αλλαγή συνειδήσεων, σχετικά με το ρόλο της εκπαίδευσης ως μοχλού κοινωνικής ανέλιξης. Αυτό

έγινε αντιληπτό και σε κάποια από τα μέρη που επισκέφθηκε η Ομάδα Αξιολόγησης, κατά τη διενέργεια των ερευνών πεδίου, όπου οι γονείς Ρομά ήταν υπέρμαχοι της ανάγκης εκπαίδευσης των παιδιών τους, έτσι ώστε να μπορούν να ενταχθούν στην κοινωνία με καλύτερους όρους στο μέλλον. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει μία διαμεσολαβήτρια: «Οι Ρομά σταδιακά αλλάζουν γνώμη για την εκπαίδευση. Γιατί έχουν καταλάβει ότι η δουλειά του γυρολόγου και του μικροπωλητή, δεν έχει πιά μέλλον. Έχουμε πολύ μεγάλες κλήσεις 5.000 με 10.000 ευρώ, αφού οι περισσότεροι δεν έχουνε άδεια. Έτσι βλέπουν ότι μόνο μέσα από την εκπαίδευση μπορείς να βρεις μια δουλειά, να αρχίσεις να κάνεις κάτι για παράδειγμα στο Δήμο». Αυτό, καθιστά σημαντική την κατανόηση επιρροής των εξωγενών παραγόντων στη διαμόρφωση νέων συνειδήσεων, κυρίως όσον αφορά τους γονείς.

2. Ενισχύοντας την πρόσβαση και την ένταξη των μαθητών Ρομά στο σχολείο: Στοχευμένες παρεμβάσεις με θετικά αποτελέσματα

Μια από τις βασικές περιοχές δραστηριοποίησης του Προγράμματος, είχε να κάνει με τον εντοπισμό και την ένταξη των μαθητών Ρομά στο σχολικό Περιβάλλον, κάτι που συνιστά ανθρωπινό και συνταγματικό δικαίωμα, αλλά και υποχρέωση από πλευράς της ελληνικής πολιτείας. Πιο συγκεκριμένα, συνοπτικά, οι παρεμβάσεις του Προγράμματος, είχαν ως στόχο: α) την ενίσχυση της πρόσβασης και της φοίτησης των παιδιών Ρομά προσχολικής ηλικίας μέσω της διαδικασίας εντοπισμού τους, υποβολής της σχολικής εγγραφής τους (π.χ. εμβολιασμοί, αστικοδημοτική τακτοποίηση), αλλά και ανάπτυξης εμψυχωτικών δράσεων παρέμβασης σε οικισμούς και σχολικές μονάδες, β) την ενίσχυση της ένταξης στο σχολείο μαθητών Ρομά προσχολικής ηλικίας, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας κατεύθυνσης μέσω της παρακολούθησης της φοίτησης τους, αλλά και της παροχής ψυχοκοινωνικής στήριξης σε αυτούς και τις οικογένειές τους και γ) την υποστήριξη των παιδιών Ρομά πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας κατεύθυνσης μέσω της ενισχυτικής διδασκαλίας, αλλά και ενδοσχολικών και εξωσχολικών παρεμβάσεων. Δεδομένου ότι ένας μεγάλος αριθμός μαθητών Ρομά, βρίσκεται, όπως έχει ήδη αναφερθεί, είτε μονίμως εκτός σχολικού περιβάλλοντος, είτε εντός του, παρουσιάζοντας στις περισσότερες περιπτώσεις στοιχεία διαλείπουσας φοίτησης, το Πρόγραμμα προσπάθησε να εντοπίσει σε επίπεδο καταυλισμών και οικισμών τους μαθητές προσχολικής ηλικίας, οι οποίοι δεν φοιτούν στο σχολείο και να παρακολουθήσει την φοίτηση εκείνων που δεν παρουσιάζουν στοιχεία συστηματικής φοίτησης.

Η πρώτη ενέργεια προς αυτή την κατεύθυνση, αφορούσε στη χαρτογράφηση του πληθυσμού Ρομά στους οικισμούς και καταυλισμούς παρέμβασης του Άξονα Προτεραιότητας 2, που αφορούσε τις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας. Η χαρτογράφηση του πληθυσμού

κρίθηκε απαραίτητη για τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης εικόνας σχετικά με το μαθητικό πληθυσμό Ρομά και τα ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα της φοίτησής του. Παράλληλα, με την χαρτογράφηση του πληθυσμού, διενεργήθηκε χαρτογράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των νηπιαγωγείων και παιδικών σταθμών που γειτνιάζουν με τους οικισμούς και καταυλισμούς των περιοχών παρέμβασης του Προγράμματος, προκειμένου να προσδιοριστούν οι ανάγκες τους και να διαμορφωθούν πιο στοχευμένες παρεμβάσεις, μέσω των δράσεων του Προγράμματος. Αξίζει να σημειωθεί ότι, κατά τη χαρτογράφηση των παιδικών σταθμών δεν βρέθηκαν βρέφη και προνήπια Ρομά να φοιτούν σε αυτούς, δεδομένου ότι, η φοίτηση σε αυτή την εκπαιδευτική βαθμίδα δεν είναι υποχρεωτική, ενώ συνοδεύεται από ένα υψηλό κόστος για την ομάδα στόχο.

Όσον αφορά στον Άξονα Προτεραιότητας 1, που αφορά στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης πραγματοποιήθηκαν επιτόπιες διερευνητικές επισκέψεις της ΕΟΣΠΕ, στα σχολεία της προσχολικής εκπαίδευσης των περιοχών, καθώς και στα ΙΑΚ Χρυσούπολης και Ορεστιάδας, έτσι ώστε να διερευνηθούν οι προοπτικές συνεργασίας. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν επιτόπιες καταγραφές για τις οικογένειες Ρομά στους αντίστοιχους οικισμούς, καθώς και καταγραφή των ανάπηρων παιδιών Ρομά. Όπως καταγράφηκε από τις διερευνητικές επαφές, υπήρξε ελάχιστη φοίτηση των παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις τα νήπια δεν διέθεταν τα σχετικά έγγραφα (δεν ήταν καταχωρημένα στα δημοτολόγια και δεν είχαν πιστοποιητικά γέννησης) για την εγγραφή τους στην υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση.

Τόσο η χαρτογράφηση, όσο και η αναζήτηση και καταγραφή των παιδιών Ρομά προσχολικής ηλικίας στους οικισμούς και καταυλισμούς παρέμβασης γίνονταν από τους κοινωνικούς λειτουργούς, τους ψυχολόγους και τους διαμεσολαβητές του Προγράμματος. Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι οι ψυχολόγοι και οι κοινωνικοί λειτουργοί του Προγράμματος λειτουργούσαν ως δίδυμο και ήταν τοποθετημένοι στους οικισμούς και καταυλισμούς παρέμβασης, τους οποίους επισκέπτονταν σε καθημερινή σχεδόν βάση. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά μέλος της ΕΟΣΠΕ: *«Αυτοί ήταν οι άνθρωποι κλειδιά το δίδυμο μας. Επίσης οι ψυχολόγοι, δεν λειτουργούσαν σαν σχολικοί ψυχολόγοι. Ήταν Field workers και αυτό ακριβώς είναι που απουσιάζει πραγματικά από τον χώρο αυτό. Η παρουσία τους, έδωσε πολύ θετικά αποτελέσματα».*

Επίσης, θα πρέπει να τονιστεί ότι, η διαδικασία της χαρτογράφησης του πληθυσμού Ρομά, και ιδιαίτερα των παιδιών σχολικής ηλικίας, συνέβαλε στη διαμόρφωση μιας τεκμηριωμένης εικόνας γύρω από αυτόν τον πληθυσμό, δεδομένου ότι, μέχρι σήμερα, το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα δεν διαθέτει τα απαραίτητα στοιχεία, σχετικά με το πόσοι είναι οι μαθητές Ρομά και το που ακριβώς διαμένουν.

Όσον αφορά στις εγγραφές των μαθητών Ρομά στο σχολείο, σύμφωνα με τα λεγόμενα των ερωτώμενων του ειδικού κοινού, παρατηρήθηκε αύξηση των εγγραφών των μαθητών κυρίως στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό και ιδιαίτερα στις περιοχές παρέμβασης της Κεντρικής Μακεδονίας. Αντίθετα στην περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, όπου υπάρχει, σε κάποιες περιπτώσεις, και το μουσουλμανικό στοιχείο, όσον αφορά τις ταυτότητες των Ρομά, παρατηρήθηκε μεγαλύτερου βαθμού «γκετοποίηση» και απομόνωση, γεγονός που είχε επιπτώσεις στον αριθμό των εγγραφών. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει μία νηπιαγωγός: *«Υπάρχουν παιδιά που ζουν στον καταυλισμό της περιοχής μας, τα οποία όμως δεν φοιτούν στο σχολείο ακόμη, αλλά ούτε έχουν έρθει σε επαφή με αυτό. Πιστεύουμε ότι, ενδεχομένως στο μέλλον αυτό θα γίνει».* Αντίστοιχα, ένας Διευθυντής εκπαίδευσης δηλώνει: *«Οι μουσουλμάνοι Ρομά, ζουν σε συνθήκες πλήρους απομόνωσης και είναι πιο “γκετοποιημένοι” από τους μουσουλμάνους μη Ρομά. Σπάνια φοιτούν στο σχολείο, ενώ ο πληθυσμός αλλάζει, δεδομένου ότι συνέχεια έρχονται νέες οικογένειες από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία με σκοπό την εποχιακή απασχόληση και τα παιδιά τους δεν τα στέλνουν σχολείο».*

Παράλληλα, στο πλαίσιο του προγράμματος διενεργήθηκαν μία σειρά εμβολιασμών, ιδιαίτερα σε περιοχές που δεν δραστηριοποιούνταν τα ΙΑΚ. Σύμφωνα με μέλος της ΕΟΣΠΕ: *«Όπου δραστηριοποιούνταν τα ΙΑΚ, δεν υπήρχε πρόβλημα και τα ιατροκοινωνικά ζητήματα τα είχαν λυμένα. Για παράδειγμα στην Αλεξάνδρεια, που είναι μεγάλος οικισμός, δεν τέθηκε ποτέ σε εμάς ζήτημα εμβολιασμού. Το ίδιο και στην Ορεστιάδα που υπήρχε ένα Ιατροκοινωνικό Κέντρο που δούλευε, έχει κάνει εξαιρετική δουλειά σε σχέση με την παροχή ιατρικών υπηρεσιών. Εμείς εντοπίσαμε καινούργια παιδιά. Πάνω στην κρίση, είχαν σταματήσει να έχουν εμβόλια τα νοσοκομεία, τα κέντρα υγείας και τα παιδιά δεν εμβολιάζονταν. Συνεργαστήκαμε λοιπόν, με διάφορες ΜΚΟ, τους γιατρούς του κόσμου και τους γιατρούς χωρίς σύνορα, γι’ αυτό το σκοπό. Τουλάχιστον, δεν είχαμε ζητήματα στο να βρούμε ανθρώπους να κάνουνε του εμβολιασμούς. Εάν υπήρχαν τα εμβόλια, εκείνοι έκαναν τους εμβολιασμούς, όχι μαζικούς βέβαια».* Σε αυτό το πλαίσιο, το Πρόγραμμα διατηρούσε αντίγραφα των βιβλιαρίων υγείας των παιδιών, συμβάλλοντας έτσι αφενός στην καταπολέμηση του υπερεμβολιασμού τους και αφετέρου στην ομαλοποίηση της διαδικασίας των εγγραφών και αποδοχής των παιδιών από την σχολική κοινότητα, δεδομένου ότι παρείχε πιστοποίηση αναφορικά με το εάν αυτά τα παιδιά είναι εμβολιασμένα ή όχι.

Οι εγγραφές και οι εμβολιασμοί που έγιναν, μέσω των παρεμβάσεων του Προγράμματος, ήταν στο πλαίσιο της αστικοδημοτικής τακτοποίησης και ήταν βασικό πεδίο εργασιών των κοινωνικών λειτουργών. Αντίστοιχα, οι ψυχολόγοι του Προγράμματος ήταν επιφορτισμένοι με την παροχή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και συμβουλευτικής για την ευαισθητοποίηση των γονέων Ρομά, προκειμένου να εγγράψουν τα παιδιά τους στο σχολείο, αλλά και να τους αναδείξουν την αξία του

μορφωτικού κεφαλαίου, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την τακτικότητα της φοίτησης. Όπως επισημαίνει ένα μέλος της ΕΟΣΠΕ: «Οι κοινωνικοί λειτουργοί ανήκουν στην δράση 1, ενώ οι ψυχολόγοι στην δράση 5. Εμείς αποφασίσαμε και μάλιστα το έχουμε ονοματίσει κιάλας, φτιάξαμε δίδυμα κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων. Πήγαιναν στους ίδιους οικισμούς και καταυλισμούς καθημερινά ο καθένας αναλαμβάνοντας διαφορετικό ρόλο. Οι κοινωνικοί λειτουργοί τα αστικοδημοτικά, τα εμβόλια, τα ζητήματα της πρόνοιας, κοινωνικές υπηρεσίες, οι ψυχολόγοι την στήριξη και την συμβουλευτική. Αυτό ήταν καθημερινό στους οικισμούς / καταυλισμούς και γινόταν μόνο πόρτα-πόρτα. Συγκεκριμένα, επειδή δεν είχαμε την δυνατότητα να προσλάβουμε ψυχολόγο και κοινωνική λειτουργό για κάθε οικισμό / καταυλισμό υπήρχαν κάποια δίδυμα που είχανε στην αρμοδιότητά τους 2 περιοχές. Για παράδειγμα, Δευτέρα Τετάρτη ήταν στη μία περιοχή και τις άλλες μέρες στην άλλη. Ήτανε full time στους οικισμούς. Για να κερδίσεις εμπιστοσύνη στο πεδίο δεν μπορείς να πηγαίνεις ως διάτων και να φεύγεις». Αντίστοιχα μία ψυχολόγος του Προγράμματος σημειώνει ότι: «Στο πλαίσιο των καθηκόντων μας ήταν η ευαισθητοποίηση των οικογενειών γύρω από ζητήματα σχολικής φοίτησης, η δημιουργία ομάδων παιδιών εμψυχωτικής στήριξης, η διασύνδεση με άλλους φορείς, όσον αφορά στην ευαισθητοποίηση, η διασύνδεση με το σχολείο και η συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς για τα προβλήματα που ανέκυπταν και η παροχή συμβουλευτικής στην ομάδα στόχου, μέσω δομημένων συναντήσεων. Κατά βάση η δουλειά μας ήταν στο πεδίο. Εκεί ήταν αμιγώς Ρομά ο πληθυσμός. Στο σχολείο η δράση φυσικά ήταν μικτή, αφού απευθυνόμασταν σε όλα τα παιδιά».

Όσον αφορά στην αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της πρόσβασης και της ένταξης των μαθητών Ρομά στο σχολείο, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων του ειδικού κοινού, αναγνωρίζει τη θετική συμβολή του προς αυτή την κατεύθυνση, κυρίως στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Όπως αναφέρει ένας σχολικός σύμβουλος, στην περιοχή της Κεντρικής Μακεδονίας: «Εκεί που είδαμε μεγάλη διαφορά ήταν στα παιδιά που φοιτούσαν στο δημοτικό. Από τις συζητήσεις μου με εκπαιδευτικούς και Διευθυντές των σχολείων, φαίνεται να φοιτούν πιο συστηματικά, όχι όμως σε όλες τις περιπτώσεις. Βοήθησε βέβαια πολύ, το γεγονός ότι τα στελέχη του Προγράμματος εντόπιζαν τους μαθητές που απουσίαζαν από τα μαθήματα και έρχονταν σε επαφή με τις οικογένειές τους. Παρ' όλα αυτά, η σύνδεση με την επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα δεν είναι δεδομένη και χρειάζεται να γίνουν πολλά περισσότερα, έτσι ώστε να δημιουργηθούν γέφυρες ανάμεσα στις δύο βαθμίδες». Σε αντίστοιχη κατεύθυνση κινείται μία Διευθύντρια ενός σχολείου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία αναφέρει ότι: «Εμείς, καταφέραμε αρκετά στο Δημοτικό και τα παιδιά παρέμεναν στο σχολείο. Δεν ξέρουμε όμως τι γίνεται όταν πηγαίνουν στο Γυμνάσιο. Πρέπει να υπάρχει συνέχεια, να ξέρουμε που στέλνουμε τα παιδιά μας». Αντίθετα, Διευθυντής Γυμνασίου αναφέρει χαρακτηριστικά: «Η φοίτηση των Ρομά

στο Γυμνάσιο, δεν είναι δεδομένη. Οι εγγραφές γίνονται αυτόματα, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι οι μαθητές έρχονται στο σχολείο. Στις περισσότερες περιπτώσεις, αρχίζουν να εργάζονται από μικρή ηλικία και δεδομένου ότι λείπουν, παραδείγματος χάριν για να μαζέψουν βαμβάκι, αν δεν υπάρχει κατανόηση από το σχολείο για την περίοδο που θα λείψουν, δεν ξανάρχονται. Το Πρόγραμμα βοήθησε, αλλά δεν υπάρχει τάση εδραίωσης της φοίτησης στη δευτεροβάθμια». Παράλληλα, οι εγγενείς αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος, οι οποίες δεν αναγνωρίζουν τη διαφορετικότητα και δεν διασφαλίζουν την ισότιμη συμμετοχή όλων των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία, δημιουργούν ομάδες μαθητών δύο ταχυτήτων. Σύμφωνα με έναν Διευθυντή εκπαίδευσης: «Οι μαθητές Ρομά, συχνά, αδυνατούν να συμμετάσχουν στο μάθημα, λόγω των γλωσσικών και γνωστικών τους ελλειμμάτων. Οι εκπαιδευτικοί των τάξεων δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες αυτών των μαθητών, μέσα στη χρονικά περιορισμένη διάρκεια του σχολικού μαθήματος». Προς αυτή την κατεύθυνση, ένας εκπαιδευτικός, συνεργάτης του Προγράμματος, υποστηρίζει ότι: «Πρέπει να τροποποιηθεί το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μαθητών Ρομά. Οι μαθητές αυτοί, στην παρούσα φάση, αδυνατούν να παρακολουθήσουν τα μαθήματα, ενώ οι ελλείψεις τους είναι πολλές και εμφανείς, ιδιαίτερα κατά τη μετάβασή τους στο Γυμνάσιο».

Ένα άλλο σημαντικό σημείο που λειτουργεί ανασταλτικά στην πρόσβαση των μαθητών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα, είναι ο κοινωνικός ρατσισμός, ο οποίος παρατηρείται στις περιοχές παρέμβασης. Όπως προέκυψε και από τα ευρήματα της έρευνας πεδίου, οι γονείς παιδιών μη Ρομά, αντιδρούν σε αρκετές περιπτώσεις όταν στα σχολεία που φοιτούν τα παιδιά τους, προσπαθούν να γραφτούν παιδιά Ρομά, με αποτέλεσμα οι Ρομά, για τους οποίους το σχολείο είναι ένας καινούργιος χώρος, που συχνά προκαλεί φόβο, να αποσύρονται και να μην εγγράφονται τελικά. Σύμφωνα με μία διαμεσολαβήτρια, σε μία περιοχή παρέμβασης: «Τα παιδιά μας αντιμετωπίζουν το ρατσισμό. Υπάρχουν σχολεία που δεν τα δέχονται και δάσκαλοι που δεν τα αντιμετωπίζουν καλά». Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και μία ψυχολόγος του Προγράμματος, η οποία αναφέρει χαρακτηριστικά ότι: «Στην περιοχή μου το πιο σημαντικό ζήτημα είναι ότι ενώ τα παιδιά είχαν επιχειρήσει να γραφτούν στο σχολείο, το σχολικό έτος 2010-11, αυτό δεν έγινε επιτρεπτό εξαιτίας των παρεμβάσεων των κατοίκων της περιοχής. Έτσι είχαμε έναν ρητό αποκλεισμό των παιδιών Ρομά από την εκπαίδευση, με αποτέλεσμα τα παιδιά της περιοχής αυτής να μην πηγαίνουν σχολείο».

Πέραν από τις προσπάθειες του Προγράμματος, αναφορικά με την εγγραφή των παιδιών στο εκπαιδευτικό σύστημα, σημαντικό ρόλο προς την κατεύθυνση της ένταξής τους είχαν οι ενδοσχολικές και εξωσχολικές δραστηριότητες με έμφαση στη θεατρική και περιβαλλοντική αγωγή, στο χορό, στη μουσική και στη φιλαναγνωσία. Οι παρεμβάσεις αυτές για τον κριτικό

γραμματισμό των παιδιών Ρομά, με στόχο την παραμονή τους στην τάξη, καθώς και τη συμμετοχή τους στη διδακτική διαδικασία είχαν θετικά αποτελέσματα στην ένταξη των παιδιών στο σχολείο. Σύμφωνα με μία Διευθύντρια ενός σχολείου παρέμβασης: *«Ο Θεατρολόγος που ερχόταν στο σχολείο και το θεατρικό παιχνίδι που γινόταν βοήθησε πάρα πολύ το σχολείο. Το Πρόγραμμα για μας ήταν σωστικό, καθώς μέσω αυτών των παρεμβάσεων, το σχολείο γινόταν πιο ελκυστικό για τους Ρομά μαθητές, ενώ όλα τα παιδιά έρχονταν πιο κοντά μεταξύ τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα παιδιά αδημονούσαν να έρθει η ημέρα που θα γίνουν αυτά τα μαθήματα»*. Όμως, όπως προέκυψε κατά τη διενέργεια των ερευνών πεδίου, η παρουσία των καλλιτεχνών δεν ήταν σταθερή σε ένα μικρό μέρος των σχολείων παρέμβασης, γεγονός που οφείλεται, σύμφωνα με τον Δικαιούχο των Πράξεων *«...στους περιορισμένους πόρους του Προγράμματος για αντίστοιχες παρεμβάσεις»*.

Η συμβολή της ενισχυτικής του Προγράμματος προς την κατεύθυνση της ένταξης των μαθητών Ρομά στο σχολείο

Το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά» σε όλες τις περιφέρειες εφαρμογής του είχε ως στόχο, την παροχή της αναγκαίας εκείνης υποστήριξης που χρειάζονται οι μαθητές, προκειμένου να ανταποκριθούν στις σχολικές τους απαιτήσεις και να αναγνωρίσουν τη σημασία της τακτικής φοίτησης. Στο πλαίσιο αυτό, διοργανώθηκαν από το πρόγραμμα τάξεις παράλληλης στήριξης, ενισχυτικής διδασκαλίας, φροντιστηριακά μαθήματα και θερινά τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας για την ενίσχυση της μετάβασης.

Σε ότι αφορά στην παράλληλη διδασκαλία, αυτή πραγματοποιήθηκε σε περιορισμένο αριθμό νηπιαγωγείων και δημοτικών σχολείων, στην πρώτη και δεύτερη τάξη φοίτησης των παιδιών Ρομά σε αυτή τη σχολική βαθμίδα. Η παρέμβαση, αν και πιλοτική, ωστόσο στέφθηκε με επιτυχία, δεδομένου ότι προσέφερε εξατομικευμένη διδασκαλία, χωρίς να απομονώνει τα παιδιά από την τάξη τους και λειτουργώντας υποβοηθητικά προς τα παιδιά όλης της τάξης (Ρομά και μη Ρομά). Σύμφωνα με μία Διευθύντρια ενός νηπιαγωγείου, στο οποίο εφαρμόστηκε η παράλληλη στήριξη: *«Ο δεύτερος εκπαιδευτικός μέσα στην τάξη βοήθησε πολύ τα παιδιά, διαφοροποίησε το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, σε συνεργασία με την νηπιαγωγό του σχολείου, έτσι ώστε να επωφελούνται όλοι οι μαθητές και να εντάσσονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι η συνεργάτης του προγράμματος ταυτίστηκε με τα παιδιά. Βοήθησε πολύ και εμάς με τις γνώσεις του και τις εναλλακτικές δραστηριότητες που ανέπτυξε»*. Σύμφωνα με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, μέσα από την παράλληλη στήριξη επιταχύνθηκε η διαδικασία

κοινωνικοποίησης των παιδιών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα, χωρίς να διαταράσσεται η ομαλή λειτουργία του σχολείου για τα παιδιά μη Ρομά. Μία Διευθύντρια ενός Δημοτικού σχολείου επισημαίνει: *«Παρατηρήθηκε βελτίωση στο επίπεδο της ελληνομάθειας των παιδιών, αλλά και στις επιδόσεις τους γενικότερα, μέσα από την πρακτική της παράλληλης στήριξης»*. Στο σημείο αυτό, πρέπει να τονιστεί η πρακτική του Δικαιούχου των Πράξεων, να στηρίξει μία γενιά μαθητών μέσα από την παράλληλη στήριξη, ακολουθώντας τους από το νηπιαγωγείο μέχρι τη δεύτερα δημοτικού. Σύμφωνα με τα λεγόμενα ενός Διευθυντή δημοτικού σχολείου παρέμβασης: *«Τα περισσότερα παιδιά Ρομά που συμμετείχαν στην παράλληλη στήριξη, παρέμειναν και στις επόμενες τάξεις, ενώ η φοίτησή τους είναι πιο συστηματική. Τα παιδιά αυτά εμφανίζουν μικρότερο κίνδυνο διαρροής ή διαλείπουσας φοίτησης. Είναι μία πετυχημένη πρακτική, που θα πρέπει να εφαρμόζεται γενικότερα, ειδικά σε σχολεία που δέχονται μεγάλο αριθμό Ρομά»*.

Όσον αφορά στα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, τα οποία διενεργήθηκαν στα σχολεία και στους οικισμούς παρέμβασης του προγράμματος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ στον αρχικό σχεδιασμό περιλαμβανόταν η ενισχυτική διδασκαλία για παιδιά της Ε' και Στ' δημοτικού, τελικά μέσα από τις επιτόπιες επισκέψεις που διενήργησε ο Δικαιούχος των Πράξεων, στα σχολεία των περιοχών παρέμβασης, διαπιστώθηκε η ανάγκη επέκτασής τους σε όλες τις τάξεις του δημοτικού. Παράλληλα, ενώ προβλέπονταν τα μαθήματα αυτά να γίνονται το τελευταίο 3μηνο κάθε σχολικού έτους, έτσι ώστε να στηρίξουν την μετάβαση στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα, αυτά τελικά πραγματοποιήθηκαν σε μεγαλύτερο μέρος του σχολικού έτους. Επίσης, προκειμένου να αντιμετωπιστούν προβλήματα μετακίνησης των μαθητών από και προς το σχολείο, όπως επίσης και η κόπωση των μαθητών, αποφασίστηκε σε κάποιες περιοχές, αυτά να διενεργούνται εντός των καταυλισμών / οικισμών σε χώρους που διέθεταν τα ΙΑΚ, ή μέλη των κοινοτήτων Ρομά. Παράλληλα, θα πρέπει να επισημανθεί ότι σε ότι αφορά στα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας για μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αυτά διενεργήθηκαν τα σχολικά έτη 2010-11, 2011-12 και 2012-13, δεδομένου ότι τα επόμενα σχολικά έτη την ενισχυτική διδασκαλία της δευτεροβάθμιας της ανέλαβε το Υπουργείο Παιδείας, μέσα από άλλα προγράμματα. Από τα σημαντικότερα ευρήματα της έρευνας είναι η καθυστέρηση της έναρξης των μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας, σε σχέση με την έναρξη του σχολικού έτους, καθώς και οι ανεπαρκείς ώρες για την κάλυψη των γνωστικών και μαθησιακών αναγκών των παιδιών Ρομά. Όπως αναφέρουν κάποιοι από τους Διευθυντές των σχολείων που εφαρμόστηκε η ενισχυτική: *«...συνήθως ξεκινούσε μετά τις γιορτές (Χριστουγέννων)», «...άλλες φορές Φεβρουάριο, άλλες φορές Μάρτιο και άλλες φορές Απρίλιο»*. Το γεγονός

αυτό, είχε επιπτώσεις και στην αποτελεσματικότητα της παρέμβασης αφού «... εκδήλωναν ενδιαφέρον πολλοί μαθητές στην αρχή του σχολικού έτους, αλλά λόγω της καθυστέρησης που σημειωνόταν στην έναρξή της, αναζητούσαν άλλες λύσεις με αποτέλεσμα να μην ενδιαφέρονται γι' αυτή, όταν τελικά γινόταν και τα παιδιά που παρακολουθούσαν να είναι πολύ λιγότερα», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει μία Διευθύντρια ενός Γυμνασίου παρέμβασης. Κάποιος άλλος Διευθυντής δημοτικού σχολείου αναφέρει επίσης: «.....οι ώρες ενισχυτικής διδασκαλίας ήταν λίγες, με αποτέλεσμα να μην επαρκούν να καλύψουν τις αυξημένες ανάγκες των παιδιών Ρομά. Οπότε τα αποτελέσματά της δεν ήταν θεαματικά». Προς την κατεύθυνση αυτή, συνηγορούν και οι ερωτώμενοι γονείς Ρομά οι οποίοι επισημαίνουν την ανάγκη αύξησης των ωρών ενισχυτικής διδασκαλίας, για μαθήματα όπως γλώσσα και μαθηματικά, καθώς «.....τα παιδιά μας τα δυσκολεύουν αυτά τα μαθήματα», όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν. Ωστόσο, παρά τα προβλήματα και τις ελλείψεις της ενισχυτικής διδασκαλίας, κατά γενική ομολογία φαίνεται ότι τα μαθήματα αυτά λειτούργησαν υποβοηθητικά στη διαδικασία της ένταξης των μαθητών Ρομά, στο εκπαιδευτικό σύστημα, βελτιώνοντας, σε κάποιες περιπτώσεις και την επίδοσή τους. Σύμφωνα με έναν σχολικό σύμβουλο: «Τα μαθήματα ενισχυτικής του Προγράμματος βοήθησαν τους μαθητές Ρομά, χρειάζεται όμως να υπάρχει συνέχεια και να γίνονται σε σταθερή βάση, προκειμένου τα αποτελέσματά τους να είναι εμφανή». Στα θετικά της συγκεκριμένης παρέμβασης, καταγράφεται η ευελιξία του Δικαιούχου των Πράξεων, σε ότι αφορά την οργάνωση και τη λειτουργία των φροντιστηριακών τμημάτων, εντός των οικισμών και καταυλισμών των Ρομά, η οποία βοήθησε και προς την κατεύθυνση της εξοικονόμησης πόρων και προς την κατεύθυνση της κάλυψης μεγαλύτερου ποσοστού του μαθητικού πληθυσμού της ομάδας στόχου. Στην περίπτωση αυτή, στους οικισμούς / καταυλισμούς, υπήρχαν πολλοί μαθητές που παρακολουθούσαν τα φροντιστηριακά μαθήματα, από πολλά σχολεία, που σε άλλη περίπτωση δεν θα μπορούσαν να καλυφθούν από αντίστοιχες παρεμβάσεις. Αυτό συμβαίνει αφενός εξαιτίας της αδυναμίας μετακίνησής τους κατά τις απογευματινές ώρες, λόγω έλλειψης σχετικών δρομολογίων από τα ΜΜΜ και αφετέρου εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι αδύνατο, να δημιουργηθούν φροντιστηριακά τμήματα, από οποιοδήποτε Πρόγραμμα, σε όλα τα σχολεία που φοιτούν μαθητές Ρομά και ιδιαίτερα σε εκείνα που ο αριθμός των μαθητών είναι μικρός.

Τέλος, αναφορικά με τα θερινά τμήματα μετάβασης, αυτά διενεργούνταν για την ενίσχυση των μαθητών Ρομά που μεταβαίνουν από το δημοτικό στο γυμνάσιο, οι οποίοι «.....έπαιρναν απολυτήριο χωρίς να έχουν τις αντίστοιχες γνώσεις», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Επιστημονικά Υπεύθυνη του Προγράμματος. Τα μαθήματα αυτά, γινόντουσαν

με σκοπό να καλύψουν τις βασικές γνώσεις που θα έπρεπε να είχαν οι μαθητές Ρομά κατά την αποφοίτησή τους από το δημοτικό, προκειμένου αυτοί να μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες της επόμενης εκπαιδευτικής βαθμίδας. Για μία περίοδο, τα μαθήματα συνεχιζόντουσαν και κατά τη φοίτηση αυτών των παιδιών στο γυμνάσιο, κάτι που όμως διακόπηκε με απόφαση του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο όρισε άλλο πρόγραμμα ως υπεύθυνο για την ενίσχυσή τους. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ένας εκπρόσωπος ενός οικισμού Ρομά: *«Τα θερινά μαθήματα και οι δραστηριότητες που έκανε το πρόγραμμα στους καταυλισμούς, έφεραν τα παιδιά πιο κοντά στο σχολείο, για να μην βλέπουν το γυμνάσιο με φόβο. Η κοινωνική λειτουργός και η ψυχολόγος, προσπάθησαν πολύ να πείσουν τους γονείς των κοριτσιών να συνεχίσουν στο γυμνάσιο και έτσι κάποια κορίτσια, από την περιοχή μας, συνέχισαν»*. Ένας εκπαιδευτικός επίσης υποστηρίζει: *«Τα παιδιά που φοιτούσαν σε θερινά τμήματα μετάβασης, ερχόντουσαν βελτιωμένα στο γυμνάσιο, με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και λιγότερες πιθανότητες διαρροής από αυτό»*.

Συμπερασματικά, το Πρόγραμμα ανέπτυξε συγκεκριμένες και στοχευμένες παρεμβάσεις, οι οποίες βασίζονταν στα αποτελέσματα της χαρτογράφησης του πληθυσμού και των αναγκών των σχολείων. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας και τα λεγόμενα των ερωτώμενων του ειδικού κοινού, η παρουσία των κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων στους οικισμούς και καταυλισμούς και η συνεργασία τους με τα σχολεία παρέμβασης, είχε θετικά αποτελέσματα. Τα αποτελέσματα αυτά, βασίζονται κυρίως στο γεγονός ότι κέρδισαν την εμπιστοσύνη της ομάδας στόχου, καταπολέμησαν φαινόμενα κοινωνικού ρατσισμού και λειτούργησαν υποβοηθητικά στην αστικοδημοτική τακτοποίηση των ζητημάτων που εκκρεμούσαν και σχετίζονταν με τη φοίτηση των παιδιών Ρομά. Παράλληλα, η συνεχής συνεργασία τους με τα σχολεία, συνέβαλε στο να καταπολεμηθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό, η διαλείπουσα φοίτηση και σε κάποιες περιπτώσεις και τα αίτια αυτής, μέσω της παροχής συμβουλευτικής υποστήριξης σε γονείς και παιδιά Ρομά. Επιπλέον οι ενδοσχολικές και εξωσχολικές δραστηριότητες (θέατρο, χορός, περιβάλλον, φιλαναγνωσία), επιτάχυναν τη διαδικασία κοινωνικοποίησης των παιδιών Ρομά, μέσα στο σχολικό περιβάλλον και συνέβαλαν στη δημιουργία κοινοτήτων Ρομά και μη Ρομά, εντός του σχολικού περιβάλλοντος. Όσον αφορά στη διαδικασία σχολικής ενίσχυσης των παιδιών Ρομά, φαίνεται πως η παράλληλη στήριξη, η οποία λειτούργησε πιλοτικά, αποτελεί μία καλή πρακτική με εμφανή αποτελέσματα στα σχολεία όπου πραγματοποιήθηκε. Αναφορικά με τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, αλλά και τα φροντιστηριακά φαίνεται πως, αν και σε κάποιες περιπτώσεις, η διάρκειά τους ήταν μικρή σε ώρες και η έναρξή τους γινόταν με καθυστέρηση, ωστόσο είχαν θετικά αποτελέσματα, σύμφωνα με την

πλειονότητα των ερωτώμενων οι οποίοι προέρχονται από την εκπαιδευτική κοινότητα. Τέλος, η ενσυναίσθηση των συνεργατών του Προγράμματος, αναφορικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές Ρομά, η ευελιξία που επέδειξαν κατά την υλοποίηση των παρεμβάσεων και η συνέπειά τους, δημιούργησαν ένα θετικό «μικρο-κλίμα» στις κοινότητες από τις οποίες πέρασαν, με το μελλοντικό στοίχημα να είναι η συνέχιση των παρεμβάσεων με την ίδια προσέγγιση.

3. Στοχεύοντας στους γονείς Ρομά: Κριτικός και κοινωνικός γραμματισμός

Αρχικά, πρέπει να σημειωθεί ότι στο ΤΔΠ του έργου αναφερόταν η συνεργασία του Προγράμματος με το ΙΔΕΚΕ για την υλοποίηση της συγκεκριμένης Δράσης, δίνοντας έμφαση στην ενίσχυση της πρόσβασης των ενηλίκων Ρομά στα ΚΕΕ και στα ΣΔΕ. Κατά τα έτη 2010-13 όμως, η Δράση 3 δεν ακολούθησε την πορεία που είχε προδιαγραφεί στο αρχικό ΤΔΠ, λόγω των ανακατατάξεων του ΙΔΕΚΕ και καθυστέρησε η έναρξη της. Στο πλαίσιο αυτής της Δράσης, κατά τα έτη 2010-2013 οργανώθηκε ένα άτυπο πρόγραμμα για τις σχολές γονέων/γυναικών και εφήβων, το οποίο έγινε από συνεργάτες του Προγράμματος σε άλλες δράσεις, χωρίς οικονομικό κόστος για το Πρόγραμμα. Το πρόγραμμα αυτό έλαβε χώρα στο Δενδροπόταμο (Δήμος Μενεμένης-Αμπελοκήπων), στην Αγία Σοφία (Δήμος Δέλτα) και στη Βέροια και απευθύνονταν σε γυναίκες και εφήβους.

Μετά την πρόσληψη των εκπαιδευτών για ενήλικες, τον Αύγουστο του 2013, λειτούργησαν μαθήματα κοινωνικού και κριτικού γραμματισμού και δημιουργήθηκαν σχολές γονέων στις περιοχές των δύο αξόνων προτεραιότητας. Πιο συγκεκριμένα, και σε αυτή τη φάση, λειτούργησαν άτυπες σχολές γονέων, οι οποίες διοργανώθηκαν από τους ψυχολόγους του Προγράμματος. Στις σχολές αυτές, συμμετείχαν και έφηβοι γονείς Ρομά, και γινόταν ενημέρωση σε θέματα οικογενειακού προγραμματισμού, αντισύλληψης, θέματα πρόνοιας, ιατρικά θέματα σε σχέση με παιδικές αρρώστιες, ζητήματα ασφάλειας σε σχέση με τον δρόμο και τα αυτοκίνητα, για τα ψυχοφάρμακα κλπ., στις οποίες εισηγούνταν γιατροί, κοινωνικοί λειτουργοί και άλλες ειδικότητες που κατά καιρούς καλούνταν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους αμισθί. Επίσης, δημιουργήθηκαν, με αίτημα των ίδιων των Ρομά, μαθήματα κοινωνικού γραμματισμού σε τομείς όπως ραπτική, κομμωτική και μαθήματα για απόκτηση διπλωμάτων οδήγησης. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν ομάδες αλφαριθμητισμού ενηλίκων, ενώ το Πρόγραμμα λειτούργησε ως διαμεσολαβητής, προκειμένου να αποκτήσουν απολυτήριο δημοτικού και να εγγραφούν σε ΣΔΕ. Τέλος, το Πρόγραμμα συνέβαλε στην ίδρυση του 2^{ου} ΣΔΕ Θεσσαλονίκης.

Σύμφωνα με μια διαμεσολαβήτρια Ρομά: *«Εγώ φέτος τελείωσα το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας. Και εκεί βοήθησε πολύ το Πρόγραμμα, να φτιάξουμε τις αιτήσεις, να πάμε...»*. Αναφορικά με τον αριθμό

των ενηλίκων Ρομά που ευαισθητοποιήθηκαν από το Πρόγραμμα, προκειμένου να συμμετάσχουν σε ΣΔΕ, μια άλλη διαμεσολαβητρια Ρομά αναφέρει χαρακτηριστικά: *«Πέρυσι ξεκίνησαν 7 άτομα, ενώ φέτος η διαμεσολάβηση ήταν η αιτία να έρθουν πολλοί περισσότεροι, φτάσαμε τα 28 άτομα. Ήταν πολύ σημαντικό για εμάς τους διαμεσολαβητές, να βλέπουμε ότι λειτουργούμε σαν παράδειγμα για τους υπόλοιπους της κοινότητάς μας.»* Η δράση αυτή, είχε έναν έντονα συμβολικό χαρακτήρα για τις κοινότητες Ρομά, παρά την μικρή της έκταση, καθώς όπως υποστηρίζει ένας εκπρόσωπος ενός οικισμού παρέμβασης του Προγράμματος: *«Με την βοήθεια των καθηγητών, δώσαμε να καταλάβουν (εννοώντας την ευρύτερη κοινωνία), ότι εμείς οι Ρομά δεν διαφέρουμε από τους άλλους και ότι είμαστε αναπόσπαστο κομμάτι αυτής της κοινωνίας.»*

Είναι χαρακτηριστικό του κλίματος το οποίο παρατηρήθηκε σε μια σειρά κοινοτήτων παρέμβασης, κατά τη διενέργεια των ερευνών πεδίου, το γεγονός ότι ένα μέρος των μελών, έχει αρχίσει να αντιλαμβάνεται την αξία της εκπαίδευσης. Όπως αναφέρει, ένας γονέας Ρομά *«Όταν έχω ένα πτυχίο στα χέρια μου, μπορώ να ζώ αξιοπρεπέστατα. Να είμαι καθαρός και να μπορώ να εξασφαλίσω τα απαραίτητα, στα παιδιά μου.»*

Ωστόσο, παρά την όποια πρόοδο σημειώνεται, αυτή εντοπίζεται σε μεμονωμένες περιπτώσεις και δεν είναι γενικεύσιμη. Σύμφωνα με έναν Διευθυντή, ενός σχολείου παρέμβασης: *«Οι γονείς αποτελούν το στοίχημα για το μέλλον. Πρέπει να γίνουν μεγάλες προσπάθειες, προκειμένου αυτοί να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με την αξία της εκπαίδευσης.»* Ένα άλλο εύρημα που προέκυψε, και σχετίζεται με τον εγγραματισμό των γονέων Ρομά, έχει να κάνει με την απομόνωση και την «γκετοποίηση» των κοινοτήτων Ρομά, στην οποία συνηγορούν ο κοινωνικός ρατσισμός και η επίδραση των στερεοτυπικών αντιλήψεων από πλευράς του κοινωνικού συνόλου. Παράλληλα, η απουσία δομών εκπαίδευσης που να απευθύνονται σε ενήλικες Ρομά, σε κοντινή με τους καταυλισμούς απόσταση, λειτουργεί ανασταλτικά, στην απόφαση να εγγραφούν και να συμμετάσχουν σε αυτή την εκπαιδευτική διαδικασία, και στην πρόσβαση τους σε αυτές, δεδομένης και της ελλιπούς σύνδεσης των οικισμών, με τα Μ.Μ.Μ.

Σύμφωνα με μία διαμεσολαβητρια Ρομά: *«Ένα σχολείο δεύτερης ευκαιρίας θα βοηθούσε πάρα πολύ, αλλά καλό θα ήταν να υπάρχει, εδώ στην περιοχή μας, γιατί έχουμε πρόβλημα μετακίνησης.»*

Συμπερασματικά, όπως προκύπτει από τα λεγόμενα των ερωτώμενων του ειδικού κοινού, το Πρόγραμμα, μέσα από την διενέργεια μαθημάτων κοινωνικού και κριτικού γραμματισμού, τόσο στην άτυπη φάση του (2010-2013), όσο και στην τυπική (2013-2014), δημιούργησε κάποια θετικά αποτελέσματα, και κυρίως ανέδειξε την ανάγκη δημιουργίας εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ενήλικες Ρομά, μέσα από τα οποία, θα ενισχύονται οι επαγγελματικές και τεχνικές δεξιότητές τους, όπως και θέματα κοινωνικού γραμματισμού (π.χ. απόκτηση διπλωμάτων οδήγησης). Παράλληλα, η

επιμονή του Προγράμματος να επιμορφώσει τους διαμεσολαβητές και τις διαμεσολαβήτριες (όλοι πήραν Απολυτήριο Δημοτικού), επέφερε θετικά αποτελέσματα, αφού εκείνοι, φαίνεται να λειτουργούν ως πρότυπα για τις κοινότητες τους, κάτι που στο μέλλον θα έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί, ότι τίποτα από τα παραπάνω δεν θα είχε επιτευχθεί, χωρίς την επίπονη και επίμονη προσπάθεια των κοινωνικών λειτουργών και των ψυχολόγων του Προγράμματος, οι οποίοι δημιούργησαν πρόσφορες συνθήκες για την συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

4. Επιμορφώσεις: καλή οργάνωση, συνεκτικό πλαίσιο και δημιουργία καλών πρακτικών

Σύμφωνα με το Τεχνικό Δελτίο, προγραμματίζονταν η υλοποίηση τριών ειδών επιμορφώσεων. Ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών με στόχο την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα διδακτικής, διαφοροποιημένης παιδαγωγικής, διαχείρισης τάξης, παραγωγής διδακτικού υλικού, κ.ά.. Οι ενδοσχολικές επιμορφώσεις, θα γίνονταν υπό τη μορφή των εισαγωγικών και τακτικών επιμορφώσεων. Οι τακτικές επιμορφώσεις θα πραγματοποιούνταν χωριστά σε κάθε σχολική μονάδα δραστηριοποίησης του Έργου και θα ήταν οργανωμένες σε θεματικούς άξονες που θα διαμορφώνονταν με βάση τις ανάγκες των σχολικών μονάδων, έτσι όπως αυτές θα προέκυπταν από την καταγραφή των αναγκών των σχολικών μονάδων, που θα γινόταν στο πλαίσιο της Δράσης 1. Παράλληλα, προβλέπονταν η υλοποίηση γενικών επιμορφώσεων, οι οποίες θα απευθύνονταν σε στελέχη της Εκπαίδευσης, σε κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, καθώς και εκπαιδευτές των ΚΕΕ και εκπαιδευτικούς των ΣΔΕ, όπου φοιτούν ενήλικες Ρομά και σε φοιτητές/τριες με στόχο την αλληλεπίδραση και ανταλλαγή απόψεων σχετικά με αποτελεσματικές παρεμβάσεις και μεθόδους προσέγγισης της ομάδας-στόχου. Τέλος, σύμφωνα με τον προγραμματισμό των ΤΔ, θα πραγματοποιούνταν εξ αποστάσεως επιμορφώσεις για την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων σε θέματα ειδικής διδακτικής και εξοικείωσή τους σε τεχνικές διδακτικής αξιοποίησης του πολιτισμικού κεφαλαίου των παιδιών Ρομά.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, όλα τα είδη των επιμορφώσεων που περιγράφονται παραπάνω, υλοποιήθηκαν στις περιοχές παρέμβασης. Όσον αφορά στις γενικές επιμορφώσεις, ο Δικαιούχος των Πράξεων, κατά τη διαδικασία της χαρτογράφησης, ήρθε σε επαφή με ένα μέρος των στελεχών εκπαίδευσης, στις περιοχές παρέμβασης του προγράμματος. Αυτή η διαδικασία ήταν ο πρόδρομος για τη διενέργεια των γενικών επιμορφώσεων, στην οποία συμμετείχαν Διευθυντές εκπαίδευσης, σχολικοί σύμβουλοι και Περιφερειακοί Διευθυντές. Παράλληλα, οι γενικές επιμορφώσεις λειτούργησαν ως μέσο διάδοσης των καλών πρακτικών του Προγράμματος που αφορούσαν την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών, τις διδακτικές παρεμβάσεις

και τις πρακτικές ψυχοκοινωνικής στήριξης και ενδυνάμωσης του πληθυσμού και αναπτύχθηκαν στην πρώτη τριετία εφαρμογής. Όπως αναφέρει ένας σχολικός σύμβουλος, ο οποίος συμμετείχε σε μία γενική επιμόρφωση: *«Ήταν σημαντικό ότι παρουσιάστηκαν οι καλές πρακτικές του Προγράμματος, γιατί έτσι μπορούμε να δούμε καινούργιους τρόπους προσέγγισης, όχι μόνο των Ρομά μαθητών, αλλά όλου του μαθητικού πληθυσμού, δεδομένου ότι, μαθησιακά προβλήματα δεν αντιμετωπίζουν μόνο οι Ρομά μαθητές».*

Επιπρόσθετα, στην αρχική φάση του Προγράμματος, έγιναν σεμινάρια επιμόρφωσης στους ψυχολόγους και τους κοινωνικούς λειτουργούς του Προγράμματος, με στόχο αφενός την ενημέρωσή τους για τα καθήκοντα τα οποία αναλαμβάνουν και αφετέρου την ενδυνάμωσή τους με γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνταν προκειμένου να ανταποκριθούν στις δυσκολίες που παρουσιάζονται στο πεδίο. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι σε αυτή την ομάδα συνεργατών, υπήρχε συνεχής καθοδήγηση από την ΕΟΣΠΕ, προκειμένου να αντιμετωπίζονται ζητήματα τα οποία προέκυπταν κατά καιρούς και αφορούσαν στη διαχείριση δύσκολων περιστατικών μέσα στους οικισμούς. Όπως δηλώνει μία κοινωνική λειτουργός του Προγράμματος: *«Έμαθα πολλά, καθώς ήταν η πρώτη μου εμπειρία με τους Ρομά. Τα μέλη της επιστημονικής ομάδας, ήταν δίπλα μας από την αρχή και η καθοδήγησή τους ήταν πολύτιμη, αφού τα προβλήματα που αντιμετωπίζαμε ήτανε πολλή και καθημερινά».*

Αναφορικά με την επιμόρφωση των διαμεσολαβητών, πρέπει να επισημανθεί ότι πέρα από τις αρχικές επιμορφώσεις που παρακολούθησαν, 12 εξ αυτών συμμετείχαν σε μία επιμόρφωση που διενεργήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Σύμφωνα με μία διαμεσολαβήτρια: *«Είναι πολύ σημαντικό για μας που τα Προγράμματα χρησιμοποιούν ανθρώπους από τις κοινότητές μας. Μαθαίνουμε πάρα πολλά πράγματα μέσα από τη συμμετοχή μας και έτσι, μπορούμε να λειτουργήσουμε ως καλά παραδείγματα στις περιοχές μας».*

Από τους ερωτώμενους Διευθυντές σχολικών μονάδων, στις οποίες πραγματοποιήθηκαν ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών, καταγράφεται αυξημένος βαθμός ικανοποίησής τους, τόσο ως προς την οργάνωσή τους, όσο και ως προς το περιεχόμενο της θεματολογίας τους. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ένας Διευθυντής: *«Μέσα από τις επιμορφώσεις που έγιναν στο σχολείο μας, τόσο εγώ, όσο και οι εκπαιδευτικοί, γνωρίσαμε την κοινωνία των Ρομά καλύτερα, κατανοήσαμε τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και μπορέσαμε μετά να τα διαχειριστούμε καλύτερα».* Κινούμενος στο ίδιο μήκος κύματος, ένας εκπαιδευτικός δηλώνει: *«Το πρόγραμμα έγινε με ζήλο και ήταν πολύ καλά οργανωμένο. Οι επιμορφωτές ήταν αξιόλογοι, ενώ όσα διδαχθήκαμε ήταν χρήσιμα για την καθημερινή διδακτική πρακτική και τον τρόπο προσέγγισης αυτών των παιδιών. Το πιο χρήσιμο απ' όλα, για μένα, ήταν το ότι έμαθα, πώς να διαφοροποιώ τη διδασκαλία μου, έτσι ώστε*

να μπορούν να παρακολουθήσουν όλα τα παιδιά το μάθημα, ενώ ενημερώθηκα πώς να χρησιμοποιώ το νέο παιδαγωγικό υλικό μέσα στην τάξη». Ένα ακόμη θετικό σχόλιο που διατυπώθηκε από ερωτώμενους Διευθυντές, αλλά και εκπαιδευτικούς, αφορά στο βιωματικό περιεχόμενο των επιμορφώσεων που παρακολούθησαν. Ωστόσο, κάποιοι από τους Διευθυντές, αναφέρουν ότι, χρειάζεται να δοθεί περισσότερη έμφαση στο βιωματικό χαρακτήρα των επιμορφώσεων, αλλά και στη διενέργεια δειγματικών διδασκαλιών την ώρα του μαθήματος. Την ίδια ακριβώς άποψη εξέφρασε και η Επιστημονικά Υπεύθυνη των Πράξεων, η οποία δηλώνει: «Εδώ δεν θέλει θεωρία. Αυτό που έχουν ανάγκη οι εκπαιδευτικοί είναι επιμορφώσεις μέσα στο σχολείο, μέσα στην τάξη με τον εκπαιδευτικό “on the job training”». Παράλληλα, όπως επισημαίνει ένα μέλος της ΕΟΣΠΕ: «Αυτό που χρειάζεται είναι, μετά την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών να γίνεται αξιολόγηση των διδακτικών πρακτικών μέσα στην τάξη τους και να μπορούν να τροποποιούν και να προσαρμόζουν τη διδασκαλία τους αντίστοιχα. Για να γίνει όμως αυτό, χρειάζεται αυτό που εμείς ονομάζουμε έρευνα – δράση, που βασίζεται στο τρίπτυχο διερευνώ – τροποποιώ – αλλάζω. Αυτός είναι ο δάσκαλος επιστήμονας, ο οποίος μπορεί να γνωρίζει τι ακριβώς συμβάλλει στην τάξη του και διερευνά διαρκώς ζητήματα που έχουν να κάνουν με τη φοίτηση, ζητήματα που έχουν να κάνουν με το γνωστικό επίπεδο, αλλά και με τη συμπεριφορά των μαθητών. Αυτός είναι ένας συνεχόμενος κύκλος εργασίας και αξιολόγησης και είναι αυτό που χρειάζεται». Στην παραπάνω φιλοσοφία βασίστηκαν οι εξ αποστάσεως επιμορφώσεις, ενώ οι εκπαιδευτικοί που τις παρακολούθησαν είχαν συνεχή καθοδήγηση από τους καθηγητές – μέλη ΔΕΠ που δίδαξαν σε αυτές, με αποτέλεσμα να μάθουν να αξιολογούν τις διδακτικές τους πρακτικές μέσα στην τάξη και ανάλογα να τις προσαρμόζουν στις ανάγκες των μαθητών τους. Όπως αναφέρει η Επιστημονικά Υπεύθυνη των Πράξεων, τα παραπάνω: «... έγιναν τόσο πετυχημένα με τους δασκάλους της πρωτοβάθμιας, στην εξ αποστάσεως επιμόρφωση, που δεν την είχαν ακούσει καν σαν λογική και τη χρειαζόντουσαν αρκετά. Και εδώ δεν βάλαμε επιμορφωτές εκπαιδευτικούς. Ήταν όλοι συνάδελφοι, μέλη ΔΕΠ, οι οποίοι διδάσκουν ακριβώς αυτό το γνωστικό αντικείμενο». Τέλος, είναι σημαντική η παρατήρηση της Επιστημονικά Υπεύθυνης των Πράξεων, ότι δεν χρειάζονται περισσότερες θεωρητικού τύπου και διασχολικές επιμορφώσεις, αλλά αντίθετα «Πρέπει μέσα στην κάθε σχολική μονάδα να γίνουν οι επιμορφώσεις για να δημιουργηθούν κάποια σχολεία μοντέλα. Μόνο έτσι, μπορεί η γνώση να μεταφερθεί με αποτελεσματικό τρόπο».

Συμπερασματικά, στα θετικά του Προγράμματος, όσον αφορά στις επιμορφώσεις, συγκαταλέγεται το γεγονός της καλής οργάνωσης και του συνεκτικού πλαισίου που ακολουθήθηκε κατά τη διενέργειά τους. Μέσω των πιλοτικών εξ αποστάσεως επιμορφώσεων, δημιουργήθηκαν καλές πρακτικές, οι οποίες στο μέλλον θα πρέπει να γενικευθούν. Σύμφωνα με τις τοποθετήσεις των ερωτώμενων του ειδικού κοινού, οι μελλοντικές επιμορφώσεις θα πρέπει να κινηθούν προς την

κατεύθυνση των δειγματικών και βιωματικών διδασκαλιών, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα πραγματικά προβλήματα που εντοπίζονται εντός των σχολικών τάξεων. Η διαχείριση αυτών των προβλημάτων αποτελεί ένα στοίχημα για το μέλλον, το οποίο μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο μέσα από τη διενέργεια συγκεκριμένων, στοχευμένων και καθοδηγούμενων παρεμβάσεων. Οι παρεμβάσεις αυτές, πρέπει να βασίζονται σε μία διαδικασία καταγραφής αναγκών και συνεχούς αξιολόγησης των όποιων διδακτικών πρακτικών, προκειμένου να δημιουργηθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

5. Ψυχοκοινωνική υποστήριξη: Ο βασικός πυλώνας όλου του Προγράμματος και ένα μέσο σύνδεσης με το σχολείο και την τοπική κοινωνία

Στόχος, ήταν η ψυχοκοινωνική υποστήριξη των παιδιών Ρομά, αλλά και των υπόλοιπων παιδιών της μαθητικής κοινότητας από ψυχολόγους που σε συνεργασία με τις οικογένειες και το σχολείο θα επεδίωκαν τη βελτίωση της δυναμικής του σχολείου. Η ομάδα ψυχοκοινωνικής στήριξης θα ανέπτυξε δράσεις για την ενίσχυση των προστατευτικών παραγόντων της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών, την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, ώστε να διακρίνουν και να εντοπίζουν θέματα ψυχοκοινωνικής υγείας των παιδιών, την παροχή βοήθειας στους γονείς για τη διαχείριση ενδοοικογενειακών κρίσεων και τέλος, τη δημιουργία δικτύου για την επικοινωνία και συνεργασία γονέων, σχολείου, ειδικών ψυχολόγων.

Η δράση αυτή αποτέλεσε τον πυρήνα του Προγράμματος και διέτρεχε οριζόντια όλες τις παρεμβάσεις, καθορίζοντας, εν πολλοίς, τα θετικά αποτελέσματα που δημιουργήθηκαν.

Όπως προέκυψε και από τα ευρήματα των ερευνών πεδίου, το δίδυμο ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών, αποτέλεσε ένα συντονιστικό κέντρο, για τους πληθυσμούς Ρομά στις περιοχές παρέμβασης, το οποίο διαχειρίστηκε μία σειρά θεμάτων που σχετίζονται με κοινωνικά αγαθά, συναλλαγές με δημόσιες υπηρεσίες και ΟΤΑ, νομικές και αστικοδημοτικές εκκρεμότητες, ψυχοκοινωνική υποστήριξη και συμβουλευτική, ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, καθώς και υποστήριξη της φοίτησης των παιδιών, αλλά και των γονέων τους. Σύμφωνα με μία ψυχολόγο του Προγράμματος: *«Οι Ρομά εδώ, όταν πρωτοήρθαμε ήταν πολύ διστακτικοί απέναντί μας και καχύποπτοι. Στο πρώτο στάδιο, αυτό που βοήθησε για να μπούμε στα σπίτια, ήταν οι σχέσεις που δημιουργήσαμε με τους διαμεσολαβητές, οι οποίοι προέρχονται από τις “καλές” οικογένειες της περιοχής. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ενηλίκων είναι αναλφάβητοι και όπως προέκυψε από τη συναναστροφή μας μαζί τους, είναι σαν να έχουμε να κάνουμε με μόνιμους εφήβους. Στη μία συνθήκη λειτουργούν σαν γονείς και στην άλλη σαν παιδιά. Τα προβλήματα στον οικισμό, ήταν τρομακτικά. Υπήρχε πρόβλημα με την ύδρευση, αποχέτευση δεν υπάρχει και πολλά σπίτια*

φωτίζονται με γεννήτριες. Πάνω από τους μισούς δρόμους είναι χωματόδρομοι και η διέλευσή τους, ειδικά το χειμώνα είναι πολύ δύσκολη. Οι εκκρεμότητες που είχαν οι οικογένειες με φορείς υγείας και πρόνοιας ήταν αμέτρητες. Οι Ρομά αντιμετωπίζουν τις δημόσιες υπηρεσίες με φόβο, και ίσως όχι άδικα, δεδομένου των ρατσιστικών συμπεριφορών που υφίστανται, όταν πηγαίνουν σε αυτές».

Σε αυτό το πλαίσιο, η δουλειά του διδύμου ήταν πολύ σημαντική, δεδομένου ότι σε καθημερινή βάση, προσπαθούσαν να επιλύσουν μία σειρά προβλημάτων για κάθε οικογένεια, ενώ ταυτόχρονα ο βασικός τους προσανατολισμός ήταν η ευαισθητοποίηση των γονέων σχετικά με την αξία της εκπαίδευσης των παιδιών τους. Αξίζει να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με τον εκπρόσωπο ενός οικισμού παρέμβασης: «Τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε, έχουν να κάνουν με τη φτώχεια και τις συνθήκες διαβίωσης. Μιλάμε για συνθήκες που είναι πολύ ψυχοφθόρες για τα παιδιά. Όταν η μάνα δεν έχει φαγητό να δώσει στα παιδιά της, πώς να πάνε στο σχολείο τα παιδιά;». Παράλληλα, σύμφωνα με την Επιστημονικά Υπεύθυνη των Πράξεων: «Στην αρχή, υπήρχαν πάρα πολλά θέματα στους οικισμούς. Φανταστείτε ότι έβλεπαν οι συνεργάτες μας παιδιά με αυτιά δαγκωμένα, μάνες μικρές να χάνουν τα μωρά τους και να μην ξέρουν ότι έχουν πεθάνει, γυναίκες να ξυλοφορτώνονται. Προτού εμείς κάνουμε οτιδήποτε για την εκπαίδευση αυτών των παιδιών, όλα αυτά έπρεπε να τα διαχειριστούμε.». Όπως προκύπτει από τα λεγόμενα των ερωτώμενων του ειδικού κοινού, η διεκπεραίωση αυτών των ζητημάτων, η καθημερινή σχεδόν παρουσία στους οικισμούς και η ενσυναίσθηση την οποία επέδειξαν οι συνεργάτες του Προγράμματος, ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά της προσπάθειας που επιτελέστηκε, προκειμένου να κερδηθεί η εμπιστοσύνη της ομάδας στόχου. Κομβικό σημείο προς αυτή την κατεύθυνση, ήταν η κατάκτηση της εμπιστοσύνης του ανδρικού πληθυσμού Ρομά, μέσα από τη διεκπεραίωση ζητημάτων που τους απασχολούσαν (ζητήματα στρατολογικά, ασφάλισης, πρόνοιας, απόκτησης διπλωμάτων οδήγησης, κλπ.). Η εμπιστοσύνη αυτή, μεταφράστηκε, σε επικοινωνία για θέματα συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης (ατομικής και ομαδικής) και σε ζητήματα που αφορούσαν στη φοίτηση των παιδιών, στην ψυχοκοινωνική υγεία της οικογένειας, ακόμη και στη φοίτηση του ενήλικου πληθυσμού και του κοινωνικού γραμματισμού τους. Προς την κατεύθυνση της υποστήριξης της τακτικής φοίτησης των παιδιών, οι κοινωνικοί λειτουργοί ξυπνούσαν τα παιδιά προκειμένου αυτά να μεταβούν στο σχολείο, σε αρκετές επίσης περιπτώσεις τα συνόδευαν μέχρι αυτό, ή και επέλυαν θέματα μετακίνησης. Ελέγχοντας την τακτικότητα της φοίτησης των παιδιών στο σχολείο, ανέπτυξαν συνεργασία με τα σχολεία της περιοχής και ενημερώνονταν σε καθημερινή βάση, για το ποιος μαθητής Ρομά απουσίαζε από αυτό. Σε κάποιες περιπτώσεις που η απουσία από το σχολείο οφείλονταν σε ενδοοικογενειακές συγκρούσεις, οι ψυχολόγοι του Προγράμματος, αναλάμβαναν την παροχή συμβουλευτικής, προκειμένου να επιλυθεί το πρόβλημα και οι μαθητές να επιστρέψουν στο σχολείο. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, μία ψυχολόγος του Προγράμματος: «Οι συγκρούσεις

στις κοινότητες Ρομά είναι πολλές και συχνά, σε αυτές οφείλονται οι απουσίες των παιδιών από το σχολείο. Εμείς, χρειάστηκε σε αρκετές περιπτώσεις να μεσολαθήσουμε, να μιλήσουμε με τους γονείς, προκειμένου να επιλυθούν τα ζητήματα που αντιμετώπιζαν οι οικογένειες». Ένας Διευθυντής μιας σχολικής μονάδας παρέμβασης, αναφέρει ότι: «Για τους εκπαιδευτικούς του σχολείου, η δουλειά των ψυχολόγων, ήταν καταλυτική, γιατί βοήθησε στον εντοπισμό των ψυχολογικών προβλημάτων των παιδιών Ρομά και μη Ρομά. Ακόμη μέσα από τις εμπυχωτικές δράσεις που γίνανε, συνέβαλλαν στο να επιλυθούν προβλήματα συνύπαρξης των δύο ομάδων.»

Σε επίπεδο σχολικής μονάδας, όπως προέκυψε από τα ευρήματα της έρευνας πεδίου, η συμβολή των ψυχολόγων και των κοινωνικών λειτουργών του Προγράμματος, λειτούργησε επικουρικά στην υποστήριξη της φοίτησης των παιδιών, όσον αφορά τα σχολεία, όπου ήδη γίνονταν προσπάθειες αναζήτησης και ένταξης των παιδιών Ρομά. Σε άλλες περιπτώσεις όμως, η συμβολή τους ήταν «σωστική», σύμφωνα με έναν εκπαιδευτικό, δεδομένου ότι οι προσπάθειες προς την κατεύθυνση της ένταξης των παιδιών Ρομά στο σχολικό περιβάλλον, δεν είχαν αποτελέσματα στο παρελθόν. Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζει ένας Διευθυντής ενός Δημοτικού σχολείου: «Οι ψυχολόγοι και οι κοινωνικοί λειτουργοί του Προγράμματος, στήριξαν πολύ τα παιδιά, ενισχύοντας την ψυχοσυναισθηματική τους νοημοσύνη, ενώ λειτούργησαν και ως ένας ενδιάμεσος, μεταξύ του σχολείου και του οικισμού Ρομά, της περιοχής μας. Για πρώτη φορά, είδαμε κάποιους γονείς Ρομά, να έρχονται στο σχολείο και να ενδιαφέρονται για την φοίτηση των παιδιών τους, ενώ και εμείς επισκεφθήκαμε κάποιους οικισμούς και μιλήσαμε με τους γονείς.» Βέβαια, σύμφωνα με μία ψυχολόγο του Προγράμματος: «Οι γονείς Ρομά, νιώθουν πολύ δυσαρεστημένοι με τις συνθήκες ζωής τους. Αρκετοί πιστεύουν ότι μέσα από την εκπαίδευση, τα παιδιά τους, μπορούν να κερδίσουν ένα καλύτερο μέλλον. Αποθαρρύνονται όμως, όταν αυτά δυσκολεύονται να μάθουν τα γράμματα. Καταλαβαίνουμε όμως, ότι κάποιοι γονείς, σαν αξία, την εκπαίδευση την θεωρούν σημαντική.» Είναι προφανές λοιπόν, ότι λόγω της δουλειάς των κοινωνικών λειτουργών στο πεδίο, και οι γονείς αναγνώρισαν την αξία του μορφωτικού κεφαλαίου, αλλά και επετεύχθη σε ένα βαθμό, η σύνδεση των οικισμών, με την σχολική κοινότητα.

Πέραν της παραπάνω συμβολής, η ψυχοκοινωνική στήριξη αποτέλεσε και τον κύριο μοχλό, για την σύνδεση των κοινοτήτων Ρομά, και με φορείς της τοπικής κοινωνίας. Οι παρεμβάσεις αστικοδημοτικής τακτοποίησης των παιδιών, η έκδοση βιβλιαρίων υγείας και ληξιαρχικών πράξεων γέννησης, η διαμεσολάβηση για την διευθέτηση θεμάτων που αφορούν την έκδοση αδειών άσκησης επαγγέλματος, διπλωμάτων οδήγησης, ασφαλιστικών βιβλιαρίων, στρατολογικών ζητημάτων κλπ., η οποία πάντα γινότανε από τους ίδιους τους Ρομά, με την καθοδήγηση των στελεχών του Προγράμματος, συνέβαλλαν στην ένταξη τους και στην απόκτηση κοινωνικών

δεξιοτήτων. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά, ενός μέλους της ΕΟΣΠΕ, για την συμβολή της ψυχοκοινωνικής στήριξης, προς αυτή την κατεύθυνση: «Ένας γονέας Ρομά, ήθελε να πάει και στον Διευθυντή εκπαίδευσης και όχι μόνο στον Διευθυντή σχολείου. Να αναλάβει εκείνος την ευθύνη. “Θέλω να μου δείξεις πως θα το κάνω αυτό”, είπε στην ψυχολόγο. Και κάθισαν, αν διαβάσετε τις αναφορές των ψυχολόγων έχουμε μυθιστορήματα, έξω στο καφέ και της έλεγε τα λόγια για να μην τα χάσει μπροστά στον μορφωμένο Διευθυντή εκπαίδευσης. Να μπορέσει να λειτουργήσει όπως πρέπει, να μην είναι προσβλητικός. Την ρώταγε “να το πω αυτό; Να μπορούμε σε αυτή την λογική; Θα μπορέσει να τα ακούσει; Πως θα μου συμπεριφερθεί;”, πράγματα δηλαδή πρωτόγνωρα.» Μέσα από αυτή την διαδικασία, της υποβοηθητικής υποστήριξης δηλαδή, των ενήλικων Ρομά, στην επαφή τους, με τις δημόσιες υπηρεσίες, επετεύχθη ο βασικός στόχος της σύνδεσης, μέρους των μελών των κοινοτήτων Ρομά, αφήνοντας έτσι μια παρακαταθήκη, όσον αφορά στην απόκτηση, των κοινωνικών δεξιοτήτων.

Προς την κατεύθυνση της σύνδεσης των κοινοτήτων Ρομά, με τον «έξω κόσμο», έγιναν και μια σειρά άλλων παρεμβάσεων, όπως για παράδειγμα, η διοργάνωση εκδρομών, για γυναίκες ενός οικισμού παρέμβασης, προκειμένου αυτές να επισκεφθούν για πρώτη φορά, την πόλη της Θεσσαλονίκης. Όπως επισημαίνει ένα μέλος της ΕΟΣΠΕ, «Πρέπει να σας δείξουμε φωτογραφίες από τις εκδηλώσεις του προγράμματος, για Ρομά που δεν είχαν βγει από την πόλη. Έχουμε φωτογραφίες που οι γυναίκες 30ντάρες κρατάνε την ψυχολόγο από την φούστα. Την κρατάνε από την φούστα γιατί δεν είχαν έρθει στην Θεσσαλονίκη ποτέ! Από φόβο! Αυτό που ξέρουν είναι ότι βγαίνουν από τον οικισμό μόνο με τον άντρα τους και μόνο για δουλειές. Ξαφνικά γυναίκες Ρομά ήταν στο λεωφορείο του δήμου, στο city round και κοίταζαν σαν τα μικρά παιδιά την πόλη, φοβισμένες γιατί δεν ήταν οι σύζυγοι τους εκεί.»

Δράση 6: Σύνδεση οικογένειας, σχολείου και τοπικής κοινωνίας. Ένα στοίχημα που πρέπει να συνεχιστεί.

Παράλληλα, στις συμβατικές υποχρεώσεις του Προγράμματος, στο πλαίσιο της δράσης 6 (σύνδεσης σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας), διοργανώθηκαν 2 γιορτές στην Θεσσαλονίκη και 1 στο Διδυμότειχο, ενώ δημιουργήθηκαν 2 Κέντρα Αυτοοργάνωσης και Συντονισμού Προγράμματος Εκπαίδευσης Ρομά (ΚΑΣΠΕΡ), ένα στην Ορεστιάδα και ένα στις Καρυές του Νομού Καβάλας, με στόχο την προσέλκυση του πληθυσμού Ρομά σε ένα δικό τους κέντρο αναφοράς, σε ένα χώρο φιλόξενο και ανοιχτό που φιλοξενούσε δράσεις που τους αφορούσαν (π.χ. μαθήματα ενισχυτικά, συναντήσεις ενημέρωσης γονέων, κλπ.), η λειτουργία των οποίων δεν στέφθηκε από επιτυχία. Σύμφωνα με έναν εκπρόσωπο της

τοπικής αυτοδιοίκησης: «Οι Ρομά, είναι δύσκολο να ξανοιχτούν. Η δημιουργία του κέντρου αυτού, ήταν πολύ προχωρημένη κίνηση. Αυτοί δεν κατάλαβαν την φιλοσοφία του, ούτε μπορείς ακόμη να βάλεις ανθρώπους Ρομά, να το οργανώσουν και να το λειτουργήσουν. Κάτι τέτοιο, μπορεί να γίνει μόνο μέσα στους οικισμούς και από τους συλλόγους τους.» Σύμφωνα, με τα λεγόμενα, ενός μέλους του ειδικού κοινού, στο μέλλον, είναι σημαντικό, να καταβληθεί, μεγαλύτερη προσπάθεια, για μια πιο ενεργή συμμετοχή/ εμπλοκή των Ρομά στις οργάνωση και λειτουργία των κέντρων αυτών, δεδομένου ότι υπάρχουν οι συνθήκες σε κάποιες περιπτώσεις. Δεδομένης της στάσης και της κουλτούρας των Ρομά, χρειάζεται χρόνος για την ωρίμανση, τέτοιου είδους εγχειρημάτων, κάτι που στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν έγινε, αφού λειτούργησαν μόνο για 14 μήνες.

Αναφορικά με τις γιορτές που έγιναν, σύμφωνα με μέλος της ΕΟΣΠΕ: «Η λογική αυτή στην δράση 6 στην αρχή της προκήρυξης, ήταν αυτό που λέμε σε αυτόν τον χώρο για την εκπαίδευση των μειονοτικών ομάδων, η ανάδειξη και η αναγνώριση της διαφορετικότητας. Ο τρόπος που φαινόταν στην προκήρυξη τέλος πάντων, ήταν το *celebration* των *recognition* δηλαδή *celebrating the difference*. Εμείς στο *celebration* αυτό, έχουμε μια τελείως διαφορετική επιστημολογική θέση. Δηλαδή να βγούμε με τα πανό, να βγάλουμε τους Ρομά, να τους δείξουμε και με αυτόν τον τρόπο να χειραφετηθούν. Αυτό είναι αδύνατον, όταν υπάρχουν τεράστια ζητήματα φτώχειας. Η αναγνώριση προϋποθέτει την αναδιανεμητική πολιτική των αγαθών και δεν θέλαμε να παίζουμε με το *celebration*. Από την άλλη σκεφτήκαμε, ότι αντί να το κάνουμε *celebration*, ας προσπαθήσουμε να κάνουμε την σύνδεση με έναν άλλο τρόπο. Και μάλιστα μια σύνδεση που δεν θα έχει οικονομική αιμορραγία στο Πρόγραμμα. Έτσι διοργανώσαμε τις γιορτές, στις οποίες κλήθηκαν οι ίδιοι οι Ρομά, να τις διαμορφώσουν.»

Συμπερασματικά, η ψυχοκοινωνική υποστήριξη αποτέλεσε τον βασικό πυλώνα, για την επιτυχή υλοποίηση των επιμέρους παρεμβάσεων του Προγράμματος. Η μεγαλύτερη κατάκτηση της παρέμβασης ήταν η διαμόρφωση σχέσεων εμπιστοσύνης, μεταξύ Ρομά και των στελεχών του Προγράμματος, αλλά και το «άνοιγμα» των κοινοτήτων προς τον «έξω κόσμο», δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις εκείνες, προκειμένου να αρχίσουν να εντάσσονται στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Η πορεία προς της ένταξή τους όμως, είναι μια συνεχής διαδικασία, τα θεμέλια της οποίας μόλις μπήκαν και απαιτείται συνεχής προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση στο μέλλον. Αυτό επισημαίνεται, από όλους του ερωτώμενους του ειδικού κοινού, και αποδεικνύεται και από την πράξη, δεδομένου ότι η όποια διακοπή του Προγράμματος, σε αυτή την φάση, συνεπάγεται, την

επιστροφή, στην πρότερη κατάσταση. Ο επαγγελματισμός και η ενσυναίσθηση που επέδειξαν το δίδυμο των ψυχολόγων-κοινωνικών λειτουργών, η καθημερινή τους σχεδόν παρουσία στο πεδίο, η προσέγγιση που ακολουθήθηκε και η εξατομικευμένη παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, αλλά και η διαμεσολάβηση για την επίλυση πολλών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι κοινότητες Ρομά, είναι οι παράγοντες, στους οποίους οφείλονται τα πολύ θετικά αποτελέσματα που προέκυψαν, όχι μόνο στο πλαίσιο της δράσης 5 (ψυχοκοινωνική υποστήριξη), αλλά και ολόκληρου του Προγράμματος.

6. Η συμβολή του Προγράμματος στην ένταξη των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση και οι προτάσεις του ειδικού κοινού για το μέλλον των παρεμβάσεων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με έμφαση στα παιδιά Ρομά.

Όσον αφορά στη συμβολή του Προγράμματος στην ένταξη των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση και στην πάταξη της σχολικής διαρροής, όλοι οι ερωτώμενοι του ειδικού κοινού, εξέφρασαν θετική άποψη και ιδιαίτερα για τη συνέπεια και σοβαρότητα που επέδειξε ο Δικαιούχος των Πράξεων, στην υλοποίηση των παρεμβάσεων. Είναι χαρακτηριστικό, ότι στα λεγόμενα ενός μέρους του ειδικού κοινού, διαφαίνεται η ανάγκη ανάδειξης της διαφοροποίησης του τρόπου υλοποίησης του συγκεκριμένου Προγράμματος και η κριτική αποτίμηση των αποτελεσμάτων του, σε σχέση με άλλα που έχουν γίνει στο παρελθόν. Όπως υποστηρίζει μία διαμεσολαβήτρια: «Από 1988-89, γίνανε χιλιάδες Προγράμματα για τους Ρομά. Μερικά από αυτά, τα είχε στην εποπτεία του το ίδιο το κράτος, αλλά τα Προγράμματα αυτά ήταν σαν αντιβίωση. Παίρνουμε μια αντιβίωση, γινόμαστε λίγο καλά, και μετά ξανά πάλι. Πρέπει να υπάρχει διαύγεια, αν δεν υπάρχει διαύγεια ας μην τα κάνουν καθόλου. Είμαστε απογοητευμένοι γενικώς από τα Προγράμματα. Έρχονται κάνουνε ωραία πράγματα, φεύγουνε και δεν μένει τίποτα πίσω του. Από αυτό το Πρόγραμμα μείναμε εμείς! Βλέπω μητέρες το πρωί να πέρνουνε τα παιδιά από το χεράκι και να το πηγαίνουνε στο σχολείο. Βλέπω, μπαμπάδες να περιμένουνε έξω από το σχολείο να περιμένουν να πάρουν τα παιδιά τους από το σχολείο. Αυτά δεν υπήρχαν πριν. Δεν είναι εικονικό το Πρόγραμμα. Τα κορίτσια ρίξανε πολύ δουλειά εδω». Σε παρόμοια κατεύθυνση, κινείται και η άποψη ενός ακόμη διαμεσολαβητή, ο οποίος αναφέρει: «Το πιο αποδοτικό και το πιο αποτελεσματικό πρόγραμμα ήταν το τελευταίο. Το προηγούμενο πρόγραμμα δεν είχε αποτέλεσμα. Ενώ είχε 6-7 παιδιά, πηγαίνανε 5, είχαν δήθεν διαμεσολαβητές, αλλά αυτοί ήταν εικόνα, στα χαρτιά μόνο». Παράλληλα, σύμφωνα με τις απόψεις των εκπροσώπων της εκπαιδευτικής κοινότητας που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα, η συμβολή του Προγράμματος στην πάταξη της σχολικής διαρροής, στην καταπολέμηση της διαλείπουσας φοίτησης και στην αύξηση των εγγραφών στην προσχολική και πρωτοβάθμια

εκπαιδευτική βαθμίδα, ήταν καταλυτική στις περιοχές παρέμβασής του. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά ενός Διευθυντή, ο οποίος επισημαίνει ότι: *«Χωρίς το Πρόγραμμα δεν θα μπορούσαμε να είμαστε τόσο αποτελεσματικοί, στην αναζήτηση των παιδιών Ρομά που δεν φοιτούσαν στο σχολείο, αλλά και στην ένταξη εκείνων που απουσίαζαν πολύ συχνά από αυτό. Η φοίτηση βελτιώθηκε, είδαμε διαφορά. Περισσότερα παιδιά αποφοιτούν από το δημοτικό. Τα πράγματα στο Γυμνάσιο όμως πολύ λίγο έχουν βελτιωθεί. Χρειάζεται μεγαλύτερη ένταση των προσπαθειών και σιγά – σιγά θα γίνει κι' αυτό».* Ίδια άποψη εκφράζεται και από έναν σχολικό σύμβουλο, ο οποίος καταθέτει: *«Είχαμε αυξήσεις και στις εγγραφές, αλλά και στην τακτικότητα της φοίτησης. Αυτό κυρίως αφορούσε τα παιδιά του δημοτικού. Στο γυμνάσιο είναι δύσκολο να συνεχίσουν. Τα περισσότερα παιδιά σε αυτή την ηλικία αρχίζουν να δουλεύουν και τα κορίτσι παντρεύονται. Δεν αλλάζουν νοοτροπία εύκολα. Και εμείς προσπαθούμε, αλλά θέλει χρόνο και συνέχεια. Ότι γίνεται μέχρι σήμερα γίνεται με διακοπές. Αυτό δεν είναι δυνατόν να αποδώσει».*

Οι διακοπές των παρεμβάσεων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά, που εφαρμόζονται κατά καιρούς, φαίνεται ότι παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ένταξη των παιδιών αυτών. Όλοι σχεδόν οι ερωτώμενοι υπερτονίζουν την ανάγκη συνεχούς ευαισθητοποίησης των γονέων Ρομά προς την κατεύθυνση της ανάδειξης της αξίας της εκπαίδευσης, αλλά και της συνεχούς ψυχοκοινωνικής τους υποστήριξης, αφού όπως επισημαίνουν *«... τα προβλήματά τους είναι πολλά, η φτώχεια μεγάλη και η εκπαίδευση των παιδιών τους έρχεται πάντα σε δεύτερη μοίρα».* Επίσης, αναφέρουν πως τα παιδιά *«δεν έχουν την απαιτούμενη εκπαιδευτική κουλτούρα, ενώ τα γνωστικά και μαθησιακά προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι πολλά και το σχολείο, από μόνο του, δεν μπορεί να τα διαχειριστεί, δεδομένου ότι δεν είναι ευέλικτο».* Κοινός τόπος στα λεγόμενα όλων των ερωτώμενων της παρούσας έρευνας, αποτελεί η ανάγκη συνέχισης του Προγράμματος. Πολλά είναι τα σχόλια τα οποία αναφέρουν ότι ενδεχομένως εκείνο που χρειάζεται είναι η θεσμοθέτηση των παρεμβάσεων, έτσι ώστε να λειτουργούν αδιάκοπα και απρόσκοπτα, αλλά και σε άμεση συνέργεια με το εκπαιδευτικό σύστημα. Προς αυτή την κατεύθυνση επίσης προτείνουν, την τροποποίηση του αναλυτικού προγράμματος σπουδών, προκειμένου αυτά να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μαθητών Ρομά, την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού που να απευθύνεται σε δίγλωσσους μαθητές, με στοιχεία του πολιτισμού και της κουλτούρας αυτού του πληθυσμού, τη δημιουργία μόνιμων δομών, που θα λειτουργούν μέσα στους οικισμούς/ καταυλισμούς, για την μαθησιακή και γνωστική υποστήριξη των παιδιών, αλλά και για τον κοινωνικό και κριτικό γραμματισμό των ενήλικων Ρομά. Αναφέρονται επίσης, στην ανάγκη καταπολέμησης των φαινομένων βίας που παρατηρούνται, αλλά και της αντιμετώπισης της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών, δύο βασικά προβλήματα, τα οποία μαστίζουν τις κοινότητες των Ρομά.

Σε ότι αφορά την ενδοσχολική ενίσχυση των μαθητών, οι ερωτώμενοι προτείνουν, την διενέργεια περισσότερων ωρών ενισχυτικής διδασκαλίας, σε χρόνο εντός του ολοήμερου σχολείου, ενώ σημαντική μνεία γίνεται στον θεσμό της παράλληλης στήριξης, τα αποτελέσματα του οποίου ήταν θεαματικά.

Τέλος, σε ότι τις επιμορφώσεις, τονίζουν την ανάγκη βελτίωσης των μοντέλων κατάρτισης των εκπαιδευτικών, με έμφαση στην ανάπτυξη δειγματικών μεθόδων διδασκαλίας, εντός της τάξης.

4.3.2 Αδυναμίες – Προβλήματα που αντιμετώπισε ο δικαιούχος στην εκτέλεση της Πράξης

Για την καταγραφή των αδυναμιών και προβλημάτων που αντιμετωπίστηκαν από το Δικαιούχο των Πράξεων, λήφθηκαν συνεντεύξεις, τόσο από την Επιστημονικά υπεύθυνη του Προγράμματος, όσο και από τα μέλη της ΕΟΣΠΕ. Σύμφωνα με τις τοποθετήσεις τους, τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετώπισαν κατά την υλοποίηση των Πράξεων, αφορούσαν:

Στην πρόσβαση των μαθητών Ρομά, προς τα σχολεία, δεδομένου ότι οι περισσότεροι οικισμοί και καταυλισμοί, έχουν ελλιπή συγκοινωνιακή σύνδεση. Τα σημεία παρέμβασης του Προγράμματος κατά την τετραετία, 2010-2014, η οποία είναι υπό αξιολόγηση, δεν εξυπηρετούσαν γεωγραφικά την πλειονότητα των χωριών αλλά και των οικισμών, όπου κατοικούν μέλη των κοινοτήτων Ρομά. Ένα μεγάλο μέρος από τους μαθητές χρειαζόταν να μετακινηθεί μετά τη λήξη του σχολικού ωραρίου, έτσι ώστε να παρακολουθήσει τα φροντιστηριακά μαθήματα. Το θέμα της αδυναμίας πρόσβασης των μαθητών στα σημεία παρέμβασης είχε δύο διαστάσεις: α) την οικονομική διάσταση, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις, το κόστος της βενζίνης ήταν δυσβάσταχτο για τις οικογένειες αυτών των παιδιών, β) τη συγκοινωνιακή διάσταση, καθώς οι περιοχές όπου κατοικούν Ρομά μαθητές, δεν καλύπτονται στην ολότητα τους συγκοινωνιακά από τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς (Μ.Μ.Μ), κατά τις ώρες λήξης των μαθημάτων. Οι προσπάθειες του φορέα υλοποίησης για την καλύτερη συγκοινωνιακά δικτύωση των οικισμών, έτσι ώστε να εξυπηρετούνται οι μαθητές, τελικά στέφθηκαν με επιτυχία, παρά τις αρχικές αντιδράσεις, μελών της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στο γεγονός ότι, ζητήματα υποδομών (πχ. χαλικόστρωση δρόμων, επισκευή χώρων που γίνονταν μαθήματα, κλπ.) που επηρεάζουν άμεσα την υλοποίηση του φυσικού αντικείμενου του Προγράμματος (πχ. διενέργεια μαθημάτων), δεν αποτελούσαν επιλέξιμες δαπάνες για το Πρόγραμμα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, να δυσχεραίνεται, σε κάποιες περιπτώσεις, η διενέργεια παρεμβάσεων του Προγράμματος, σε επίπεδο καταυλισμών / οικισμών.

Στις καθυστερήσεις που σημειώθηκαν από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π. «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ», στην έκδοση των αποφάσεων αποδοχής τροποποιήσεων της Πράξης. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να υπάρχει καθυστέρηση στη μεταφορά πόρων από δράσεις που δεν παρουσίαζαν απορροφητικότητα, σε άλλες οι οποίες ήταν επιτυχημένες και είχαν μεγαλύτερες ανάγκες (όπως πχ. οι δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας).

Στις γραφειοκρατικές διαδικασίες που έπρεπε να ακολουθηθούν, σχετικά με την σύναψη συμβάσεων έργου. Ένα τέτοιο πρόβλημα παρουσιάστηκε με τις αρχικές προκηρύξεις, οι οποίες δεν περιλάμβαναν την έννοια των επιλαχόντων εκπαιδευτικών, προκειμένου να μπορεί ο Δικαιούχος, να τους αντικαθιστά, σε οποιαδήποτε περίπτωση κρινόταν αναγκαίο. Η αδυναμία αυτή, δεν επέτρεψε την άμεση αντικατάσταση, των εκπαιδευτικών, που είχαν προσληφθεί, προκειμένου να διδάξουν

στην παράλληλη διδασκαλία του Προγράμματος, όταν αυτοί στην συνέχεια μονιμοποιήθηκαν, με αποτέλεσμα, την μείωση των σχολείων παρέμβασης.

Στις καθυστερήσεις στην καταβολή των επιμέρους εκταμιεύσεων του Προγράμματος. Οι καθυστερήσεις αυτές, επέβαλαν, για την ομαλή υλοποίηση του φυσικού αντικειμένου, τον δανεισμό χρηματικών πόρων από το ΕΛΚΕ – ΑΠΘ. Στην περίπτωση αυτή όμως, για όσο χρονικό διάστημα αυτό συνέβαινε, ένα μέρος μόνο του προσωπικού (εξωτερικοί συνεργάτες) μπορούσε να αμείβεται, ενώ δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ερευνητικό προσωπικό. Παράλληλα, το χρονικό διάστημα υλοποίησης του Προγράμματος, υπήρξαν αλληπάλληλες αλλαγές στο Νομοθετικό πλαίσιο και στις κανονιστικές ρυθμίσεις για τη διαχείριση και την εκτέλεση των Έργων που δυσχέραιναν την έγκαιρη ανταπόκριση τόσο της Διαχειριστικής Αρχής, όσο και του ΕΛΚΕ του ΑΠΘ στις ανάγκες των δικαιούχων

Στις αλληλοεπικαλύψεις μεταξύ Προγραμμάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, οι οποίες προκαλούσαν σύγχυση στις διευθύνσεις των σχολείων αναφορικά με το ποιος είναι ο ωφελούμενος πληθυσμός για κάθε πρόγραμμα. Το πρόβλημα αυτό, ήταν ιδιαίτερα εμφανές στην περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, όπου σχετιζόταν άμεσα και με ζητήματα αυτοπροσδιορισμού και ετεροπροσδιορισμού του πληθυσμού στόχου (Ρομά χριστιανοί ή μουσουλμάνοι) καθώς και με την ύπαρξη δεύτερου προγράμματος που απευθύνονταν σε μαθητές της μουσουλμανικής μειονότητας. Σε κάποιες περιπτώσεις δε, οι Διευθυντές έπαιζαν καθοριστικό ρόλο στην επιλογή του Προγράμματος παρέμβασης, ανάλογα με, τα κατά την εκτίμησή τους, οφέλη για το σχολείο τους.

Στην υλοποίηση της δράσης 3, που αφορούσε στην ενίσχυση της πρόσβασης και της φοίτησης των ενηλίκων Ρομά σε ΚΕΕ ή και σε ΣΔΕ, εξαιτίας των ανακατατάξεων του ΙΔΕΚΕ, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν εκείνη την περίοδο. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα, την αδυναμία συνεργασίας μεταξύ του Δικαιούχου των Πράξεων και του φορέα αυτού, και τελικά τον καθυστερημένο αναπροσανατολισμό των παρεμβάσεων που αναπτύχθηκαν, προς αυτή την κατεύθυνση.

Τέλος, προβλήματα παρουσιάστηκαν στην αρχική φάση του Προγράμματος, προσέγγισης σε κάποιες περιπτώσεις των κοινοτήτων Ρομά, δεδομένων των φαινομένων παραβατικότητας, που παρατηρείται σε αυτές. Μια τέτοια περίπτωση αποτέλεσε και η προσέγγιση των ανήλικων Ρομά, από την Μη Κερδοσκοπική Οργάνωση ΑΡΣΙΣ, με στόχο την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών και των ψυχοκοινωνικών αναγκών παιδιών που ζουν και εργάζονται στο δρόμο και δεν έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση. Η συγκεκριμένη δράση έλαβε χώρα για 2 μήνες και τελικά σταμάτησε, καθώς κρίθηκε επισφαλής τόσο για τους συνεργάτες της ΑΡΣΙΣ, όσο και για τα ίδια τα παιδιά που βρίσκονταν υπό την επιστασία ενηλίκων αγνώστων στοιχείων.

4.3.3 Ποιοτικοί δείκτες και επιπτώσεις των Πράξεων

Για την εκτίμηση των ποιοτικών δεικτών και τη μέτρηση των επιπτώσεων των Πράξεων, αξιοποιήθηκαν στοιχεία που προκύπτουν τόσο από πρωτογενή, όσο και από δευτερογενή στοιχεία. Πιο συγκεκριμένα, λήφθηκαν υπόψη στοιχεία:

- ✓ που πηγάζουν από τις εκροές των επιμέρους δράσεων που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο των υπό αξιολόγηση Πράξεων,
- ✓ πρωτογενή στοιχεία από τις ποσοτικές έρευνες σε μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε δράσεις που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο υλοποίησης του Προγράμματος,
- ✓ πρωτογενή στοιχεία από την ποσοτική έρευνα στους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν σε επιμορφώσεις που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο των Πράξεων,
- ✓ πρωτογενή στοιχεία από την ποιοτική έρευνα σε Διευθυντές των σχολείων παρέμβασης,
- ✓ πρωτογενή στοιχεία από την ποιοτική έρευνα σε ειδικό κοινό που εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα με το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά», στις περιοχές εφαρμογής του καθώς και
- ✓ δευτερογενή στοιχεία από μελέτες / έρευνες.

Ένας από τους στόχους των πρωτογενών ερευνών ήταν να διερευνηθεί το βαθμό ικανοποίησης των πληθυσμών στόχου (εκπαιδευτικοί, μαθητές Ρομά, Διευθυντές σχολείων παρέμβασης και λοιποί εμπλεκόμενοι) από τις υλοποιούμενες δράσεις, το βαθμό κάλυψης των αναγκών τους, καθώς και τη συμβολή αλλά και τις επιπτώσεις της εφαρμογής των επιμέρους παρεμβάσεων στην ενίσχυση της σχολικής ένταξης των παιδιών Ρομά και στην πάταξη της σχολικής διαρροής.

Δεδομένου ότι, όπως έχει ήδη αναφερθεί, δεν υπήρχε σαφές πλαίσιο ούτε για τις τιμές εκκίνησης ούτε για τα αναμενόμενα ποσοτικά αποτελέσματα, σε συνδυασμό με την ανυπαρξία μιας ex ante αξιολόγησης των Πράξεων, η οποία τουλάχιστον θα κατέγραφε το αφετηριακό σημείο του Προγράμματος, υπήρξε σημαντική δυσκολία από την πλευρά της αξιολόγησης, όσον αφορά στην αποτίμηση των αποτελεσμάτων τους, ενώ η αποτίμηση των επιπτώσεών τους σε γενικό επίπεδο δεν είναι εφικτή. Ακόμη, είναι προφανές, ότι για να διαπιστώσει κανείς τις γενικές επιπτώσεις των Πράξεων, απαιτείται η ύπαρξη ενός ολοκληρωμένου μηχανισμού διακριτής δομής παρακολούθησης των αποτελεσμάτων της εφαρμογής τους.

Από την άλλη μεριά, όπως προέκυψε από τους δείκτες αποτελεσμάτων της παρούσας αξιολόγησης, το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» παρενέβει κατά την τετραετία 2010-2014 σε ένα μέρος του μαθητικού πληθυσμού Ρομά και όχι στην ολότητά του. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους δείκτες αποτελεσμάτων της παρούσας αξιολόγησης, το 39,9% του μαθητικού πληθυσμού Ρομά της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας και το 21,8% εκείνου που διαμένει στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, συμμετείχε σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού στόχου κατά την τελευταία τετραετία εφαρμογής του. Έτσι, οι επιπτώσεις των Πράξεων, μπορούν να αποτιμηθούν μόνο με άξονα το συγκεκριμένο πληθυσμό από την ομάδα-στόχο, ο οποίος επωφελήθηκε μέσα από τις παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος.

Για τη μέτρηση των επιπτώσεων της Πράξης, ο Σύμβουλος Αξιολόγησης διαμόρφωσε τους ακόλουθους ποιοτικούς δείκτες που παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

1	Βαθμός ενσωμάτωσης των βασικών αρχών του Προγράμματος στην εφαρμογή των δράσεων παρέμβασης
2	Βαθμός ανταπόκρισης των δράσεων στις ανάγκες και στόχους του Προγράμματος
3	Βαθμός συμμετοχής μαθητικού πληθυσμού
4	Βαθμός ανταπόκρισης των παρεμβάσεων στις ανάγκες των ομάδων στόχου
5	Βαθμός ικανοποίησης των επιμορφωμένων και ενδυνάμωσής τους με επιμορφωτικά προγράμματα
6	Βαθμός βελτίωσης των δεξιοτήτων του ωφελούμενου πληθυσμού
7	Βαθμός συμβολής των Πράξεων στη διαδικασία εκπαιδευτικής ένταξης μαθητών Ρομά και της καταπολέμησης του φαινομένου της σχολικής διαρροής.
8	Επάρκεια και αποτελεσματικότητα ψυχοκοινωνικής στήριξης των ωφελούμενων και των οικογενειών τους
9	Καινοτομίες και διάχυση καλών πρακτικών που παρήχθησαν, μεταξύ των εμπλεκόμενων συμμετεχόντων

Βάσει των διαθέσιμων στοιχείων, προκύπτουν τα ακόλουθα:

1. Βαθμός ενσωμάτωσης των βασικών αρχών του Προγράμματος στην εφαρμογή των δράσεων παρέμβασης

Οι δράσεις παρέμβασης, ήταν σε πλήρη αντιστοιχία με τις βασικές αρχές του προγράμματος.

2. Βαθμός ανταπόκρισης των δράσεων στις ανάγκες και στόχους του Προγράμματος

Ο συγκεκριμένος δείκτης, μόνο σε επίπεδο εκρών μπορεί να απαντηθεί, εάν αυτές θεωρηθούν στόχοι., δεν υπήρχαν προσδιορισμένες ανάγκες, με ποιοτικούς και ποσοτικούς

όρους .Βάσει λοιπόν των εκροών που δημιουργήθηκαν μέσω της υλοποίησης των δράσεων των Πράξεων, ο βαθμός ανταπόκρισης, με εξαίρεση τους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Πράξης με MIS 303169 και το μέσο ετήσιο αριθμό μαθητών που συμμετείχαν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης της Πράξης με MIS 303167, υπερβαίνει το 100%, όπως φαίνεται και στις σχετικές Ενότητες 4.1.2.1 και 4.1.2.2 της παρούσας έκθεσης, στις οποίες γίνεται αναλυτική παρουσίαση των εκροών των Πράξεων. Ωστόσο, επειδή αφενός οι δείκτες εκροών τους ήταν ελάχιστοι και αφετέρου δεν υπήρχαν προσδιορισμένες ανάγκες, με ποιοτικούς και ποσοτικούς όρους, ο βαθμός ανταπόκρισης των δράσεων στις ανάγκες και στόχους του Προγράμματος, δεν μπορεί να προσδιοριστεί.

3. Βαθμός συμμετοχής μαθητικού πληθυσμού

Όπως προκύπτει από τους δείκτες αποτελεσμάτων, την περίοδο 2010-2014, το 39,9% του μαθητικού πληθυσμού Ρομά της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας και το 21,8% εκείνου που διαμένει στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, συμμετείχε σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού στόχου κατά την τελευταία τετραετία εφαρμογής. Συνολικά, το 35,5% του μαθητικού πληθυσμού Ρομά, που διαμένει στις περιοχές παρέμβασης του Προγράμματος, συμμετείχε σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας σε σχέση με το σύνολο του πληθυσμού στόχου.

4. Βαθμός ανταπόκρισης των προγραμμάτων στις ανάγκες των ομάδων στόχου

Ο δείκτης δεν μπορεί να υπολογιστεί ποσοτικά, δεδομένου ότι στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος, δεν υπήρχε σαφής καταγραφή των αναγκών του πληθυσμού της ομάδας – στόχου, ούτε ex ante αξιολόγηση, η οποία θα κατέγραφε το αφετηριακό σημείο του. Ωστόσο, όπως προκύπτει από την έρευνα σε εκπαιδευτικούς και Διευθυντές των σχολείων παρέμβασης, οι επιμορφώσεις που έγιναν ανταποκρίθηκαν σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό στις ανάγκες της εκπαιδευτικής κοινότητας, προκειμένου αυτή να μπορεί να διαχειριστεί με καλύτερο τρόπο τα γνωστικά, γλωσσικά και συμπεριφορικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές Ρομά.

Όσον αφορά στις παρεμβάσεις ενισχυτικής διδασκαλίας και ενδοσχολικών και εξωσχολικών δραστηριοτήτων, που έγιναν στους μαθητές, αυτές επιτάχυναν την ένταξη και την κοινωνικοποίηση των μαθητών Ρομά, ενίσχυσαν την επίδοσή τους, καταπολέμησαν σε μεγάλο βαθμό τα αίτια της διαλείπουσας φοίτησης και συνέβαλαν στην κάλυψη των γνωστικών τους και γλωσσικών τους ελλειμμάτων.

Τέλος, οι παρεμβάσεις ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, συνέβαλαν στην εμπύχωση των παιδιών Ρομά και των οικογενειών τους, έλυσαν μεγάλο μέρος των αστικοδημοτικών εκκρεμοτήτων, ευαισθητοποίησαν τους γονείς σχετικά με την αξία της εκπαίδευσης και βελτίωσαν τις κοινωνικές δεξιότητες των ιδίων και των παιδιών τους.

5. Βαθμός ικανοποίησης των επιμορφωμένων και ενδυνάμωσής τους με επιμορφωτικά προγράμματα

Σύμφωνα με την ποσοτική έρευνα που διενεργήθηκε στους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων (πάνω από 9 στους 10), δηλώνουν πολύ και αρκετά ικανοποιημένοι από το περιεχόμενο των επιμορφωτικών προγραμμάτων που παρακολούθησαν. Παράλληλα, πάνω από 7 στους 10, είναι ικανοποιημένοι με την οργάνωσή τους, τα ερεθίσματα που τους έδιναν οι επιμορφωτές για περαιτέρω συζήτηση και προβληματισμό, την υποστήριξη που τους παρείχαν, τη διάρκεια των επιμορφωτικών προγραμμάτων και τον αριθμό των συμμετεχόντων σε αυτά, από την υποστήριξη που είχαν από τους επιμορφωτές σε θέματα που αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τους (παιδαγωγικά, μεθοδολογικά, κλπ.) σε παιδιά Ρομά και από το επιμορφωτικό υλικό που τους παρασχέθηκε.

6. Βαθμός βελτίωσης των δεξιοτήτων του ωφελούμενου πληθυσμού

Σε ότι αφορά στους εκπαιδευτικούς, σύμφωνα με την ποσοτική έρευνα που διενεργήθηκε προκύπτει ότι, πάνω από 7 στους 10 θεωρούν ότι, οι επιμορφώσεις που παρακολούθησαν τους βοήθησαν στον εμπλουτισμό των διδακτικών τους πρακτικών, μέσα από γνώσεις και δεξιότητες που απέκτησαν, οι οποίες συμβάλουν στην καλύτερη διαχείριση του εκπαιδευτικού τους έργου και στο να κατανοήσουν και να διαχειριστούν καλύτερα τις συνθήκες μέσα στις τάξεις τους. Παράλληλα, ίδιος περίπου αριθμός εκπαιδευτικών δηλώνει ότι τα επιμορφωτικά σεμινάρια που παρακολούθησαν τους βοήθησαν στην καθημερινή διδακτική τους πράξη, στην ανάπτυξη βιωματικών δράσεων με τους μαθητές τους και ότι η εμπειρία από αυτά επηρέασε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τους μαθητές Ρομικής καταγωγής. Τέλος, ένα ποσοστό της τάξης του 63,4%, δηλώνει ότι τα επιμορφωτικά σεμινάρια που παρακολούθησαν εμπειρείχαν καινοτόμες πρακτικές που μπορούν να τις εφαρμόσουν στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Σε ότι τους μαθητές Ρομά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, από τα αποτελέσματα της έρευνας σε αυτόν τον πληθυσμό, προκύπτει ότι, οι 8 περίπου στους 10 αναφέρουν ότι βοηθήθηκαν πάρα πολύ και αρκετά, στο να μιλάνε καλύτερα την ελληνική γλώσσα, να αγαπήσουν περισσότερο το σχολείο, να καταλαβαίνουν καλύτερα το δάσκαλό τους και να

καταλαβαίνουν καλύτερα την ελληνική γλώσσα. Επίσης πάνω από 7 στους 10 μαθητές ανέφεραν ότι βοηθήθηκαν στο να παρακολουθούν καλύτερα τα μαθήματα της τάξης τους και να γίνουν καλύτεροι μαθητές.

Τέλος, πάνω από τους 7 στους 10 μαθητές Ρομά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υποστηρίζουν ότι, βοηθήθηκαν πολύ και αρκετά στο να παρακολουθούν καλύτερα τα μαθήματα της τάξης τους και στο να καλύψουν τις ελλείψεις τους στα μαθήματα του σχολείου. Πάνω από 6 στους 10 επίσης, ανέφεραν ότι βοηθήθηκαν στη μετάβασή τους στην επόμενη τάξη και στο να καλύψουν τις ελλείψεις τους στην ελληνική γλώσσα.

7. Βαθμός συμβολής των Πράξεων στη διαδικασία εκπαιδευτικής ένταξης μαθητών Ρομά και της καταπολέμησης του φαινομένου της σχολικής διαρροής.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της ποσοτικής έρευνας στους εκπαιδευτικούς, πάνω από 7 στους 10, θεωρεί ότι το Πρόγραμμα βοήθησε στην αρμονική ένταξη των παιδιών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα και την ευρύτερη κοινωνία, στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης των παιδιών ρόμικης καταγωγής, στην ενημέρωση και στην ευαισθητοποίηση των Ρομά γονέων, προκειμένου αυτοί με τη σειρά τους να διευκολύνουν και να υποστηρίξουν την εγγραφή και την παραμονή των παιδιών τους στο σχολείο και στην αύξηση των εγγραφών των μαθητών Ρομά στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Επίσης, πάνω από 6 στους 10 θεωρούν ότι το Πρόγραμμα βελτίωσε τις συνθήκες αποδοχής των παιδιών ρόμικης καταγωγής από τη διοίκηση της εκπαίδευσης, συνέβαλε στην υποστήριξη των οικογενειών Ρομά για να ενισχύσουν τη σχολική επίδοση των παιδιών τους και στη μείωση της σχολικής διαρροής κατά τα πρώτα χρόνια φοίτησης στο σχολείο των μαθητών Ρομά, στην καλύτερη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από τα παιδιά ρόμικης καταγωγής και στην αρμονική ένταξη των παιδιών ρόμικης καταγωγής στην τοπική αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία. Σημαντικό είναι και το ποσοστό, (άνω του 50%), όσων αναφέρουν ότι το Πρόγραμμα βοήθησε στην αύξηση του αριθμού των παιδιών ρόμικης καταγωγής που ολοκληρώνουν την Υποχρεωτική Εκπαίδευση και βελτίωσε τις συνθήκες αποδοχής των παιδιών ρόμικης καταγωγής από την τοπική αυτοδιοίκηση. Τέλος, η πλειοψηφία των ερωτώμενων δεν πιστεύει στη συμβολή του Προγράμματος όσον αφορά στην αύξηση του αριθμού των μαθητών Ρομά που μεταβαίνουν από την Πρωτοβάθμια στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και στην αύξηση των εγγραφών των μαθητών Ρομά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Παράλληλα, από την ημιποιοτική έρευνα στους Διευθυντές των σχολικών μονάδων παρέμβασης, προκύπτει ότι το 42,8% αυτών ανέφερε ότι το Πρόγραμμα συνέβαλε έστω και λίγο στην αύξηση των εγγραφών στο Νηπιαγωγείο. Πάνω από 5 στους 10 επίσης,

αναγνωρίζουν τη συμβολή του Προγράμματος στην αύξηση των εγγραφών των παιδιών Ρομά στην Α΄ Δημοτικού, αλλά και στο Γυμνάσιο, καθώς επίσης και στη βελτίωση της τακτικότητας της παρακολούθησης στο Δημοτικό και στην αποφοίτησή τους από αυτό. Όσον αφορά στη συμβολή του Προγράμματος στη φοίτηση των παιδιών Ρομά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι απόψεις των Διευθυντών είναι πιο μετριοπαθείς. Μόνο το 36,6%, αναφέρει ότι το Πρόγραμμα συνέβαλε, έστω και λίγο στην αύξηση των μαθητών που παρακολουθούν τις τάξεις του Γυμνασίου, ενώ λιγότεροι, της τάξης του 26,5%, είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι το πρόγραμμα συνέβαλε στο να αυξηθεί ο αριθμός των παιδιών που αποφοιτούν από αυτό. Σε ότι αφορά στην αύξηση του αριθμού των μαθητών Ρομά που συνεχίζουν τη φοίτησή τους στο Λύκειο, μόνο το 20,4% των Διευθυντών αναγνωρίζει τη συμβολή του Προγράμματος προς αυτή την κατεύθυνση.

Τέλος σύμφωνα με τα ευρήματα της ποιοτικής έρευνας στο ειδικό κοινό, η συμβολή του Προγράμματος προς την κατεύθυνση της εκπαιδευτικής ένταξης των μαθητών Ρομά και της καταπολέμησης του φαινομένου της σχολικής διαρροής, κρίνεται ως θετική, ενώ αξίζει να σημειωθεί η αναφορά τους σχετικά με την συνέπεια και τη σοβαρότητα, που επέδειξε ο Δικαιούχος των Πράξεων, στην υλοποίηση των παρεμβάσεων.

8. Επάρκεια και αποτελεσματικότητα ψυχοκοινωνικής στήριξης των ωφελούμενων και των οικογενειών τους

Σύμφωνα με τα ευρήματα της ποσοτικής έρευνας στους εκπαιδευτικούς, το 93,5% αυτών υποστηρίζουν ότι οι δράσεις ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των παιδιών Ρομά, συνέβαλαν στην εκπαιδευτική ένταξη τους. Αναφέρουν ότι, αυτές βελτίωσαν την κοινωνικοσυναισθηματική συμπεριφορά και την αυτοεικόνα των μαθητών και σε μερικές περιπτώσεις τη στάση των γονέων Ρομά απέναντι στο σχολείο. Συνέβαλαν επίσης, στην επίλυση πολλών ενδοοικογενειακών και σχολικών προβλημάτων, στην κατανόηση της ψυχοσύνθεσης και της κουλτούρας των παιδιών Ρομά από το εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς και στην μείωση της σχολικής διαρροής και της διαλείπουσας φοίτησης. Στις παρατηρήσεις τους, για τις δράσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης, οι ερωτώμενοι εκπαιδευτικοί, αναφέρονται στο γεγονός ότι αυτές ήταν λίγες, ενώ κάποιοι σημειώνουν την ελλιπή συμμετοχή σε αυτές γονέων Ρομά.

Παράλληλα, σύμφωνα με την ημιποιοτική έρευνα στους Διευθυντές των σχολείων παρέμβασης, η δράση ψυχοκοινωνικής στήριξης, αναδεικνύεται ως μια από τις πιο πετυχημένες παρεμβάσεις, του Προγράμματος.

Τέλος, σύμφωνα με τα ευρήματα της ποιοτικής έρευνας σε ειδικό κοινό, η ψυχοκοινωνική υποστήριξη αποτέλεσε τον βασικό πυλώνα, για την επιτυχή υλοποίηση των επιμέρους παρεμβάσεων του Προγράμματος. Η μεγαλύτερη κατάκτηση της παρέμβασης αυτής, ήταν η διαμόρφωση σχέσεων εμπιστοσύνης, μεταξύ Ρομά και των στελεχών του Προγράμματος, αλλά και το «άνοιγμα» των κοινοτήτων προς τον «έξω κόσμο», δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις εκείνες, προκειμένου να αρχίσουν να εντάσσονται στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

9. Καινοτομίες και διάχυση καλών πρακτικών που παρήχθησαν, μεταξύ των εμπλεκόμενων συμμετεχόντων

Σε ότι αφορά τις καινοτομίες, το πρόγραμμα έχει να επιδείξει, δύο βασικές μέσα στην εξεταζόμενη τετραετία. Η πρώτη αφορά στην παράλληλη διδασκαλία, η οποία, αν και πιλοτική, ωστόσο στέφθηκε με επιτυχία, δεδομένου ότι προσέφερε εξατομικευμένη διδασκαλία, χωρίς να απομονώνει τα παιδιά από την τάξη τους και λειτουργώντας υποβοηθητικά προς τα παιδιά όλης της τάξης (Ρομά και μη Ρομά). Επιπρόσθετα, η συνεργασία των δύο εκπαιδευτικών μέσα στην ίδια τάξη έμαθε στους εκπαιδευτικούς, πώς να διαφοροποιούν το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και να αναπτύσσουν διαφοροποιημένες διδακτικές πρακτικές και τους τροφοδότησε με γνώσεις και δεξιότητες, κάτι που σε άλλη περίπτωση, θα ήταν αδύνατον να αποκτήσουν.

Η δεύτερη καινοτομία, αφορά στις επιμορφωτικές προσεγγίσεις που ακολουθήθηκαν στην εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, οι οποίες βασίστηκαν στο τρίπτυχο, «διερευνώ – τροποποιώ – αλλάζω», με έμφαση στην διαδικασία της καθοδήγησης «mentoring» από εξειδικευμένα στο αντικείμενο μέλη Δ.Ε.Π, όσον αφορά στον τρόπο αυτοαξιολόγησης και διαφοροποίησης της διδακτικής πρακτικής, προκειμένου αυτή να συνάδει με τις ανάγκες των μαθητών.

Σε ότι όμως αφορά στη διάχυση των καλών πρακτικών, έγιναν 10 ημερίδες, για την παρουσίαση τους, με στόχο την διάχυση των αποτελεσμάτων τους στην εκπαιδευτική κοινότητα.

Για την εκτίμηση των επιπτώσεων των Πράξεων, έχουν διαμορφωθεί οι δείκτες του πίνακα που ακολουθεί, οι οποίοι λαμβάνουν υπόψη τους ποιοτικούς δείκτες, όπως αυτοί αναλύθηκαν παραπάνω, καθώς και το γενικότερο πλαίσιο υλοποίησης του Προγράμματος.

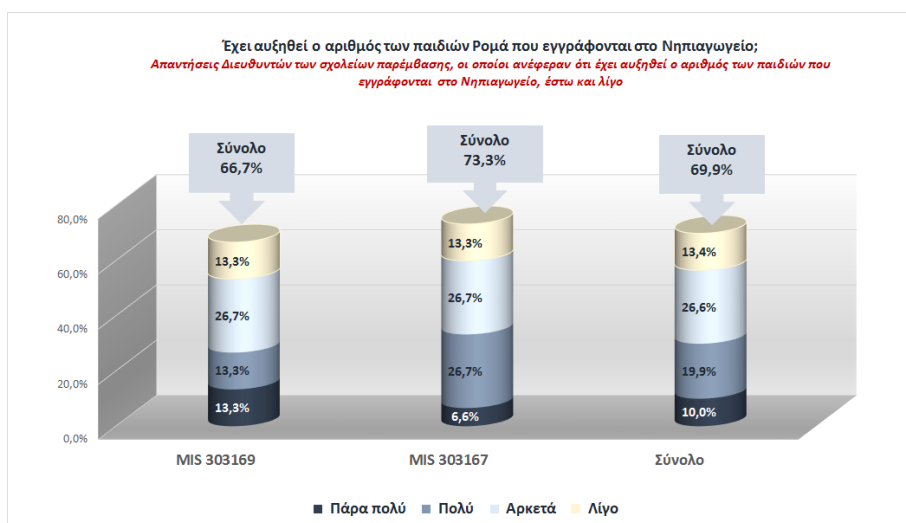
A/A	Δείκτες Επιπτώσεων
1	Ενίσχυση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στην προσχολική αγωγή
2	Ενίσχυση της παραμονής των μαθητών Ρομά καθ' όλη την διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης
3	Επίπτωση στην κατανόηση της διαφορετικότητας εντός του σχολικού περιβάλλοντος

Οι δείκτες επιπτώσεων, λειτούργησαν ως βάση για να αποδοθεί η έμμεση ή άμεση συμβολή των υπό αξιολόγηση Πράξεων, στις γεωγραφικές περιοχές εφαρμογής τους, σε μία σειρά από ζητήματα, χωρίς όμως να είναι εφικτό να διαπιστωθεί η ποσοτική τους διάσταση, για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω.

1. Ενίσχυση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στην προσχολική αγωγή

Το Πρόγραμμα προσπάθησε να ενισχύσει την πρόσβαση των παιδιών Ρομά στην προσχολική αγωγή μέσα από δράσεις ευαισθητοποίησης των γονιών Ρομά για την παιδαγωγική αξία του Νηπιαγωγείου, παρεμβάσεις στους οικισμούς για τον εντοπισμό παιδιών προσχολικής ηλικίας, τα οποία δεν φοιτούσαν στο σχολείο, μέσα από τη διαδικασία χαρτογράφησης του πληθυσμού των οικισμών παρέμβασης, αλλά και των νηπιαγωγείων και παιδικών σταθμών και μέσα από την τακτική παρακολούθηση της φοίτησης των παιδιών, ιδιαίτερα εκείνων που παρουσίαζαν στοιχεία διαλείπουσας φοίτησης. Όπως φαίνεται και στο ακόλουθο γράφημα, σε όλες τις περιοχές παρέμβασης, η συμβολή του Προγράμματος προς την κατεύθυνση της αύξησης των εγγραφών των παιδιών της ομάδας στόχου, στο Νηπιαγωγείο, κρίνεται θετική από τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων παρέμβασης. Πιο συγκεκριμένα, στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας (MIS 303169) το 66,7% των ερωτώμενων Διευθυντών που εξέφρασαν την άποψή τους στη συγκεκριμένη ερώτηση, υποστηρίζει ότι το Πρόγραμμα συνέβαλε έστω και λίγο στην αύξηση του αριθμού των παιδιών Ρομά που εγγράφονται στο Νηπιαγωγείο. Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης (MIS 303167),

το ποσοστό, όσων έχουν την ίδια άποψη, αυξάνεται στο 73,3%. Στο σύνολο των περιοχών παρέμβασης των δύο Πράξεων, φαίνεται πως το 69,9% των ερωτώμενων Διευθυντών θεωρούν

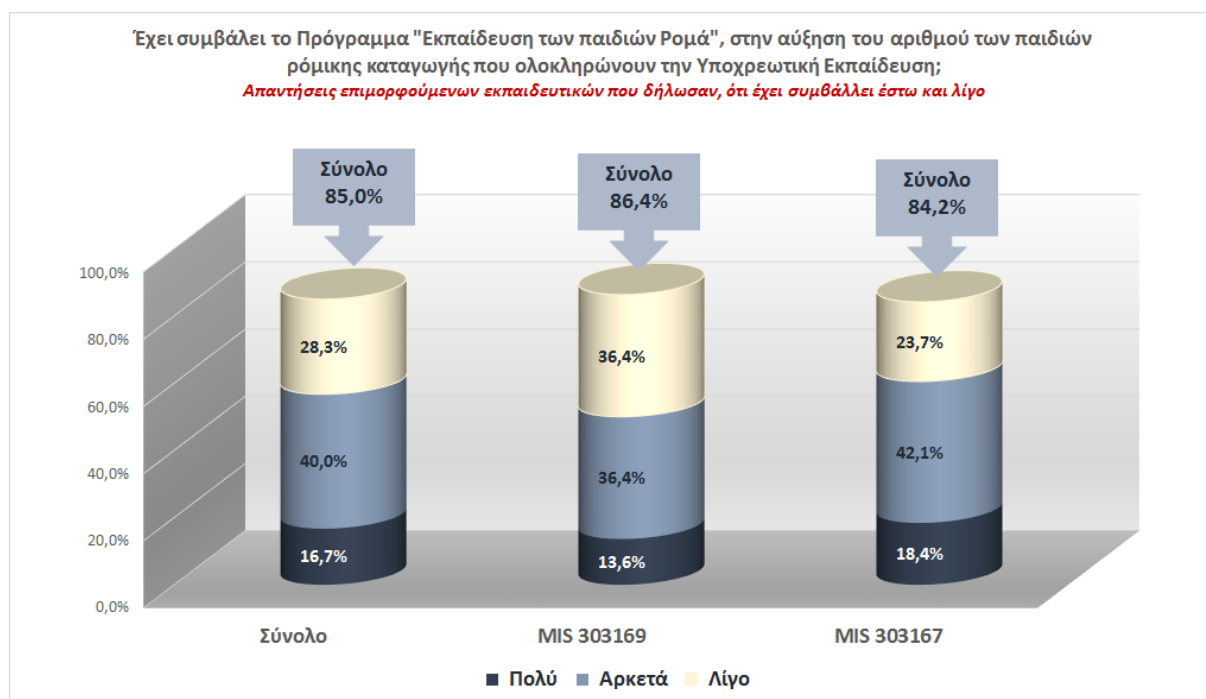

ότι το Πρόγραμμα συνέβαλε έστω και λίγο προς την επίτευξη αυτού του στόχου.

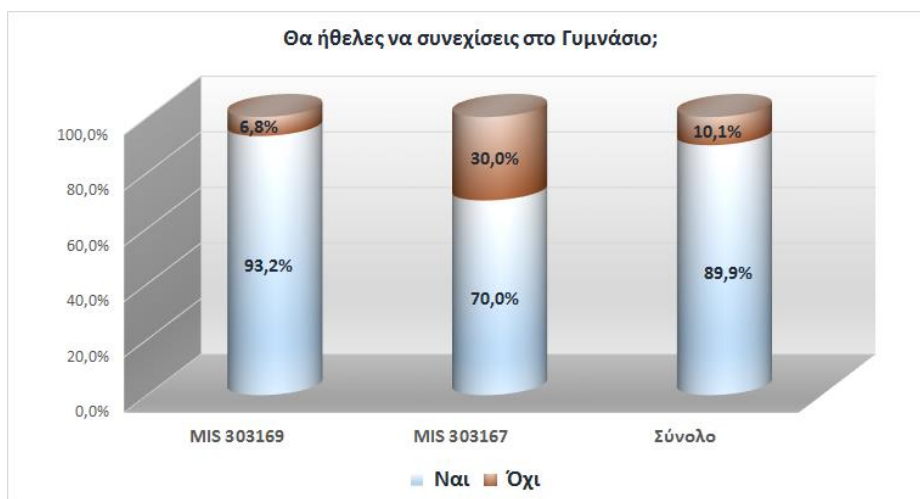
Συμπερασματικά, οι επιπτώσεις του Προγράμματος προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της πρόσβασης στην προσχολική αγωγή των παιδιών Ρομά, κρίνονται θετικές, ενώ όπως επισημαίνεται από τους ερωτώμενους χρειάζεται συνεχής προσπάθεια για την εδραίωση αυτών των αποτελεσμάτων.

2. Ενίσχυση της παραμονής των μαθητών Ρομά καθ' όλη την διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης

Το Πρόγραμμα προσπάθησε να ενισχύσει την παραμονή των μαθητών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα, μέσα από την παρακολούθηση και την ενίσχυση της τακτικότητας της φοίτησης, την ενισχυτική διδασκαλία και τις ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις, καθώς και τις παρεμβάσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης. Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της έρευνας στους εκπαιδευτικούς, σημαντικό είναι το ποσοστό (85,0%) εκείνων, που δηλώνουν ότι το Πρόγραμμα είχε επιπτώσεις, έστω και σε μικρό βαθμό, στην αύξηση του αριθμού των μαθητών Ρομά που ολοκληρώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση, όπως φαίνεται και στο γράφημα που ακολουθεί.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την έρευνα στους μαθητές Ρομά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που συμμετείχαν σε δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος, αυτοί δηλώνουν, σε ποσοστό της τάξης του 89,9%, ότι θα ήθελαν να συνεχίσουν τη φοίτησή τους στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα, δηλαδή στο Γυμνάσιο.

Από την άλλη πλευρά, 1 στους 4 Διευθυντές των σχολείων παρέμβασης, αναφέρει ότι ο αριθμός των μαθητών Ρομά που αποφοιτούν από το Γυμνάσιο και συνεπώς ολοκληρώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση, έχει αυξηθεί, έστω και λίγο, λόγω των παρεμβάσεων του Προγράμματος, με το 67,3% αυτών όμως να μην απαντά στη συγκεκριμένη ερώτηση, δηλώνοντας ότι δεν γνωρίζουν.

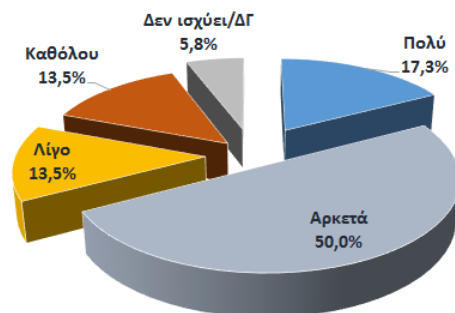
Από τα προαναφερόμενα είναι προφανές ότι το Πρόγραμμα συνέβαλε, έστω και λίγο, στην αύξηση του αριθμού των παιδιών Ρομά που ολοκληρώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση.

3. Επίπτωση στην κατανόηση της διαφορετικότητας εντός του σχολικού περιβάλλοντος

Το Πρόγραμμα προσπάθησε να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση μέσω της διοργάνωσης επιμορφώσεων στους εκπαιδευτικούς των περιοχών παρέμβασης σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και μέσω της διοργάνωσης ενδοσχολικών και εξωσχολικών παρεμβάσεων, που προάγουν την αρμονική συνύπαρξη και συμβάλλουν στην καταπολέμηση του κοινωνικού ρατσισμού.

Σε ότι αφορά στις επιμορφώσεις αυτές, όπως έχει ήδη αναφερθεί, έγιναν σε ένα τμήμα του πληθυσμού της εκπαιδευτικής κοινότητας και πιο συγκεκριμένα σε 2.138 εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και 740 της δευτεροβάθμιας. Βάσει των ευρημάτων της έρευνας που διεξήχθη σε αυτή την κατηγορία κοινού, το 67,3% αναφέρει ότι οι επιμορφώσεις επηρέασαν, σε σημαντικό βαθμό, τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τους μαθητές Ρομά, εντός του σχολικού περιβάλλοντος. Επίσης, από τα ευρήματα των ερευνών πεδίου προέκυψε

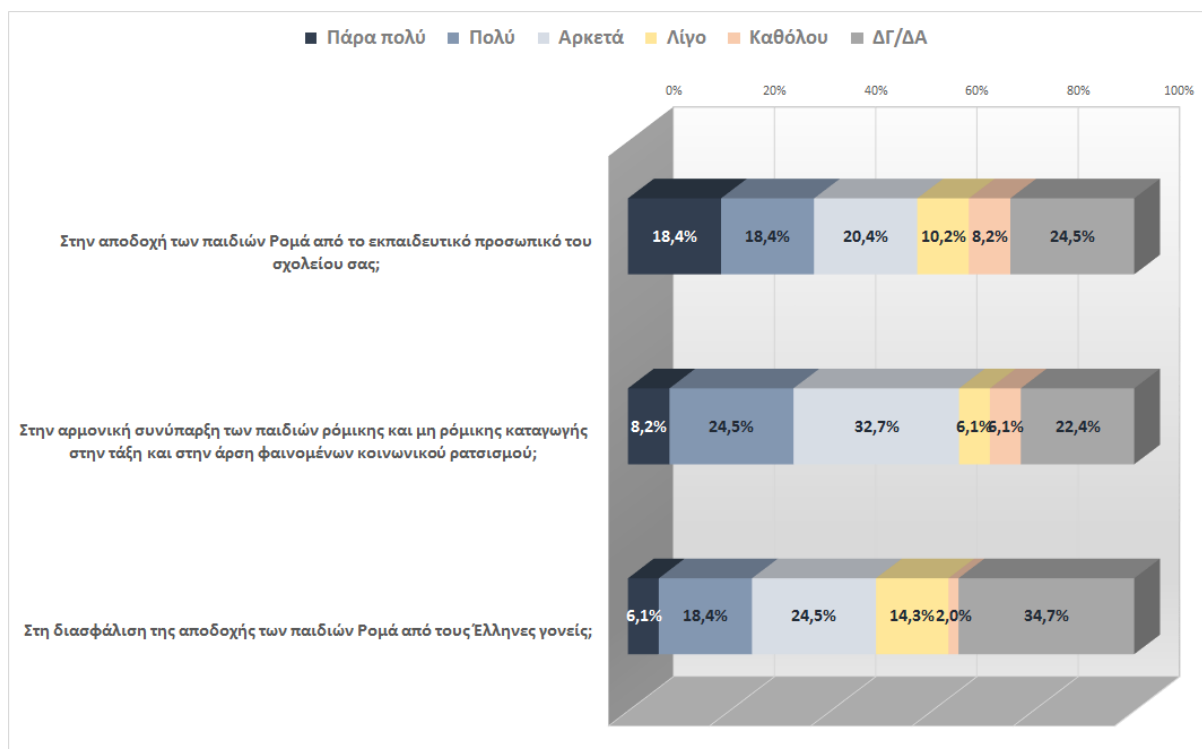
Η εμπειρία σας από την επιμόρφωση επηρέασε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζετε τους μαθητές Ρομικής καταγωγής;

ότι, σε κάποιες περιπτώσεις, οι επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί λειτούργησαν πολλαπλασιαστικά στις κοινότητές τους, όσον αφορά τη διάδοση πολιτισμικών ιδεών, οι οποίες βασίζονται στην κατανόηση της διαφορετικότητας.

Σε ότι αφορά στις ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν με τη συμβολή καλλιτεχνών, αυτές είχαν σημαντικά αποτελέσματα στα σχολεία παρέμβασης που διενεργήθηκαν, δεδομένου ότι, συνέβαλαν στην αρμονική συνύπαρξη Ρομά και μη Ρομά μαθητών μέσα στο σχολικό περιβάλλον και αποτέλεσαν τις βασικές παρεμβάσεις προς την κατεύθυνση της κατανόησης της διαφορετικότητας.

Σύμφωνα με τους Διευθυντές των σχολείων παρέμβασης και τα ευρήματα της έρευνας σε αυτή την κατηγορία, το 67,4% αυτών αναφέρει πως το Πρόγραμμα συνέβαλε στην αποδοχή των παιδιών Ρομά από το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου τους. Ένα ποσοστό της τάξης του 71,5%, υποστηρίζει ότι βοήθησε στην αρμονική συνύπαρξη των παιδιών ρόμικης και μη καταγωγής στην τάξη και στην άρση φαινομένων κοινωνικού ρατσισμού, ενώ το 63,3% πιστεύει ότι οι παρεμβάσεις που αναπτύχθηκαν οδήγησαν στη διασφάλιση της αποδοχής των παιδιών Ρομά από τους γονείς των άλλων παιδιών, όπως φαίνεται και στο σχήμα που ακολουθεί.

Συμπερασματικά, το Πρόγραμμα είχε θετικές επιπτώσεις στην κατανόηση της διαφορετικότητας εντός σχολικού περιβάλλοντος, επηρεάζοντας τόσο τους εκπαιδευτικούς, όσο και μαθητές και γονείς μη Ρομά, συμβάλλοντας έτσι στην αρμονική τους συνύπαρξη.

Συμπερασματικά:

- ☞ Ο βαθμός συμμετοχής του μαθηματικού πληθυσμού, στις δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος ανέρχεται στο 35,5% του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού στόχου.
- ☞ Όσον αφορά στην ενίσχυση της ένταξης και στην υποστήριξη της τακτικότητας της φοίτησης οι επιπτώσεις του Προγράμματος ήταν θετικές, σύμφωνα με τα ευρήματα των ερευνών. Οι παρεμβάσεις που έγιναν κατάφεραν να αυξήσουν, συνολικά, τον αριθμό των μαθητών που εγγράφονται και φοιτούν σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, παρότι τα μεγαλύτερα αποτελέσματα παρουσιάζονται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
- ☞ Σε ότι αφορά στην ενίσχυση της παραμονής των μαθητών Ρομά καθ' όλη την διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, το Πρόγραμμα κατάφερε να ενισχύσει την παραμονή των μαθητών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα, μέσα από την παρακολούθηση και την ενίσχυση της τακτικότητας της φοίτησης, την ενισχυτική διδασκαλία και τις ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις, καθώς και τις παρεμβάσεις ψυχοκοινωνικής στήριξης.
- ☞ Οι επιμορφώσεις που διενεργήθηκαν, άφησαν πολύ θετικές εντυπώσεις στη συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων, οι οποίοι δηλώνουν ότι έμειναν πολύ και αρκετά ικανοποιημένοι από το περιεχόμενο των επιμορφωτικών προγραμμάτων που παρακολούθησαν και την οργάνωσή τους. Ένα μεγάλο δε ποσοστό αυτών, κάνει ειδική μνεία για τις καινοτόμες πρακτικές που εμπειρεύσαν οι επιμορφώσεις.
- ☞ Οι δράσεις ψυχοκοινωνικής υποστήριξης του Προγράμματος, συνέβαλαν στη βελτίωση της κοινωνικοσυναισθηματικής συμπεριφοράς και της αυτοεικόνας των μαθητών Ρομά, ενώ σε μερικές περιπτώσεις βελτιώθηκε και η στάση των γονέων Ρομά απέναντι στο σχολείο. Συνέβαλαν επίσης, στην επίλυση πολλών ενδοοικογενειακών και σχολικών προβλημάτων, στην κατανόηση της ψυχοσύνθεσης και της κουλτούρας των παιδιών Ρομά από το εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς και στην μείωση της σχολικής διαρροής και της διαλείπουσας φοίτησης. Σύμφωνα με τα ευρήματα των ερευνών πεδίου, η ψυχοκοινωνική υποστήριξη αποτέλεσε τον βασικό πυλώνα, για την επιτυχή υλοποίηση των επιμέρους παρεμβάσεων όλου του Προγράμματος. Η μεγαλύτερη κατάκτηση της παρέμβασης αυτής, ήταν η διαμόρφωση σχέσεων εμπιστοσύνης, μεταξύ Ρομά και των στελεχών του Προγράμματος, αλλά και το «άνοιγμα» των κοινοτήτων προς τον «έξω κόσμο», δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις εκείνες, προκειμένου να αρχίσουν να εντάσσονται στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.
- ☞ Όπως προκύπτει από τα ευρήματα των ερευνών πεδίου, η απουσία μόνιμου μηχανισμού στήριξης, καθιστά, τα παραπάνω αποτελέσματα βραχυπρόθεσμα.

5 Συμπεράσματα και Προτάσεις αναφορικά με την υλοποίηση των Πράξεων «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» με MIS 303169 και 303167 την περίοδο 2010-2014

Ο πληθυσμός των Ρομά στην Ελλάδα σύμφωνα με εκτίμηση του δικτύου ROM ανέρχεται περίπου στα 250.000 με 300.000 άτομα. Οι Ρομά ζουν σε κοινότητες, οι οποίες εντοπίζονται σε αρκετές περιπτώσεις εντός των ορίων των αστικών περιοχών, σε απομονωμένες και «γκετοποιημένες» συχνά περιοχές και έχουν είτε την μορφή των οικισμών, είτε των καταυλισμών. Βασικό στοιχείο των κοινοτήτων Ρομά, είναι η διαφοροποίηση των χαρακτηριστικών τους ανά περιοχή διαμονής, κάτι που σχετίζεται και με την ύπαρξη υποομάδων (π.χ. παραδοσιακοί-προοδευτικοί, ελληνόφωνοι-ρουμανόφωνοι, χριστιανοί - μουσουλμάνοι), την διαφοροποιημένη πολιτισμική τους ταύτιση (π.χ. Ρομά, γύφτοι, τσιγγάνοι, κατσιβελοί) και το βαθμό ένταξης τους στις τοπικές κοινωνίες.

Οι συνθήκες διαβίωσής τους, χαρακτηρίζονται, στις περισσότερες περιπτώσεις, από φτώχεια, ακατάλληλη στέγαση και έλλειψη βασικών αγαθών και υποδομών. Πέραν των παραπάνω, ο κοινωνικός αποκλεισμός που υφίστανται, έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία των μελών των κοινοτήτων Ρομά να συμμετάσχουν στην διαδικασία της κοινωνικής ανάπτυξης και επομένως στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή του τόπου στον οποίο διαβιούν. Ο αποκλεισμός σχετίζεται με την αδυναμία πρόσβασης σε βασικά κοινωνικά αγαθά (π.χ. εκπαίδευση, απασχόληση, στέγαση), τα οποία για άλλες κυρίαρχες κοινωνικές ομάδες είναι δεδομένα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού, εξακολουθεί να είναι αναλφάβητο, ενώ φαίνεται ότι η μη φοίτηση, είναι ένα φαινόμενο που παρουσιάζει προοδευτική μείωση από γενιά σε γενιά. Παρά ταύτα, η συμμετοχή τους στην εκπαίδευση δεν παρουσιάζεται επαρκής, έτσι ώστε να ενισχύσει και να βελτιώσει την επαγγελματική τους κινητικότητα και κατάσταση. Οι περισσότεροι μαθητές, 12 ετών και άνω, εγκαταλείπουν το σχολείο για να εργαστούν προκειμένου να συμπληρώσουν το εισόδημα της οικογένειάς τους, ενώ υπάρχει και φυλετική διάσταση, δεδομένου ότι τα κορίτσια, στην πλειονότητά τους, παντρεύονται μετά την αποφοίτησή τους από το δημοτικό. Επιπρόσθετα, η φοίτηση γίνεται εξαιρετικά ευάλωτη σε εξωτερικούς παράγοντες, όπως η μετακίνηση, τα οικονομικά προβλήματα που οδηγούν στην παιδική εργασία, η απόσταση από το σχολείο, τα φαινόμενα ρατσισμού στα σχολεία, η έλλειψη μόνιμης στέγης κλπ. Τα παιδιά Ρομά, είτε δεν παρακολουθούν συστηματικά μαθήματα στο σχολείο, παρουσιάζοντας στοιχεία διαλείπουσας φοίτησης, είτε απέχουν από αυτά, κάτι που αντικατοπτρίζεται και από τα υψηλά ποσοστά σχολικής διαρροής που μαστίζουν την ομάδα στόχο.

Μέσα σε αυτό, το ποιοτικά ανομοιογενές, εκπαιδευτικό και κοινωνικοοικονομικό πρόβλημα της σχολικής διαρροής και της ελλιπούς ένταξης στον εκπαιδευτικό σύστημα των μαθητών Ρομά, επιχείρησε να παρέμβει το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά» στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, καθώς και στην περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, αναπτύσσοντας μία σειρά παρεμβάσεων με στόχο την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής. **Οι παρεμβάσεις του Προγράμματος, χαρακτηρίστηκαν από συνέπεια, σοβαρότητα, ολιστική προσέγγιση και καινοτόμες πρακτικές, δημιουργώντας σημαντικές επιπτώσεις και αποτελέσματα, τόσο στην πρόσβαση και ένταξη των μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα, όσο και στην ψυχολογική τους ενδυνάμωση. Μέρος της ολιστικής προσέγγισης, με άξονα τους μαθητές, ήταν ότι οι παρεμβάσεις που αναπτύχθηκαν, βασίζονταν στη συνεργατικότητα και στην εμπλοκή συνεργατών και επαγγελματιών από διαφορετικούς χώρους (φιλόλογοι, καλλιτέχνες, κοινωνικοί επιστήμονες, κλπ.), οι οποίοι εργάζονταν για την επίτευξη του στόχου της ένταξης, πλαισιώνοντας ο καθένας με πολύ διαφορετικό τρόπο το πρόβλημα. Στο πλαίσιο της ολιστικής προσέγγισης, κατάφερε επίσης να ενδυναμώσει τις κοινωνικές και επαγγελματικές δεξιότητες των γονέων Ρομά, καθώς και τις αντιλήψεις τους, σχετικά με την αξία του μορφωτικού κεφαλαίου.**

Στα επιτεύγματά του επίσης, συγκαταλέγεται η διαφαινόμενη τάση αύξησης του ποσοστού των μαθητών Ρομά που παραμένουν περισσότερα χρόνια στο εκπαιδευτικό σύστημα. Παράλληλα, από τις μεγαλύτερες κατακτήσεις του Προγράμματος, είναι η διαμόρφωση σχέσεων εμπιστοσύνης, μεταξύ των κοινοτήτων Ρομά και των στελεχών του, αλλά και το «άνοιγμα» των κοινοτήτων προς τον «έξω κόσμο», δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις εκείνες, προκειμένου να αρχίσουν να εντάσσονται στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Χαρακτηριστικό είναι ότι, ο Δικαιούχος προτάσσοντας επιστημολογικά και οντολογικά ζητήματα, δεν περιορίστηκε στην υλοποίηση παρεμβάσεων, οι οποίες αν και ορίζονταν στο τεχνικό δελτίο, δεν ήταν δεδομένο ότι θα λειτουργήσουν προς την κατεύθυνση της επίτευξης του στόχου (πχ. φεστιβάλ – στόχος σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας). Αντίθετα, ενώ υλοποίησε τα εγκεκριμένα, έτσι ώστε να είναι σύμφωνος με το τεχνικό δελτίο, τα εμπλούτισε, προκειμένου να τους δώσει προστιθέμενη αξία. Επιπλέον, σε άλλες περιπτώσεις, όπως τεκμηριώνεται και από τον υψηλό βαθμό κάλυψης των τιμών υλοποίησης των εκροών των δύο Πράξεων, ο Δικαιούχος υλοποίησε φυσικό αντικείμενο πέραν του προβλεπόμενου.

Πιο συγκεκριμένα, όπως προέκυψε από την αξιολογική διαδικασία, η επιτυχία των παρεμβάσεων οφείλεται στο γεγονός ότι, ο Δικαιούχος των Πράξεων ανέπτυξε στοχευμένες δράσεις, καθώς αυτές βασίζονταν στα πορίσματα και τα αποτελέσματα της χαρτογράφησης του πληθυσμού στόχου και των αναγκών, τόσο των εκπαιδευτικών δομών, όσο και του ίδιου του πληθυσμού. Η ολιστική

προσέγγιση που ακολουθήθηκε για την ανάπτυξη των στοχευμένων παρεμβάσεων προσπάθησε να ανταποκριθεί στα προβλήματα που εντοπίστηκαν στην ολότητά τους, αναπτύσσοντας δράσεις για όλα τα μέλη της ομάδας στόχου. Παράλληλα, η επιλογή του Δικαιούχου να μεσολαβεί για την επίλυση, στο βαθμό που αυτό ήταν δυνατό, μέρος των βασικών βιοτικών προβλημάτων που αντιμετώπιζαν (επισκευή δρόμων, στεγών, έκδοση επαγγελματικών αδειών, μέριμνα για κοινωνικά επιδόματα, κλπ.) οι κοινότητες παρέμβασης, ήταν κομβικής σημασίας στην επιτυχή αντιμετώπιση των θεμάτων που σχετίζονται με τη φοίτηση των παιδιών Ρομά. Ο Δικαιούχος, αντιλήφθηκε από νωρίς, ότι οι συνθήκες διαβίωσης, τα θέματα υποδομών, καθώς και τα βιοποριστικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κοινότητες Ρομά, παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ένταξη των παιδιών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα. Προς αυτή την κατεύθυνση, δημιούργησε ένα μόνιμο υποστηρικτικό μηχανισμό, ο οποίος δρούσε σε καθημερινή βάση στο πεδίο (κοινωνικοί λειτουργοί – ψυχολόγοι), λειτουργώντας ως βασικός πυλώνας προσανατολισμού όλων των παρεμβάσεων που αναπτύχθηκαν και ενισχύοντας την ψυχοκοινωνική δυναμική των κοινοτήτων τους. Η προσέγγιση αυτή, η οποία χαρακτηρίζεται από τον ολιστικό της χαρακτήρα, κατάφερε να εδραιώσει σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ των στελεχών του Προγράμματος και των μελών των κοινοτήτων Ρομά, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να υπερτονίζουν την ποιοτική διαφοροποίηση του Προγράμματος, έναντι άλλων, τα οποία είχαν υλοποιηθεί σε παρελθόντα χρόνο.

Όσον αφορά στον τρόπο προσέγγισης της εκπαιδευτικής κοινότητας, πρέπει να σημειωθεί ότι ήταν ζωτικής σημασίας για την επιτυχή έκβαση και υλοποίηση των, συχνά καινοτόμων, παρεμβάσεων που αναπτύχθηκαν εντός των σχολικών μονάδων. Το πρόγραμμα λειτούργησε σε πλήρη αρμονία με το εκπαιδευτικό σύστημα και τα στελέχη της εκπαίδευσης, γεγονός που αντανακλάται στην αναγνώριση της συμβολής του στην κοινωνικοποίηση και ένταξη των μαθητών Ρομά στο σχολείο.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να επισημανθεί ότι, είναι δεδομένο, ότι τα προβλήματα που άπτονται της ένταξης και φοίτησης των μαθητών Ρομά, δεν μπορούν να επιλυθούν μέσα σε μία τετραετία, αλλά ούτε και το Πρόγραμμα μπορεί να υποκαταστήσει το ρόλο των μόνιμων εκπαιδευτικών δομών. Οι προσπάθειες όμως, που έκανε προς αυτή την κατεύθυνση, χαίρουν της εκτίμησης, του σεβασμού και της αναγνώρισης των στελεχών της εκπαίδευσης, καθώς φάνηκε ότι έστω και σε αυτό το μικρό χρονικό διάστημα, μπορούν να δημιουργηθούν κάποια αποτελέσματα, τα οποία όμως δύσκολα μπορούν να θεωρηθούν εδραιωμένα στην παρούσα φάση. Σύμφωνα με τα ευρήματα των ερευνών πεδίου, η εκπαιδευτική κοινότητα και τα στελέχη της εκπαίδευσης, αναγνωρίζουν την πολύπλευρη συμβολή του Προγράμματος, τόσο για τους ίδιους, όσο και για τους μαθητές (Ρομά και μη Ρομά), καθώς και για τις κοινότητές τους. Παρ' όλα αυτά, διατυπώνουν την ανάγκη για μεγαλύτερο εύρος

κάποιων παρεμβάσεων στο μέλλον. Οι επισημάνσεις αυτές, σχετίζονται με τον αριθμό των ωρών ενισχυτικής διδασκαλίας, το χρόνο έναρξής τους και τον αριθμό των ενδοσχολικών παρεμβάσεων. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα θέματα αυτά, συνδέονται άμεσα με τους διαθέσιμους από το Πρόγραμμα πόρους, καθώς και με τη διαδικασία παρατάσεών του, η οποία δημιουργούσε κενά στην υλοποίησή του, εξαιτίας των καθυστερήσεων που σημειώνονταν στην τελική τους έγκριση.

Σχετικά με το βαθμό συμμετοχής του μαθηματικού πληθυσμού, στις δράσεις ενισχυτικής διδασκαλίας του Προγράμματος, αυτός κινείται σε ικανοποιητικά επίπεδα (35,5% του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού στόχου). Τα επιτεύγματα του Προγράμματος, όσον αφορά στην πάταξη της σχολικής διαρροής και στην ενίσχυση της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα, κρίνονται θετικά. Όπως προκύπτει όμως από τα ευρήματα των ερευνών, χρειάζεται συνεχής προσπάθεια για την εδραίωσή τους. Πιο συγκεκριμένα, σε ότι αφορά στην ενίσχυση της παραμονής των μαθητών Ρομά καθ' όλη την διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, η συμβολή του Προγράμματος κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική, για την ενίσχυση της φοίτησης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ αποτελέσματα διακρίνονται και στην δευτεροβάθμια εκπαιδευτική βαθμίδα, παρά το γεγονός ότι η τετραετής εφαρμογή του, δεν θα μπορούσε να δημιουργήσει τις συνθήκες εκείνες που χρειάζονται για την αύξηση της φοίτησης στην Γυμνασιακή τουλάχιστον βαθμίδα. Κάτι τέτοιο θα προϋπέθετε ότι το Πρόγραμμα εφαρμόζετε στα ίδια παιδιά, από την προσχολική ηλικία, έως και το πέρας της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ώστε να μπορεί μετρηθεί σε πραγματικές συνθήκες, η αποτελεσματικότητά του. Από τις έρευνες πεδίου, που διενεργήθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας αξιολόγησης, προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων, αναγνωρίζει ότι το Πρόγραμμα συνέβαλε στη συγκράτηση του μαθητικού πληθυσμού Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Σχετικά με τις επιμορφώσεις που διενεργήθηκαν, αυτές χαρακτηρίστηκαν από μία συνεκτική προσέγγιση, όσον αφορά στις θεματικές τους ενότητες και στα γνωστικά αντικείμενα που άπτονται της εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά. Ο βαθμός ικανοποίησης των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν σε αυτές, κυμάνθηκε σε υψηλά επίπεδα, δεδομένου ότι πάνω από 7 στους 10, αναφέρουν ότι καλύφθηκαν σε γνώσεις, δεξιότητες και διδακτικές πρακτικές που θα τους βοηθήσουν στην καλύτερη διαχείριση των μαθησιακών αναγκών των μαθητών Ρομά.

Παράλληλα, οι ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις που έγιναν, με τη διαμόρφωση διδύμων (ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών), αποτέλεσαν ένα βασικό πυλώνα, για τους πληθυσμούς Ρομά στις περιοχές παρέμβασης, ο οποίος διαχειρίστηκε μία σειρά θεμάτων που σχετίζονται με κοινωνικά αγαθά, συναλλαγές με δημόσιες υπηρεσίες και ΟΤΑ, νομικές και αστικοδημοτικές εκκρεμότητες και

παρείχε ψυχοκοινωνική υποστήριξη και συμβουλευτική. Συνέβαλαν επίσης, στην ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων του ωφελούμενου πληθυσμού, καθώς και στην υποστήριξη της φοίτησης των παιδιών Ρομά, αλλά και στην ευαισθητοποίηση των γονέων τους. Η καθημερινή σχεδόν παρουσία τους στους οικισμούς, αλλά και η ενσυναίσθηση την οποία επέδειξαν οι συνεργάτες του Προγράμματος, ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά της προσπάθειας που επιτελέστηκε, προκειμένου να κερδηθεί η εμπιστοσύνη της ομάδας στόχου. Κομβικό σημείο προς αυτή την κατεύθυνση, ήταν η κατάκτηση της εμπιστοσύνης του ανδρικού πληθυσμού Ρομά, μέσα από τη διεκπεραίωση ζητημάτων που τους απασχολούσαν (στρατολογικά ζητήματα, ασφάλισης, πρόνοιας, απόκτησης διπλωμάτων οδήγησης, κλπ.). Η εμπιστοσύνη αυτή, μεταφράστηκε, σε επικοινωνία για θέματα συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης (ατομικής και ομαδικής) και σε ζητήματα που αφορούσαν στη φοίτηση των παιδιών, στην ψυχοκοινωνική υγεία της οικογένειας, ακόμη και στη φοίτηση του ενήλικου πληθυσμού και του κοινωνικού γραμματισμού τους.

Αναφορικά με τον γραμματισμό του ενήλικου πληθυσμού, αυτός έλαβε δύο μορφές. Η πρώτη αφορούσε στον κοινωνικό γραμματισμό, ο οποίος έγινε μέσα από ενημερωτικές συναντήσεις με τους γονείς Ρομά και αναπτύσσονταν θέματα όπως οικογενειακού προγραμματισμού, αντισύλληψης, πρόνοιας, ιατρικά θέματα σε σχέση με παιδικές αρρώστιες, ζητήματα ασφάλειας σε σχέση με τον δρόμο και τα αυτοκίνητα, χρήση ψυχοφαρμάκων κλπ. Η δεύτερη μορφή, αφορούσε στον κριτικό γραμματισμό, στο πλαίσιο του οποίου, έγιναν μαθήματα ραπτικής, κομμωτικής και άλλων τεχνικών επαγγελματικών δεξιοτήτων. Παράλληλα, διοργανώθηκαν 2 Σχολές Γονέων, οι οποίες παρείχαν ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σπουδών αλφαριθμητισμού και κριτικού γραμματισμού. Τέλος, προς την ίδια κατεύθυνση, το Πρόγραμμα διαμεσολάβησε για την απόκτηση απολυτηρίων δημοτικού και την εγγραφή σε ΣΔΕ, κάποιων μελών των κοινοτήτων παρέμβασης.

Σε ότι αφορά στη σύνδεση, σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας, τα όποια επιτεύγματα του Προγράμματος, θα πρέπει να αναζητηθούν σε «μικρό-κλίμακα». Αυτό οφείλεται αφενός, στο εύρος των παρεμβάσεων που έγιναν, το οποίο από το σχεδιασμό του ήταν μικρό και συνεπώς ανεπαρκές για την επίτευξη αυτού του στόχου, και αφετέρου στη στάση και στην κουλτούρα του πληθυσμού Ρομά. Όπως διαφαίνεται, χρειάζεται χρόνος και συνεχής προσπάθεια, προκειμένου, οι κοινότητες αυτές να ανοιχθούν στον «έξω κόσμο». Ωστόσο, από την ημιποιοτική έρευνα σε Διευθυντές των σχολείων παρέμβασης, αλλά και από την ποιοτική έρευνα σε ειδικό κοινό, διαφαίνεται ότι το άνοιγμα αυτό, έστω και με δειλά βήματα, έχει αρχίσει να επιτελείται.

Τέλος, όσον αφορά στην δικτύωση των σχολείων παρέμβασης του Προγράμματος, πολύ μικρό ποσοστό (14,3%) των ερωτώμενων Διευθυντών στην αντίστοιχη έρευνα, την θεωρεί πετυχημένη παρέμβαση, ενώ μεγαλύτερο είναι το ποσοστό εκείνων (18,4%), οι οποίοι την θεωρούν αποτυχημένη.

Σε ότι αφορά στις εκροές των Πράξεων, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, αν και οι τιμές στόχοι των τεσσάρων δεικτών δεν καλύφθηκαν πλήρως, ωστόσο οι δείκτες αυτοί είναι γενικοί και δεν μπορούν να αποδώσουν τη συνολική έκταση του έργου, ενώ παράλληλα δεν συμβάλλουν στην επαρκή παρακολούθησή του. Πιο συγκεκριμένα, το σύστημα δεικτών εκρών προς τη κατεύθυνση της καλύτερης παρακολούθησης και αξιολόγησης των Πράξεων, πρέπει να εξειδικευθεί ανά είδος δράσης, επιτρέποντας έτσι τη σαφή διάκριση μεταξύ των αποτελεσμάτων κάθε δράσης ή και παρέμβασης με τους επιδιωκόμενους στόχους. Μία άλλη αξιολογική παρατήρηση που πρέπει να τεθεί προς αυτή την κατεύθυνση, είναι η διαφοροποίηση που ακολούθησε ο Δικαιούχος των Πράξεων στον υπολογισμό των τιμών υλοποίησης των δεικτών, η οποία επιτρέπει την απόκτηση μιας σαφούς εικόνας για τα πεπραγμένα, και αποδίδει με μοναδιαίες τιμές, τον ωφελούμενο πληθυσμό, ανά κατηγορία. Ειδικότερα:

- για τον δείκτη με κωδικό 6141 : «Μέσος ετήσιος αριθμός μαθητών που συμμετέχουν σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης», η τιμή υλοποίησης του υπολογίστηκε με βάση τους συστηματικά φοιτώντες μαθητές στα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας ή άλλων δράσεων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, δηλαδή εκείνους τους μαθητές, οι οποίοι συμμετείχαν στο 60% τουλάχιστον των μαθημάτων αυτών.
- για τον δείκτη με κωδικό 6144 : «Δομές εκπαίδευσης που επωφελούνται», η τιμή υλοποίησης του βασίζεται σε μοναδιαία καταμέτρηση τους, η οποία προσμετρά τις σχολικές μονάδες μία φορά, ανεξάρτητα από τα έτη παρέμβασης σε κάθε μία από αυτές τις δομές.
- για τους δείκτες με κωδικούς 6158 και 6160 : «Επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί α'βάθμιας / β'θμιας εκπαίδευσης», οι τιμές υλοποίησης τους βασίζονται σε μοναδιαία καταμέτρηση τους, η οποία τους προσμετρά μία φορά, ανεξάρτητα από τον αριθμό των επιμορφώσεων που συμμετείχαν.

Όσον αφορά στη διοίκηση και διαχείριση του έργου του Προγράμματος, αυτή, χαρακτηρίστηκε από οργανωτική, επιχειρησιακή, διαχειριστική, εποπτική και επιστημονική επάρκεια, δεξιότητες που επηρέασαν την ορθή και απρόσκοπτη υλοποίηση των επιμέρους παρεμβάσεων των Πράξεων και

καθόρισαν τον τρόπο επίτευξης των αποτελεσμάτων. Οι στρατηγικές επιλογές της Επιστημονικής και Συντονιστικής Ομάδας του Έργου (ΕΟΣΠΕ), καθόρισαν εν πολλοίς τα αποτελέσματα και τις επιπτώσεις της εφαρμογής της πολιτικής της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες εφαρμογής των 2 Πράξεων.

Από τα όσα προηγήθηκαν είναι προφανές ότι η συμβολή των Πράξεων στην ενίσχυση της πρόσβασης και της ένταξης των παιδιών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα, στις Περιφέρειες εφαρμογή τους, είχε πολύ θετικά αποτελέσματα. Το ίδιο θετικές ήταν και οι επιπτώσεις της εφαρμογής των παρεμβάσεων σε όλους τους επιμέρους πληθυσμούς στόχου, όπως οι εκπαιδευτικοί και τα μέλη των κοινοτήτων Ρομά, αφού στους μεν πρώτους το Πρόγραμμα μετέφερε τεχνογνωσία και δεξιότητες προκειμένου να ανταποκριθούν καλύτερα στο έργο τους, στη δε δεύτερη ομάδα, κατάφερε να δημιουργήσει πρόσφορες συνθήκες για την ενσωμάτωσή τους στο κοινωνικό σύνολο με καλύτερους όρους. Ο Δικαιούχος εισήγαγε καινοτόμες πρακτικές τόσο στη διδακτική διαδικασία, όσο και στην προσέγγιση αυτού του πληθυσμού, ο οποίος χαρακτηρίζεται από στοιχεία απομόνωσης και «γκετοποίησης». Η δημιουργία μόνιμου μηχανισμού, ο οποίος δρούσε σε καθημερινή βάση στο πεδίο και η ολιστική προσέγγιση και διαχείριση των προβλημάτων που απασχολούν αυτόν τον πληθυσμό στόχο, καλλιέργησε την ψυχοκοινωνική δυναμική και την αυτοεκτίμησή του, ενώ ανέδειξε την αξία του μορφωτικού κεφαλαίου.

Όσον αφορά στη στοχοθεσία του Προγράμματος, πρέπει να επισημανθεί ότι παραμένει πάντα επίκαιρη, καθώς τα ζητήματα που απορρέουν από την εκπαίδευση των παιδιών Ρομά (σχολική διαρροή, ελλιπής σχολική ένταξη, ελλιπής κοινωνική ένταξη και αποδοχή από το κοινωνικό σύνολο, κλπ.), εξακολουθούν να υφίστανται.

Βάσει των όσων προαναφέρθηκαν για το σχεδιασμό της μελλοντικής εφαρμογής της πολιτικής της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, με έμφαση στον πληθυσμό Ρομά, και των επιμέρους παρεμβάσεων που αυτή θα περιλαμβάνει, προτείνονται τα ακόλουθα:

- ☞ Η συνέχιση του Προγράμματος με την ίδια φιλοσοφία και προς την ίδια κατεύθυνση, προκειμένου να κεφαλαιοποιηθούν περαιτέρω τα θετικά αποτελέσματα που αυτό έχει δημιουργήσει την περίοδο 2010-2014 και η υιοθέτηση ενός πλάνου βιωσιμότητας για τα διαστήματα που μεσολαβούν μεταξύ της λήξης του παρόντος Προγράμματος και της έναρξης του επόμενου.*

- ☞ Το Πρόγραμμα θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από συνέχεια και από 5ετή τουλάχιστον προγραμματισμό των παρεμβάσεων, προκειμένου να μην υπάρχουν κενά στην ενταξιακή διαδικασία των μαθητών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά και να δημιουργείται η εικόνα μιας σταθερής πολιτικής διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- ☞ Προς την κατεύθυνση της ενταξιακής διαδικασίας των μαθητών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα, προτείνεται το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών των διαφόρων εκπαιδευτικών βαθμίδων, να τροποποιηθεί έτσι ώστε να περιλαμβάνει πολιτισμικά στοιχεία από τη ζωή και την κουλτούρα των Ρομά, ενσωματώνοντας έτσι την πολιτισμική διαφορετικότητα.
- ☞ Πρέπει να αναζητηθούν τρόποι βιώσιμης συνέχισης του μοντέλου ψυχοκοινωνικής υποστήριξης που ακολουθήθηκε σε επίπεδο οικισμών / καταυλισμών, ώστε να αποτελεί έναν μόνιμο και σταθερό μηχανισμό υποστήριξης.
- ☞ Η σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας, μπορεί να γίνει μόνο μέσα από παρεμβάσεις στο πεδίο, σε βάθος χρόνου, δημιουργώντας συνθήκες εμπιστοσύνης, ενώ δεν είναι κάτι που μπορεί να συντελεστεί από μόνο του, αλλά πάντα σε συνδυασμό και με άλλες παρεμβάσεις. Συνεπώς, οι όποιες μελλοντικές παρεμβάσεις προς αυτή την κατεύθυνση, θα πρέπει να εντάσσονται σε ολιστικά μοντέλα και να μην υλοποιούνται μέσα από παρεμβάσεις, οι οποίες λειτουργούν ως αυτοσκοπός.
- ☞ Οι δράσεις που απευθύνονται σε ενήλικες και γονείς Ρομά θα πρέπει να ενταθούν και ιδιαίτερα σε ότι αφορά στην ανάπτυξη των επαγγελματικών και κοινωνικών τους δεξιοτήτων, ο σχεδιασμός των οποίων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το κοινωνιογνωσιακό και πολιτισμικό πλαίσιο των Ρομά και τις ανάγκες εργασίας τους. Προς αυτή την κατεύθυνση, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν μόνιμες εκπαιδευτικές δομές ενηλίκων, πλησίον ή εντός των οικισμών / καταυλισμών.
- ☞ Η μελλοντική εφαρμογή των ενδοσχολικών παρεμβάσεων θα πρέπει να γίνει σε συνεργασία με τα άλλα προγράμματα που αναπτύσσονται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (πχ. τάξεις υποδοχής ΖΕΠ, τάξεις ένταξης, κλπ.) και να είναι διακριτός ο στόχος και ο ρόλος του κάθε προγράμματος, έτσι ώστε να μην παρατηρούνται φαινόμενα πολλαπλών ενισχυτικών δομών στα ίδια σχολεία.
- ☞ Η μελλοντική υλοποίηση του Προγράμματος θα πρέπει να συνοδεύεται από ένα οριοθετημένο χρονοπρογραμματισμό των επιμέρους παρεμβάσεων και κυρίως εκείνων που αφορούν στις δράσεις ενίσχυσης της πρόσβασης και ενισχυτικής διδασκαλίας, ώστε να αποφεύγονται φαινόμενα όπως, έναρξη μαθημάτων ενισχυτικής στα μέσα της σχολικής χρονιάς.
- ☞ Οι επιμορφώσεις θα πρέπει να επιτελούνται μέσω δειγματικών και βιωματικών

διδασκαλιών, με έμφαση στην εκμάθηση από τους εκπαιδευτικούς της διαδικασίας αυτοαξιολόγησης των διδακτικών πρακτικών που ακολουθούν και αναπροσαρμογής τους, ανάλογα με τις ανάγκες του μαθητικού πληθυσμού.

- ☞ Ένα τμήμα της διαπολιτισμικής πολιτικής του μέλλοντος με έμφαση στους Ρομά μαθητές, θα πρέπει να ανταποκριθεί στις αυξημένες ανάγκες που σχετίζονται με το χαμηλό βιοτικό τους επίπεδο, αλλά και την έλλειψη βασικών κοινωνικών αγαθών (πχ. εμβολιαστική κάλυψη πληθυσμού, ύδρευση, ηλεκτροδότηση, κλπ.), δεδομένου ότι η επίλυση αυτών των αναγκών είναι προαπαιτούμενο για την ενταξιακή διαδικασία των παιδιών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα. Προς την ίδια κατεύθυνση, θα πρέπει να ενταθούν οι προσπάθειες για την καταπολέμηση φαινομένων βίας και παραβατικότητας, μέσω της ευαισθητοποίησης των κοινοτήτων Ρομά.
- ☞ Ο εμπλουτισμός και η εξειδίκευση των δεικτών εκροών με σκοπό την καλύτερη παρακολούθηση όλου του εύρους του έργου που επιτελείται στο πλαίσιο της κάθε παρέμβασης.
- ☞ Η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου μηχανισμού / διακριτής δομής παρακολούθησης των αποτελεσμάτων εφαρμογής των επιμέρους παρεμβάσεων.
- ☞ Η κατ' έτος *on going* εξωτερική αξιολόγηση της εφαρμογής των πολιτικών και παρεμβάσεων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης για την Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά.

Ως προς τις επιμέρους δράσεις του προγράμματος θα πρέπει να αναφερθούν τα εξής:

1.

• Ενίσχυση της πρόσβασης και φοίτησης στην προσχολική αγωγή

Στο πλαίσιο της Δράσης 1, το Πρόγραμμα παρενέβει σε μια σειρά οικισμών/ καταυλισμών αλλά και σε νηπιαγωγεία μέσω της παράλληλης στήριξης, με στόχο να αυξήσει τις εγγραφές των μαθητών Ρομά στην προσχολική αγωγή, να καταπολεμήσει την διαλείπουσα φοίτηση και να επιταχύνει την ενταξιακή διαδικασία των παιδιών στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Αρχικά, πραγματοποιήθηκε χαρτογράφηση βρεφών, νηπίων και ΑμΕΑ Ρομά, σε οικισμούς και καταυλισμούς παρέμβασης, ενώ παράλληλα διενεργήθηκε χαρτογράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όλων των παιδικών σταθμών και των νηπιαγωγείων στις περιοχές παρέμβασης του Προγράμματος. Η χαρτογράφηση επέτρεψε τη δημιουργία στοχευμένων παρεμβάσεων, με

άξονα την προσχολική αγωγή και συνετέλεσε τα μέγιστα στην ανάπτυξη των δράσεων, δεδομένου ότι δεν υπήρχαν επαρκή στοιχεία (ποσοτικά και ποιοτικά) που να αφορούν την ομάδα στόχο, αλλά και τις ανάγκες της.

Μέσω των δύο Πράξεων, εγγράφηκαν στο νηπιαγωγείο 531 παιδιά Ρομά προσχολικής ηλικίας. Ο αριθμός των εγγραφών αυτών, αναφέρεται στις εγγραφές που έγιναν μέσω της παρέμβασης του Προγράμματος και όχι στις συνολικές εγγραφές Ρομά νηπίων στα νηπιαγωγεία, πρακτική που καθιστά δυνατή την αποτίμηση του έργου και της αποτελεσματικότητας της συγκεκριμένης παρέμβασης.

Παράλληλα, στο πλαίσιο της Δράσης, υλοποιήθηκαν εξωσχολικές και ενδοσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση, από τις οποίες ωφελήθηκαν συνολικά 1.691 μαθητές Ρομά και μη Ρομά προσχολικής ηλικίας. Η πρακτική αυτή, συνέβαλε στην ένταξη των μαθητών Ρομά και στην αρμονική συνύπαρξη των δύο ομάδων μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Σε ότι αφορά στην παρέμβαση της παράλληλης στήριξης, στο νηπιαγωγείο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή υλοποιήθηκε μόνο, μέσω της Πράξης με MIS 303169. Συνολικά, από αυτή την παρέμβαση επωφελήθηκαν 528 μαθητές (Ρομά και μη Ρομά), εκ των οποίων οι 505 ήταν Ρομά. Η καινοτόμος αυτή παρέμβαση είχε πολύ θετικά αποτελέσματα, δεδομένου ότι επέτρεψε στους νηπιαγωγούς να διαφοροποιήσουν το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, χωρίς να απομονώνουν τους μαθητές Ρομά από την τάξη τους. Συνέβαλε επίσης, στη μετάδοση τεχνογνωσίας και στην απόκτηση βιωματικών πρακτικών για την προσέγγιση και το εκπαιδευτικό μοντέλο που πρέπει να ακολουθείται, όσον αφορά στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά προσχολικής ηλικίας.

Συνολικά, από τη Δράση 1 επωφελήθηκαν, μέσω των δύο Πράξεων 2.750 μαθητές Ρομά και μη Ρομά προσχολικής αγωγής. Από το σύνολο των μαθητών αυτών, η μεγάλη πλειοψηφία (2.001 μαθητές), επωφελήθηκε από την Πράξη με MIS 303169, που αφορά στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, ενώ οι υπόλοιποι (749) μαθητές από την Πράξη με MIS 303167, που αφορά στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης. Η μεγάλη διαφορά που παρατηρείται στον αριθμό των ωφελούμενων, από την εφαρμογή της Δράσης 1, μαθητών προσχολικής ηλικίας, μεταξύ των δύο Πράξεων, οφείλεται:

- αφενός στο γεγονός ότι στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης δεν προβλεπόταν η υλοποίηση παρεμβάσεων παράλληλης στήριξης στο νηπιαγωγείο, και

- αφετέρου, στο γεγονός ότι στην ίδια Περιφέρεια, οι ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις για την ενίσχυση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση, υλοποιήθηκαν μόνο το σχολικό έτος 2013-14.

Σύμφωνα με τις έρευνες πεδίου που διενεργήθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας αξιολόγησης, προκύπτει ότι, σε όλες τις περιοχές παρέμβασης, η συμβολή του Προγράμματος προς την κατεύθυνση της αύξησης των εγγραφών των παιδιών της ομάδας στόχου, στο Νηπιαγωγείο, κρίνεται θετική. Πιο συγκεκριμένα, στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας (MIS 303169) το 66,7% των ερωτώμενων Διευθυντών των σχολείων παρέμβασης, που εξέφρασαν την άποψή τους στη συγκεκριμένη ερώτηση, υποστηρίζει ότι το Πρόγραμμα συνέβαλε έστω και λίγο στην αύξηση του αριθμού των παιδιών Ρομά που εγγράφονται στο Νηπιαγωγείο. Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης (MIS 303167), το ποσοστό, όσων έχουν την ίδια άποψη, αυξάνεται στο 73,3%. Στο σύνολο των περιοχών παρέμβασης των δύο Πράξεων, φαίνεται πως το 69,9% των ερωτώμενων Διευθυντών θεωρούν ότι το Πρόγραμμα συνέβαλε, έστω και λίγο, προς την επίτευξη αυτού του στόχου.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η έλλειψη ποσοτικοποιημένων στόχων της Δράσης 1, δεν επέτρεψε την ορθή παρακολούθησή της και συνεπώς δυσχεραίνει την αξιολογική διαδικασία.

Συμπερασματικά, βάσει των όσων αναφέρθηκαν οι επιπτώσεις του Προγράμματος προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της πρόσβασης στην προσχολική αγωγή των παιδιών Ρομά, κρίνονται θετικές. Σε επίπεδο μελλοντικής της εφαρμογής, όπως επισημαίνεται από τους ερωτώμενους, χρειάζεται συνεχής προσπάθεια για την εδραίωση αυτών των αποτελεσμάτων, ενώ για την παρακολούθησή τους απαιτείται η υιοθέτηση ενός πλήρως προσδιορισμένου συστήματος δεικτών, το οποίο θα προσμετρά και θα ορίζει:

- ο *Τους οικισμούς και καταυλισμούς παρέμβασης του Προγράμματος, ανά σχολικό έτος.*
- ο *Το είδος των παρεμβάσεων που αναπτύσσονται και τη συχνότητα με την οποία διενεργούνται, ανά σχολικό έτος, οικισμό, καταυλισμό και εκπαιδευτική δομή.*
- ο *Τα σχολεία προσχολικής αγωγής, ανά είδος παρέμβασης και ανά σχολικό έτος.*
- ο *Τον ωφελούμενο πληθυσμό μαθητών Ρομά προσχολικής αγωγής, ανά σχολικό έτος.*

2.

• Ενδοσχολικές παρεμβάσεις για τη σχολική ένταξη και την υποστήριξη της τακτικής φοίτησης

Οι παρεμβάσεις που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της Δράσης 2, στόχευαν στο να διευκολυνθεί η σχολική ένταξη των μαθητών Ρομά και παράλληλα να τους δοθεί η αναγκαία υποστήριξη, προκειμένου να αναγνωρίσουν τη σημασία της τακτικής φοίτησης, αλλά και να ανταποκριθούν στις σχολικές απαιτήσεις.

Αρχικά, πραγματοποιήθηκε χαρτογράφηση των οικογενειών Ρομά, καθώς και των παιδιών σε κίνδυνο, υπό επιμέλεια δικαστηρίων ανηλίκων και ιδρυμάτων. Η χαρτογράφηση αυτή, επέτρεψε τη δημιουργία στοχευμένων παρεμβάσεων, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ έδωσε μία εμπεριστατωμένη εικόνα σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι κοινότητες Ρομά.

Σε ότι αφορά στις εγγραφές μαθητών Ρομά που ήταν σε σχολική ηλικία, αλλά δεν ήταν ενταγμένοι στο εκπαιδευτικό σύστημα, συνολικά, το Πρόγραμμα ενέγραψε 1.084 μαθητές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, την περίοδο από το 2011 έως και τον Ιούνιο του 2014, πρακτική που καθιστά δυνατή την αποτίμηση του έργου και της αποτελεσματικότητας της συγκεκριμένης παρέμβασης. Το Πρόγραμμα κατά κύριο λόγο έδωσε έμφαση στην εγγραφή μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με το 71,4% των συνολικών εγγραφών που έγιναν, να αφορούν αυτή την εκπαιδευτική βαθμίδα, ενώ το 26,5% των συνολικών εγγραφών αφορούσε στο Γυμνάσιο.

Η παράλληλη στήριξη μαθητών εφαρμόστηκε και στις δύο πρώτες τάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, για την ίδια γενιά μαθητών, επιχειρώντας έτσι να κερδίσει το στοίχημα της ενσωμάτωσής τους και της παραμονής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα. Με εξαίρεση τα δύο πρώτα σχολικά έτη υλοποίησης του Προγράμματος, ο αριθμός των σχολικών μονάδων στις οποίες εφαρμόστηκε, περιορίστηκε σε 2, παρ' ότι εξαρχής ο αριθμός των σχολείων παρέμβασης ήταν πολύ μικρός, (μόλις 6). Η μικρή κλίμακα εφαρμογής αυτής της παρέμβασης, παρά τη θετική αποδοχή που είχε τόσο από τους εκπαιδευτικούς του σχολείου, όσο και από τα παιδιά που συμμετείχαν σε αυτή, όπως προέκυψε από τις έρευνες πεδίου, δεν καθιστά δυνατή τη διατύπωση γενικών συμπερασμάτων για τις επιπτώσεις της παρέμβασης στην εκπαίδευση των παιδιών Ρομά και σίγουρα περιορίζει τα θετικά αποτελέσματα που αυτή είχε, στα σχολεία που εφαρμόστηκε. Παρ' όλα αυτά όμως, η παρέμβαση, αν και πιλοτική, στέφθηκε με επιτυχία, δεδομένου ότι προσέφερε

εξατομικευμένη διδασκαλία, χωρίς να απομονώνει τα παιδιά από την τάξη τους και λειτουργώντας υποβοηθητικά προς τα παιδιά όλης της τάξης (Ρομά και μη Ρομά). Σύμφωνα με τα ευρήματα της ποιοτικής έρευνας, μέσα από την παράλληλη στήριξη επιταχύνθηκε η διαδικασία κοινωνικοποίησης των παιδιών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα, χωρίς να διαταράσσεται η ομαλή λειτουργία του σχολείου για τα παιδιά μη Ρομά.

Όσον αφορά στα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας της πρωτοβάθμιας βαθμίδας, τα οποία διενεργήθηκαν στα σχολεία και στους οικισμούς παρέμβασης του προγράμματος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ στον αρχικό σχεδιασμό περιλαμβανόταν η ενισχυτική διδασκαλία για παιδιά της Ε' και Στ' δημοτικού, τελικά μέσα από τις επιτόπιες επισκέψεις που διενήργησε ο Δικαιούχος των Πράξεων, στα σχολεία των περιοχών παρέμβασης, διαπιστώθηκε η ανάγκη επέκτασής τους σε όλες τις τάξεις του δημοτικού. Παράλληλα, ενώ προβλέπονταν τα μαθήματα αυτά να γίνονται το τελευταίο 3μηνο κάθε σχολικού έτους, έτσι ώστε να στηρίζουν την μετάβαση στην επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα, αυτά τελικά πραγματοποιήθηκαν σε μεγαλύτερο μέρος του σχολικού έτους. Επίσης, προκειμένου να αντιμετωπιστούν προβλήματα μετακίνησης των μαθητών από και προς το σχολείο, όπως επίσης και η κόπωση των μαθητών, αποφασίστηκε σε κάποιες περιοχές, αυτά να διενεργούνται εντός των καταυλισμών / οικισμών σε χώρους που διέθεταν τα ΙΑΚ, ή μέλη των κοινοτήτων Ρομά. Ο κύριος όγκος των μαθητών που τα παρακολούθησαν εντάσσονταν στην Πράξη με MIS 303169. Αν και παρατηρείται διακύμανση των σχολικών μονάδων που αναπτύσσονταν μαθήματα ενισχυτικής σε αυτή την Πράξη, ωστόσο δεν φαίνεται να επηρεάστηκε σημαντικά ο αριθμός των παιδιών που φοιτούσαν σε αυτά, δεδομένου ότι τα περισσότερα μαθήματα αυτής της κατηγορίας γίνονταν σε οικισμούς των Ρομά. Παράλληλα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, σε ότι αφορά στα μαθήματα ενισχυτικής που γίνονταν στο πλαίσιο της Πράξης με MIS 303167, αυτά, τα 2 πρώτα σχολικά έτη ξεκινούσαν το τελευταίο τρίμηνο του σχολικού έτους, σε αντίθεση με την Πράξη με MIS 303169, όπου όλα τα χρόνια τα μαθήματα λειτουργούσαν με την έναρξη του σχολικού έτους.

Αναφορικά με τα θερινά τμήμα ενίσχυσης μαθητών Ρομά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτά αναπτύχθηκαν μόνο στο πλαίσιο της Πράξης με MIS 303169 σε 10 σχολικές μονάδες το έτος 2013/14 και σε 18 σχολικές μονάδες το έτος 2014/15 στα οποία συμμετείχαν συνολικά 302 μαθητές Ρομά.

Παράλληλα, στο πλαίσιο υλοποίησης της παρούσας Δράσης, διενεργήθηκαν μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας για μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα μαθήματα αυτά, διενεργήθηκαν τα σχολικά έτη 2010-11, 2011-12 και 2012-13, δεδομένου ότι τα επόμενα σχολικά έτη την ενισχυτική

διδασκαλία της δευτεροβάθμιας την ανέλαβε το Υπουργείο Παιδείας, μέσα από άλλα προγράμματα. Ο κύριος όγκος των μαθητών που τα παρακολούθησαν, εντάσσονταν στην Πράξη με MIS 303169, ενώ και σε αυτή την περίπτωση πολλά μαθήματα αυτής της κατηγορίας γίνονταν σε οικισμούς των Ρομά. Οι παρεμβάσεις ενισχυτικής σε παιδιά Ρομά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αφορούσαν κατά κύριο λόγο μαθητές Γυμνασίου και διενεργήθηκαν μέχρι και το σχολικό έτος 2012-13. Από τα σημαντικότερα ευρήματα των ερευνών πεδίου, είναι η καθυστέρηση της έναρξης των μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας, σε σχέση με την έναρξη του σχολικού έτους, καθώς και οι ανεπαρκείς ώρες για την κάλυψη των γνωστικών και μαθησιακών αναγκών των παιδιών Ρομά.

Αναφορικά με τα θερινά τμήμα ενίσχυσης μαθητών Ρομά της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτά αναπτύχθηκαν μόνο στο πλαίσιο της Πράξης με MIS 303169 σε 8 Γυμνάσια, τα σχολικά έτη έτος 2011/12 και 2012/13, στα οποία συμμετείχαν συνολικά 61 και 150 μαθητές Ρομά, αντίστοιχα.

Παρά τα προβλήματα και τις ελλείψεις της ενισχυτικής διδασκαλίας, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών πεδίου, προκύπτει ότι τα μαθήματα αυτά λειτούργησαν υποβοηθητικά στη διαδικασία της ένταξης των μαθητών Ρομά, στο εκπαιδευτικό σύστημα, βελτιώνοντας, σε κάποιες περιπτώσεις και την επίδοσή τους. Στα θετικά της συγκεκριμένης παρέμβασης, καταγράφεται η ευελιξία του Δικαιούχου των Πράξεων, σε ότι αφορά την οργάνωση και τη λειτουργία των φροντιστηριακών τμημάτων, εντός των οικισμών και καταυλισμών των Ρομά, η οποία βοήθησε και προς την κατεύθυνση της εξοικονόμησης πόρων και προς την κατεύθυνση της κάλυψης μεγαλύτερου ποσοστού του μαθητικού πληθυσμού της ομάδας στόχου. Στην περίπτωση αυτή, στους οικισμούς / καταυλισμούς, υπήρχαν πολλοί μαθητές που παρακολουθούσαν τα φροντιστηριακά μαθήματα, από πολλά σχολεία, που σε άλλη περίπτωση δεν θα μπορούσαν να καλυφθούν από αντίστοιχες παρεμβάσεις. Αυτό συμβαίνει αφενός εξαιτίας της αδυναμίας μετακίνησής τους κατά τις απογευματινές ώρες, λόγω έλλειψης σχετικών δρομολογίων από τα ΜΜΜ και αφετέρου εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι αδύνατο, να δημιουργηθούν φροντιστηριακά τμήματα, από οποιοδήποτε Πρόγραμμα, σε όλα τα σχολεία που φοιτούν μαθητές Ρομά και ιδιαίτερα σε εκείνα που ο αριθμός των μαθητών είναι μικρός.

Όσον αφορά στις ενδοσχολικές και εξωσχολικές παρεμβάσεις, με έμφαση στη θεατρική και περιβαλλοντική αγωγή, στο χορό, στη μουσική και στη φιλαναγνωσία, για την ενίσχυση της πρόσβασης, αυτές και στις δύο εξεταζόμενες Πράξεις, κάλυψαν ένα μεγάλο κομμάτι του μαθητικού πληθυσμού (Ρομά και μη Ρομά), και ιδιαίτερα στην περίπτωση της Πράξης με MIS 303169, όπου ο

πληθυσμός που ωφελήθηκε ανέρχεται σε 8.192 μαθητές, έναντι 3.072 μαθητών της Πράξης με MIS 303167. Οι παρεμβάσεις αυτές, για τον κριτικό γραμματισμό των παιδιών Ρομά, με στόχο την παραμονή τους στην τάξη, καθώς και τη συμμετοχή τους στη διδακτική διαδικασία είχαν θετικά αποτελέσματα στην ένταξη των παιδιών στο σχολείο.

Σχετικά με τον εμπλουτισμό των σχολικών βιβλιοθηκών, ενισχύθηκαν 62 σχολικές μονάδες των Περιφερειών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας και 52 σχολικές μονάδες της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, στα οποία αποστάλθηκαν από 16 βιβλία. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η έλλειψη ποσοτικοποιημένων στόχων της Δράσης 2, σε επίπεδο Τεχνικών Δελτίων, δυσχεραίνει την αξιολογική διαδικασία. Ωστόσο, ο Δικαιούχος της Πράξης, ανέπτυξε ένα επαρκές σύστημα δεικτών παρακολούθησης της υλοποίησης των επιμέρους εκροών της.

Συμπερασματικά, το Πρόγραμμα ανέπτυξε συγκεκριμένες και στοχευμένες παρεμβάσεις, οι οποίες βασίζονταν στα αποτελέσματα της χαρτογράφησης του πληθυσμού και των αναγκών των σχολείων. Σύμφωνα με τα ευρήματα των ερευνών, η παρουσία των κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων στους οικισμούς και καταυλισμούς και η συνεργασία τους με τα σχολεία παρέμβασης, είχε θετικά αποτελέσματα. Τα αποτελέσματα αυτά, βασίζονται κυρίως στο γεγονός ότι κέρδισαν την εμπιστοσύνη της ομάδας στόχου, καταπολέμησαν φαινόμενα κοινωνικού ρατσισμού και λειτούργησαν υποβοηθητικά στην αστικοδημοτική τακτοποίηση των ζητημάτων που εκκρεμούσαν και σχετίζονταν με τη φοίτηση των παιδιών Ρομά. Παράλληλα, η συνεχής συνεργασία τους με τα σχολεία, συνέβαλε στο να καταπολεμηθεί, σε πολύ μεγάλο βαθμό, η διαλείπουσα φοίτηση και σε κάποιες περιπτώσεις και τα αίτια αυτής, μέσω της παροχής συμβουλευτικής υποστήριξης σε γονείς και παιδιά Ρομά. Επιπλέον οι ενδοσχολικές και εξωσχολικές δραστηριότητες (θέατρο, χορός, περιβάλλον, φιλιανγνωσία), επιτάχυναν τη διαδικασία κοινωνικοποίησης των παιδιών Ρομά, μέσα στο σχολικό περιβάλλον και συνέβαλαν στη δημιουργία κοινοτήτων Ρομά και μη Ρομά, εντός του σχολικού περιβάλλοντος. Όσον αφορά στη διαδικασία σχολικής ενίσχυσης των παιδιών Ρομά, φαίνεται πως η παράλληλη στήριξη, η οποία λειτούργησε πιλοτικά, αποτελεί μία καλή πρακτική με εμφανή αποτελέσματα στα σχολεία όπου πραγματοποιήθηκε. Αναφορικά με τα μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας, αλλά και τα φροντιστηριακά φαίνεται πως, αν και σε κάποιες περιπτώσεις, η διάρκειά τους ήταν μικρή σε ώρες και η έναρξή τους γινόταν με καθυστέρηση, ωστόσο είχαν θετικά αποτελέσματα, σύμφωνα με την πλειονότητα των ερωτώμενων οι οποίοι προέρχονται από την εκπαιδευτική κοινότητα. Τέλος, η ενσυναίσθηση των συνεργατών του Προγράμματος, αναφορικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές Ρομά, η ευελιξία που

επέδειξαν κατά την υλοποίηση των παρεμβάσεων και η συνέπειά τους, δημιούργησαν ένα θετικό «μικρο-κλίμα» στις κοινότητες από τις οποίες πέρασαν, με το μελλοντικό στοίχημα να είναι η συνέχιση των παρεμβάσεων με την ίδια προσέγγιση.

Σε επίπεδο μελλοντικής της εφαρμογής για την επαρκή παρακολούθηση των πεπραγμένων και εκρών της Δράσης, απαιτείται η υιοθέτηση ενός πλήρως προσδιορισμένου συστήματος δεικτών, το οποίο θα προσμετρά και θα ορίζει:

- Την έννοια της ενισχυτικής διδασκαλίας και τον προσδιορισμό των μορφών που αυτή μπορεί να παίρνει.
- Τη διάρκεια των παρεμβάσεων ενισχυτικής, ανά είδος και ανά σχολικό έτος

3.**• Ενίσχυση της πρόσβασης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας**

Στην έναρξη υλοποίησης της Δράσης, λόγω των ανακατατάξεων του ΙΔΕΚΕ, σημειώθηκε σημαντική καθυστέρηση, ενώ η οργανωμένη φάση της Δράσης ξεκίνησε από τον Αύγουστο του 2013, μετά από την πρόσληψη εκπαιδευτών από το Πρόγραμμα. Από το 2010-2013, λειτούργησαν άτυπα 2 Σχολές Γονέων μέσω του Προγράμματος, στις οποίες δίδασκαν εκπαιδευτικοί / συνεργάτες του Προγράμματος εθελοντικά. Οι Σχολές Γονέων περιλάμβαναν ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σπουδών, μέρος του οποίου ήταν και η ευαισθητοποίηση για μία σειρά θεμάτων, ενώ τα μαθήματα πραγματοποιούνταν σε συστηματική βάση. Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης δράσης επίσης ενισχύθηκε η συμμετοχή των οικογενειών των Ρομά σε επιμορφωτικές παρεμβάσεις/ ενημερώσεις σε θέματα που αφορούσαν τον κοινωνικό και κριτικό γραμματισμό, ενώ κάποια μέλη υποβοηθήθηκαν για την απόκτηση απολυτηρίου δημοτικού και για την εγγραφή τους σε ΣΔΕ. Ο κοινωνικός και κριτικός γραμματισμός των ενηλίκων Ρομά, γίνονταν σε δημοτικά σχολεία των περιοχών παρέμβασης ή στους καταυλισμούς και η διενέργειά του, δεν γίνονταν στο πλαίσιο της λειτουργίας των Σχολών Γονέων.

Κατά κύριο λόγο, μέσω της Δράσης αυτής, διενεργήθηκαν μαθήματα γραμματισμού ενηλίκων Ρομά, τα οποία διεξάγονταν σε τρεις τρίμηνους κύκλους. Στα μαθήματα αυτά, έλαβαν μέρος συνολικά 457 ενήλικες Ρομά, κυρίως γυναίκες, ενώ 59 άτομα απέκτησαν απολυτήριο δημοτικού. 134 ακόμη άτομα συνέχισαν τη φοίτησή τους σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. Επίσης, στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης με MIS 303169 διενεργήθηκαν μαθήματα κοινωνικού γραμματισμού (κομμωτικής και

ραπτικής), τα οποία παρακολούθησαν 79 γυναίκες, ενώ 5 άτομα απέκτησαν, με τη βοήθεια του Προγράμματος, δίπλωμα οδήγησης.

Όπως προκύπτει από τα ευρήματα της ποιοτικής έρευνας, το Πρόγραμμα, μέσα από την διενέργεια μαθημάτων κοινωνικού και κριτικού γραμματισμού, τόσο στην άτυπή φάση του (2010-2013), όσο και στην τυπική (2013-2014), δημιούργησε κάποια θετικά αποτελέσματα, και κυρίως ανέδειξε την ανάγκη δημιουργίας εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ενήλικες Ρομά, μέσα από τα οποία, θα ενισχύονται οι επαγγελματικές και τεχνικές δεξιότητές τους, όπως και θέματα κοινωνικού γραμματισμού (π.χ. απόκτηση διπλωμάτων οδήγησης). Παράλληλα, η επιμονή του Προγράμματος στο να επιμορφώσει τους διαμεσολαβητές και τις διαμεσολαβήτριες (σχεδόν όλοι πήραν Απολυτήριο Δημοτικού), επέφερε θετικά αποτελέσματα, αφού εκείνοι, φαίνεται να λειτουργούν ως πρότυπα για τις κοινότητες τους, κάτι που στο μέλλον αναμένεται να έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη. Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι τίποτα από τα παραπάνω δεν θα είχε επιτευχθεί, χωρίς την επίπονη και επίμονη προσπάθεια των κοινωνικών λειτουργών και των ψυχολόγων του Προγράμματος, οι οποίοι δημιούργησαν πρόσφορες συνθήκες για την συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τέλος, η έλλειψη ποσοτικοποιημένων στόχων της Δράσης 3, σε επίπεδο Τεχνικών Δελτίων, δυσχεραίνει την αξιολογική διαδικασία. Ωστόσο, ο Δικαιούχος της Πράξης, ανέπτυξε ένα επαρκές σύστημα δεικτών παρακολούθησης της υλοποίησης των επιμέρους εκροών της.

Για τη μελλοντική εφαρμογή αντίστοιχων δράσεων, θα πρέπει οι δράσεις που απευθύνονται σε ενήλικες και γονείς Ρομά να ενταθούν και ιδιαίτερα σε ότι αφορά στην ανάπτυξη των επαγγελματικών και κοινωνικών τους δεξιοτήτων, ο σχεδιασμός των οποίων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη το κοινωνιογνωσιακό και πολιτισμικό πλαίσιο των Ρομά και τις ανάγκες εργασίας τους. Προς αυτή την κατεύθυνση, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν μόνιμες εκπαιδευτικές δομές ενηλίκων, πλησίον ή εντός των οικισμών / καταυλισμών.

4.**•Επιμορφωτική στήριξη των Εκπαιδευτικών**

Στο πλαίσιο της Δράσης 4, πραγματοποιήθηκαν εισαγωγικές, τακτικές, γενικές και εξ αποστάσεως επιμορφώσεις, με στόχο την ενδυνάμωση της εκπαιδευτικής κοινότητας για την ομαλή σχολική και κοινωνική ένταξη όλων των μαθητών μέσα από την ενίσχυση της μαθησιακής τους εξέλιξης στο σχολείο.

Όλα τα είδη των επιμορφώσεων που περιγράφονται παραπάνω, υλοποιήθηκαν επιτυχώς στις περιοχές παρέμβασης, όπως προδιαγραφόταν. Όσον αφορά στις γενικές επιμορφώσεις, ο Δικαιούχος των Πράξεων, κατά τη διαδικασία της χαρτογράφησης, ήρθε σε επαφή με ένα μέρος των στελεχών εκπαίδευσης, στις περιοχές παρέμβασης του προγράμματος. Αυτή η διαδικασία ήταν ο πρόδρομος για τη διενέργεια των γενικών επιμορφώσεων, στην οποία συμμετείχαν Διευθυντές εκπαίδευσης, σχολικοί σύμβουλοι και Περιφερειακοί Διευθυντές. Παράλληλα, οι γενικές επιμορφώσεις λειτούργησαν ως μέσο διάδοσης των καλών πρακτικών (διδασκικών και ψυχοκοινωνικής στήριξης) του Προγράμματος, για την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών. Επιπρόσθετα, στην αρχική φάση του Προγράμματος, έγιναν σεμινάρια επιμόρφωσης στους ψυχολόγους και τους κοινωνικούς λειτουργούς του Προγράμματος, με στόχο αφενός την ενημέρωσή τους για τα καθήκοντα τα οποία αναλαμβάνουν και αφετέρου την ενδυνάμωσή τους με γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνταν προκειμένου να ανταποκριθούν στις δυσκολίες που παρουσιάζονται στο πεδίο. Αναφορικά με την επιμόρφωση των διαμεσολαβητών, πρέπει να επισημανθεί ότι πέρα από τις αρχικές επιμορφώσεις που παρακολούθησαν, 12 εξ αυτών συμμετείχαν σε μία επιμόρφωση που διενεργήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Από τις δύο Πράξεις και από όλες τις κατηγορίες επιμορφώσεων, συνολικά επιμορφώθηκαν 2.879 εκπαιδευτικοί (2.139 της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και 740 της δευτεροβάθμιας), η πλειοψηφία των οποίων προέρχεται από τις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας (MIS 303169). Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι ο Δικαιούχος των Πράξεων προσμετρούσε μοναδιαίους επιμορφούμενους, ανεξάρτητα με το πόσες επιμορφώσεις παρακολούθησε κάθε ένας εξ αυτών, πρακτική η οποία θα πρέπει να αποτελέσει πρότυπο για τον υπολογισμό των τιμών υλοποίησης, αντίστοιχων δράσεων, σε οποιαδήποτε μελλοντική εφαρμογή του Προγράμματος τη νέα Προγραμματική περίοδο.

Σε ότι αφορά στην εξ αποστάσεως επιμόρφωση, πρέπει να σημειωθεί ότι, το Πρόγραμμα ανέπτυξε δική του πλατφόρμα, για την υλοποίηση της υποδράσης, δεδομένου ότι η κοινή πλατφόρμα τηλεεκπαίδευσης που προβλεπόταν να δημιουργηθεί από το Υπουργείο Παιδείας, δεν έγινε. Ο τρόπος υλοποίησης της συγκεκριμένης υποδράσης, ο οποίος περιλάμβανε την συνεχή καθοδήγηση των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών από μέλη ΔΕΠ και την παροχή συμβουλών, οδηγιών και υλικού επί της ειδικής διδακτικής του κάθε γνωστικού αντικείμενου, θεωρήθηκε ιδιαίτερα επιτυχημένος από τους εκπαιδευτικούς, δεδομένου ότι, έδινε συγκεκριμένες κατευθυντήριες οδηγίες πάνω στην καθημερινή διδακτική πρακτική.

Σύμφωνα με την ποσοτική έρευνα που διενεργήθηκε στους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων (πάνω από 9 στους 10), δηλώνουν πολύ και αρκετά ικανοποιημένοι από το περιεχόμενο των επιμορφωτικών προγραμμάτων που παρακολούθησαν. Παράλληλα, πάνω από 7 στους 10, είναι ικανοποιημένοι με την οργάνωσή τους, τα ερεθίσματα που τους έδιναν οι επιμορφωτές για περαιτέρω συζήτηση και προβληματισμό, την υποστήριξη που τους παρείχαν σε θέματα που αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τους (παιδαγωγικά, μεθοδολογικά, κλπ.) σε παιδιά Ρομά, τη διάρκεια των επιμορφωτικών προγραμμάτων, τον αριθμό των συμμετεχόντων σε αυτά και από το επιμορφωτικό υλικό που τους παρασχέθηκε. Ίδιος αριθμός, θεωρεί ότι, οι επιμορφώσεις που παρακολούθησαν τους βοήθησαν στον εμπλουτισμό των διδακτικών τους πρακτικών, μέσα από γνώσεις και δεξιότητες που απέκτησαν, οι οποίες συμβάλουν στην καλύτερη διαχείριση του εκπαιδευτικού τους έργου και στην κατανόηση και καλύτερη διαχείριση των συνθηκών που επικρατούν μέσα στην τάξη. Επιπρόσθετα, δηλώνουν ότι τα επιμορφωτικά σεμινάρια που παρακολούθησαν τους βοήθησαν στην καθημερινή διδακτική τους πράξη, στην ανάπτυξη βιωματικών δράσεων με τους μαθητές τους και ότι η εμπειρία τους από αυτά επηρέασε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τους μαθητές Ρομικής καταγωγής. Τέλος, ένα ποσοστό της τάξης του 63,4%, δηλώνει ότι τα επιμορφωτικά σεμινάρια που παρακολούθησαν, εμπειρείχαν καινοτόμες πρακτικές που μπορούν να τις εφαρμόσουν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ίδια άποψη έχουν και οι Διευθυντές των σχολικών μονάδων, στις οποίες πραγματοποιήθηκαν ενδοσχολικές επιμορφώσεις εκπαιδευτικών, οι οποίοι έχουν αυξημένο βαθμό ικανοποίησης, τόσο ως προς την οργάνωσή τους, όσο και ως προς το περιεχόμενο της θεματολογίας τους.

Συμπερασματικά, στα θετικά του Προγράμματος, όσον αφορά στις επιμορφώσεις, συγκαταλέγεται το γεγονός της καλής οργάνωσης και του συνεκτικού θεματικού πλαισίου που ακολουθήθηκε κατά τη διενέργειά τους. Μέσω των πιλοτικών εξ αποστάσεως επιμορφώσεων, δημιουργήθηκαν καλές πρακτικές, οι οποίες στο μέλλον θα πρέπει να γενικευθούν. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών, οι μελλοντικές επιμορφώσεις θα πρέπει να κινηθούν προς την κατεύθυνση των δειγματικών και βιωματικών διδασκαλιών, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα πραγματικά προβλήματα που εντοπίζονται εντός των σχολικών τάξεων. Η διαχείριση αυτών των προβλημάτων αποτελεί ένα στόιχημα για το μέλλον, το οποίο μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο μέσα από τη διενέργεια συγκεκριμένων, στοχευμένων και καθοδηγούμενων παρεμβάσεων. Οι παρεμβάσεις αυτές, πρέπει να βασίζονται σε μία διαδικασία καταγραφής αναγκών και συνεχούς αξιολόγησης των όποιων διδακτικών πρακτικών, προκειμένου να δημιουργηθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

5.

• Παροχή Ψυχοκοινωνικής Στήριξης

Στόχος της Δράσης 5 ήταν, η ψυχοκοινωνική υποστήριξη των παιδιών Ρομά, αλλά και των υπόλοιπων παιδιών της μαθητικής κοινότητας από ψυχολόγους που σε συνεργασία με τις οικογένειες και το σχολείο θα επεδίωκαν τη βελτίωση της δυναμικής του σχολείου. Η ομάδα ψυχοκοινωνικής στήριξης θα ανέπτυξε δράσεις για την ενίσχυση των προστατευτικών παραγόντων της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών, την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, ώστε να διακρίνουν και να εντοπίζουν θέματα ψυχοκοινωνικής υγείας των παιδιών, την παροχή βοήθειας στους γονείς Ρομά για τη διαχείριση ενδοοικογενειακών κρίσεων και τέλος, τη δημιουργία δικτύου για την επικοινωνία και τη συνεργασία γονέων, σχολείου, ειδικών ψυχολόγων.

Η δράση αυτή αποτέλεσε τον πυρήνα του Προγράμματος και διέτρεχε οριζόντια όλες τις παρεμβάσεις του, καθορίζοντας, εν πολλοίς, τα θετικά αποτελέσματα που δημιουργήθηκαν. Η υλοποίησή της, βασίστηκε στο δίδυμο ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών, το οποίο αποτελούσε ένα συντονιστικό κέντρο, για τους πληθυσμούς Ρομά στις περιοχές παρέμβασης και διαχειρίστηκε μία σειρά θεμάτων που σχετίζονται με κοινωνικά αγαθά, συναλλαγές με δημόσιες υπηρεσίες και ΟΤΑ, νομικές και αστικοδημοτικές εκκρεμότητες, ψυχοκοινωνική υποστήριξη και συμβουλευτική, ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, καθώς και υποστήριξη της φοίτησης των παιδιών, αλλά και των γονέων τους.

Σε αυτό το πλαίσιο, όπως προέκυψε από την ποιοτική έρευνα, η δουλειά του διδύμου ήταν πολύ σημαντική, δεδομένου ότι σε καθημερινή βάση, προσπαθούσαν να επιλύσουν μία σειρά προβλημάτων για κάθε οικογένεια, ενώ ταυτόχρονα ο βασικός τους προσανατολισμός ήταν η ευαισθητοποίηση των γονέων σχετικά με την αξία της εκπαίδευσης των παιδιών τους. Η διεκπεραίωση αυτών των ζητημάτων, η καθημερινή σχεδόν παρουσία στους οικισμούς και η ενσυναίσθηση την οποία επέδειξαν οι συνεργάτες του Προγράμματος, ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά της προσπάθειας που επιτελέστηκε, προκειμένου να κερδηθεί η εμπιστοσύνη της ομάδας στόχου. Κομβικό σημείο προς αυτή την κατεύθυνση, ήταν η κατάκτηση της εμπιστοσύνης του ανδρικού πληθυσμού Ρομά, μέσα από τη διεκπεραίωση ζητημάτων που τους απασχολούσαν (ζητήματα στρατολογικά, ασφάλιση, πρόνοιας, απόκτησης διπλωμάτων οδήγησης, κλπ.). Η εμπιστοσύνη αυτή, μεταφράστηκε, σε επικοινωνία για θέματα συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης (ατομικής και ομαδικής) και σε ζητήματα που αφορούσαν στη φοίτηση των παιδιών, στην ψυχοκοινωνική υγεία της οικογένειας, ακόμη και στη φοίτηση του ενήλικου πληθυσμού και του κοινωνικού γραμματισμού του. Προς την κατεύθυνση της υποστήριξης της τακτικής φοίτησης

των παιδιών, οι κοινωνικοί λειτουργοί ξυπνούσαν τα παιδιά προκειμένου αυτά να μεταβούν στο σχολείο, σε αρκετές επίσης περιπτώσεις τα συνόδευαν μέχρι αυτό, ή και επέλυαν θέματα μετακίνησης. Ελέγχοντας την τακτικότητα της φοίτησης των παιδιών στο σχολείο, ανέπτυξαν συνεργασία με τα σχολεία της περιοχής και ενημερώνονταν σε καθημερινή βάση, για το ποιος μαθητής Ρομά απουσίαζε από αυτό. Σε κάποιες περιπτώσεις, που η απουσία από το σχολείο οφείλονταν σε ενδοοικογενειακές συγκρούσεις, οι ψυχολόγοι του Προγράμματος, αναλάμβαναν την παροχή συμβουλευτικής, προκειμένου να επιλυθεί το πρόβλημα και οι μαθητές να επιστρέψουν στο σχολείο.

Σε επίπεδο σχολικής μονάδας, όπως προέκυψε από τα ευρήματα της έρευνας πεδίου, η συμβολή των ψυχολόγων και των κοινωνικών λειτουργών του Προγράμματος, λειτούργησε επικουρικά στην υποστήριξη της φοίτησης των παιδιών, όσον αφορά τα σχολεία, όπου ήδη γίνονταν προσπάθειες αναζήτησης και ένταξης των παιδιών Ρομά. Σε άλλες περιπτώσεις όμως, η συμβολή τους ήταν «σωστική», σύμφωνα με έναν εκπαιδευτικό, δεδομένου ότι οι προσπάθειες προς την κατεύθυνση της ένταξης των παιδιών Ρομά στο σχολικό περιβάλλον, δεν είχαν αποτελέσματα στο παρελθόν.

Συνολικά, από τη Δράση 5 επωφελήθηκαν 48 οικισμοί και καταυλισμοί στις περιοχές παρέμβασης των δύο Πράξεων, με τους περισσότερους από αυτούς να βρίσκονται στην περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (MIS 303167). Αναφορικά με τα σχολεία, οι κοινωνικοί λειτουργοί και ψυχολόγοι, στο πλαίσιο της Δράσης 5, συνεργάστηκαν με 79 σχολεία στις Περιφέρειες Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας και 44 στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, η πλειοψηφία των οποίων αφορούσε σε νηπιαγωγεία και δημοτικά.

Συμπερασματικά, η ψυχοκοινωνική υποστήριξη αποτέλεσε τον βασικό πυλώνα, για την επιτυχή υλοποίηση των επιμέρους παρεμβάσεων του Προγράμματος. Η μεγαλύτερη κατάκτηση της παρέμβασης ήταν η διαμόρφωση σχέσεων εμπιστοσύνης, μεταξύ Ρομά και των στελεχών του Προγράμματος, αλλά και το «άνοιγμα» των κοινοτήτων προς τον «έξω κόσμο», δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις εκείνες, προκειμένου να αρχίσουν να εντάσσονται στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Η πορεία προς την ένταξή τους όμως, είναι μια συνεχής διαδικασία, τα θεμέλια της οποίας μόλις μπήκαν και απαιτείται συνεχής προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση στο μέλλον. Αυτό επισημαίνεται, από όλους του ερωτώμενους του ειδικού κοινού, και αποδεικνύεται και από την πράξη, δεδομένου ότι η όποια διακοπή του Προγράμματος, σε αυτή την φάση, συνεπάγεται, την επιστροφή, στην πρότερη κατάσταση. Ο επαγγελματισμός και η ενσυναίσθηση που επέδειξαν το δίδυμο των ψυχολόγων-κοινωνικών λειτουργών, η καθημερινή τους σχεδόν παρουσία στο πεδίο, η

προσέγγιση που ακολουθήθηκε και η εξατομικευμένη παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, αλλά και η διαμεσολάβηση για την επίλυση πολλών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι κοινότητες Ρομά, είναι οι παράγοντες, στους οποίους οφείλονται τα πολύ θετικά αποτελέσματα που προέκυψαν, όχι μόνο στο πλαίσιο της δράσης 5 (ψυχοκοινωνική υποστήριξη), αλλά και ολόκληρου του Προγράμματος. Προς την κατεύθυνση του μελλοντικού σχεδιασμού αντίστοιχων παρεμβάσεων, προτείνεται η υιοθέτηση της προσέγγισης που ακολουθήθηκε, ενώ θα πρέπει να αναζητηθούν τρόποι βιώσιμης συνέχισης του μοντέλου ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε επίπεδο οικισμών / καταυλισμών, ώστε να αποτελέσει έναν μόνιμο και σταθερό μηχανισμό υποστήριξης των κοινοτήτων Ρομά.

6.**•Σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας**

Στόχος της δράσης 6 ήταν να δημιουργηθούν γέφυρες επικοινωνίας και συνεργασίας των σχολείων όπου φοιτούν παιδιά Ρομά με τις οικογένειες και τους φορείς της τοπικής κοινωνίας.

Η ψυχοκοινωνική στήριξη, η οποία υλοποιήθηκε μέσω της Δράσης 5, αποτέλεσε και τον κύριο μοχλό, για την σύνδεση των κοινοτήτων Ρομά, και με φορείς της τοπικής κοινωνίας. Οι παρεμβάσεις αστικοδημοτικής τακτοποίησης των παιδιών, η έκδοση βιβλιαρίων υγείας και ληξιαρχικών πράξεων γέννησης, η διαμεσολάβηση για την διευθέτηση θεμάτων που αφορούν την έκδοση αδειών άσκησης επαγγέλματος, διπλωμάτων οδήγησης, ασφαλιστικών βιβλιαρίων, στρατολογικών ζητημάτων κλπ., η οποία πάντα γινότανε από τους ίδιους τους Ρομά, με την καθοδήγηση των στελεχών του Προγράμματος, συνέβαλλαν στην ένταξη τους και στην απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων. Μέσα από αυτή την διαδικασία, της υποβοηθητικής υποστήριξης, των ενήλικων Ρομά, στην επαφή τους, με τις δημόσιες υπηρεσίες, επετεύχθη ο βασικός στόχος της σύνδεσης, μέρους των μελών των κοινοτήτων Ρομά, αφήνοντας έτσι μια παρακαταθήκη, όσον αφορά στην απόκτηση, των κοινωνικών δεξιοτήτων.

Προς την κατεύθυνση της σύνδεσης των κοινοτήτων Ρομά, με τον «έξω κόσμο», έγιναν και μια σειρά άλλων παρεμβάσεων, όπως για παράδειγμα, η διοργάνωση εκδρομών, για γυναίκες ενός οικισμού παρέμβασης, προκειμένου αυτές να επισκεφθούν για πρώτη φορά, την πόλη της Θεσσαλονίκης.

Παράλληλα, διοργανώθηκαν 2 γιορτές στην Θεσσαλονίκη και 1 στο Διδυμότειχο, ενώ δημιουργήθηκαν 2 Κέντρα Αυτοοργάνωσης και Συντονισμού Προγράμματος Εκπαίδευσης Ρομά (ΚΑΣΠΕΡ), ένα στην Ορεστιάδα και ένα στις Καρυές του Νομού Καβάλας, με στόχο την προσέλκυση του πληθυσμού Ρομά σε ένα δικό τους κέντρο αναφοράς, σε ένα χώρο που φιλοξενούσε δράσεις που τους αφορούσαν (π.χ. μαθήματα ενισχυτικά, συναντήσεις ενημέρωσης γονέων, κλπ.), η λειτουργία των οποίων δεν στέφθηκε από επιτυχία.

Σύμφωνα, με τα λεγόμενα, ενός μέλους του ειδικού κοινού, στο μέλλον, είναι σημαντικό, να καταβληθεί, μεγαλύτερη προσπάθεια, για μια πιο ενεργή συμμετοχή/ εμπλοκή των Ρομά στις οργάνωση και λειτουργία των κέντρων αυτών, δεδομένου ότι υπάρχουν οι πρόσφορες συνθήκες σε κάποιες περιπτώσεις. Δεδομένης της στάσης και της κουλτούρας των Ρομά, χρειάζεται χρόνος για την ωρίμανση, τέτοιου είδους εγχειρημάτων, κάτι που στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν έγινε, αφού λειτούργησαν μόνο για 14 μήνες.

Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, η σύνδεση σχολείου, οικογένειας και τοπικής κοινωνίας, μπορεί να γίνει μόνο μέσα από παρεμβάσεις στο πεδίο και σε βάθος χρόνου, δημιουργώντας συνθήκες εμπιστοσύνης, ενώ δεν είναι κάτι που μπορεί να συντελεστεί από μόνο του, αλλά πάντα σε συνδυασμό και με άλλες παρεμβάσεις. Προς την κατεύθυνση αυτή, θα πρέπει οι όποιες μελλοντικές παρεμβάσεις προς αυτή την κατεύθυνση, να εντάσσονται σε ολιστικά μοντέλα και να μην υλοποιούνται μέσα από παρεμβάσεις, οι οποίες λειτουργούν ως αυτοσκοπός.

7.

• Δικτύωση των σχολείων

Στόχος της Δράσης 7 ήταν η αξιοποίηση των ΤΠΕ για την εξασφάλιση πρόσβασης στο υλικό και στα αποτελέσματα των παρεμβάσεων και η υποστήριξη όλων των εμπλεκόμενων στο πρόγραμμα από τους επιστημονικούς συνεργάτες του προγράμματος. Η επίτευξη του παραπάνω στόχου θα πραγματοποιούνταν με τον σχεδιασμό, υλοποίηση και λειτουργική υποστήριξη μιας διαδικτυακής ηλεκτρονικής πύλης (web portal), μέσω της οποίας θα παρέχονταν οι επιθυμητές υπηρεσίες.

Στο πλαίσιο υλοποίησης της δράσης, αναπτύχθηκε η πλατφόρμα του έργου σύμφωνα με τις προδιαγραφές, ενώ απεστάλησαν 68 ηλεκτρονικοί υπολογιστές σε αντίστοιχο αριθμό σχολείων και

έγινε η υποστήριξη του έργου με ΤΠΕ. Αναφορικά με τη δικτύωση των σχολείων παρέμβασης ένα πολύ μικρό ποσοστό (14,3%) των ερωτώμενων Διευθυντών στην αντίστοιχη έρευνα, την θεωρεί πετυχημένη παρέμβαση, ενώ μεγαλύτερο είναι το ποσοστό εκείνων (18,4%), οι οποίοι την θεωρούν αποτυχημένη.

Όπως προκύπτει από την αξιολογική διαδικασία, ο βασικός στόχος της Δράσης που αφορούσε στη δικτύωση των σχολείων παρέμβασης τους Προγράμματος, δεν πέτυχε. Η όποια ανταλλαγή απόψεων, αποτελεσμάτων ή και καλών πρακτικών που παράχθηκαν από την εφαρμογή του Προγράμματος έγινε, σύμφωνα με το Δικαιούχο των Πράξεων, μέσω των 10 ημερίδων διάχυσης των καλών πρακτικών στις οποίες συμμετείχαν μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Σε ότι αφορά στη «Διαδικτυακή εφαρμογή παρακολούθησης της εφαρμογής του Προγράμματος», αυτή αποτελεί μέρος του συστήματος παρακολούθησης και διοίκησης του έργου του Προγράμματος και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί κομμάτι της Δικτύωσης Σχολείων.

Για τη μελλοντική εφαρμογή αντίστοιχων παρεμβάσεων θα πρέπει το περιεχόμενό τους να συγκεκριμενοποιηθεί και να προσδιοριστεί αφενός ο τρόπος δικτύωσης των σχολείων και αφετέρου το περιεχόμενό της.

8.**• Δημοσιότητα**

Στόχος της Δράσης 8 ήταν η διάχυση των δράσεων και αποτελεσμάτων του Προγράμματος στην κοινότητα Ρομά και την ευρύτερη κοινότητα σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, έτσι ώστε να επιτευχθεί τόσο η στήριξη της παρέμβασης, όσο και η άρση των προκαταλήψεων για τον πληθυσμό Ρομά.

Οι ενέργειες της δημοσιότητας περιλάμβαναν τη διοργάνωση και συμμετοχή σε συνέδρια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, τη συμμετοχή σε ημερίδες παρουσίασης του Προγράμματος, τη διεξαγωγή φεστιβάλ, τη συγγραφή επιστημονικών άρθρων, δημοσιεύματα σε έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο και λοιπές εκδηλώσεις.

Βάσει των απολογιστικών στοιχείων υλοποίησης των Πράξεων προκύπτει ότι, οι ενέργειες δημοσιότητας ήταν σύμφωνες με τις περιγραφές των εργασιών και υπηρεσιών που περιλαμβάνονται στα αναθεωρημένα Τεχνικά Δελτία των Πράξεων. Ωστόσο οι ενέργειες αυτές ήταν περιορισμένες, γεγονός που δεν επέτρεψε τη μέγιστη προβολή και διάχυση των αποτελεσμάτων του.

9.

•Αξιολόγηση

Βάσει των απολογιστικών στοιχείων υλοποίησης των Πράξεων προκύπτει ότι, έχει ολοκληρωθεί η ενδιάμεση έκθεση αξιολόγησης των δύο Πράξεων του Προγράμματος, η οποία εκπονήθηκε από την ομάδα Mary Kalantzis και Bill Core και δημοσιεύθηκε τον Σεπτέμβριο του 2012. Η τελική έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης των δύο Πράξεων θα ολοκληρωθεί με τη λήξη του έργου.